

Raport diagnostyczny

**Portret partnerstwa
ZIT Gniezno**

miasto i gmina
Czarniejewo

miasto
Gniezno

gmina
Gniezno

gmina
Kiszkowo

miasto i gmina
Kłecko

gmina
Łubowo

gmina
Mieleszyn

gmina
Niechanowo

gmina
Trzemeszno

gmina i miasto
Witkowo

powiat
gnieźnieński

Raport diagnostyczny

**Portret partnerstwa
ZIT Gniezno**

Portret obszaru i partnerstwa

ZiT Gniezno

Zespół autorski

Maciej Kolczyński, Justyna Herian przy wsparciu grupy roboczej

dr Daniel Budzeń, ekspert Fundacji Miasto, konsultacje rozdziału 3.2.1.3 Stan finansów
lokalnych

Spis treści

1.	Wstęp	8
1.1.	Metodyka prac	8
2.	Charakterystyka Partnerstwa	12
2.1.	Podstawowe informacje o partnerstwie.....	12
2.2.	Delimitacja obszaru funkcjonalnego w strukturze przestrzennej województwa	13
3.	Portret obszaru partnerstwa - diagnoza na podstawie danych statystycznych, badań ilościowych i jakościowych	16
3.1.	Analiza wskaźnikowa w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowo-przestrzennym.....	16
3.1.1.	Wprowadzenie do analizy wskaźnikowej z wykorzystaniem Monitora Rozwoju Lokalnego	16
3.1.2.	Wymiar gospodarczy	22
3.1.3.	Wymiar społeczny	25
3.1.4.	Wymiar środowiskowo – przestrzenny	28
3.2.	Analiza pogłębiona dla obszaru Partnerstwa	31
3.2.1.	Wymiar gospodarczy	31
3.2.2.	Wymiar społeczny	67
3.2.3.	Wymiar środowiskowo-przestrzenny	99
3.3.	Wymiar instytucjonalny	126
3.3.1.	Formy współpracy	126
3.3.2.	Doświadczenie we współpracy	128
3.4.	Wyniki badań mieszkańców, liderów i młodzieży	131
3.5.	Analiza wzajemnych powiązań społecznych, gospodarczych, środowiskowych ...	142
3.5.1.	Obszar funkcjonalny w strukturze przestrzennej kraju i regionu	142
3.5.2.	Analiza powiązań funkcjonalnych oraz określenie wiodących funkcji na obszarze	147
3.5.3.	Powiązania społeczne, gospodarcze i środowiskowe	153
4.	Analiza potencjałów, problemów i potrzeb obszaru partnerstwa.....	156
4.1.	Kluczowe potencjały obszaru partnerstwa (zasoby i produkty lokalne).....	156
4.1.1.	Zasoby i produkty	156

4.2.	Kluczowe problemy obszaru Partnerstwa.....	158
4.3.	Analiza SWOT	161
4.4.	Czynniki warunkujące rozwój.....	167
4.5.	Wnioski i podsumowanie - kluczowe potrzeby obszaru partnerstwa	169

1. Wstęp

1.1. Metodyka prac

Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczo-przestrzennej Partnerstwa ZIT Gniezno obrazuje potencjał społeczno-ekonomiczny obszaru z uwzględnieniem przestrzennych uwarunkowań środowiskowo-infrastrukturalnych oraz identyfikuje kluczowe problemy i główne potrzeby rozwojowe, decydujące o kierunkach rozwoju obszaru Partnerstwa.

Diagnoza jest punktem wyjścia, pierwszym etapem w procesie kształtowania strategii Partnerstwa i zawiera uzasadnienie dla możliwych do realizacji projektów strategicznych.

Raport diagnostyczny Partnerstwa ZIT Gniezno powstał w okresie grudzień 2024 – luty 2025 roku.

Diagnoza kontekstowa Partnerstwa została przeprowadzona w trzech wymiarach:

- gospodarczym - obejmującym rynek pracy, strukturę gospodarczą, atrakcyjność inwestycyjną i konkurencyjność obszaru w skali regionu, przedsiębiorczość, finanse komunalne, politykę podatkową i inwestycyjną, środki zewnętrzne, sytuację materialną mieszkańców;
- społecznym - obejmującym procesy demograficzne, usługi publiczne - edukacja i wychowanie, kultura i sztuka, sport i rekreacja, aktywność i integrację społeczną mieszkańców (w tym opieka społeczna), bezpieczeństwo (w tym zdrowotne) oraz mieszkalnictwo;
- środowiskowo-przestrzennym - obejmującym zasoby wodne i gospodarowanie wodą, jakość i ochronę powietrza, klimat (adaptacja do zmian klimatu), leśnictwo i obszary chronione, węzły i korytarze ekologiczne, zasoby surowców, usługi komunalne - gospodarowanie odpadami, infrastrukturę wod-kan, infrastrukturę drogową, infrastrukturę kolejową, system ścieżek rowerowych, telekomunikację, w tym dostępność do internetu, dostępność komunikacyjną obszaru, organizację transportu publicznego, czas przejazdu między gminami. W wymiarze środowiskowo-przestrzennym analizowano także kierunki wynikające z planu zagospodarowania przestrzennego województwa, politykę przestrzenną gmin obszaru Partnerstwa, stan opracowań planistycznych (SUiKZP, MPZP),

kierunki wynikające z SUIKZP, przestrzenne uwarunkowania rozwoju, sieć miast wg liczby ludności, rozkład wielkościowy miast w partnerstwie i otoczeniu, dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze.

Dodatkowo diagnoza została wzbogacona informacjami o współpracy i aktywności Partnerstwa (wymiar instytucjonalny).

Istotną częścią raportu diagnostycznego jest analiza potencjałów i problemów Partnerstwa oraz analiza zapotrzebowania na nowe tereny rozwojowe (bilans terenów).

Część analityczną zamyka analiza czynników warunkujących rozwój (analiza SWOT) oraz podsumowanie w formie opisu potrzeb rozwojowych Partnerstwa.

Prace diagnostyczne, analityczne i badawcze dotyczyły spersonalizowanego dla danego Partnerstwa obszaru zagadnień i objęły szeroki zasób źródeł: danych, informacji i dokumentów, z wykorzystaniem specjalnie dedykowanych temu procesowi narzędzi badawczych i analitycznych.

W raporcie diagnostycznym uwzględniono zasób źródeł zastanych (tzw. wtórnych) i wywołanych (tzw. pierwotnych):

- ogólnodostępne lub dostarczone przez Partnerów zastane/istniejące dane i opracowania o charakterze strategicznym, analitycznym, statystycznym, takie jak dokumenty strategiczne partnerów, ich plany rozwoju, opracowania i analizy tematyczne;
- dostępne dane statystyczne gromadzone przez GUS (Bank Danych Lokalnych), Urzędy Skarbowe, Urzędy Pracy;
- Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL) zbudowany w Związku Miast Polskich (ZMP) jako hurtownia danych zasilana z wielu źródeł publicznych i posiadająca 4 moduły analityczne:
 - [ocena potencjału rozwoju partnerstw](#) - umożliwiający analizę potencjału rozwoju Partnerstwa i gmin Partnerstwa oraz przegląd podstawowych wskaźników rozwojowych w grupach porównawczych;
 - [ocena potencjału rozwoju gmin](#) - umożliwiający analizę potencjału rozwoju gmin oraz przegląd podstawowych wskaźników rozwojowych;
 - [ocena potencjału rozwoju gmin wg obszarów](#) - umożliwiający pogłębioną analizę potencjału rozwoju gmin oraz przegląd podstawowych danych i wskaźników rozwojowych;

- [analiza stanu przedsiębiorczości lokalnej, atrakcyjności inwestycyjnej oraz konkurencyjności lokalnej oraz rynku pracy.](#)
- zasób kartograficzny ZMP umożliwiający wizualizację danych generowanych przez MRL - analizy i prezentacje w ujęciu przestrzennym danych i zjawisk w formie kartogramów, map i ikonografik pozyskanych z rejestrów publicznych, np. POLTAX, ZUS, KRUS;
- informacje pozyskane na podstawie badań społecznych zrealizowanych w okresie od maja do września 2022 r.¹ w ramach prac nad pierwszą wersją Strategii. Wyniki tych badań dostarczyły kompleksowych informacji na temat kluczowych potrzeb, oczekiwań i wyzwań społeczności lokalnej, które w dużej mierze pozostają aktualne. Analiza otoczenia wskazała, że w okresie od 2022 roku nie zaszły istotne zmiany społeczno-gospodarcze, które mogłyby znacząco wpłynąć na strukturę mieszkańców czy ich priorytety. Wobec tego uznano, że wyniki badań w dalszym ciągu stanowią wiarygodne źródło danych dla przygotowania diagnozy obszaru. Ponadto, wykorzystanie tych danych pozwala uniknąć obciążenia mieszkańców ponownym udziałem w badaniach. Dodatkowo, jeśli zaistnieje potrzeba uwzględnienia specyficznych nowych informacji, mogą one zostać pozyskane w ramach uzupełniających działań konsultacyjnych lub analitycznych, które będą ukierunkowane na konkretne obszary wymagające aktualizacji na etapie prac nad diagnozą i samą Strategią.
 - Badanie opinii lokalnych liderów

Badanie było skierowane do 4 kategorii liderów lokalnych reprezentujących samorząd lokalny, organizacje społeczne, środowisko przedsiębiorców i liderów opinii, zostało przeprowadzone online na celowej próbie 77 liderów w dniach 16.08-06.09.2022 r.

Ankieta zebrała „ekspercką” wiedzę liderów na temat obszaru, przepływu mieszkańców między gminami w celu realizacji usług oraz przedsięwzięć koniecznych dla dalszego rozwoju Partnerstwa

¹ Były to: [1] Badanie opinii oraz planów życiowych młodzieży- przeprowadzone online w dniach 23.05-6.06.2022 r. za pomocą dedykowanego systemu elektronicznego ZMP, objęły ok. 800 uczniów przedostatnich klas szkół ponadpodstawowych mieszkających na obszarze Partnerstwa (z czego na wszystkie pytania odpowiedziało 607 uczniów), [2] Badanie opinii mieszkańców gmin obszaru Partnerstwa – przeprowadzone online za pomocą dedykowanego systemu elektronicznego Związku Miast Polskich uzupełnionego ankietami papierowymi, na niereprezentatywnej próbie 1733 mieszkańców gmin obszaru Partnerstwa, w dniach 07.07-11.08.2022 r. (z czego na wszystkie pytania odpowiedziało 1027 mieszkańców). Więcej o procesie ankietowania: [Link](#)

- informacje wygenerowane w trakcie procesu na podstawie kwestionariuszy i formularzy:

- matryca bilansu usług na terenie obszaru Partnerstwa

Badania samorządów w zakresie bilansu usług, będące analizą przepływów usług pomiędzy gminami oraz lokalizacji centrów poszczególnych kategorii usług na terenie Partnerstwa uzupełniły indywidualne wywiady z wójtami i burmistrzami, konsultacje z GR i RP oraz wyniki badań mieszkańców i liderów;

- arkusz „warunki rozwoju przedsiębiorczości”

Badanie diagnozowało warunki/klimat w Partnerstwie do rozwoju przedsiębiorczości.

- informacje wygenerowane podczas warsztatów, wywiadów, debat strategicznych, spotkań Grupy Roboczej i cyklicznych posiedzeń Rady Partnerstwa.

Sposób organizacji badań, opierający się na dużym zaangażowaniu partnerów i lokalnych liderów oraz formuła badania opinii publicznej zapewniły procesowi diagnostycznemu walor społecznej partycypacji mieszkańców. Otwartość metod badawczych na bieżący udział mieszkańców w procesie opracowania diagnozy obszaru Partnerstwa umożliwił odbiór i wdrożenie, po stosownej analizie, zgłaszanych uwag, obserwacji i komentarzy pochodzących z różnych grup interesariuszy.

2. Charakterystyka Partnerstwa

2.1. Podstawowe informacje o partnerstwie

Partnerstwo „ZIT Gniezno” formalnie powstało w 2022 roku w wyniku zawiązania Stowarzyszenia „ZIT Gniezno” (dalej: SZG).

W skład Partnerstwa wchodzi 11 samorządów z województwa wielkopolskiego, w tym:

- Powiat Gnieźnieński,

oraz wchodzące w jego skład:

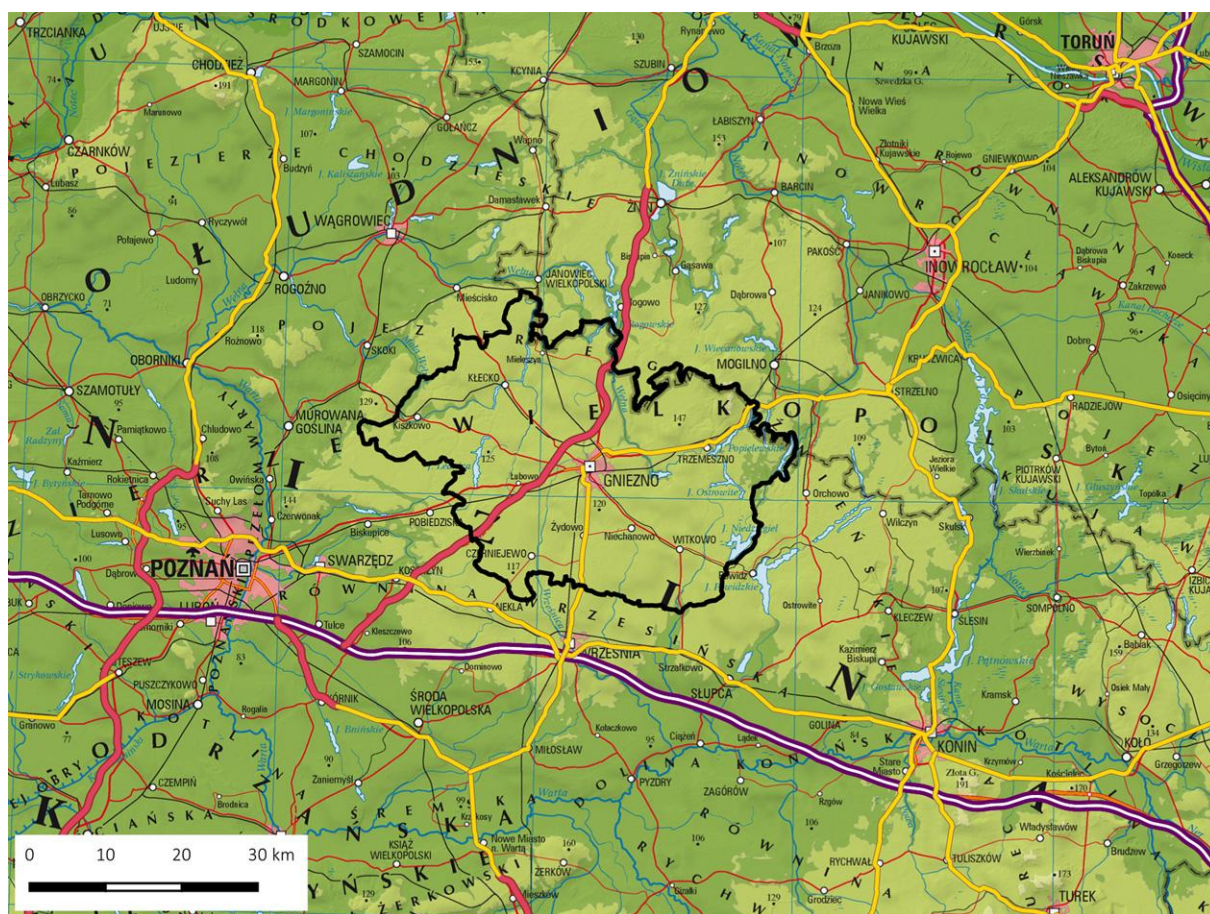
Miasto Gniezno, Miasto i Gmina Czarniejewo, Gmina Gniezno, Gmina Kiszewo, Miasto i Gmina Kłecko, Gmina Łubowo, Gmina Mieleszyn, Gmina Niechanowo, Gmina Trzemeszno, Gmina i Miasto Witkowo

Ogólny cel funkcjonowania Partnerstwa jest tożsamy z celem, jakie stawia sobie SZG, tj. wspieranie i rozwijanie idei samorządu terytorialnego oraz obrona wspólnych interesów Członków Stowarzyszenia poprzez wzmacnianie rozwoju społeczno-gospodarczego, infrastrukturalno-środowiskowego i kulturowego jednostek samorządu terytorialnego tworzących SZG oraz współpraca gmin i powiatów w tym zakresie, a w szczególności koordynowanie realizacji Strategii ZIT².

Obszar Partnerstwa położony jest w środkowo-zachodniej części Polski w województwie wielkopolskim. Graniczy z województwem kujawsko-pomorskim. Obejmuje terytorium ok. 1 255 km², które zamieszkuje ok. 141 tys. mieszkańców, co stanowi ok. 4,2% powierzchni i 4,1% liczby ludności województwa wielkopolskiego. W skład Partnerstwa wchodzi 11 samorządów, co stanowi ok 4% wszystkich samorządów z obszaru Województwa Wielkopolskiego.

² Za: Statut Stowarzyszenia ZIT Gniezno. Załącznik do uchwały Nr 2022-03-002 Zebrania Założycielskiego Członków Stowarzyszenia "ZIT Gniezno" z dnia 18 marca 2022 r. (dalej: Statut SZG)

Ryc. 1. Położenie Partnerstwa

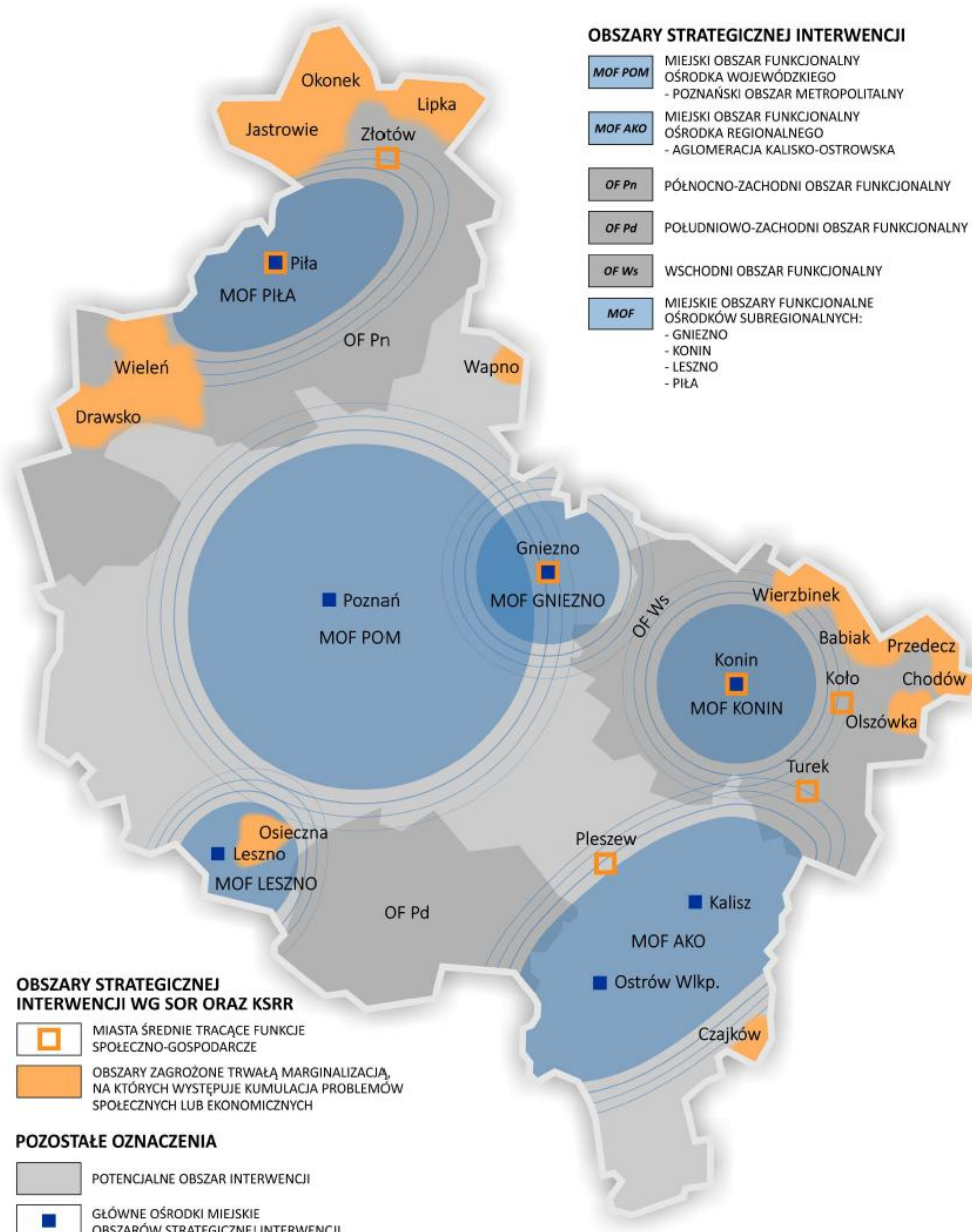
Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUGiK oraz GDDKiA.

2.2. Delimitacja obszaru funkcjonalnego w strukturze przestrzennej województwa

Partnerstwo ZIT Gniezno obejmuje swoim zasięgiem Miejski Obszar Funkcyjny Gniezna, a także dodatkowo gminy Kiskowo, Trzemeszno i Mieleszyn. Tym samym obszar Partnerstwa pokrywa się powierzchniowo z powiatem gnieźnieńskim.

Podstawą dla tak wyznaczonego obszaru są z jednej strony dokumenty planistyczne szczebla regionalnego, które wyznaczają MOF Gniezna, a z drugiej strony oddziaływanie tego obszaru na 3 ww. gminy i dotychczasowe doświadczenia samorządów.

Ryc. 2. MOF Gniezno jako obszar strategicznej interwencji w strategii regionalnej

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku.

Powyższa mapa pokazuje MOF miast, które wg klasyfikacji KPZK mają pomiędzy 50 tys. a 100 tys. mieszkańców, a do tego pełnią ważne funkcje gospodarcze i społeczne. Gniezno znalazło się w gronie byłych ośrodków wojewódzkich w obecnym Województwie Wielkopolskim, takich jak Konin, Leszno, Piła i Kalisz choć jako jedyne nie zalicza się do tej grupy. Za wyznaczeniem MOF dla tego obszaru

przemawiał natomiast potencjał społeczny i gospodarczy oraz uwarunkowania historyczne³.

Wspomniane już doświadczenia we współpracy dotyczą natomiast Gnieźnieńskiego Obszaru Strategicznej Interwencji w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014-2020 kiedy to gminy Kiszkowo, Mieleszyn i Trzemeszno nie były pośrednio objęte negocjowanymi projektami.

Między innymi dlatego podczas Konwentu Wójtów, Burmistrzów Prezydenta i Starosty w dniu 05 listopada 2021 roku postanowiono przyłączyć do Gnieźnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego trzy gminy z Powiatu Gnieźnieńskiego: Gminę Kiszkowo, Gminę Mieleszyn, Miasto i Gminę Trzemeszno.

³ Zasady i kryteria wyznaczania obszarów funkcjonalnych w województwie wielkopolskim. Dokument wdrożeniowy zaktualizowanej Strategii rozwoju województwa wielkopolskiego do 2020 roku

3. Portret obszaru partnerstwa - diagnoza na podstawie danych statystycznych, badań ilościowych i jakościowych

3.1. Analiza wskaźnikowa w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowo-przestrzennym

3.1.1. Wprowadzenie do analizy wskaźnikowej z wykorzystaniem Monitora Rozwoju Lokalnego

Punkt wyjścia do analizy sytuacji na obszarze Partnerstwa stanowią dane na temat jego ogólnej kondycji. W tym celu wykorzystano narzędzie opracowane przez Związek Miast Polskich pn. Monitor Rozwoju Lokalnego (MRL). Służy ono zobrazowaniu sytuacji społeczno-gospodarczej i środowiskowo-przestrzennej na obszarach partnerstw.

Zgodnie z teorią zrównoważonego rozwoju wyodrębniono w nim trzy wymiary: gospodarczy, społeczny i środowiskowo-przestrzenny. Wstępna analiza sytuacji na obszarze Partnerstwa opiera się zatem na wskaźnikach syntetycznych dla poszczególnych wymiarów. Następnie, w ramach każdego z wymiarów wyodrębnionych zostało od 3 do 5 obszarów analizy, te z kolei podzielono na podobszary, którym przypisano wskaźniki. Dzięki zastosowaniu podstawowego modułu MRL możliwe jest sformułowanie kluczowych wniosków, istotnych z punktu widzenia diagnozowania problemów, deficytów, ale też potencjałów rozwojowych obszaru Partnerstwa. Będą one podstawą do dyskusji w gronie przedstawicieli Grupy Roboczej oraz dalszych prac analitycznych, prowadzonych m.in. z wykorzystaniem modułu Monitora, umożliwiającego analizy wskaźników szczegółowych w 12 obszarach dla gmin w Partnerstwach oraz grupach porównawczych.

Grupy porównawcze to gminy o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju, to znaczy takie, na których występują podobne uwarunkowania rozwojowe. Są pewnego rodzaju „punktem odniesienia”, na tle którego możemy ukazać sytuację w badanych samorządach. Klasyfikacja do poszczególnych grup opiera się na analizach

profesorów P. Śleszyńskiego i T. Komornickiego⁴. Na podział zaproponowany przez ekspertów IGiPZ PAN nałożono siatkę podziału gmin na poszczególne ich typy (miasta na prawach powiatów, gminy miejskie, gminy miejsko wiejskie, gminy wiejskie). Tym samym powstały 24 grupy porównawcze, o liczebności od 9 jednostek (grupa J2) do 484 jednostek (grupa I4). Gminy wchodzące w skład Partnerstwa ZIT Gniezno zostały zakwalifikowane do następujących grup:

Tabela 1. Gminy Partnerstwa wg klasyfikacji funkcjonalnej

Gminy	Symbol grupy funkcjonalnej	Nazwa grupy funkcjonalnej
Miasto Gniezno	C2	Miasta stanowiące rdzenie obszarów funkcjonalnych miast subregionalnych
Gmina Łubowo	B4	Miasta położone w strefie zewnętrznej obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkich
Gmina Gniezno	D4	Gminy wiejskie położone w strefie zewnętrznej obszarów funkcjonalnych miast subregionalnych
Gmina i Miasto Witkowo	G3	Gminy miejsko-wiejskie o rozwiniętych funkcjach pozarolniczych

⁴ Klasyfikacja gmin polskich została opracowana w 2013 r. na potrzeby planowania przestrzennego gminach, wykorzystuje ona metodę dedukcyjno-indukcyjną, wypracowaną pod względem koncepcyjnym i metodologicznym wcześniej dla województwa mazowieckiego, a pod względem identyfikacji szczegółowych kryteriów – tzw. Typologię funkcjonalną na potrzeby monitoringu planowania przestrzennego w skali lokalnej. Głównym celem klasyfikacji dowolnego zbioru jednostek przestrzennych jest takie ich uporządkowanie, które pozwala na uchwycenie właściwości różnego typu – morfologicznych, strukturalnych, funkcjonalnych, genetycznych, itd. Celem klasyfikacji jest zatem nie tylko opis systematyzujący, ale pośrednio również zaproponowanie narzędzia do efektywniejszego wyjaśniania przyczynowo- -skutkowego procesów rozwojowych. Źródło: Śleszyński P., Komornicki T., Klasyfikacja funkcjonalna gmin Polski na potrzeby monitoringu planowania przestrzennego, Przegląd Geograficzny, 2016, 88, 4, s. 469-488, [dostęp online](#).

Gminy	Symbol grupy funkcjonalnej	Nazwa grupy funkcjonalnej
Gmina Trzemeszno, Miasto i Gmina Czarniejewo, Miasto i Gmina Kłecko	H3	Miasta i gminy miejsko-wiejskie o intensywnej funkcji rolniczej
Gmina Kiszkowo, Gmina Mieleszyn, Gmina Niechanowo	H4	Gminy wiejskie o intensywnej funkcji rolniczej

Źródło: Opracowanie własne.

3.1.1.1. Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa

Ogólny wskaźnik rozwoju Partnerstwa jest sumą wartości wskaźników syntetycznych gmin wchodzących w skład Partnerstwa, ważonych udziałem mieszkańców danej gminy w liczbie mieszkańców Partnerstwa. Wartości wskaźników dla gmin są wyliczane względem innych gmin należących do tej samej grupy funkcjonalnej (wg Prof. Śleszyńskiego).

Wskaźnik obrazuje zbiorczą sytuację w partnerstwie na tle innych partnerstw, a zatem obejmującą wszystkie wspomniane powyżej wymiary: gospodarczy, społeczny i środowiskowo-przestrzenny. W tabeli poniżej zaprezentowano poszczególne wymiary i przypisane do nich obszary analizy.

Tabela 2. Wskaźniki i obszary analizy Monitora Rozwoju Lokalnego

Wskaźnik ogólny rozwoju
Wymiar gospodarczy – obszary analizy
1. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki 2. Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej 3. Sytuacja materialna mieszkańców 4. Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)

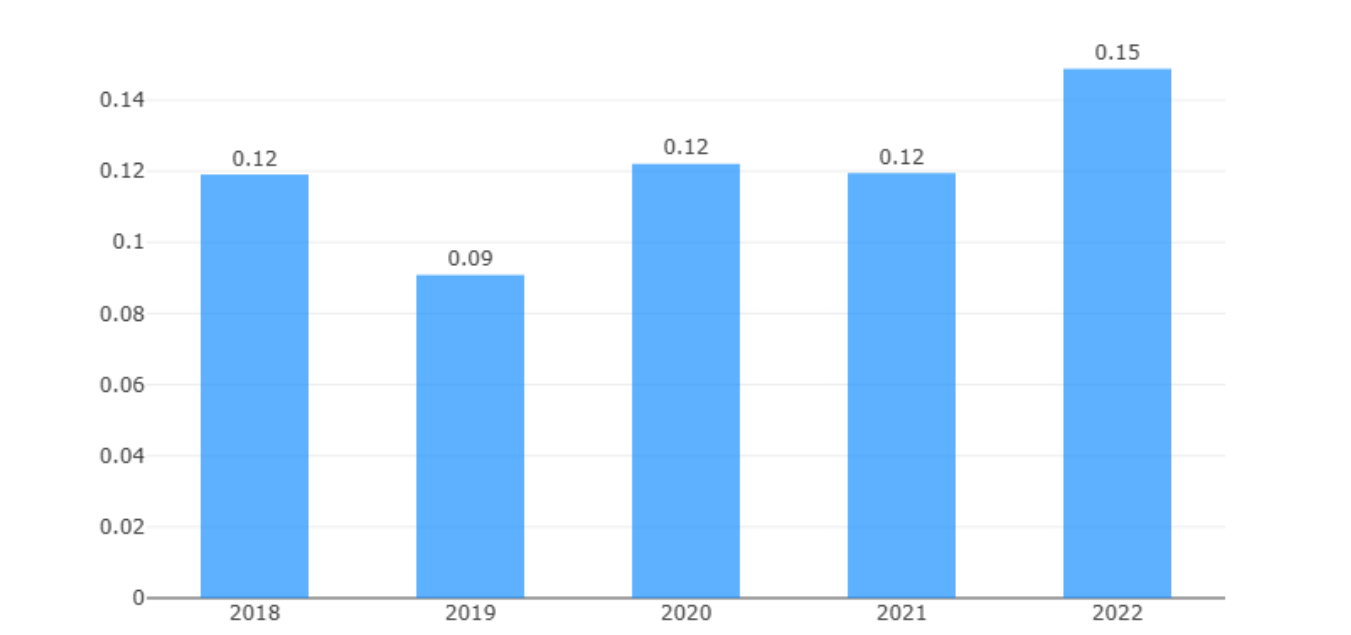
Wskaźnik ogólny rozwoju
Wymiar społeczny – obszary analizy
5. Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury 6. Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie 7. Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy 8. Poziom bezpieczeństwa 9. Sytuacja demograficzna
Wymiar środowiskowo-przestrzenny
10. Dostępność komunikacyjna (zewnętrzna i wewnętrzna) 11. Ład i struktura przestrzenna obszaru 12. Lokalne środowisko przyrodnicze

Źródło: Opracowanie własne.

Monitor Rozwoju Lokalnego pozwala na analizę wskaźników zawsze na tle grupy porównawczej. Grupę tę stanowią gminy o podobnej funkcji w strukturze osiedleńczej kraju, a zatem o podobnych uwarunkowaniach rozwojowych. W partnerstwie występuje 6 typów gmin, co zostało przedstawione w tabeli powyżej.

W przypadku ogólnego wskaźnika rozwoju jego wartości dla Partnerstwa na przestrzeni ostatnich 5 lat utrzymują się na poziomie dodatnim. W dużym uproszczeniu oznacza to, że Partnerstwo jest przeciętnie w lepszej pozycji ogólnej niż inne samorządy. W tym wypadku brane są pod uwagę wartości osiągnięte przez poszczególne gminy, w odniesieniu do ich grup porównawczych.

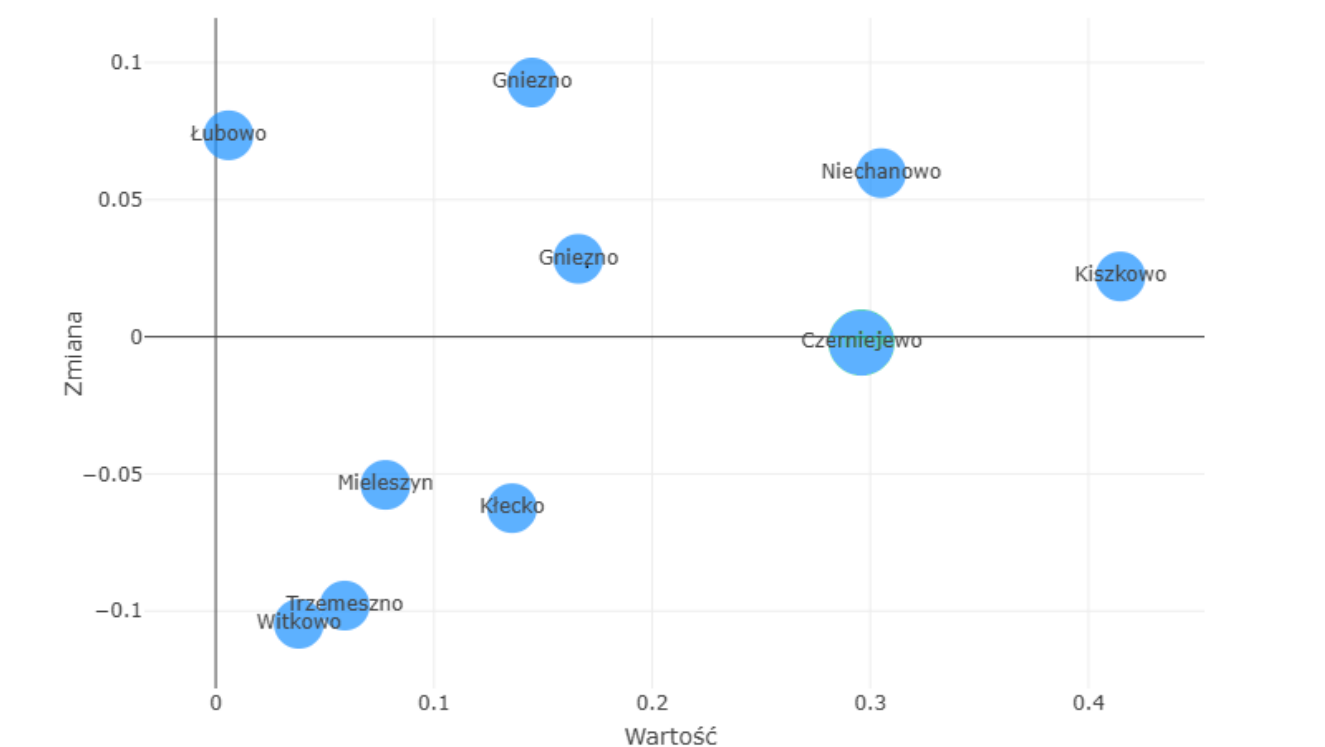
Wykres 1. Ogólny wskaźnik rozwoju partnerstwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Na poniższym wykresie zobrazowano sytuację w poszczególnych gminach obszaru Partnerstwa.

Ryc. 3. Pozycja gmin tworzących partnerstwo

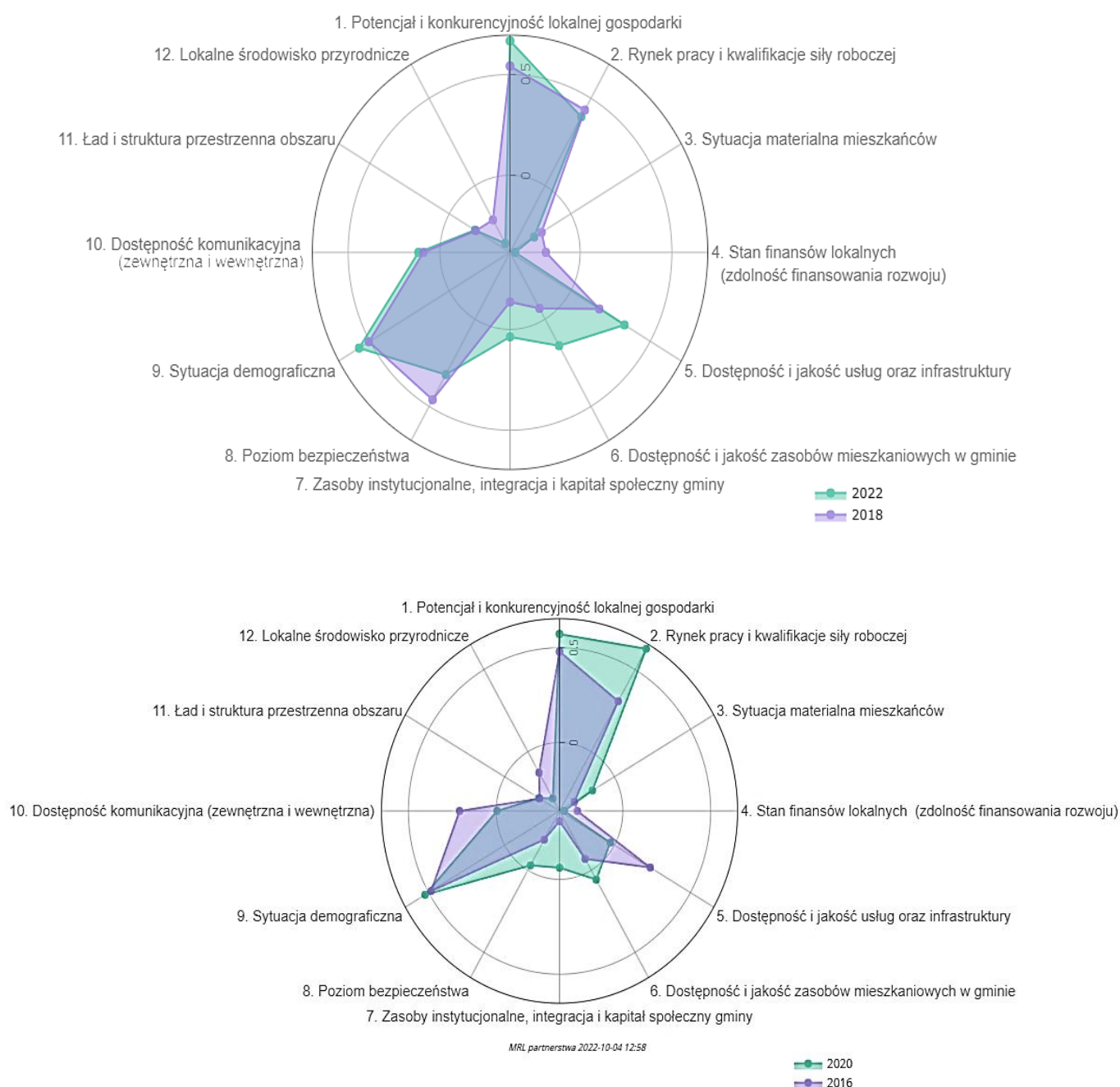

Sytuacja poszczególnych gmin tworzących Partnerstwo była zróżnicowana. Wszystkie badane gminy partnerstwa osiągnęły dodatnią wartość wskaźnika rozwoju (Gniezno-gmina miejska) i Łubowo, a większość z nich dodatnią dynamikę zmian. Sytuacja samorządów wchodzących w skład ZIT Gniezno jest więc nieco lepsza niż w grupie porównawczej, w przypadku niektórych gmin uległa poprawie, natomiast uwagę należy zwrócić na ujemną dynamikę zmian w przypadku. W 4 gminach sytuacja wciąż jest lepsza niż w grupie porównawczej, ale ulega pogorszeniu (Czarniejewo, Witkowo, Kłecko, Trzemeszno). Na granicy znajduje się Czarniejewo. 5 gmin (Łubowo, Gniezno – gmina miejska, Gniezno - gmina wiejska, Kiszkowo, Niechanowo) znalazły się w I ćwiartce układu współrzędnych, tzn. że zarówno wartość standaryzowana, jak i dynamika wzrostu jest dodatnia. Sytuacja tych gmin jest nieznacznie lepsza niż w grupie porównawczej i ulega nieznacznej poprawie.

Poniższy wykres radarowy pokazuje pozycję Partnerstwa we wszystkich 12 obszarach w roku 2018 (kolor fioletowy) i 2022 (kolor zielony). Jeżeli w danym obszarze wartości są bliskie 0 oznacza to, że pozycja Partnerstwa jest w tym wypadku słabsza. Obszary, w których wartości wskaźnika dla roku 2022 są bliżej zewnętrznej krawędzi oznaczają, że nastąpiła poprawa sytuacji w stosunku do roku 2018. Jest to przesłanka do bardziej pogłębionej analizy danego obszaru jako potencjału Partnerstwa. W przypadku ZIT Gniezno takimi obszarami są przede wszystkim potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki, dostępność i jakość usług oraz infrastruktury, dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych, zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny, a także sytuacja demograficzna.

Zainteresowanie, ale z powodów całkiem odwrotnych, wzbudziła natomiast sytuacja materialna, której poziom w stosunku do 2018 obniżył się. Towarzyszyło temu również pogorszenie sytuacji w zakresie rynku pracy. Zainteresowanie powinny wzbudzić też finanse lokalne. W porównaniu z latami ubiegłymi pogorszeniu uległy też wskaźniki w zakresie bezpieczeństwa.

Ryc. 4. Wskaźnik rozwoju w obszarach na początku i końcu badanego okresu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

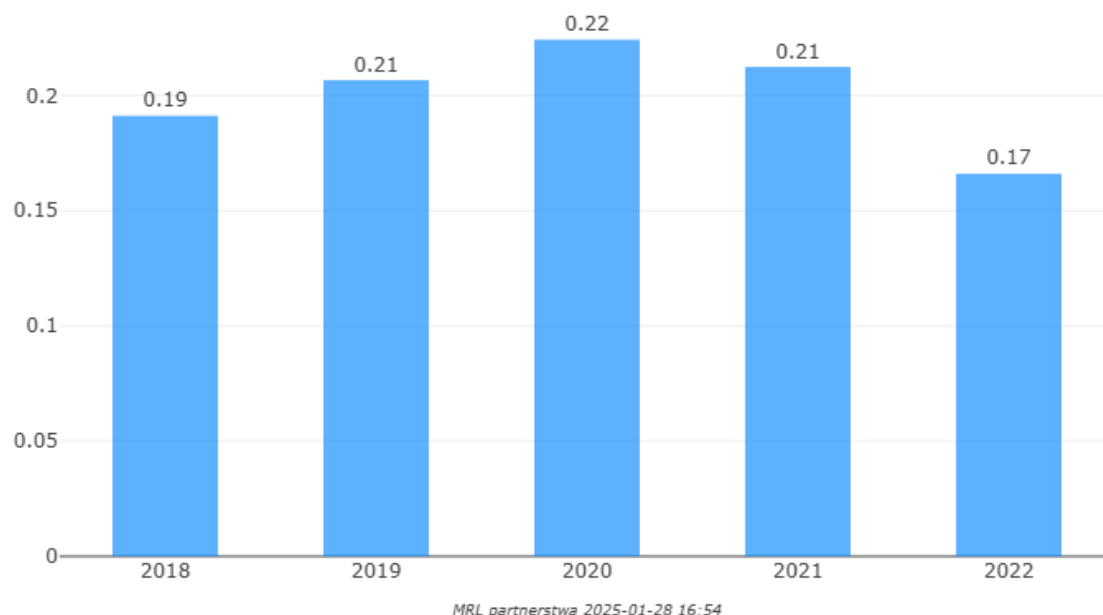
W dalszej części rozdziału znajdą się bardziej szczegółowe analizy poszczególnych wymiarów, a w kolejnym rozdziale pogłębiona analiza dla obszarów, które w opinii autorów wymagają przyjrzenia się zjawiskom zachodzącym w Partnerstwie.

3.1.2. Wymiar gospodarczy

W wymiarze gospodarczym obserwujemy niewielkie wahania wartości wskaźnika w analizowanym okresie. Po wzroście w latach 2018-2020, osiągnięciu najwyższego

poziomu w 2020 roku (0.22), wskaźnik wykazuje tendencję spadkową w kolejnych latach, osiągając wartość 0.17 w 2022 roku. Może to sugerować osłabienie pozycji gospodarczej obszaru Partnerstwa w relacji do innych samorządów i średnich wartości krajowych.

Ryc. 5. Wskaźnik gospodarczy rozwoju Partnerstwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

W poniższej tabeli pokazana została sytuacja w partnerstwie w rozbiciu na podobszary. Analiza trendów od 2018 roku wskazuje, że potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki utrzymywały się na stabilnym poziomie, z niewielkimi zmianami w poszczególnych latach. Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej również pozostawały względnie stabilne, co może świadczyć o utrzymaniu dotychczasowego poziomu aktywności zawodowej i kwalifikacji mieszkańców. Z drugiej strony, stan finansów lokalnych, ilustrujący zdolność finansowania rozwoju, wykazuje tendencję spadkową, co może oznaczać zwiększenie presji budżetowej na samorządy. Sytuacja materialna mieszkańców natomiast, choć zmieniała się dynamicznie, nadal nie osiągnęła wartości wskazujących na znaczącą poprawę jakości życia.

Tabela 3. Wskaźniki szczegółowe wymiaru gospodarczego wg Monitora Rozwoju Lokalnego

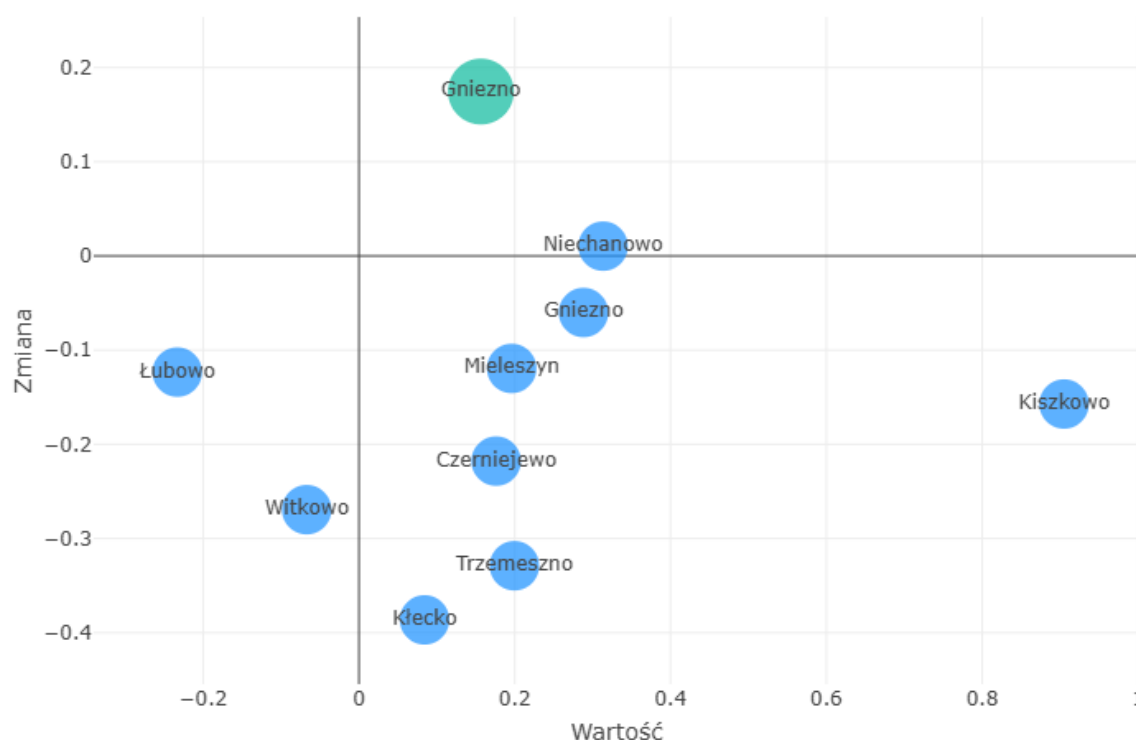
Obszary analizy	2018	2019	2020	2021	2022
1. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki	0,54	0,55	0,56	0,66	0,67

Obszary analizy	2018	2019	2020	2021	2022
2. Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej	0,43	0,53	0,63	0,53	0,39
3. Sytuacja materialna mieszkańców	-0,18	-0,20	-0,15	-0,18	-0,23
4. Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)	-0,19	-0,24	-0,33	-0,35	-0,35

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Możliwe jest również przeanalizowanie ogólnej sytuacji gospodarczej u poszczególnych partnerów. U większości z nich ogólna sytuacja jest lepsza niż w właściwych grupach porównawczych, choć ujemna dynamika zmian może zapowiadać przyszłe trudności w utrzymaniu tej przewagi. Dodatnią dynamiką charakteryzuje się w zasadzie wyłącznie Miasto Gniezno oraz Niechanowo, co wskazuje na utrzymanie przez nie dobrej sytuacji gospodarczej w ostatnim okresie. W 2 gminach – Łubowo i Witkowo – sytuacja ulega pogorszeniu, o czym świadczy zarówno ujemna wartość wskaźnika, jak i jego ujemna dynamika. Podobne wyzwania można zauważyć także w Trzemesznie i Czarniejewie, gdzie zmiany również mają negatywny charakter, choć z mniejszą intensywnością.

Ryc. 6. Pozycja gmin tworzących partnerstwo w wymiarze gospodarczym*

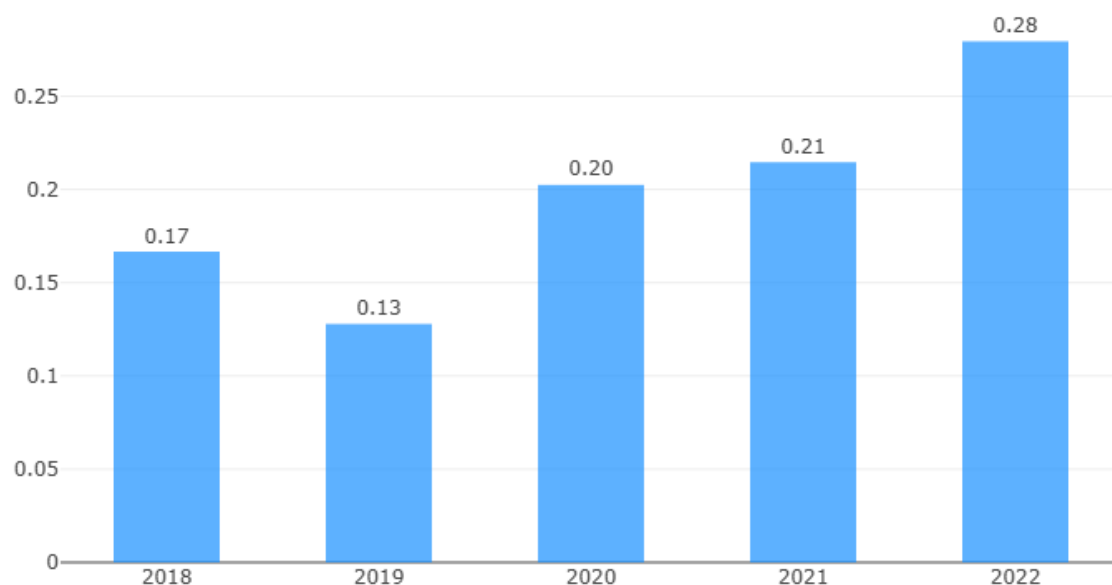
*Wartości wskaźników dla gmin są wyliczane względem innych gmin należących do tej samej grupy porównawczej, a zatem nie jest to pozycja gminy na tle Partnerstwa ZIT Gniezno.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

3.1.3. Wymiar społeczny

Sytuacja w wymiarze społecznym na obszarze partnerstwa od lat ulega poprawie i wydaje się być pozytywna. W roku 2019 można było zaobserwować znaczący spadek tego wskaźnika, co mogło być efektem chwilowego pogorszenia sytuacji w zakresie kapitału społecznego. Jednakże, od 2020 roku zauważalny jest systematyczny wzrost wartości wskaźnika, który w 2022 roku osiągnął swój najwyższy poziom (0.28). Taki trend sugeruje poprawę w obszarach związanych z kapitałem społecznym oraz większą stabilność społeczną na obszarze Partnerstwa.

Ryc. 7. Wskaźnik społeczny rozwoju Partnerstwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Patrząc na elementy składowe, które uwzględnia wymiar społeczny, optymistycznie wygląda zwłaszcza kwestia poziomu bezpieczeństwa, który utrzymuje się na stabilnym poziomie i w 2022 roku osiągnął wartość 0.32, co jest wynikiem wyższym niż w latach wcześniejszych.

Z punktu widzenia jakości życia mieszkańców pozytywnie możemy postrzegać również sytuację w zakresie dostępności i jakości zasobów mieszkaniowych w gminie, która od 2020 roku wykazuje stałą poprawę, osiągając wartość 0.15 w 2022 roku.

Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy, mimo początkowych spadków w latach 2018-2019, wykazują tendencję wzrostową, osiągając dodatnią wartość 0.04 w 2022 roku. Największa dodatnia dynamika zmian nastąpiła w zakresie dostępności i jakości usług oraz infrastruktury, która w 2022 roku osiągnęła wartość 0.34, co świadczy o istotnej poprawie w tym obszarze w porównaniu z wcześniejszymi latami.

Tabela 4. Wskaźniki szczegółowe wymiaru społecznego wg Monitora Rozwoju Lokalnego

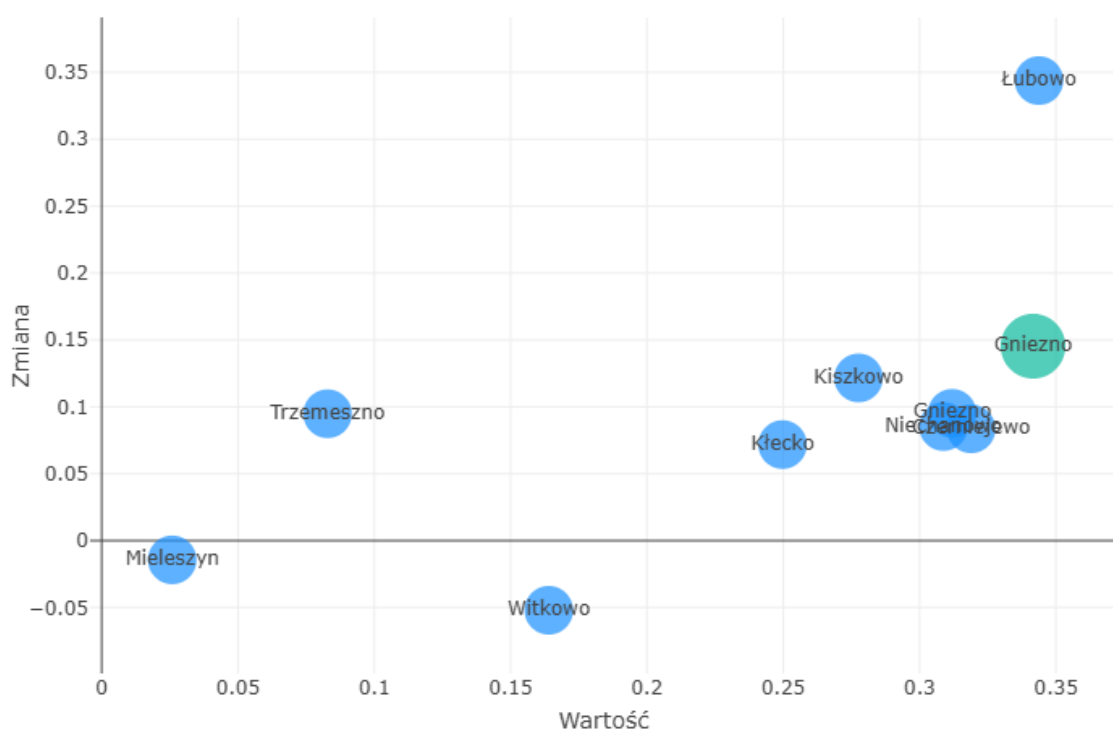
Obszary analizy	2018	2019	2020	2021	2022
5. Dostępność i jakość usług oraz infrastruktury	0,18	0,19	0,10	0,32	0,34

Obszary analizy	2018	2019	2020	2021	2022
6. Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych w gminie	-0,06	-0,04	0,14	0,25	0,15
7. Zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy	-0,14	-0,33	-0,06	-0,15	0,04
8. Poziom bezpieczeństwa	0,46	0,36	0,33	0,28	0,32
9. Sytuacja demograficzna	0,51	0,49	0,54	0,39	0,57

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Na podstawie danych przedstawiających sytuację w obszarze społecznym w poszczególnych gminach partnerstwa, warto zauważyć, że większość gmin odnotowuje pozytywne wartości wskaźnika, co wskazuje na dobrą sytuację społeczną. Najwyższą wartość osiąga miasto Gniezno, które również charakteryzuje się największą dodatnią dynamiką zmian. Inne gminy, takie jak Czarniejewo czy Gmina Wiejska Gniezno, również odnotowują poprawę, choć w mniejszym stopniu. Wszystkie gminy wykazują natomiast dodatnią dynamikę zmian, co sugeruje stopniową poprawę warunków społecznych na całym obszarze partnerstwa

Ryc. 8. Pozycja gmin tworzących partnerstwo w wymiarze społecznym

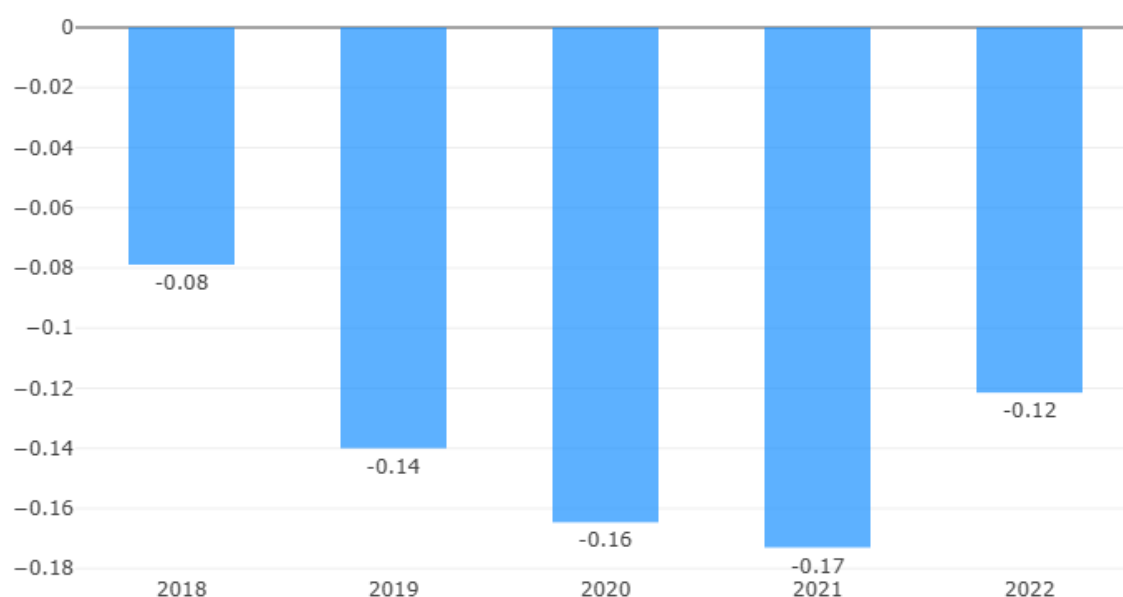

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

3.1.4. Wymiar środowiskowo – przestrzenny

W odniesieniu do wymiaru środowiskowo-przestrzennego można zauważyć wyraźne pogorszenie sytuacji w 2018 roku, gdy wartość wskaźnika wyniosła -0.08. W latach 2019-2020 sytuacja uległa dalszemu pogorszeniu, osiągając najniższe wartości w analizowanym okresie (-0.14 w 2019 roku i -0.16 w 2020 roku). W 2021 roku wskaźnik pogłębił się jeszcze bardziej do -0.17, co wskazuje na dalsze wyzwania w obszarze środowiskowym. W 2022 roku można zaobserwować poprawę sytuacji – wartość wskaźnika wzrosła do -0.12, co może sugerować pierwsze efekty działań naprawczych lub bardziej efektywną politykę środowiskową. Niemniej jednak, wskaźnik ten nadal przyjmuje wartości ujemne, co oznacza, że obszar partnerstwa wciąż zмага się z istotnymi wyzwaniami w zakresie środowiska i przestrzeni.

Ryc. 9. Wskaźnik środowiskowo-przestrzenny rozwoju Partnerstwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Największe spadki można było zaobserwować w obszarze dostępności komunikacyjnej Partnerstwa. Analiza sytuacji w poszczególnych podobszarach pokazuje negatywne tendencje (ujemną wartość wskaźnika, przy jednoczesnej ujemnej dynamice) w zakresie długości i jakości dróg, a także innych form transportu. Nieznacznie dodatnią dynamikę widać w przypadku rozwoju alternatywnych rozwiązań komunikacyjnych. Ujemne wartości zaobserwowano też w obszarze lokalnego środowiska przyrodniczego, obrazowanego dostępnością walorów i usług przyrodniczych oraz sposobem gospodarowania zasobami środowiska. Stabilna, choć również negatywna jest sytuacja w zakresie ładu i struktury przestrzennej obszaru. W tym przypadku wzięto pod uwagę instrumenty planowania przestrzeni stosowane w gminach, a także ich zwartość (obrazowana liczbą mieszkańców na km² oraz długością czynnej sieci wodociągowej na 100 osób korzystających) oraz zrównoważenie funkcji społeczno-gospodarczych i środowiskowych.

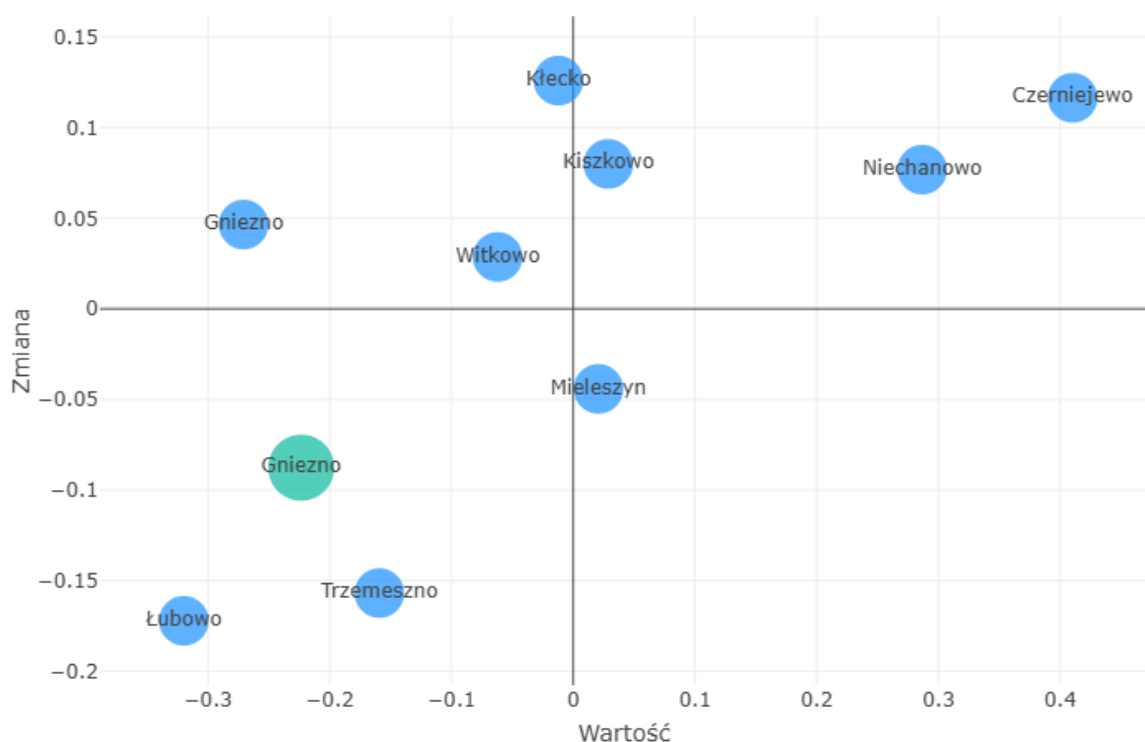
Tabela 5. Wskaźniki szczegółowe wymiaru środowiskowo-przestrzennego wg Monitora Rozwoju Lokalnego

Obszary analizy	2018	2019	2020	2021	2022
10. Dostępność komunikacyjna (zewnątrzna i wewnętrzna)	0,21	0,15	0,09	0,07	-0,01
11. Ład i struktura przestrzenna obszaru	-0,23	-0,22	-0,23	-0,23	-0,22
12. Lokalne środowisko przyrodnicze	-0,13	-0,02	-0,20	-0,34	-0,28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Na podstawie danych przedstawiających sytuację w obszarze środowiskowo-przestrzennym w poszczególnych gminach partnerstwa, zauważalne są znaczne różnice pomiędzy gminami. Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w gminie Czarniejewo, która charakteryzuje się również wysoką dodatnią dynamiką zmian, co wskazuje na bardzo dobrą sytuację i efektywne działania w zakresie ochrony środowiska i zagospodarowania przestrzeni. Pozytywne tendencje widoczne są także w Kiszkuwie i Niechanowie, gdzie mimo niższych wartości wskaźnika zauważalna jest dynamiczna poprawa sytuacji. Miasto Gniezno i Gmina Wiejska Gniezno zmagają się z trudnościami w tym obszarze – obie gminy odnotowują ujemne wartości wskaźnika, choć Gmina Wiejska Gniezno wykazuje niewielką dodatnią dynamikę zmian, co może sugerować stopniowe wprowadzanie działań naprawczych. Dane te wskazują, że sytuacja środowiskowo-przestrzenna w partnerstwie jest zróżnicowana, z wyraźnymi liderami i obszarami wymagającymi intensywniejszego wsparcia.

Ryc. 10. Pozycja gmin tworzących partnerstwo w wymiarze środowiskowo-przestrzennym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

3.2. Analiza pogłębiona dla obszaru Partnerstwa

W poprzednim podrozdziale dokonano wstępnej charakterystyki obszaru Partnerstwa w oparciu o dane MRL w ujęciu relatywnym do innych gmin ich grup porównawczych. Wskazano podstawowe obszary zjawisk społeczno-gospodarczych i środowiskowo-przestrzennych charakteryzowane adekwatnie dobranymi wskaźnikami na pewnym poziomie ogólności. W tym rozdziale wykonano pogłębione analizy dla wybranych poszczególnych obszarów i podobszarów, w oparciu o dane w MRL oraz inne dostępne w statystyce publicznej. Dodatkowo zostały wykorzystane dane z badań zrealizowanych w ramach projektu CWD Plus na obszarze Partnerstwa, tj.: „Badania młodzieży”, „Badania mieszkańców”, „Badania liderów” oraz „Badania stanu przedsiębiorczości”.

3.2.1. Wymiar gospodarczy

Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki decydują o sytuacji ekonomicznej mieszkańców oraz wyznaczają możliwości rozwojowe Partnerstwa. Na kondycję lokalnej gospodarki wpływa wiele czynników. Przede wszystkim należy do nich poziom przedsiębiorczości, ale także te związane z demografią, lokalnym rynkiem

pracy, lokalnymi zasobami infrastrukturalnymi, aktywnością instytucji otoczenia biznesu i współpracą na linii biznes-administracja. W niniejszym podrozdziale podjęto próbę analizy obszarów, mających w naszej opinii kluczowe znaczenie dla rozwoju gospodarczego Partnerstwa, tj. rynek pracy, potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki, przedsiębiorczość, stan finansów lokalnych, udział środków zewnętrznych w prowadzeniu polityk rozwojowych, a także sytuacji materialnej mieszkańców.

3.2.1.1. Rynek pracy

Zrównoważony rynek pracy stanowi podstawę lokalnego rozwoju gospodarczego, a jednocześnie należy do najważniejszych czynników determinujących jakość życia. Procesy demograficzne z kolei determinują wielkość populacji w wieku aktywnym zawodowo.

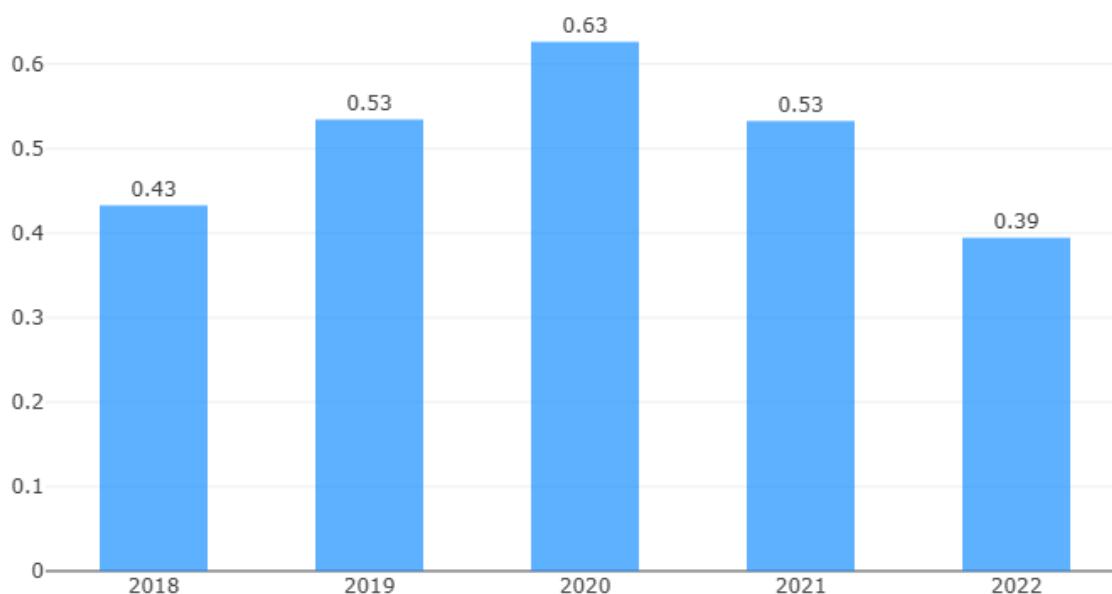
W Polsce, podobnie jak w wielu krajach Unii Europejskiej, zauważa się poważne zmiany w strukturze wiekowej ludności. Przeobrażenia te w istotny sposób wpływają na sytuację na rynku pracy. Już dziś można zaobserwować postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Stąd kluczowe jest uwzględnienie w analizie rynku pracy wskaźników/mierników demograficznych.

W ramach analizy rynku pracy przeanalizowano następujące podobszary:

- Dostępność i jakość pracowników (strona podażowa)
- Dostępność i jakość oferowanych miejsc pracy (strona popytowa)
- Dostosowanie podaży i popytu na lokalnym rynku pracy.

Ogólna sytuacja Partnerstwa w obszarze „Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej” uległa zauważalnym zmianom w ostatnich latach. Wskaźnik rozwoju w latach 2018-2022 oscylował w przedziale od 0,39 do 0,63, osiągając najwyższą wartość w 2020 roku. Po tym okresie odnotowano spadek wartości wskaźnika, który w 2022 roku wyniósł 0,39, co sugeruje osłabienie zarówno strony podażowej, jak i popytowej lokalnego rynku pracy. Mimo tych zmian sytuacja Partnerstwa w dalszym ciągu wydaje się być lepsza niż w jednostkach samorządu terytorialnego we właściwych grupach porównawczych. Kluczowe będzie monitorowanie tych trendów w przyszłości, aby zidentyfikować potencjalne wyzwania i szanse w zakresie utrzymania zrównoważonego rynku pracy.

Ryc. 11. Wskaźnik rozwoju Partnerstwa w obszarze „Rynek pracy”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Pomimo stosunkowo dobrej sytuacji względem grupy porównawczej, wyniki badań opinii społeczności lokalnych wskazują na istotne wyzwania w obszarze rynku pracy. Prawie 71% respondentów „badania mieszkańców” uznało „Rynek pracy” za słabą stronę gminy, w której mieszka. Podobnego zdania było około 60% liderów społeczności, którzy wzięli udział w badaniach w ramach projektu CWD Plus. Taka rozbieżność między obiektywnymi wskaźnikami, a subiektywnymi odczuciami mieszkańców i liderów społecznych wskazuje na potrzebę głębszej analizy funkcjonowania rynku pracy na obszarze Partnerstwa oraz większego zaangażowania w komunikację działań i polityk na rzecz poprawy sytuacji na rynku pracy. W dalszej części rozdziału przyjrano się szczegółowo różnym aspektom funkcjonowania rynku pracy w kontekście lokalnym.

3.2.1.2. Ogólny obraz rynku pracy

W 2022 r. w obszarze Partnerstwa zamieszkiwało 81 971 osób w wieku produkcyjnym. W porównaniu z 2012 r. liczba ta zmalała o 10 901 osób.

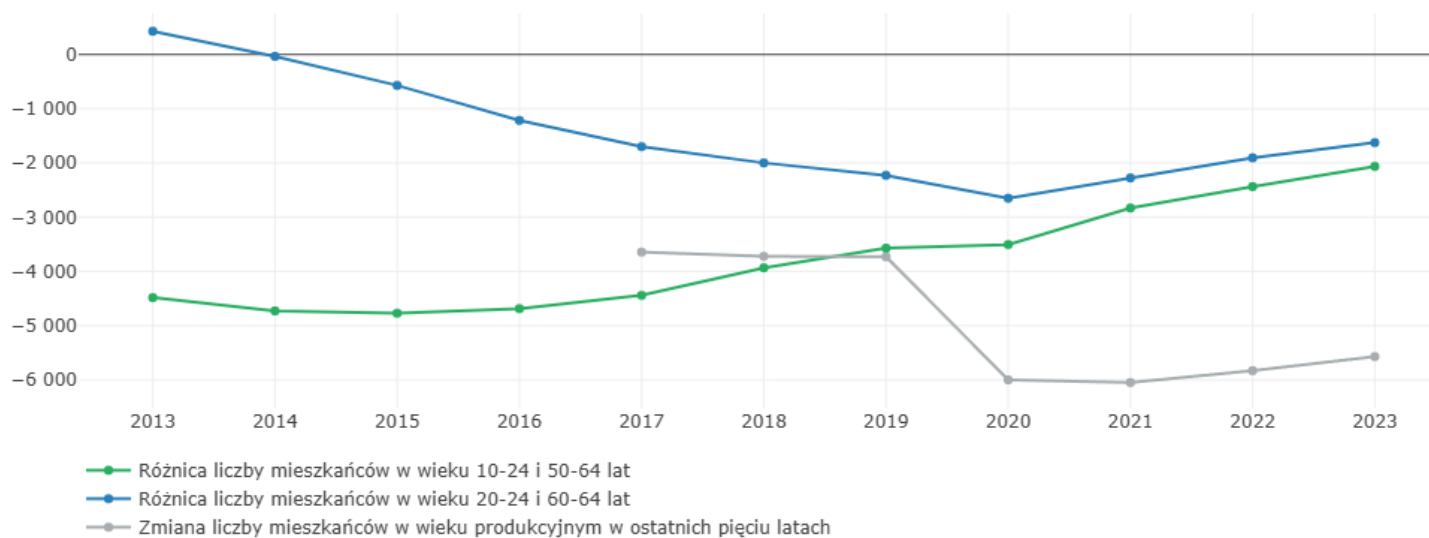
Wartość wskaźnika „Różnica liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat na 1000 mieszkańców gminy” w 2018 roku wynosiła 1,00, natomiast w 2022 roku osiągnęła wartość 1,19, co oznacza wzrost o 0,19 w ciągu ostatnich pięciu lat. Wskaźnik ten informuje o różnicy liczby osób wchodzących i schodzących z lokalnego rynku pracy w okresie najbliższych 15 lat. Innymi słowy, pokazuje nam, jak na obszarze Partnerstwa wygląda kwestia zastępowalności pokoleń – dostępności nowych pracowników dla obsługi istniejących miejsc pracy, które zostaną za jakiś czas

„uwolnione”. W Partnerstwie sytuacja w tym obszarze ulega systematycznej poprawie, szczególnie w latach 2020-2021, kiedy wskaźnik osiągnął najwyższą wartość 1,20. Obecnie poziom zastępowalności pokoleń jest lepszy niż w większości jednostek we właściwych grupach porównawczych, co wskazuje na stabilność demograficzną i pozytywne perspektywy dla lokalnego rynku pracy.

Sytuacja na rynku pracy i w obszarze dostępności wykwalifikowanej siły roboczej w ZIT Gniezna jest zróżnicowana i odzwierciedla zarówno pozytywne zmiany, jak i istotne wyzwania. Różnica liczby mieszkańców w wieku 20-24 i 60-64 lat na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym od 2013 roku pogorszyła się, co wskazuje na malejącą liczbę młodych osób wchodzących na rynek pracy, jednak w ostatnich latach można zauważyć oznaki stabilizacji. Znaczący spadek udziału zarejestrowanych bezrobotnych z 84,06 w 2013 roku do 27,34 w 2023 roku pokazuje poprawę sytuacji w zakresie zatrudnienia, choć jednocześnie zmniejszający się odsetek ludności mobilnej zawodowo wskazuje na spadek elastyczności rynku pracy. Liczba absolwentów szkół średnich na 1000 mieszkańców spadła w analizowanym okresie, co może wpłynąć na dostępność nowo wykwalifikowanych pracowników. Struktura demograficzna regionu pogarsza się – odsetek ludności w wieku produkcyjnym spadł o ponad 6 punktów procentowych, podczas gdy odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym wzrósł o ponad 6 punktów procentowych. Mimo to, poprawa wskaźnika różnicy mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat sugeruje zmniejszające się dysproporcje w zastępowalności pokoleń. Ogólnie, ZIT Gniezna stoi przed wyzwaniem zrównoważenia lokalnego rynku pracy, przy jednoczesnym wsparciu edukacji i zatrzymaniu młodych mieszkańców w regionie.

Wyniki te wskazują na konieczność kontynuowania działań na rzecz utrzymania liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym i zapewnienia długoterminowej stabilności demograficznej obszaru.

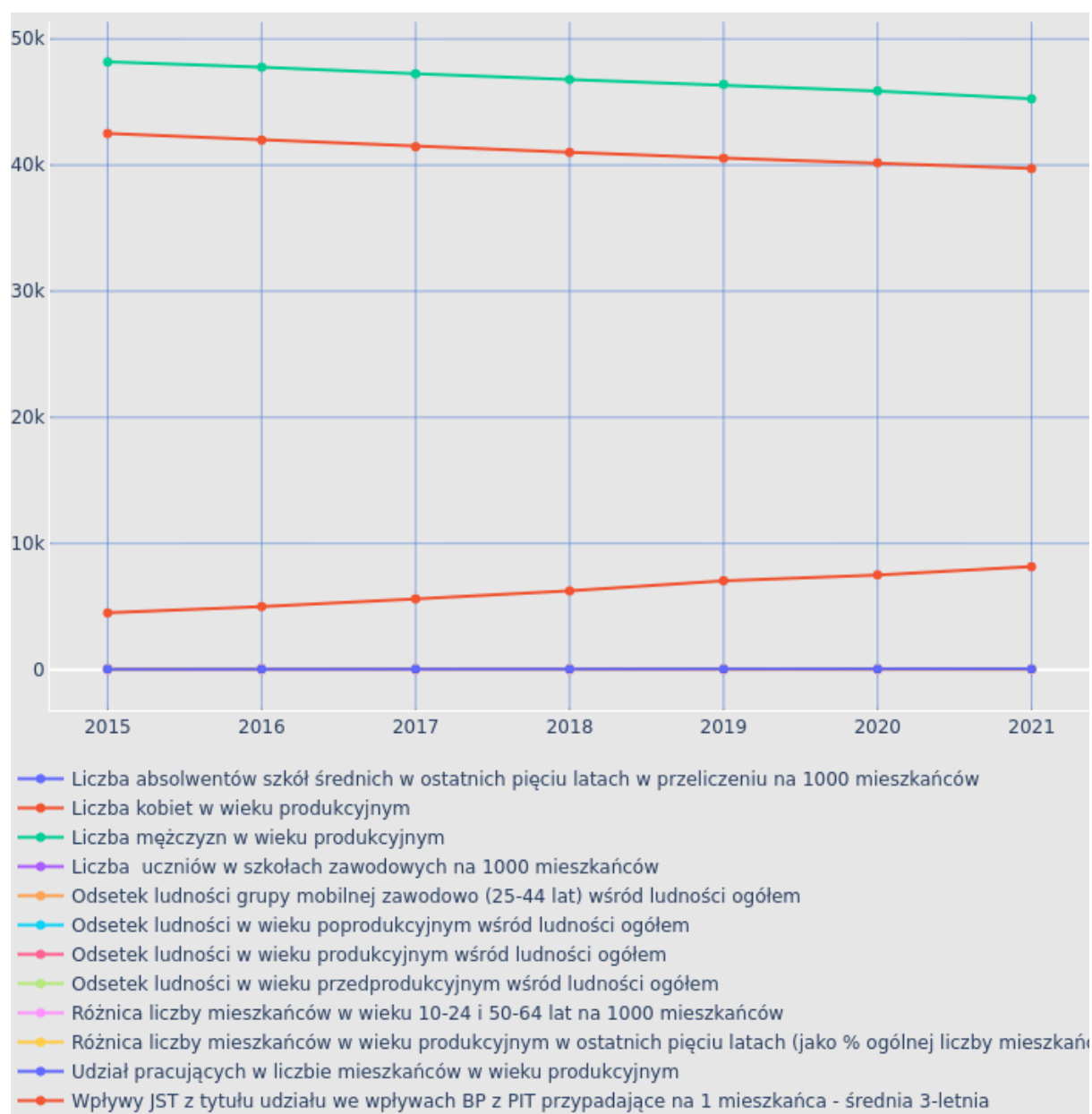
Ryc. 12. Ogólny obraz rynku pracy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Bardziej szczegółowe dane dotyczące funkcjonalnych grup wiekowych zostały opisane w rozdziale 3.2.2.1.

Ryc. 13. Dostępność i jakość siły roboczej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Z analiz w obszarze związanym z rynkiem pracy wynika jeszcze kilka obserwacji. Dodatkowo można zauważyć, jak kształtują się wartości wskaźników w Monitorze Rozwoju Lokalnego dotyczące wynagrodzeń i ofert pracy:

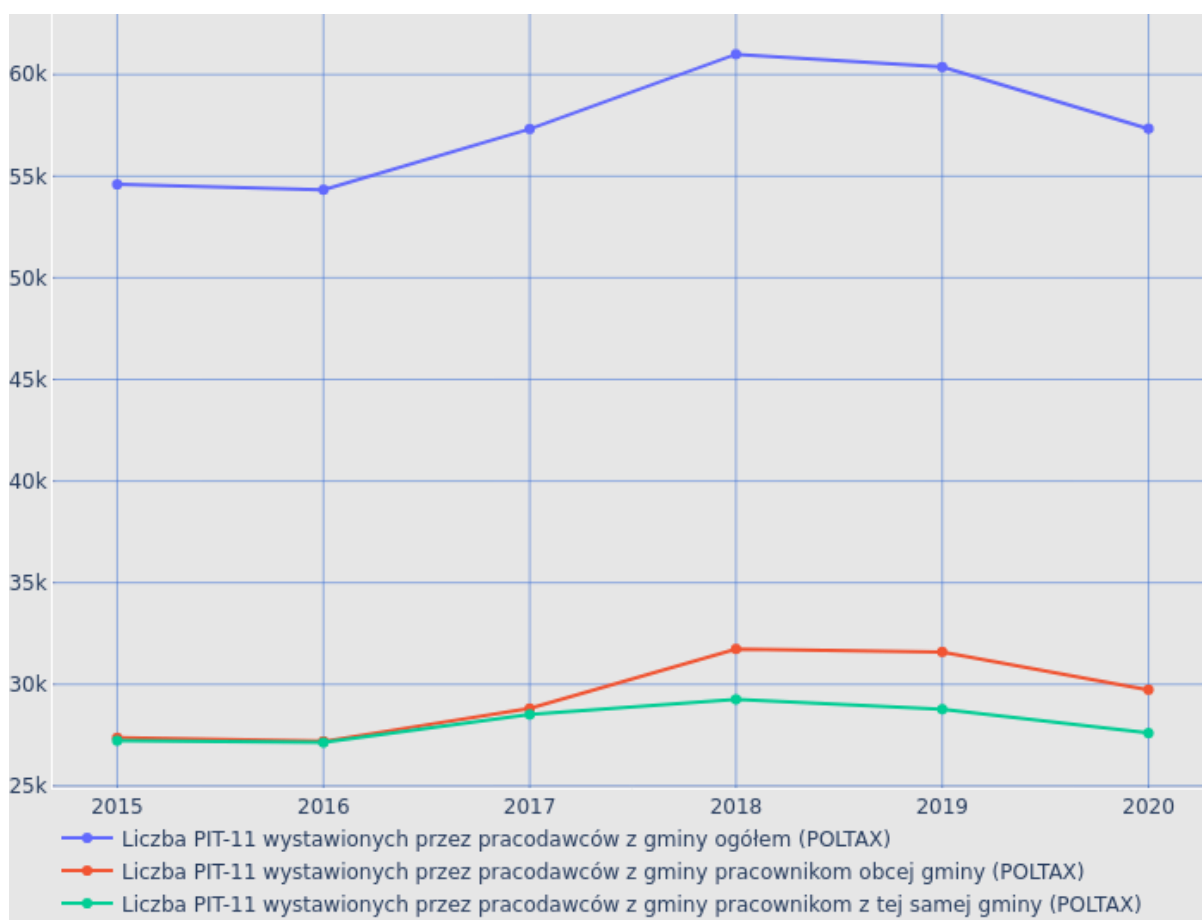
- przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w partnerstwie wskaźnik ten w latach 2018-2022 miał ujemną wartość (od -0,17 [2018 r.], do -0,20 [2020r.] (por. Sytuacja materialna mieszkańców),
- oferty pracy (wskaźnik oferty pracy na 1000 mieszkańców systematycznie maleje, w 2022 r. osiągnął wartość -1,05).

Wartości wskaźników dostępnych w Monitorze Rozwoju Lokalnym potwierdzają więc opinie ankietowanych mieszkańców. Jak wyżej wskazano niemal 71% mieszkańców wskazała oferty pracy i rynek pracy jako słabą stronę gminy, w której mieszka. Podobny odsetek ankietowanych (68,26%) uważa „wysokość zarobków i płac” za słabą stronę gminy w Partnerstwie.

3.2.1.3. Rynek pracy wg pracodawców (lokalnych)

Patrząc na sytuację na rynku pracy przez pryzmat liczby otrzymanych deklaracji PIT-11 należy zauważyć, że od 2018 roku maleje liczba wystawionych deklaracji. Od 2017 roku pracodawcy w Partnerstwie wystawiają więcej deklaracji pracownikom obcej gminy niż pracownikom z tej samej gminy, co pokazuje rolę migracji związanej z pracą. Przemieszczanie się mieszkańców w związku z pracą wpływa również na podaż i popyt usług publicznych i prywatnych w poszczególnych gminach. Zjawisko to zostało omówione w rozdziale 3.5.2. Analiza powiązań funkcjonalnych oraz określenie wiodących funkcji na obszarze.

Ryc. 14. Rynek pracy wg pracodawców (lokalnych)

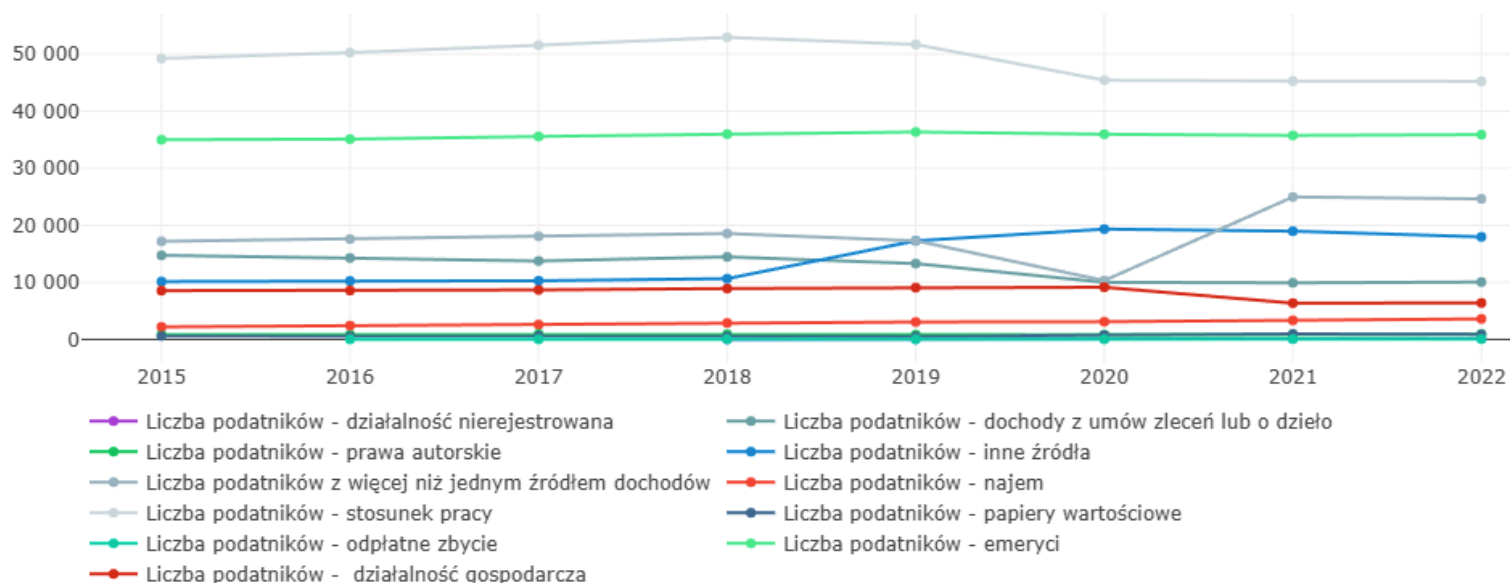

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

3.2.1.4. Mieszkańcy na rynku pracy

W 2022 roku na obszarze Partnerstwa dochody z tytułu umowy o pracę uzyskiwały 45 231 osób, przy czym liczba ta maleje od 2018 r. Od roku 2020 możemy też zaobserwować spadek liczby osób uzyskujących dochód z innych źródeł (przychody z innych źródeł to zasiłki pieniężne wypłacane z ubezpieczenia społecznego, a także alimenty, stypendia, nagrody).

Ryc. 15. Liczba podatników w partnerstwie ze względu na źródła dochodów

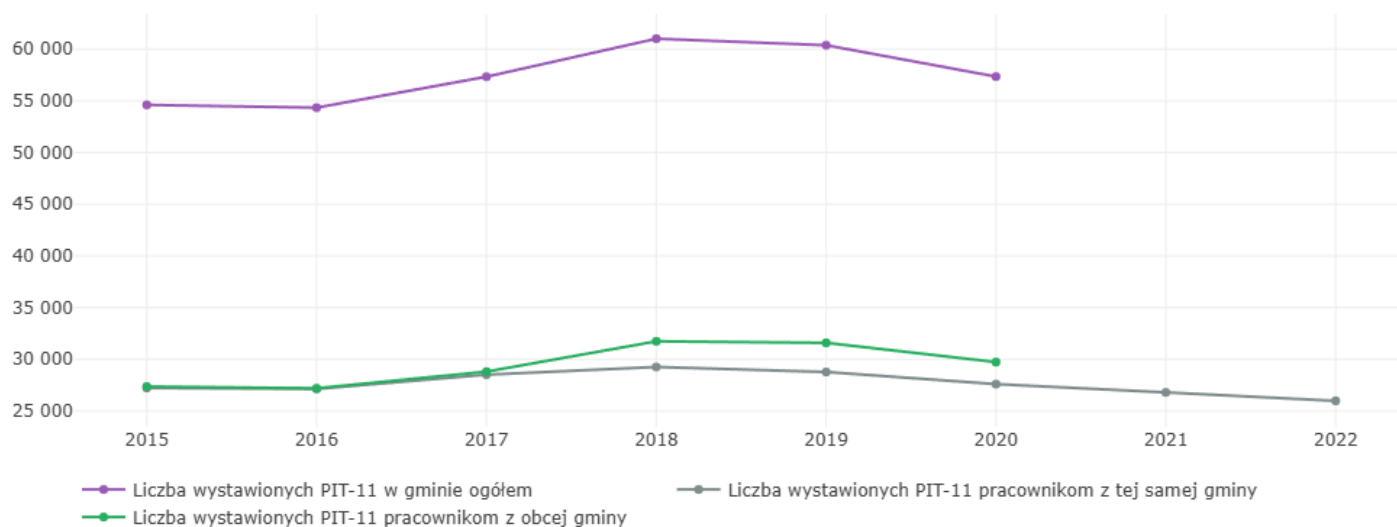
Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Pracodawcy w Partnerstwie wystawili łącznie ok. 57 tysięcy deklaracji PIT-11 w 2020 r. Natomiast mieszkańcy z obszaru Partnerstwa w tym samym roku otrzymali ok. 82 tysięcy deklaracji PIT-11.

Różnica pomiędzy liczbą wystawionych deklaracji w obszarze Partnerstwa, a pomiędzy odebranymi deklaracjami w Partnerstwie wynosi ok. 25 tysięcy. Różnica ta może wskazywać na to, że wielu mieszkańców uzyskuje dochód poza granicami Partnerstwa.

Analizując samą liczbę otrzymanych deklaracji PIT-11 przez mieszkańców Partnerstwa, zauważalny jest spadek otrzymanych deklaracji ogółem od roku 2018. W 2022 r. liczba otrzymanych przez mieszkańców PIT-11 wystawionych przez pracodawców z gminy wyniosła 25 984. W tym samym roku otrzymanych przez mieszkańców PIT-11 wystawionych przez pracodawców z obcej gminy była 2 razy większa (56 125).

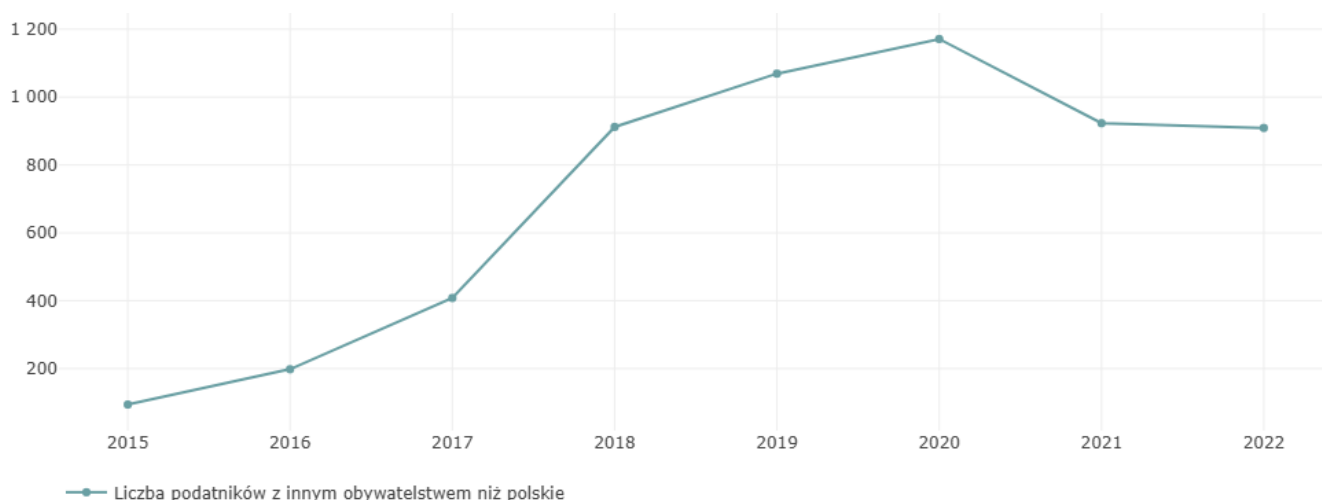
Ryc. 16. Mieszkańcy na rynku pracy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Stopniowo zmienia się też udział w rynku pracy osób z obywatelstwem innym niż polskie. O ile w poprzednich latach liczba obcokrajowców pracujących w Partnerstwie znacznie wzrosła, to od 2021 nastąpił spadek tej liczby. Może to być efektem kilku czynników, w tym zmiany sytuacji geopolitycznej, ale także rosnącej konkurencji o pracowników w innych regionach Polski lub krajach Unii Europejskiej. Możliwe, że po okresie intensywnej migracji część obcokrajowców zdecydowała się na powrót do swoich krajów lub na relokację do większych ośrodków miejskich oferujących lepsze warunki zatrudnienia. Spadek ten może wpływać na lokalny rynek pracy, np. prowadząc do niedoboru pracowników w niektórych sektorach gospodarki.

Ryc. 17. Obcokrajowcy na rynku pracy w partnerstwie

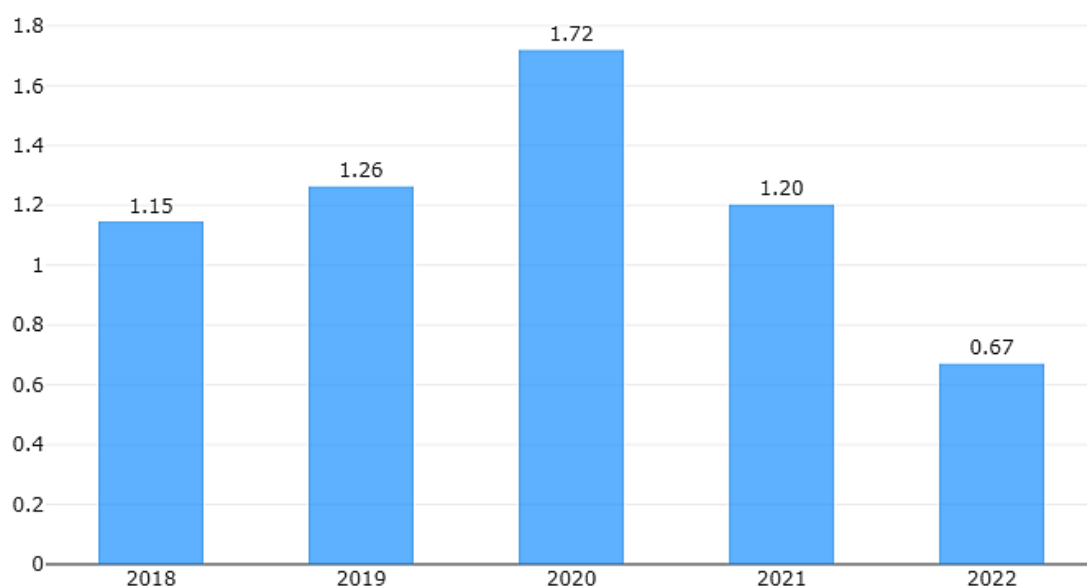

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

3.2.1.5. Bezrobocie – dostosowanie popytu i podaży na lokalnym rynku pracy

W latach 2018-2020 odnotowano dodatnią dynamikę w obszarze, a wskaźnik rozwoju kształtował się w przedziale od 1,28 do 2,39 w szczytowym momencie. W ostatnich latach można jednak zaobserwować jego spadek, choć nadal przyjmuje on wartości dodatnie. Skala bezrobocia w Partnerstwie jest więc w dalszym ciągu mniejsza w porównaniu do podobnych samorządów w grupie porównawczej, niemniej duży spadek wartości wskaźnika może świadczyć o niekorzystnych tendencjach w tym zakresie.

Ryc. 18. Skala bezrobocia w partnerstwie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Pod koniec roku 2024 stopa bezrobocia osiągnęła 4,5 i była nieco wyższa od średniej dla całego województwa (3,0). W ujęciu nominalnym w 2023 r. w obszarze Partnerstwa było 2 225 osób bezrobotnych, w porównaniu z rokiem 2016 r. wartość ta zmalała o 1 624 osoby.

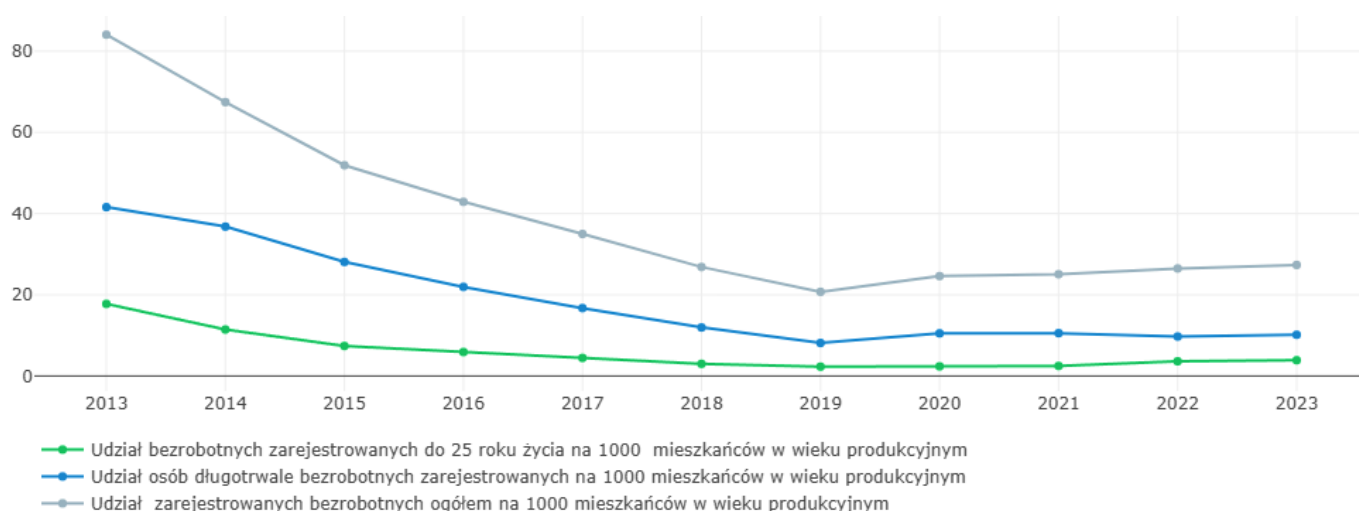
Analizując sytuację na rynku pracy w Partnerstwie na przestrzeni lat 2013–2023 widać ogólny trend wskazujący na pewną poprawę sytuacji na rynku pracy do 2019 roku, po czym widać lekką stabilizację, a nawet nieznaczny wzrost niektórych wskaźników po 2020 roku. W odniesieniu do udziału zarejestrowanych bezrobotnych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym do około 2019 roku można było zaobserwować spadek tego wskaźnika, co przypuszczalnie było efektem dobrej koniunktury gospodarczej, większego popytu na pracowników oraz rozwoju lokalnej gospodarki. Od 2020 roku widoczna jest pewna stagnacja, a nawet niewielki wzrost tego wskaźnika, co może mieć związek z pandemią COVID-19 i jej

konsekwencjami dla zatrudnienia, w tym ograniczeniami w funkcjonowaniu niektórych sektorów gospodarki.

Podobny spadek obserwujemy w przypadku długotrwałego bezrobocia – liczba długotrwale bezrobotnych na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym również maleje przez cały analizowany okres, choć po 2019 roku dynamika tego spadku osłabła. Może to świadczyć o większej skuteczności działań aktywizacyjnych, ale też o możliwym odpływie osób długotrwale bezrobotnych z systemu rejestracji (np. poprzez migrację lub rezygnację z poszukiwania pracy).

Szczególnie interesujące są dane dotyczące młodych bezrobotnych – wskaźnik bezrobocia wśród osób do 25. roku życia spada do 2020 roku, co sugeruje poprawę sytuacji tej grupy na rynku pracy. Możliwe, że wpływ na to miały zarówno zmiany demograficzne (zmniejszająca się liczba młodych osób wchodzących na rynek pracy), jak i rosnące możliwości edukacyjne i stażowe, ułatwiające im start zawodowy. Natomiast w kolejnych latach można już zaobserwować nieznaczny wzrost tego wskaźnika co sugerują potrzebę zwiększenia działań wspierających aktywizację zawodową tej grupy wiekowej, np. poprzez programy stażowe, szkolenia dostosowane do zmieniającego się rynku pracy oraz mechanizmy ułatwiające wejście na rynek pracy, takie jak subsydiowane zatrudnienie czy doradztwo zawodowe. Może to również wskazywać na konieczność lepszego dopasowania oferty edukacyjnej do realnych potrzeb pracodawców, aby młodzi ludzie mieli większe szanse na znalezienie stabilnego zatrudnienia.

Ryc. 19. Skala bezrobocia w partnerstwie - wskaźniki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

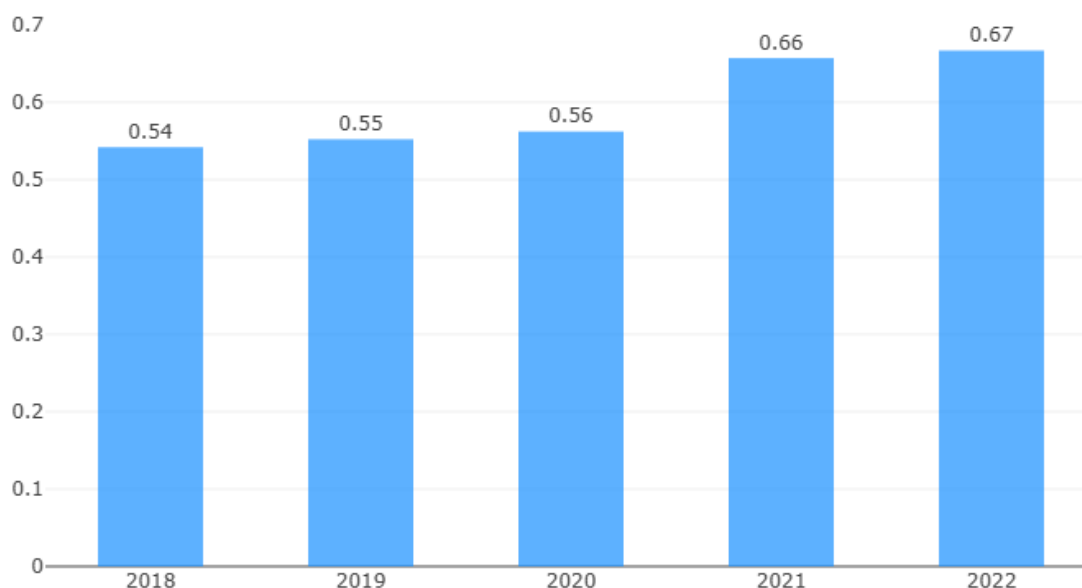
3.2.1.6. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki

Badania potencjału i konkurencyjności lokalnej gospodarki dokonano poprzez analizę głównych wskaźników charakteryzujących następujące podobszary:

- przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców,
- dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej,
- konkurencyjność i zdywersyfikowana struktura podmiotów gospodarczych.

Na wstępie warto zaznaczyć, że ogólna sytuacja w obszarze „Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki” jest lepsza niż w grupie porównawczej i ulega poprawie.

Ryc. 20. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

3.2.1.7. Przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców

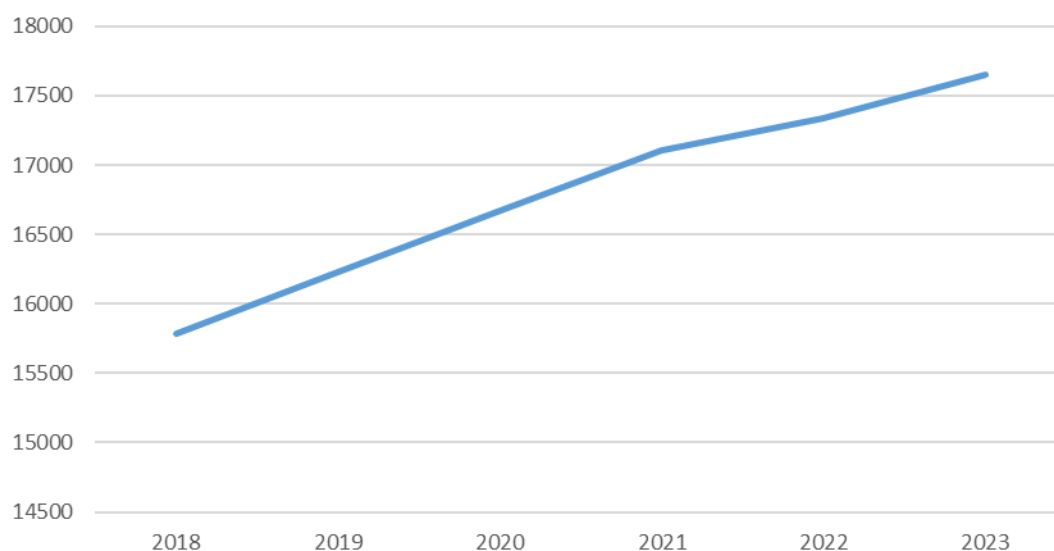
Aktywność gospodarcza mieszkańców przekłada się na liczbę i kondycję lokalnych firm. Wyznacza możliwości dochodowe gospodarstw domowych i instytucji samorządowych. Pozwala na rozwój infrastruktury i świadczenie wysokiej jakości usług publicznych. Stanowi potencjał możliwy do wykorzystania w przypadku potrzeby szybkiej reakcji na wystąpienie korzystnych czynników zewnętrznych (szans), zmian na rynkach lokalnych, krajowych czy też międzynarodowych.

Wartość wskaźnika dotyczącego przedsiębiorczości i aktywności mieszkańców w Monitorze Rozwoju Lokalnego wynosi 0,52 w 2020 r., dynamika zmian

w porównaniu do 2019 jest ujemna (-0,02). Niemniej jednak sytuacja w obszarze przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców jest lepsza niż w grupie porównawczej.

W 2023 r. w powiecie gnieźnieńskim było 17 654 podmiotów gospodarki narodowej wg rejestru REGON. Od 2018 roku wartość ta wzrosła o 1869 podmiotów.

Ryc. 21. Podmioty gospodarki w rejestrze REGON

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W latach 2018-2023 na terenie Partnerstwa liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wzrosła o 1310 osób i w 2023 wynosiła 13 504 osoby. Od 2016 do 2019 łączna kwota dochodów z tytułu działalności gospodarczej systematycznie wzrastała. W 2020 r. wartość ta gwałtownie spadła (z poziomu 1 013 529 749,22 zł do 745 482 622,23 zł), co prawdopodobnie jest skutkiem pandemii Covid-19

Obszar Partnerstwa na tle innych partnerstw oraz na tle kraju charakteryzuje się umiarkowanym poziomem rozwoju gospodarczego. Podstawowe wskaźniki przedsiębiorczości pozostają niższe niż średnie krajowe i regionalne. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców w 2023 roku to 124,94, w porównaniu do 144,59 w województwie wielkopolskim i 136,84 dla Polski. Najkorzystniej pod względem tego wskaźnika przedsiębiorczości wypada zdecydowanie miasto Gniezno, z wynikiem 144,64 w roku 2023. Wyniki dla pozostałych gmin są natomiast na poziomie poniżej średniej dla całego Partnerstwa, z najniższym na poziomie 95,31.

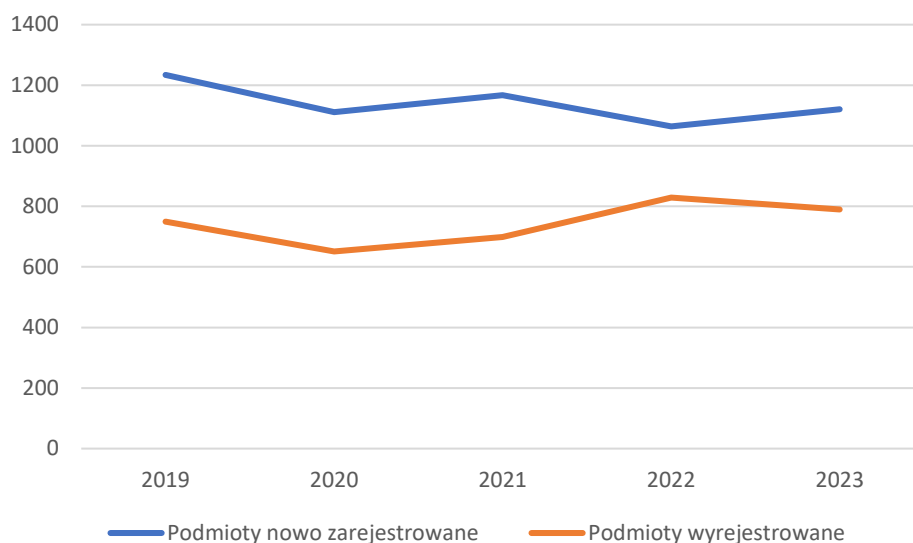
Tabela 6. Wskaźniki przedsiębiorczości całego Partnerstwa

Wskaźniki - obszar Partnerstwa	2019	2020	2021	2022	2023
Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców	111.62	116.68	120.31	122.28	124.94
Liczba podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych z REGON na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	5.16	4.56	4.92	5.85	5.59
Liczba podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	14.19	13.27	14.12	12.98	13.78
Dochody budżetu gmin w tys. zł z tytułu udziału w PIT na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	1 478	1 501	1 728	1 923	1 447

Źródło: Opracowanie na podstawie MRL.

Na poniższym wykresie przedstawiono liczbę podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych w REGON w latach 2019–2023. Wynika z niego, że liczba nowo zakładanych podmiotów była wyższa niż liczba wyrejestrowanych w całym analizowanym okresie, co sugeruje dodatni bilans przedsiębiorczości. Jednak od 2019 roku liczba nowo zarejestrowanych firm wykazywała trend spadkowy, osiągając najniższy poziom w 2022 roku, a następnie nieznacznie wzrosła w 2023 roku. Jednocześnie liczba podmiotów wyrejestrowanych początkowo spadła w 2020 roku, ale od 2021 roku systematycznie rosła, osiągając najwyższy poziom w 2022 roku, po czym w 2023 roku nieznacznie zmalała. Może to wskazywać na stopniowe pogarszanie się warunków prowadzenia działalności gospodarczej lub zmiany w strukturze lokalnej przedsiębiorczości.

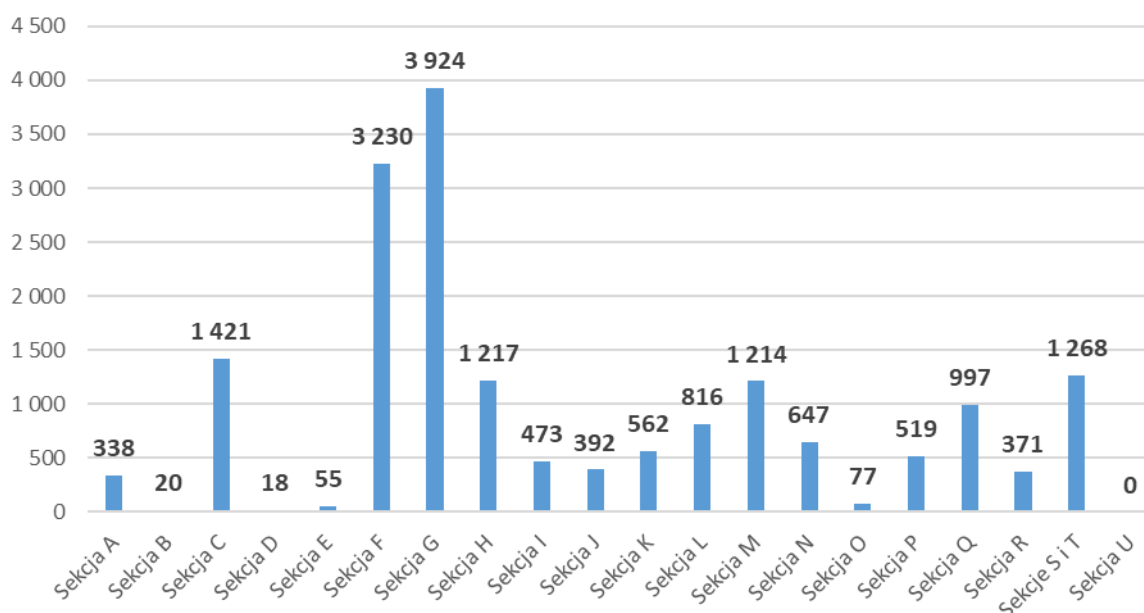
Ryc. 22. Liczba podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych w REGON w latach 2019-2023

Źródło: Opracowanie na podstawie BDL GUS.

W 2023 roku na obszarze Partnerstwa zarejestrowanych było 17 654 podmioty gospodarki narodowej, a ich strukturę wg PKD przedstawiono na poniższym wykresie.

Ryc. 23 Struktura podmiotów gospodarki narodowej w 2023 r. wg PKD

Źródło: Opracowanie na podstawie BDL GUS.

Dominującymi branżami gospodarki lokalnej obszaru Partnerstwa są:

- handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (sekcja G), 3 924 podmioty,
- budownictwo (sekcja F), 3 230 podmiotów.

Inne istotne branże to:

- przetwórstwo przemysłowe (sekcja C), 1 421 podmiotów,
- pozostała działalność usługowa (sekcja S) i gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby (sekcja T), 1 268 podmiotów,
- transport i gospodarka magazynowa (sekcja H), 1 217 podmioty,
- działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (sekcja M), 1 214 podmiotów.

Ważnym aspektem aktywności gospodarczej jest wielkość przedsiębiorstw. Poniższa tabela pokazuje zmiany w liczbie podmiotów według wielkości zatrudnienia w latach 2020–2023. Dane wskazują na wzrost liczby najmniejszych podmiotów (1-9 osób), co sugeruje rozwój mikroprzedsiębiorstw. Jednocześnie w tym samym okresie nieco spadła liczba średnich przedsiębiorstw (50-249 pracowników). Spadek w tej kategorii może wskazywać na trudności w rozwoju firm lub świadczyć o przechodzeniu do wyższych kategorii zatrudnienia. Brak wyraźnych zmian w liczbie największych przedsiębiorstw sugeruje jednak, że może to wynikać z problemów tych firm. Warto przeanalizować czynniki wpływające na tę tendencję oraz potencjalne bariery wzrostu dla średnich przedsiębiorstw.

Tabela 7. Liczba podmiotów gospodarczych w partnerstwie wg wielkości zatrudnienia

Liczba os. zatrudnionych	2020	2021	2022	2023
Zatrudnienie 1- 9 osób	16 070	16 511	16 748	17 076
Zatrudnienie 10-49 os.	9	9	9	9
Zatrudnienie 50-249 os.	484	478	469	464
Zatrudnienie pow. 250 os.	108	106	107	105
Razem	18 691	19 125	19 355	19 677

Źródło: Opracowanie na podstawie [MRL](#).

Analizując dynamikę zmian liczby firm z kapitałem zagranicznym, powiat gnieźnieński nie wyróżnia się na tle wybranych powiatów, województwa wielkopolskiego i kraju. W przeciwieństwie do innych jednostek administracyjnych, w których obserwuje się większą dynamikę wzrostu liczby podmiotów zagranicznych, w powiecie gnieźnieńskim tempo zmian jest wyraźnie niższe. Może to wskazywać na trudności w przyciąganiu nowych inwestycji zagranicznych lub na stabilność istniejących firm bez znaczącego napływu nowych podmiotów. Warto przeanalizować czynniki wpływające na tę sytuację, zwłaszcza w kontekście konkurencyjności regionu i działań mających na celu zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej.

Tabela 8. Liczba firm z kapitałem zagranicznym na tle wybranych powiatów, regionu i kraju

Nazwa	Liczba podmiotów		
	2021	2022	2023
POLSKA	23 902	22 886	25 706
WIELKOPOLSKIE	2 120	2 036	2 148
Powiat gnieźnieński	36	36	30
Powiat słupecki	15	10	10
Powiat wągrowiecki	16	16	27
Powiat wrzesiński	41	37	37
Powiat m. Poznań	950	913	996

Źródło: Opracowanie na podstawie [BDL GUS](#).

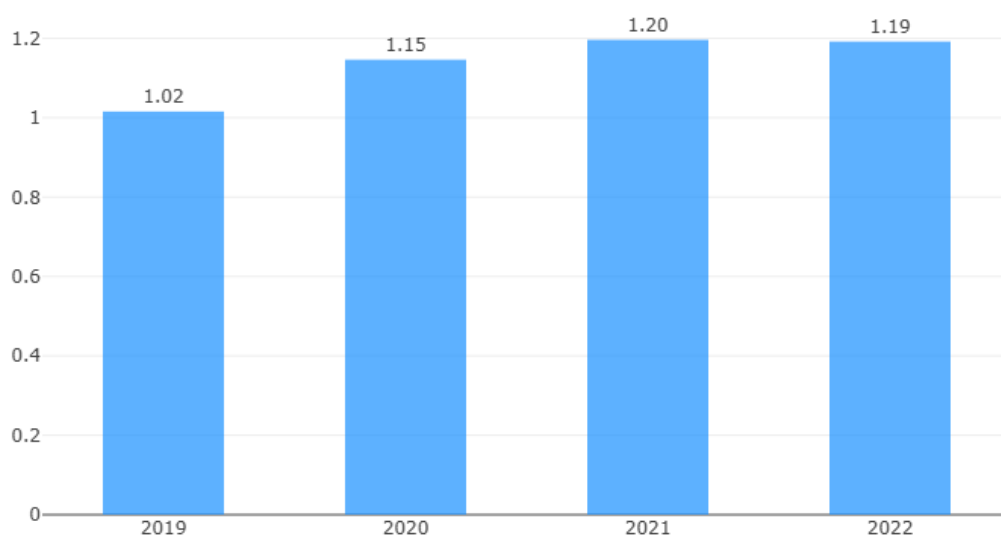
3.2.1.8. Dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej

Lokalna gospodarka rozwija się, jeśli dysponuje odpowiednimi zasobami wykwalifikowanej siły roboczej oraz przestrzeni przygotowanej do prowadzenia działalności produkcyjnej i usługowej. Dzięki rozwiniętej infrastrukturze komunalnej, drogowej, sieciom energetycznym i teleinformatycznym zainteresowane podmioty

mają dostęp do uzbrojonych terenów, powierzchni biurowych, magazynowych i handlowych oraz obiektów przemysłowych. Mogą zatem podejmować i rozszerzać działalność gospodarczą, uzyskując dostęp do kontrahentów, rynków zbytu i zaopatrzenia.

Według danych dostępnych w Monitorze Rozwoju Lokalnego sytuacja w obszarze „Dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej” jest lepsza niż sytuacji w grupie porównawczej (wartość wskaźnika: 1,10) i od kilku lat ulega systematycznej poprawie.

Ryc. 24. Zmiana wskaźnika Dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej w Partnerstwie w okresie 2019-2022.

Źródło: Opracowanie na podstawie

Dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczych analizowana jest w zakresie:

- różnicy liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat na 1000 mieszkańców gminy,
- kwoty wydatków inwestycyjnych przypadającej na 1 mieszkańca - średnia trzyletnia,
- nowo oddanej powierzchni komercyjnej do liczby nowych podmiotów gospodarczych - średnia trzyletnia,
- nowo oddanej powierzchni komercyjnej do liczby podmiotów gospodarczych.

Spośród wszystkich 4. wymienionych obszarów najmniej korzystna i pogarszająca się sytuacja jest związana z kwotą wydatków inwestycyjnych na 1 mieszkańca.

W 2020 r. wskaźnik syntetyczny wyniósł -0,02 i od tego czasu sukcesywnie spada. Mówi on o zdolności finansowania inwestycji przez Partnerstwo i pozwala określić potencjał rozwoju i dynamikę rozwoju obszaru w stosunku do podobnych jednostek. Na poziomie samego Partnerstwa natomiast sytuacja w tym obszarze wygląda zdecydowanie lepiej. Mamy więc sytuację, w której mimo relatywnie dobrej kondycji inwestycyjnej Partnerstwa, jego długofalowa zdolność do konkurencyjności z innymi jednostkami o podobnym potencjale może ulec osłabieniu.

Tabela 9. Rozkład wartości dla wskaźników w podobszarze za rok 2022

Nazwa	Wartość	Zmiana vs. 2021
1.2.1 Różnica liczby mieszkańców w wieku 10-24 i 50-64 lat na 1000 mieszkańców gminy	1,19	-0,01
1.2.2 Kwota wydatków inwestycyjnych przypadająca na 1 mieszkańca - średnia trzyletnia	-0,49	-0,14
1.2.3 Nowo oddana powierzchnia komercyjna do liczby nowych podmiotów gospodarczych - średnia trzyletnia	-0,23	-0,02
1.2.4 Nowo oddana powierzchnia komercyjna do liczby podmiotów gospodarczych - średnia trzyletnia	-0,30	-0,10

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

3.2.1.9. Rolnictwo

Powierzchnia użytków rolnych zajmuje w całym obszarze 72% ogólnej powierzchni terenu. Najmniejszy udział terenów użytkowanych rolniczo znajduje się w gminach Mieleszyn i Niechanowo oraz w mieście Gniezno. Natomiast największym udziałem charakteryzują się gminy Czarniejewo i Kłecko. W ogólnej powierzchni użytków rolnych dominują grunty orne, które zajmują 88% powierzchni gruntów. Dominują gleby klas III (IIIa i b) oraz IV (a i b).

Głównymi prowadzonymi uprawami są zboża oraz rzepak i rzepik, a także buraki cukrowe. Uzyskiwane plony zbliżone są do średniej krajowej, co sugeruje, że znaczący potencjał rolniczy nie jest w pełni wykorzystany. Na co wpływ mogą mieć między innymi deficyt wody wynikający ze zmian klimatycznych i pogarszających się warunków wodnych.

Według Powszechnego Spisu Rolnego 2020 na obszarze Partnerstwa działalność prowadziło około 3,74 tys. gospodarstw rolnych, z czego 91% prowadziła sprzedaż

swoich produktów. Struktura obszarowa gospodarstw na tle województwa wypada bardzo korzystnie. Średnia powierzchnia gospodarstwa wyniosła około 25,3 ha. 41% gospodarstw stanowiły gospodarstwa o powierzchni 15 ha i więcej. Kolejne 15% stanowią gospodarstwa o powierzchni 10-15 ha.

Spośród 17 200 podmiotów gospodarki narodowej w obszarze Partnerstwa w 2023 roku było 275 podmiotów świadczących działalność rolniczą. Liczba ta maleje od 2017 r., co może wynikać z procesów koncentracji gruntów i stopniowego odchodzenia od małych gospodarstw rodzinnych. Maleje również liczba rolników indywidualnych ogółem, jak i liczba domowników rolników pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych. W 2021 roku w partnerstwie było 3 381 rolników oraz 488 domowników pracujących.

W 2023 r. dochody budżetów gmin z tytułu podatku rolnego wzrosły do 10,2 mln złotych, co wynika zarówno z waloryzacji podatku, jak i wzrostu wartości gruntów rolnych w regionie

3.2.1.10. Stan finansów lokalnych (finanse komunalne)

Dokonując diagnozy sytuacji finansowej partnerstwa kluczowym aspektem jest analiza zdolności do finansowania usług publicznych, a także rozwoju. Z tego względu uwaga zostanie zwrócona m.in. na aspekty związane ze zrównoważeniem budżetu, potencjał dochodowy, jak również możliwości spłaty i obsługi oraz potencjał inwestycyjny.

Źródłem danych dla niniejszej części są dane ze sprawozdań budżetowych publikowane przez Ministerstwo Finansów. W związku z tym, że na moment sporządzania niniejszego opracowania nie sporządzono jeszcze sprawozdań z wykonania budżetu za 2024 r., okres analizy będzie obejmował lata 2019-2023. Przyjęcie wartości planowanych na koniec 30.09.2024 r. istotnie zniekształciłoby obraz sytuacji finansowej Partnerstwa. Z tego względu zrezygnowano z zastosowania danych dotyczących planu po zmianach wg stanu na dzień 30.09.2024 r.

Tabela 10 Stan finansów lokalnych w Partnerstwie (wartości nominalne) [w tys. PLN]

Wskaźnik	2019	2020	2021	2022	2023
1. Dochody ogółem	740 903	811 575	853 711	894 702	863 263
1a. Dochody bieżące	681 319	740 214	796 992	833 250	735 207
1b. Dochody majątkowe	59 584	71 362	56 719	61 451	128 056
2. Wydatki ogółem	746 181	775 560	817 382	919 282	893 283
2a. Wydatki bieżące	631 880	693 550	720 647	777 538	716 543
2b. Wydatki majątkowe	114 302	82 010	96 736	141 744	176 740
3. Wynik budżetu	-5 278	36 016	36 328	-24 580	-30 020
4. Przychody ogółem	74 362	68 748	78 153	116 820	130 759
5. Rozchody ogółem	33 583	35 473	57 045	34 529	61 024
6. Wynik finansowy	35 501	69 290	57 437	57 711	39 715

Wskaźnik	2019	2020	2021	2022	2023
7. Kwota długu	213 004	215 200	189 487	194 533	229 739
8. Wynik operacyjny brutto budżetu	49 439	46 663	76 345	55 712	18 664
9. Wynik operacyjny netto budżetu	15 917	15 387	47 067	29 167	-10 335

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Skumulowane wartości budżetowe prezentują ogólny stan sytuacji finansowej Partnerstwa. W tym kontekście warto zwrócić uwagę na pogłębiający się łączny deficyt budżetowy, przy jednoczesnym wzroście zadłużenia. Ponadto Na koniec 2023 r. odnotowano deficyt operacyjny netto. Oznacza to, że co do zasady konieczne było zaciągnięcie zadłużenia umożliwiającego finansowanie zrealizowanych inwestycji, a także spłaty dotychczas zaciągniętego długu. Niewątpliwie obserwowany wzrost kwoty wydatków majątkowych był związany z rosnącymi dochodami majątkowymi, w tym z tytułu środków pozyskanych na cele inwestycyjne.

Dokonując oceny sytuacji finansowej należy zwrócić uwagę na grupę wskaźników związanych z poziomem równoważenia budżetu. Jest to bowiem związane z prezentacją potencjału inwestycyjnego Partnerstwa jako całości, a także odrębnie dla każdej JST.

30.09.2024 r. istotnie zniekształcałoby obraz sytuacji finansowej Partnerstwa.

Tabela 11 Równoważenie elementów budżetu – wybrane wskaźniki dla Partnerstwa [w %]

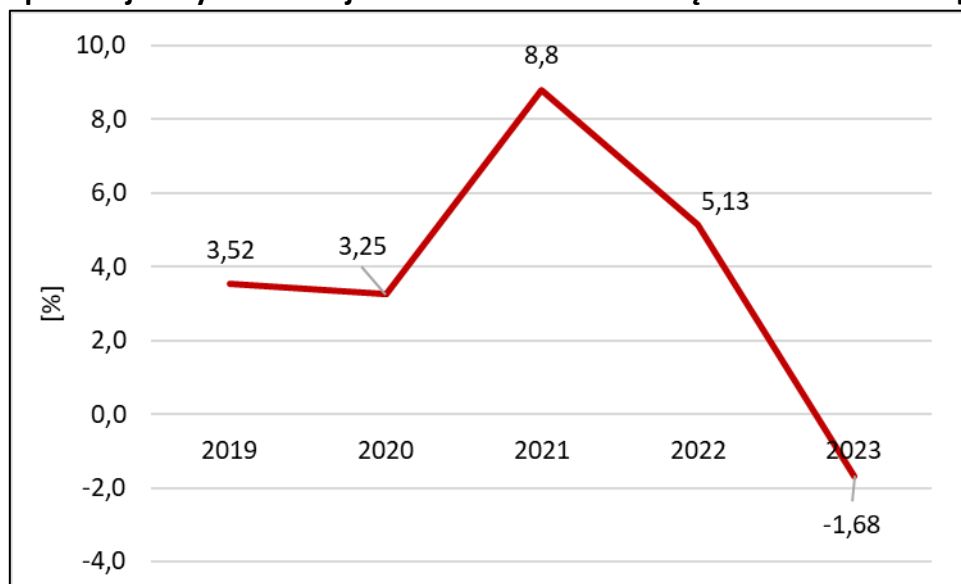
Wskaźnik	2019	2020	2021	2022	2023
Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących	7,3	6,3	9,6	6,7	2,5
Relacja kwoty nadwyżki operacyjnej pomniejszonej o spłaty długu do kwoty dochodów bieżących pomniejszonych o dotacje i środki na zadania bieżące	3,52	3,25	8,8	5,13	-1,68
Kwota nadwyżki operacyjnej pomniejszona o spłatę długu na 1 mieszkańca	109,46	107,7	331,07	205,77	-73,14
Relacja wyniku operacyjnego do kwoty własnych dochodów bieżących (średnia 3letnia)	16,8	15	17,7	16,1	12,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Zaprezentowana w powyższej tabeli grupa wskaźników diagnostycznych umożliwia dokonanie wstępnej oceny potencjału finansowego w oparciu o wartości historyczne. Z tego względu istotna jest tendencja osiąganych wartości, a w szczególności wskaźnika relacji kwoty nadwyżki operacyjnej pomniejszonej o spłaty długu do kwoty dochodów bieżących pomniejszonych o dotacje i środki na zadania bieżące. W 2023 r. ujemnemu wynikowi operacyjnemu netto na 1 mieszkańca towarzyszył spadek innych wskaźników, w tym np. relacji kwoty nadwyżki operacyjnej do kwoty dochodów bieżących. Nastąpił również spadek wartości relacji wyniku operacyjnego do kwoty własnych dochodów bieżących (średnia 3letnia). Są to symptomy pogarszania się sytuacji finansowej Partnerstwa.

Jedną z wypadkowych powyższych wskaźników i podobszarów jest informacja dotycząca zdolności JST do spłaty i obsługi długu z dochodów bieżących, a w konsekwencji zdolności do generowania środków własnych bieżących, które mogą stanowić wkład własny finansowania działań rozwojowych.

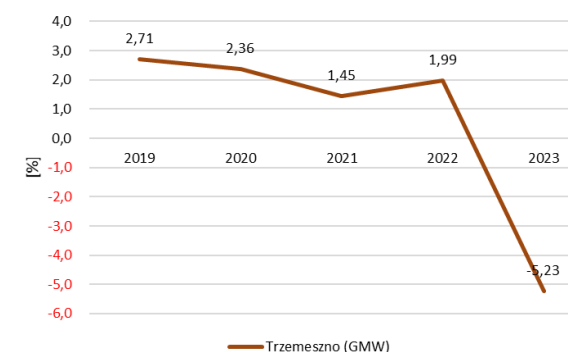
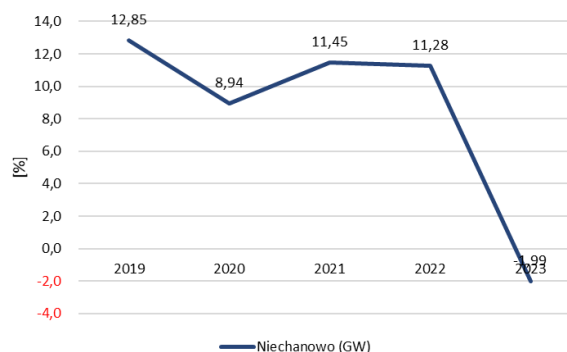
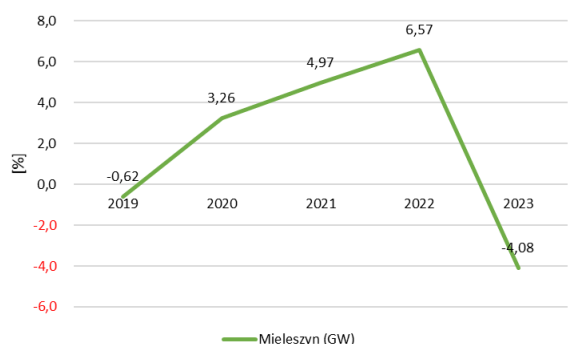
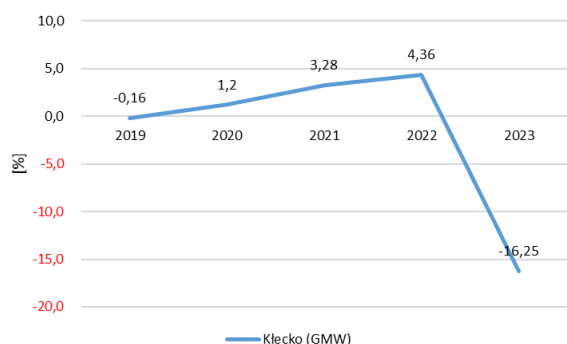
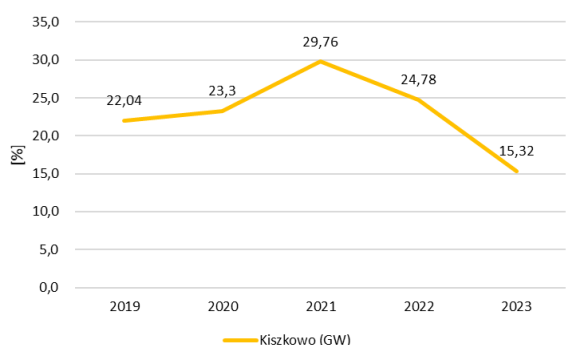
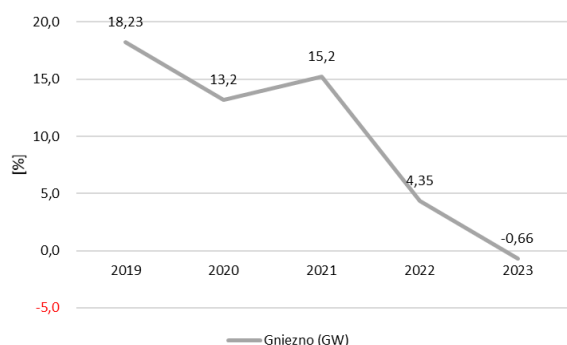
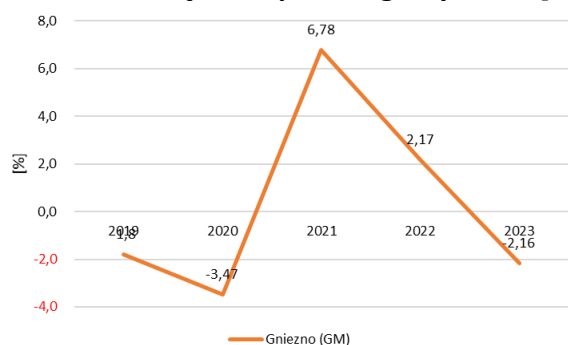
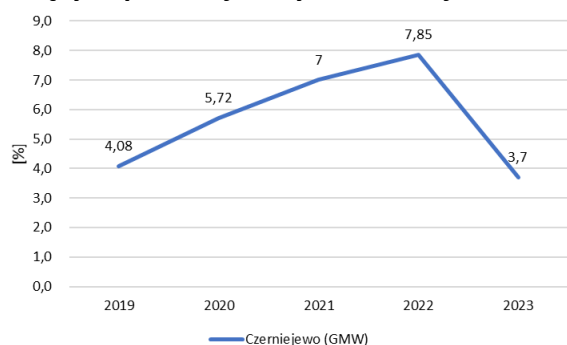
Ryc. 25. Relacja wyniku operacyjnego pomniejszonego o spłaty długu do kwoty dochodów bieżących pomniejszonych o dotacje i środki na zadania bieżące dla Partnerstwa [%]

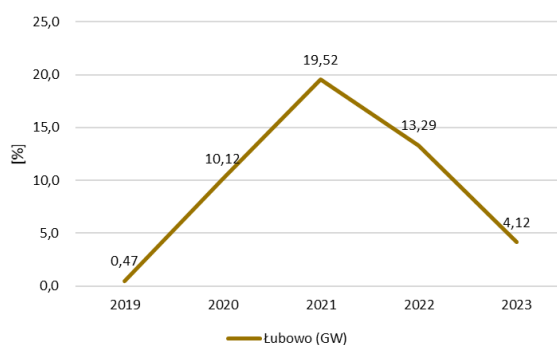
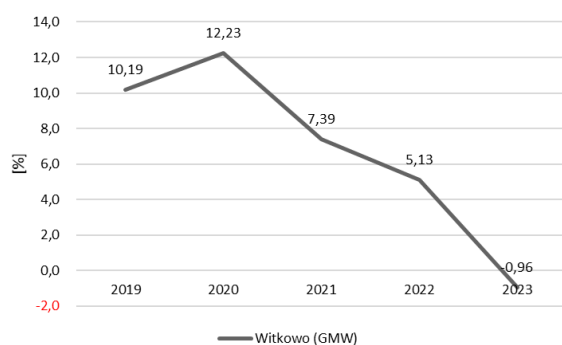

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Wskaźnik zaprezentowany na rysunku informuje o zdolności do spłaty długu i obsługi zadłużenia z bieżących środków własnych (dochodów bieżących pomniejszonych o dotacje i środki na zadania bieżące). Pożądane jest uzyskanie wartości dodatnich, a także ich wzrost w kolejnych latach. W 2023 r. uzyskany wynik ujemny, z kolei z danych wg stanu na dzień 30.09.2024 r. wynika, że spadek ten w 2024 r. może być kontynuowany. Utrzymujący się w dłuższej perspektywie ujemny wynik może sygnalizować pojawiające się problemy z generowaniem środków własnych z dochodów bieżących, które mogłyby być przeznaczone na spłatę długu a następnie na realizację inwestycji. Incydentalne wahania osiągniętych wartości nie mogą przesądzać o zdolności JST do finansowania rozwoju. Z tego względu na chwilę obecną nie można przesądzać o braku możliwości finansowania środkami własnymi planowanych projektów. Należy jednak monitorować sytuację finansową w Partnerstwie, z tego względu poniżej przedstawiono wartości dla wszystkich gmin w Partnerstwie.

Ryc. 26. Relacja wyniku operacyjnego pomniejszonego o spłatę długu do kwoty dochodów bieżących pomniejszonych o dotacje i środki na zadania bieżące dla poszczególnych JST [%]

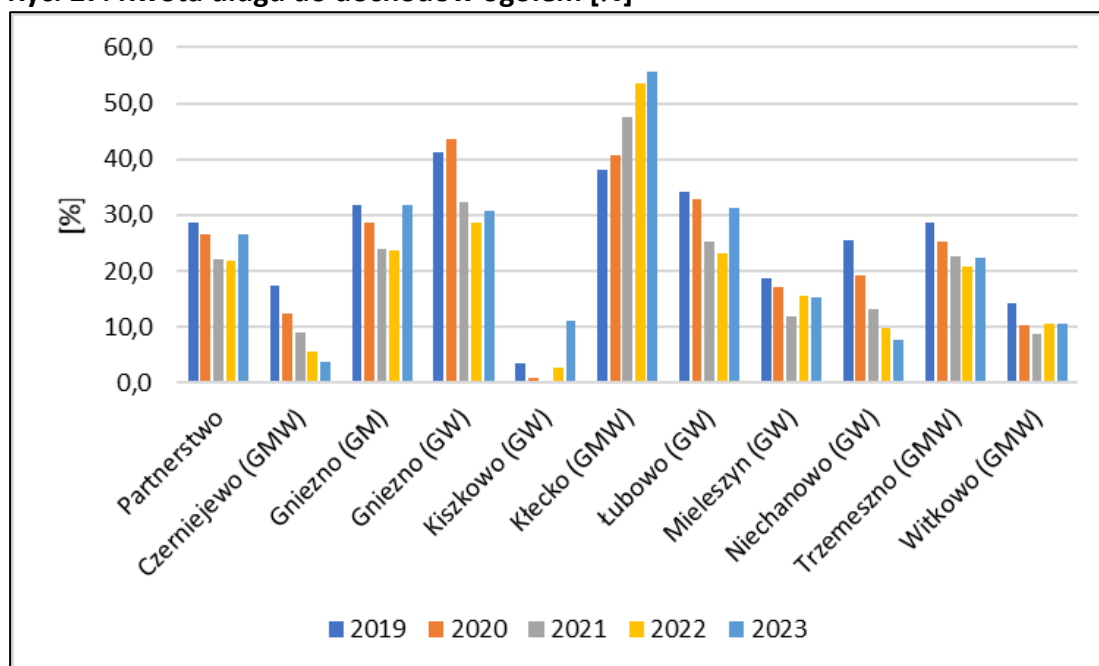
Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Przeprowadzona analiza wykazała, że w 2023 r. ujemne wartości wskaźnika odnotowano w większości gmin w Partnerstwie. Zaś najniższa wartość wskaźnika została zidentyfikowana w następujących JST: KłECKO (-16,25), Trzemeszno (-5,23) i Mieleszyn (-4,08). Na uwagę zasługuje wynik osiągnięty przez gminy Czerniejewo (+3,7), Łubowo (+4,12) i Kiskowo (+15,32). W przypadku gminy Kiskowo utrzymywany jest wysoki wynik w całym analizowanym okresie, co oznacza, że gmina ta ma najwyższy potencjał finansowy względem swojego budżetu. Potwierdza to wynik operacyjny netto w przeliczeniu na 1 mieszkańca, który wynosi blisko 1092 zł. W przypadku zaś gminy KłECKO wartość ta była ujemna i wynosiła (-) 754 zł.

Dane zaprezentowane na ryc. 26 wskazują na silnie zróżnicowany potencjał finansowy poszczególnych członków Partnerstwa. Nie mniej jednak w 2023 r. widoczne jest pogorszenie sytuacji we wszystkich przypadkach. Jest to tendencja zbliżona do wszystkich jednostek podsektora samorządowego. Sytuacja ta jest związana zarówno z poziomem dochodów własnych, jak i poszczególnych rodzajów bieżących, które wzrastały szybciej niż dochody.

W dalszej kolejności dokonano analizy poziomu zadłużenia w Partnerstwie. Przyszłe płatności z tytułu rozchodów na spłaty długu będą bowiem determinowały obciążenie budżetu i potencjalne zmniejszenie środków własnych, które mogłyby zostać przeznaczone na spłaty długu.

Ryc. 27. Kwota długu do dochodów ogółem [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Analizując poziom zadłużenia względem dochodów ogółem najwyższy poziom wskaźnika osiągnęła gmina Kłeczek. Na koniec 2023 r. najwyższą wartość wskaźnika zaobserwowano 55,7%, z kolei najniższą wartość w 2023 r. zidentyfikowano w gminie Czarniejewo (3,8%). Kontynuując analizę zadłużenia zwrócono również uwagę na poziom długu w przeliczeniu na 1 mieszkańca.

Tabela 12 Kwota długu na 1 mieszkańca [w PLN]

Jednostka	2019	2020	2021	2022	2023
Partnerstwo	1 465	1 506	1 333	1 372	1 626
Kłeczek (GMW)	2 180	2 813	2 923	4 056	5 705
Łubowo (GW)	2 109	1 962	1 725	1 583	1 812
Gniezno (GM)	1 565	1 627	1 416	1 420	1 780
Gniezno (GW)	2 111	2 359	2 051	1 754	1 591
Trzemeszno (GMW)	1 466	1 389	1 265	1 303	1 329
Mieleszyn (GW)	881	923	743	1 086	1 007
Kiszewo (GW)	177	51	26	193	779
Witkowo (GMW)	684	552	484	643	668
Niechanowo (GW)	1 323	1 086	848	654	505
Czarniejewo (GMW)	977	742	548	376	272

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych i BDL GUS.

Analiza poziomu zadłużenia w przeliczeniu na 1 mieszkańca wykazała, że na koniec 2023 r. najwyższy poziom zadłużenia odnotowano w gminie Kłeczek (5705 zł), a najniższy w gminie Witkowo (668 zł). Z kolei dla całego Partnerstwa była to kwota 1626 zł. Wzrost poziomu zadłużenia w przeliczeniu na 1 mieszkańca informuje o rosnących obciążeniach budżetu w

przyszłości. Istotnym byłoby zapewnienie adekwatnego wzrostu dochodów własnych, które mogłyby stanowić źródło spłaty zobowiązań, jak również źródło finansowania dla planowanych inwestycji. Korzystanie z instrumentów dłużnych może być uzasadnione w sytuacji, gdy stanowi ono jedno ze źródeł finansowania inwestycji. Należy jednak mieć na uwadze jego ciągłe monitorowanie, aby nie dopuścić do sytuacji nadmiernego zadłużenia.

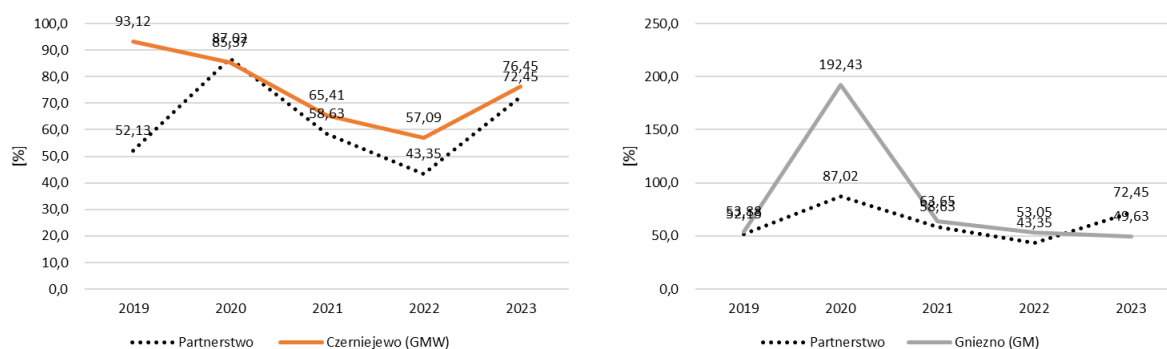
Tabela 13 Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca [w PLN]

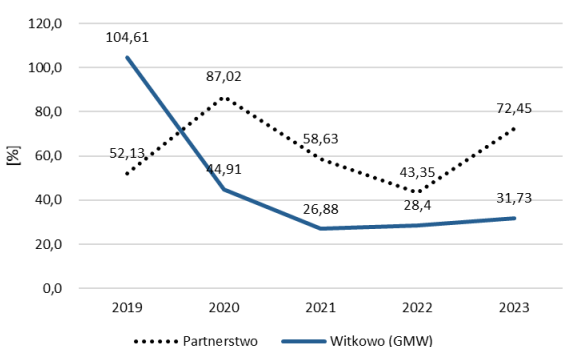
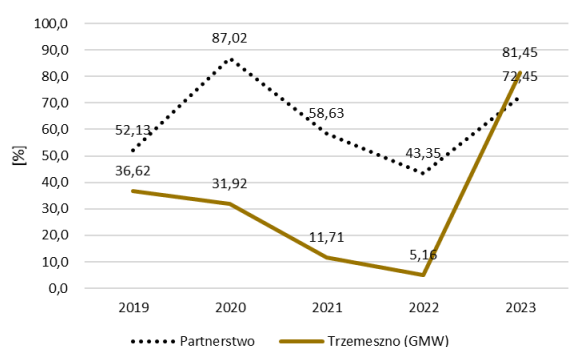
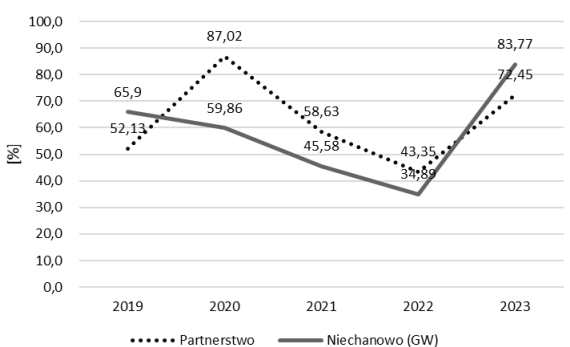
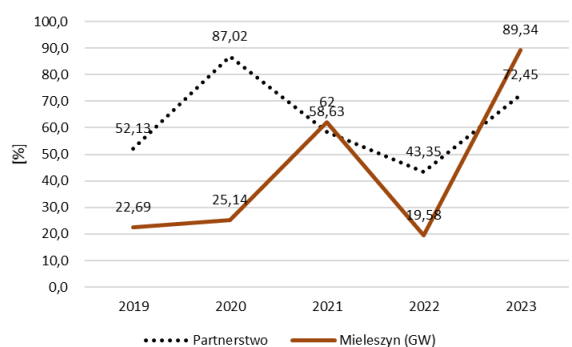
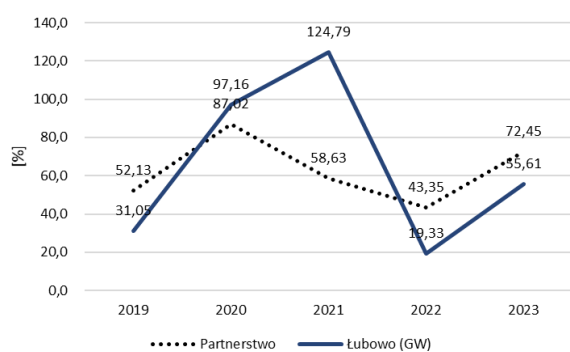
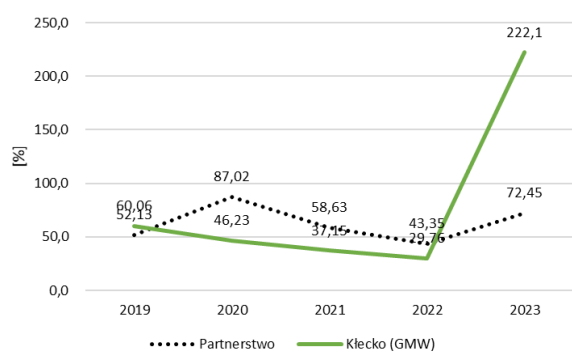
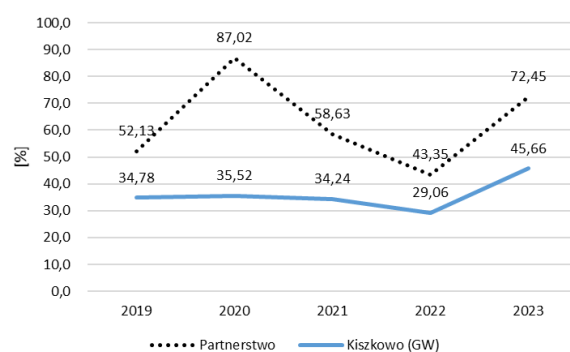
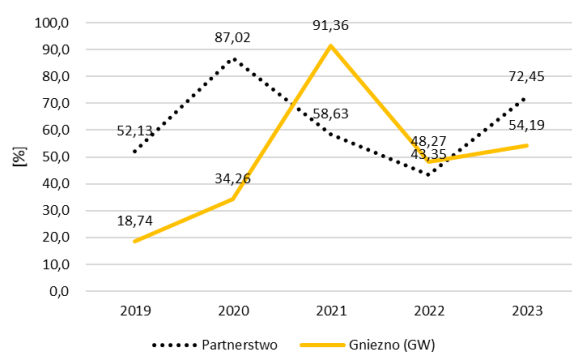
Jednostka	2019	2020	2021	2022	2023
Partnerstwo	786	574	680	1 000	1 251
Kiszkowo (GW)	1 131	914	1 077	1 451	3 574
Czarniejewo (GMW)	849	530	555	354	2 397
Kłęcko (GMW)	1 140	2 557	929	2 239	2 067
Łubowo (GW)	367	176	471	1 095	1 379
Trzemeszno (GMW)	323	440	457	444	1 291
Gniezno (GW)	1 118	1 052	904	1 527	1 145
Gniezno (GM)	861	363	726	1 114	1 072
Mieleszyn (GW)	677	413	662	540	1 042
Niechanowo (GW)	404	203	188	278	639
Witkowo (GMW)	779	707	914	764	630

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych i BDL GUS.

W 2023 r. co do zasady w większości JST zaobserwowano wzrost wydatków majątkowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Powyższe dane wskazują na zintensyfikowanie procesów inwestycyjnych wśród poszczególnych członków Partnerstwa w szczególności w latach 2022-2023. Zatem zaciąganie zobowiązań co do zasady miało związek z realizowanymi inwestycjami. Realizowane wydatki majątkowe charakteryzują się jednak incydentalnymi wahaniami, które są determinowane również poziomem dochodów majątkowych, w tym pozyskanych dotacji i środków na inwestycje.

Ryc. 28. Poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi [%]

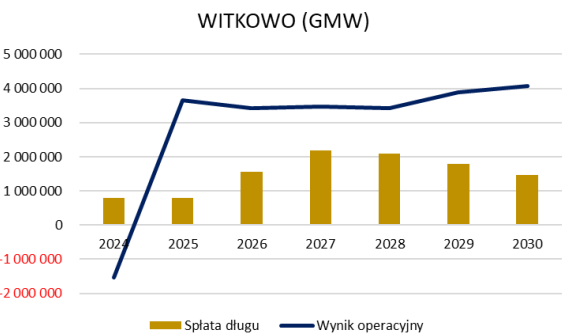
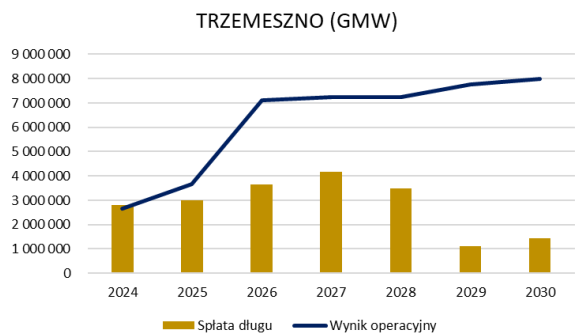
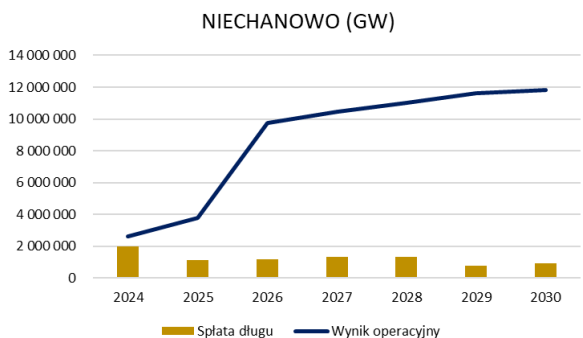
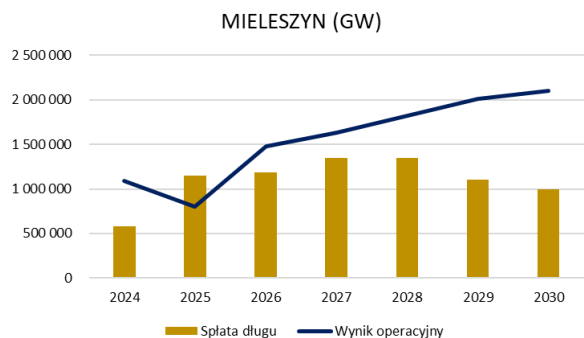
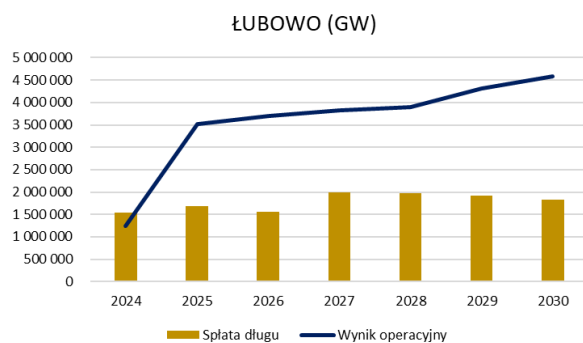
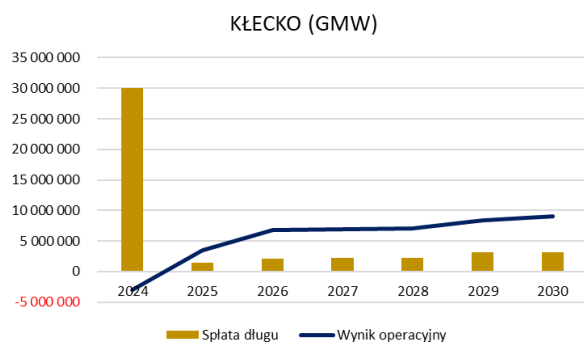
Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Poziom finansowania inwestycji dochodami majątkowymi w większości JST w Partnerstwie wskazuje na powiązanie z wydatkami majątkowymi, co oznacza, że przy deficycie operacyjnym netto, głównym źródłem finansowania inwestycji w Partnerstwie były dochody majątkowe, środki pochodzące z zaciągniętego długu, jak również z przychodów o

charakterze bezzwrotnym. Tym samym zwiększona aktywność inwestycyjna finansowana długiem będzie przyczyniała się do wzrostu obciążeń budżetów z tytułu spłaty i obsługi długu. Z tego względu kluczowym jest zaprezentowanie sytuacji w oparciu o dane pochodzące z projektów WPF na rok 2025+.

Ryc. 29. Potencjał inwestycyjny [PLN]

Źródło: opracowanie własne na podstawie projektów WPF 2025+, Ministerstwo Finansów.

W celu oceny potencjału inwestycyjnego zestawiono wielkość wyniku operacyjnego brutto i rozchodów na spłaty długu w latach 2024-2030. Źródłem danych były projekty WPF 2025+ opublikowane na portalu BIP Ministerstwa Finansów. W odniesieniu do całego Partnerstwa dostrzec należy potencjał inwestycyjny. Analiza skumulowanych wartości dla Partnerstwa wykazała, że od 2026 r. wartość wyniku operacyjnego jest wystarczająca do sfinansowania rozchodów na spłaty długu. Tym samym środki pozostające po spłacie długu mogą zostać przeznaczone na finansowanie inwestycji. W przypadku poszczególnych JST od jedynie w gminie Czarniejewo zidentyfikowano sytuację, gdzie w latach 2026-2028 planowany wynik operacyjny nie pokrywa planowej spłaty długu. W tym przypadku zaplanowano dochody majątkowe związane z sprzedażą majątku, które będą stanowiły źródło spłaty długu i finansowania inwestycji. Jest to zatem źródło finansowania uzależnione od sprzedaży majątku, a tym samym w tych latach zdolność finansowania inwestycji względem własnego budżetu przez gminę Czarniejewo jest bardziej ograniczona niż w przypadku innych JST.

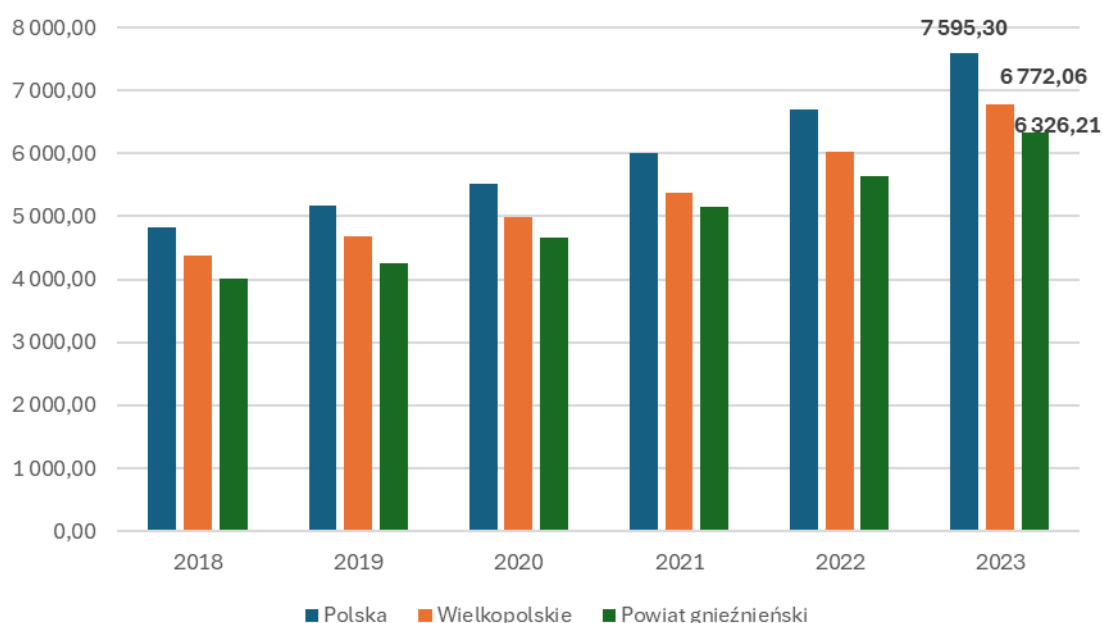
Podsumowanie i wnioski

Przeprowadzona analiza pozwala wnioskować, że Partnerstwo posiada potencjał finansowy do wspólnej realizacji projektów. Jednak należy mieć na uwadze, że niezbędne jest monitorowanie ryzyka związanego m.in. z otoczeniem gospodarczym i warunkami zewnętrznymi, które mogą wpływać na sytuację finansową poszczególnych partnerów. W tym kontekście należy mieć na uwadze planowaną spłatę długu, a także wzrost wydatków bieżących, co znajduje swoje odzwierciedlenie we wskaźnikach odnoszących się do elementów równoważenia budżetu. Ponadto Partnerstwo posiada potencjał finansowy do finansowania nowych zadań zarówno inwestycyjnych, jak i bieżących. Możliwości te są zróżnicowane zarówno względem budżetu poszczególnych JST, jak również pod względem wartości nominalnej.

3.2.1.11. Sytuacja finansowa mieszkańców na obszarze Partnerstwa

Odzwierciedleniem kondycji gospodarki, ale także czynnikiem pokazującym chłonność rynku lokalnego jest sytuacja finansowa mieszkańców. W przypadku ZIT Gniezno była ona jednym z elementów, który negatywnie wpływał na wartość wskaźnika ogólnego Partnerstwa. Sytuacja materialna mieszkańców Partnerstwa zmienia się. Widoczny jest sukcesywny wzrost płac, gdyż przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto na obszarze Partnerstwa wzrosło z 4 015 zł w 2018 r. do 6 326 zł w 2023 r. Rosnące płace to korzystna zmiana mająca wpływ na lokalne uwarunkowania rozwoju, jednak na tle kraju i regionu sytuacja nie jest korzystna. Wartości płac zarówno w województwie wielkopolskim, jak na poziomie całego kraju odnotowały większą dynamikę zmian, przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej na obszarze ZIT Gniezno wyniosło 83,3%, co oznacza spadek w porównaniu z poprzednimi latami.

Tabela 14. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w latach 2018 - 2023

Źródło: Opracowanie na podstawie BDL GUS.

Wskaźniki działalności gospodarczej wskazują, że na obszarze Partnerstwa poziom indywidualnej przedsiębiorczości jest relatywnie wysoki w porównaniu z poziomem regionalnym i krajowym.

Tabela 15. Wskaźniki indywidualnej działalności gospodarczej w latach 2014 - 2021

Obszar	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności				
	2019	2020	2021	2022	2023
POLSKA	84	87	91	94	97
WIELOPOLSKIE	93	96	100	103	106
Powiat gnieźnieński	86	90	92	94	96
Obszar	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym				

	2019	2020	2021	2022	2023
POLSKA	13,96	14,70	15,40	16,04	16,65
WIELOPOLSKIE	15,51	16,12	16,80	17,39	17,96
Powiat gnieźnieński	14,43	15,37	15,91	16,23	16,59

Źródło: Opracowanie na podstawie [BDL GUS](#).

W tabeli poniżej przedstawiono również zmiany w dochodach podatników z obszaru Partnerstwa według źródeł ich pozyskiwania w latach 2017-2022. Najwięcej, bo prawie 54% dochodów mieszkańcy obszaru Partnerstwa generują ze stosunku pracy. W drugiej kolejności są to emerytury i renty (niecałe 22%) oraz działalność gospodarcza, która stanowi niecałe 16% dochodów podatników.

Tabela 16. Dochody podatników z obszaru Partnerstwa wg źródeł dochodów (tys PLN)

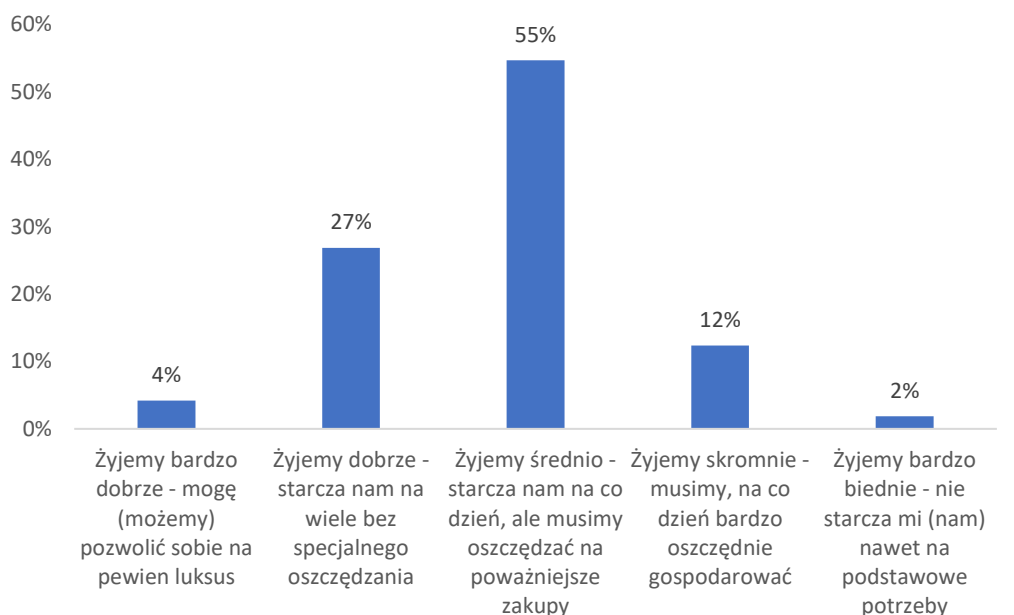
Źródło	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Dynamika 2017/2022
Stosunek pracy	1 918 491	2 092 516	2 115 168	2 070 590	2 287 306	2 549 445	33%
Emerytury i renty	709 681	765 593	858 986	906 112	1 005 091	1 015 099	43%
Działalność gospodarcza	760 352	892 082	1 013 529	745 482	809 976	743 745	-2%
Inne źródła	49 737	53 990	104 521	129 616	124 844	119 420	140%
Działalność nierejestrowana	Bd.	23 123	56 761	111 624	319 513	111 624	383%
Umowy zlecenie lub o dzieło	99 080	113 228	109 107	93 571	110 507	122 058	23%
Prawa autorskie	5 749	4 552	4 209	4 523	3 954	4 159	-28%
Najem i dzierżawa	42 551	50 459	55 262	4 333	66 471	85 136	100%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Interpretując powyższe dane można stwierdzić, że w dalszym ciągu najwięcej dochodów generowanych jest ze stosunku pracy, ale wzrasta też udział emerytur i rent, które przewyższają dochody z działalności gospodarczej. Emeryci mają większe dochody niż prowadzący działalność, ale generują mniejsze wpływy z podatków. Po wynikającym zapewne z okresu Pandemii dużym spadku dochodów z tytułu najmu i dzierżawy sytuacja w przypadku tego źródła wydaje się wracać do normy. Warto odnotować również pojawienie się stosunkowo nowego źródła, jakim jest działalność nierejestrowana i jej dynamiczny wzrost. Może on świadczyć zarówno o pozytywnych zjawiskach, takich jak większa świadomość prawna i korzyści związanych z tym modelem, a co za tym idzie migracja z szarej strefy do działalności półformalnej, jak i problemach, wynikających z niedostatku stabilnych miejsc pracy.

Sami mieszkańcy obszaru Partnerstwa oceniają swoją sytuację materialną bardzo ostrożnie.

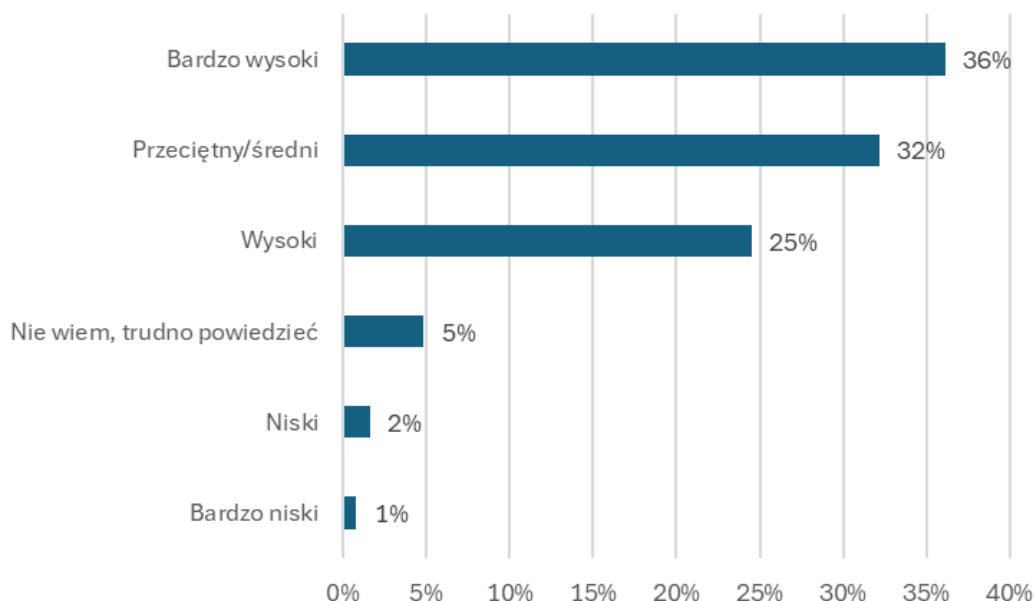
Wykres 2. Które z wymienionych określeń najlepiej charakteryzuje sposób gospodarowania w Pana/i gospodarstwie domowym?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania mieszkańców.

Bardziej pozytywne są wyniki ankiety zrealizowanej wśród młodzieży szkół ponadpodstawowych objętych badaniem ankietowym. W opinii badanych uczniów przeważa przekonanie o wysokim poziomie materialnym rodziny: ponad jedna trzecia ankietowanych (niemal 40%) określa go jako „bardzo wysoki”, a kolejne prawie 25% jako „wysoki”. Niemal co trzeci respondent (około 30%) postrzega sytuację rodziny jako przeciętną bądź średnią. Niewielki odsetek młodzieży (5%) nie ma wyrobionej opinii w tym zakresie, a deklaracje wskazujące na niski lub bardzo niski status materialny pojawiły się sporadycznie. Taki rozkład odpowiedzi sugeruje, że dominująca część uczniów postrzega warunki finansowe swojego gospodarstwa domowego jako dobre lub co najmniej wystarczające.

Ryc. 30. Status - poziom materialny rodziny w opinii respondentów (n= 2118)

Źródło: Diagnoza 2024, dr hab. Joanna Kozielska, prof. UAM; Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Gnieźnie

Jedną z głównych wad uwzględniania opinii uczniów na temat poziomu materialnego rodziny jest ich ograniczona perspektywa i brak pełnego wglądu w rzeczywiste gospodarowanie budżetem domowym. Dzieci i młodzież mogą bowiem oceniać sytuację ekonomiczną głównie przez pryzmat własnych potrzeb (np. dostępności markowych ubrań czy nowego smartfona), a mniej przez rachunki, raty kredytów czy inne obciążenia finansowe rodziców. Dodatkowo, u nastolatków często występuje zjawisko porównywania się do rówieśników – nawet względnie dobre warunki mogą być przez nich ocenione jako „za mało”, jeśli otoczenie ma wyższy standard. Z kolei niedoszacowanie pewnych trudności może wynikać z braku świadomości realnych kosztów utrzymania gospodarstwa domowego.

Takie indywidualne postrzeganie zasobów materialnych może jednak wpływać na plany migracyjne po ukończeniu szkoły. Uczniowie przekonani o wysokim statusie rodziny mogą czuć się pewniej w decyzjach o wyjeździe na studia do większego miasta lub nawet za granicę, licząc na dodatkowe wsparcie finansowe ze strony rodziców. Natomiast młodzież, która dostrzega (lub przeszacowuje) niski poziom zamożności, może być bardziej skłonna wybrać migrację zarobkową krótko po zakończeniu nauki, szukając lepszych perspektyw poza miejscem zamieszkania. W obu przypadkach subiektywna ocena statusu może więc stanowić czynnik sprzyjający poszukiwaniu lepszych warunków – czy to w sferze edukacji, czy zatrudnienia.

Jak zostało to wspomniane w części dotyczącej rynku pracy, duży odsetek ankietowanych mieszkańców obszaru Partnerstwa uważa wysokość zarobków i płac za jego słabą stronę.

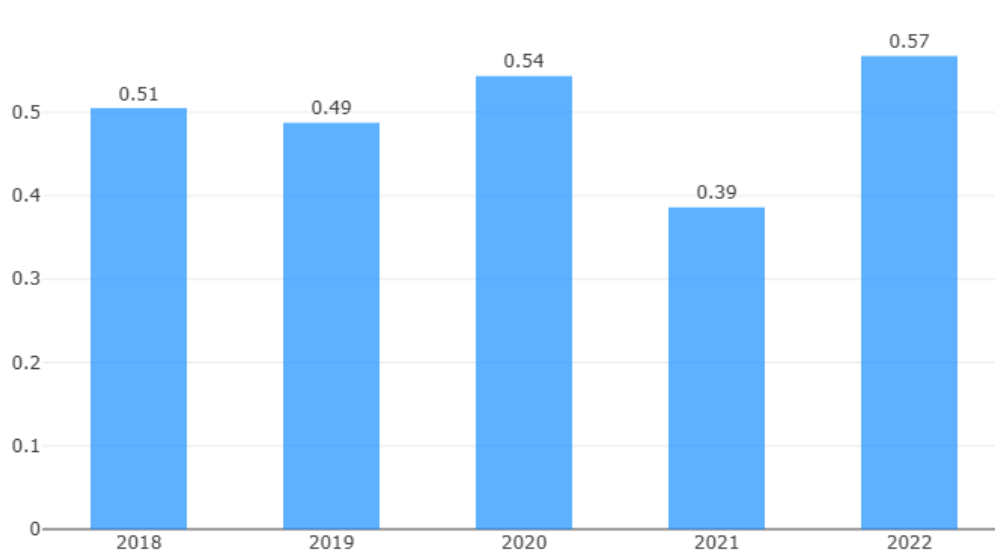
Prawie 55% respondentów badania określiło sposób gospodarowania pieniędzmi, uwarunkowany sytuacją finansową następującym stwierdzeniem: „Starcza nam na co dzień, ale musimy oszczędzać na poważniejsze zakupy”. Ok. 27% respondentów odpowiedziało, że „starcza im na wiele bez specjalnego oszczędzania”, a 12% z nich żyje skromnie i musi oszczędzać. Jedynie 4% respondentów „może sobie pozwolić na pewien luksus”.

3.2.2. Wymiar społeczny

3.2.2.1. Sytuacja demograficzna

Prowadzenie prawidłowej i efektywnej polityki rozwoju nie jest możliwe bez posiadania wiarygodnej informacji na temat liczby ludności. Faktyczna liczba ludności wraz z jej cechami jakościowymi na danym obszarze, zwłaszcza takimi jak struktura wieku, jest bowiem podstawową zmienną warunkującą popyt na określone usługi publiczne. Z punktu widzenia rozwoju gospodarczego i społecznego potencjał demograficzny tkwiący w społecznościach lokalnych jest ważnym elementem szans rozwojowych danego regionu.

Ryc. 31. Sytuacja demograficzna Partnerstwa – wskaźnik rozwoju

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL.

Wskaźnik rozwoju w obszarze sytuacja demograficzna ma wartość dodatnią, w latach 2018-2022 oscylował w przedziale od 0,51-0,57. W porównaniu do grupy

porównawczej Partnerstwo posiada więc bardziej korzystną sytuację demograficzną. Na wskaźnik rozwoju składają się następujące podobszary:

- liczba i struktura wieku mieszkańców (9.1.),
- przyrost naturalny (9.2.),
- małżeństwa i rozwody (9.3),
- ruchy migracyjne (9.4.).

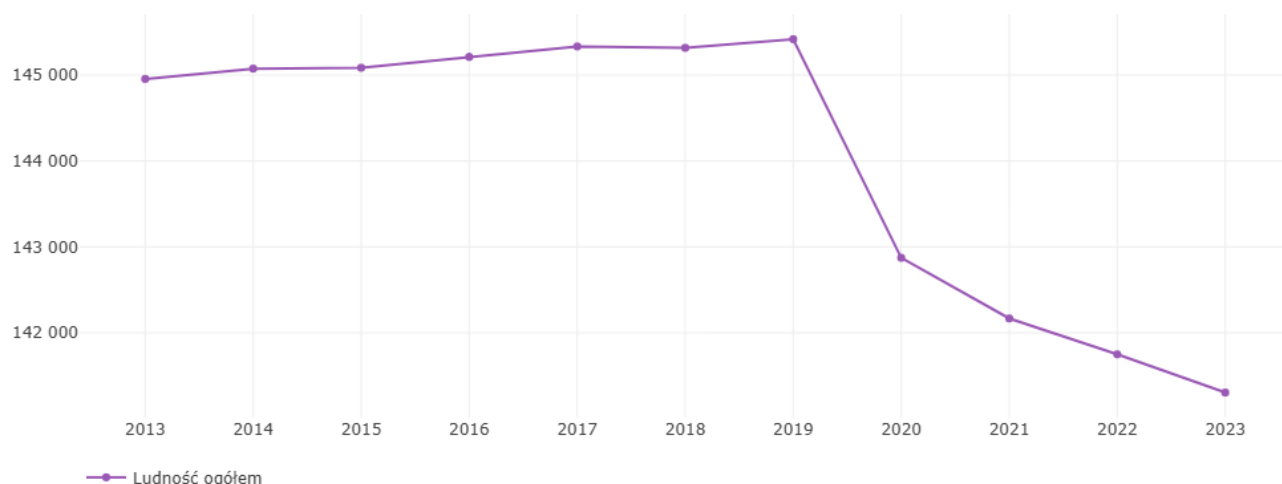
Tabela 17. Wartości wskaźników obrazujących sytuację demograficzną w Partnerstwie

Nazwa wskaźnika	Wartość	Dynamika
9.1. Liczba i struktura wieku mieszkańców	0,19	-0,05
9.2. Przyrost naturalny	0,86	-0,08
9.3. Ruchy migracyjne	0,38	-0,14
9.4. Małżeństwa i rozwody	1,28	0,87

Źródło: Opracowanie na podstawie MRL.

Wszystkie wskaźniki związane z demografią mają dodatnią wartość standaryzowaną. Najwyższą wartość standaryzowaną posiada wskaźnik „Małżeństw i rozwodów” (1,28) oraz „Przyrost naturalny” (0,86). Jednakże w trzech obszarach obserwowane jest pogorszenie się sytuacji (ujemna dynamika wzrostu); tj. „Ruchy migracyjne” (-0,14), „Liczba i struktura wieku mieszkańców” (-0,05) oraz „Przyrost naturalny” (-0,08). W dalszej części analizy zostaną zobrazowane te zjawiska w ujęciu nominalnym.

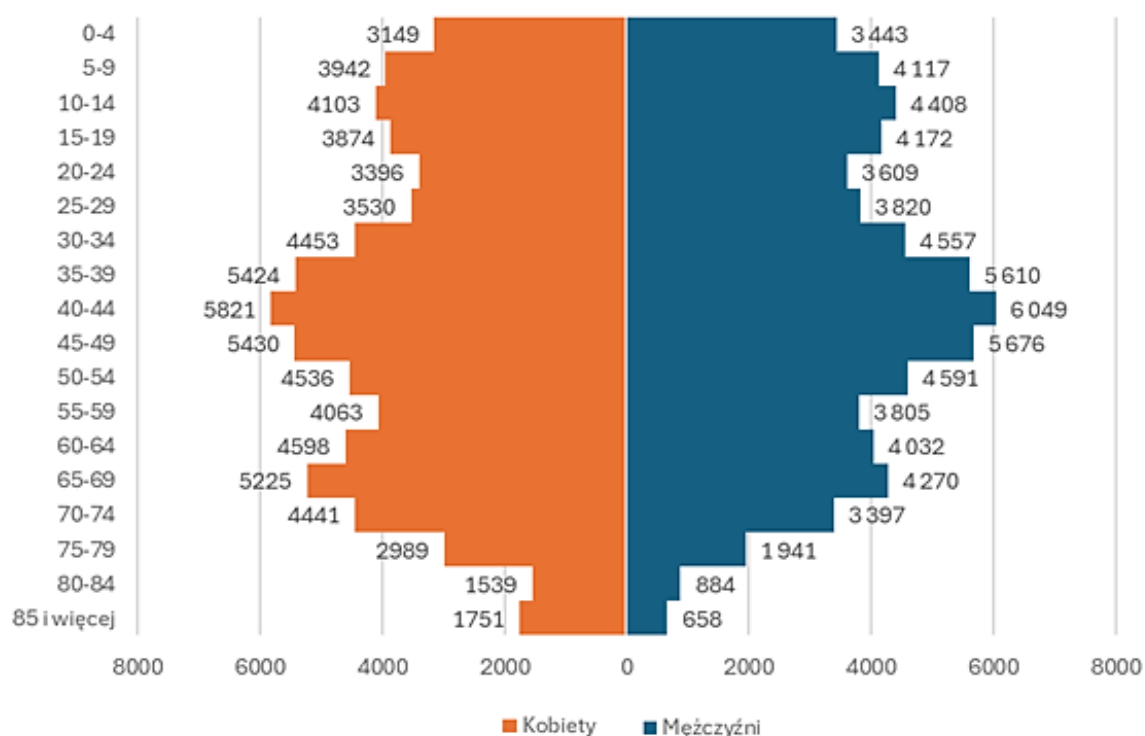
Ryc. 32. Ludność w partnerstwie w latach 2011-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Liczba ludności obszaru Partnerstwa wynosiła w 2023 roku 141 303 osoby. Od 2011 do 2019 roku obserwowano przyrost liczby mieszkańców. Natomiast w ostatnich latach liczba mieszkańców się zmniejsza. Poniższa piramida płci i wieku bardziej szczegółowo pokazuje, że struktura wiekowa Partnerstwa jest niekorzystana, a społeczeństwo zamieszkujące ten obszar można zakwalifikować jako silnie starzejące się (regresywne).

Ryc. 33. Struktura wieku na obszarze Partnerstwa wg płci (stan na 2023)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Piramida płci i wieku wyraźnie pokazuje, że struktura wiekowa społeczności przedstawionej na wykresie ma cechy społeczeństwa starzejącego się, a jej kształt wskazuje na tendencję regresywną. Świadczy o tym widoczna przewaga liczebna osób w starszych grupach wiekowych, zwłaszcza w przedziale 70 lat i więcej, gdzie liczba kobiet jest zdecydowanie wyższa niż liczba mężczyzn, co jest zgodne z dłuższą średnią długością życia kobiet.

Górne części piramidy, reprezentujące populację dzieci i młodzieży (0-19 lat), są stosunkowo wąskie, co wskazuje na spadek dzietności i niską liczbę urodzeń w kolejnych rocznikach. Może to sugerować zmniejszającą się liczbę nowych pokoleń oraz problemy demograficzne związane z depopulacją.

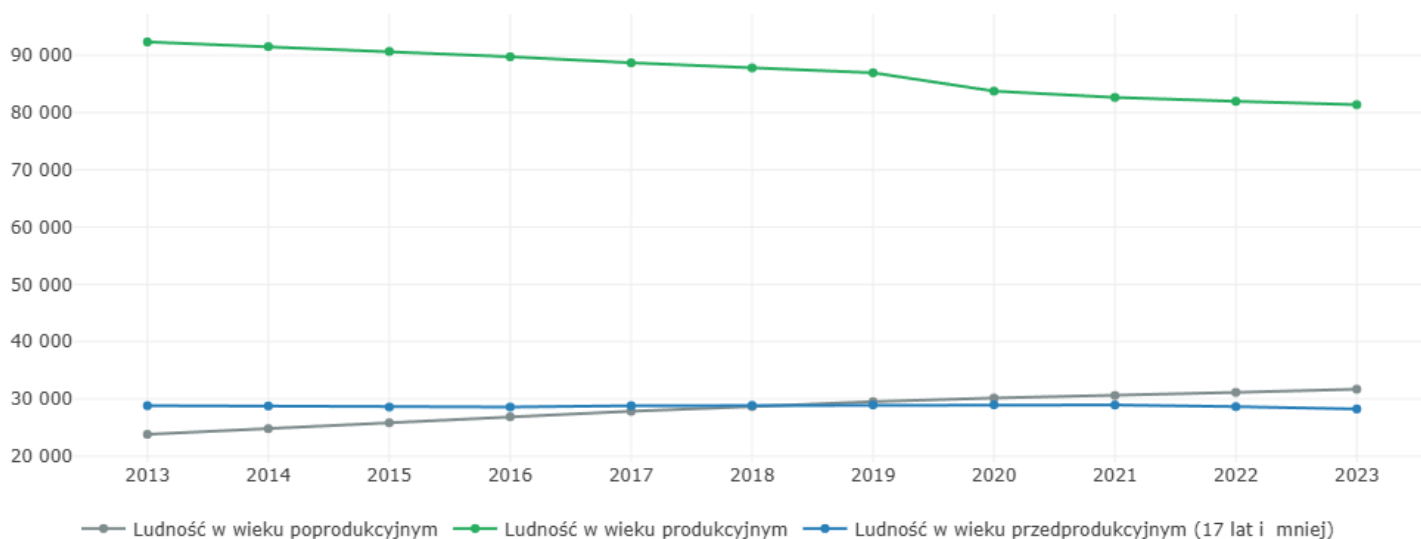
Część środkowa piramidy (osoby w wieku produkcyjnym, 20-64 lata) jest zróżnicowana, ale widać pewne przewężenia w młodszych grupach dorosłych (20-39 lat), co może wskazywać na odpływ migracyjny osób w wieku aktywności zawodowej, zwłaszcza mężczyzn. Z kolei silniejsza reprezentacja osób w wieku 40-64 lata sugeruje, że obecna struktura gospodarcza może w najbliższych dekadach mierzyć się z problemem starzenia się siły roboczej.

Podsumowując, piramida wieku wskazuje na niekorzystne trendy demograficzne, związane zarówno z malejącą liczbą urodzeń, jak i starzeniem się społeczeństwa. Wzrost populacji w grupach wiekowych 65+ oraz 70+ oznacza, że w najbliższych latach obszar Partnerstwa będzie mierzył się z wyzwaniami związanymi z rosnącym zapotrzebowaniem na usługi zdrowotne, opiekę senioralną oraz potencjalnym niedoborem osób w wieku produkcyjnym.

3.2.2.2. Liczebność funkcjonalnych grup wieku

Strukturę populacji odzwierciedla również stan i zmiana liczebności w tzw. funkcjonalnych grupach wieku – przedprodukcyjnym, produkcyjnym i nieprodukcyjnym. Z ekonomicznego punktu widzenia ważne są relacje pomiędzy ludnością nieprodukcyjną, a produkcyjną. Postępujący wzrost obciążenia ludności produkcyjnej ludnością w wieku poprodukcyjnym stanowi ważne wyzwanie dla polityki społeczno-ekonomicznej państwa w zakresie świadczeń emerytalnych. Na wartość ogólnego współczynnika obciążenia ekonomicznego wpływają udziały ludności w wieku przed- i poprodukcyjnym. Obciążenie ludnością przedprodukcyjną, a więc dziećmi i młodzieżą, jest istotne z punktu widzenia zapotrzebowania na odpowiednią infrastrukturę społeczną (żłobki, przedszkola, szkoły, internaty).

Ryc. 34. Liczebność funkcjonalnych grup wieku

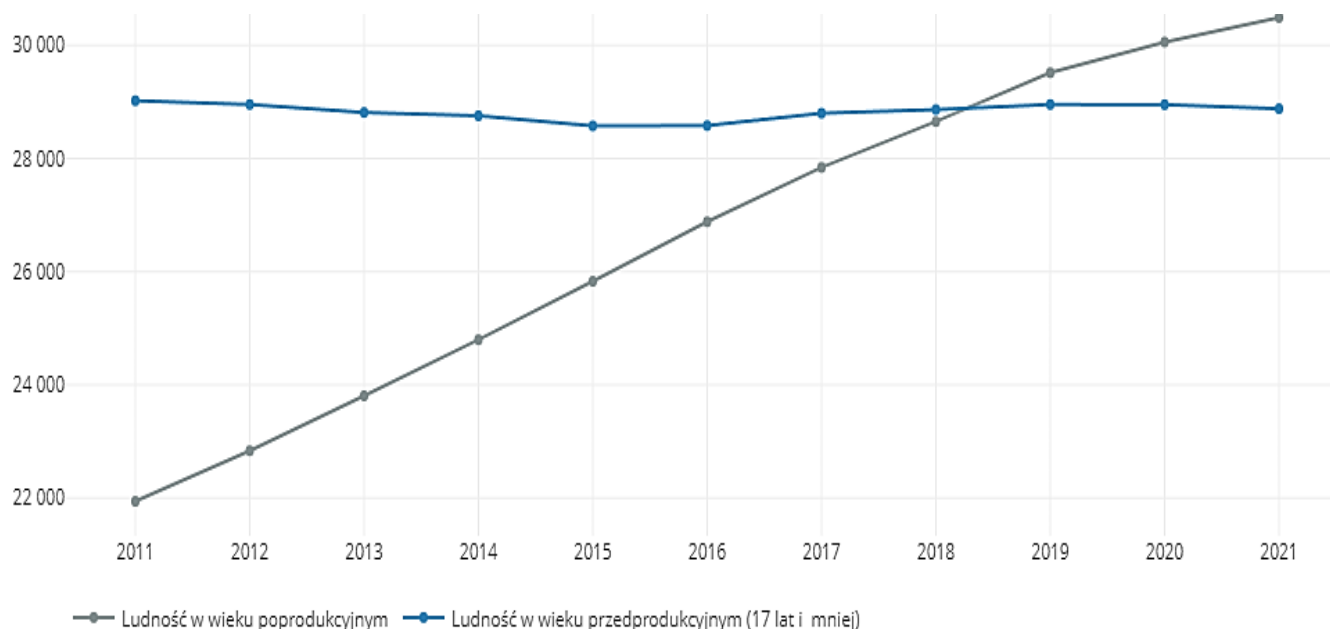

Źródło: opracowanie na podstawie [MRL](#).

W 2023 r. obszar Partnerstwa zamieszkiwało 81 318 osób w wieku produkcyjnym. Liczba ta sukcesywnie maleje od 2013 r., z większym załamaniem w roku 2020, kiedy to ubyło ponad 3000 osób z tej grupy wiekowej. Na wykresie uwidocznione zostało też zjawisko starzenia się społeczeństwa - liczba osób w wieku poprodukcyjnym w latach 2013-2023 wzrosła o 7 887 osób, natomiast liczba osób w wieku przedprodukcyjnym zmalała o 580 osób.

Jeszcze innym aspektem tej tendencji jest wpływ procesów demograficznych na dostępność „rąk do pracy”. Szczególnie istotny jest tu moment, w którym dwie kluczowe z punktu widzenia demografii grupy, zaczęły się zastępować. Wzrost liczby osób wychodzących z rynku pracy w porównaniu z tymi, którzy na niego wchodzi, tworzy deficyt rynku pracy, który wpływa również ograniczająco na rozwój tego rynku. Patrząc na aktualne dane widzimy, że na chwilę obecną deficyt osób w wieku przedprodukcyjnym wynosi ponad 1 600 osób, co jest wynikiem średnim w skali kraju. Cieszyć może natomiast fakt, że moment „przecięcia” tych dwóch grup wiekowych nastąpił dopiero w ok. 2018 r. Również tempo spadku ludności w wieku przedprodukcyjnym można uznać za silną stronę obszaru. Biorąc jednak pod uwagę, że podobna sytuacja ma miejsce w miastach, które mogą potencjalnie „drenować” zasoby ludzkie z obszaru Partnerstwa, rodzi to duże zagrożenie w perspektywie najbliższych kilku lat.

Ryc. 35. Ludność w wieku poprodukcyjnym i ludność w wieku przedprodukcyjnym

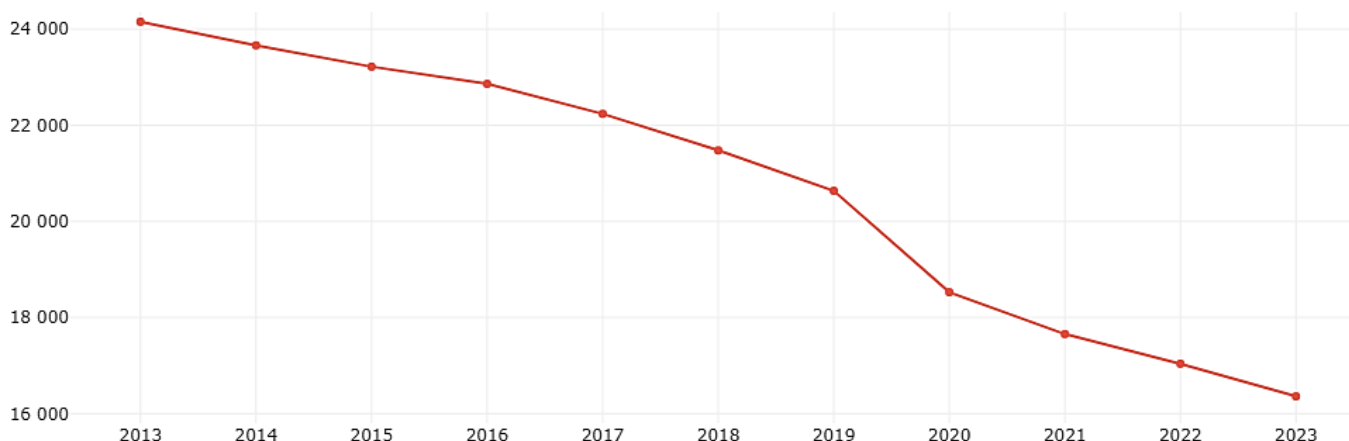
Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Patrząc bowiem na analogiczne dane dla miast, które młodzież wskazała jako te, w których w pierwszej kolejności chciałaby kontynuować naukę (jedno z pytań w „Badaniach młodzieży”) daje się zauważyć, że deficyt rąk do pracy istnieje również w tych ośrodkach.

Potencjał demograficzny jest istotnym czynnikiem determinującym rozwój regionów. Najczęściej jest on definiowany jako „siła napędowa” tkwiąca w zasobach ludzkich, a więc przede wszystkim w liczbie ludności i jej strukturze wiekowej.

W kontekście niekorzystnych tendencji w zakresie zmiany struktury wiekowej na obszarze Partnerstwa warto również wspomnieć o tzw. współczynniku Floridy. Określa on wielkość najbardziej kreatywnej grupy mieszkańców, tj. osób w wieku 25-34 lat. Obrazuje przyszły potencjał i atrakcyjność obszaru dla młodych mieszkańców, którzy są w wieku najbardziej rozwojowym pod względem demograficznym, społecznym i gospodarczym. Na wykresie można zauważyć, że populacja najbardziej kreatywnych i mobilnych mieszkańców w obszarze Partnerstwa maleje w analizowanym okresie (od 2011 roku), notując spadek o 5 584 osób.

Ryc. 36. Liczba osób w wieku 25-34 w partnerstwie w latach 2011-2021

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Podstawowym miernikiem obok liczby ogólnej i liczby w tzw. funkcjonalnych grupach wieku jest gęstość zaludnienia, stosowana dla określenia rozmieszczenia ludności na danym obszarze, określenia, które obszary są mniej lub bardziej zaludnione oraz porównania atrakcyjności osadniczej różnych obszarów. W całym obszarze Partnerstwa w 2023 r. gęstość zaludnienia wynosiła 113 osób na 1 km². Wartość ta jest mniejsza niż średnia gęstość zaludnienia Polski i województwa.

Najwyższa gęstość zaludnienia jest w obszarach miejskich: Gniezno (1 565), Trzemeszno (1 331) oraz Witkowa (895). Pozostałe wartości zobrazowano w tabeli nr Tabela 18.

Tabela 18. Gęstość zaludnienia w partnerstwie

Nazwa	ludność na 1 km2 w 2021 r.
Gniezno - miasto	1565
Czarniejewo - miasto	251
Czarniejewo - obszar wiejski	46

Nazwa	ludność na 1 km ² w 2021 r.
Gniezno	82
Kiszkowo	45
Kłecko - miasto	262
Kłecko - obszar wiejski	38
Łubowo	64
Mieleszyn	37
Niechanowo	56
Trzemeszno - miasto	1 332
Trzemeszno - obszar wiejski	38
Witkowo - miasto	895
Witkowo - obszar wiejski	32

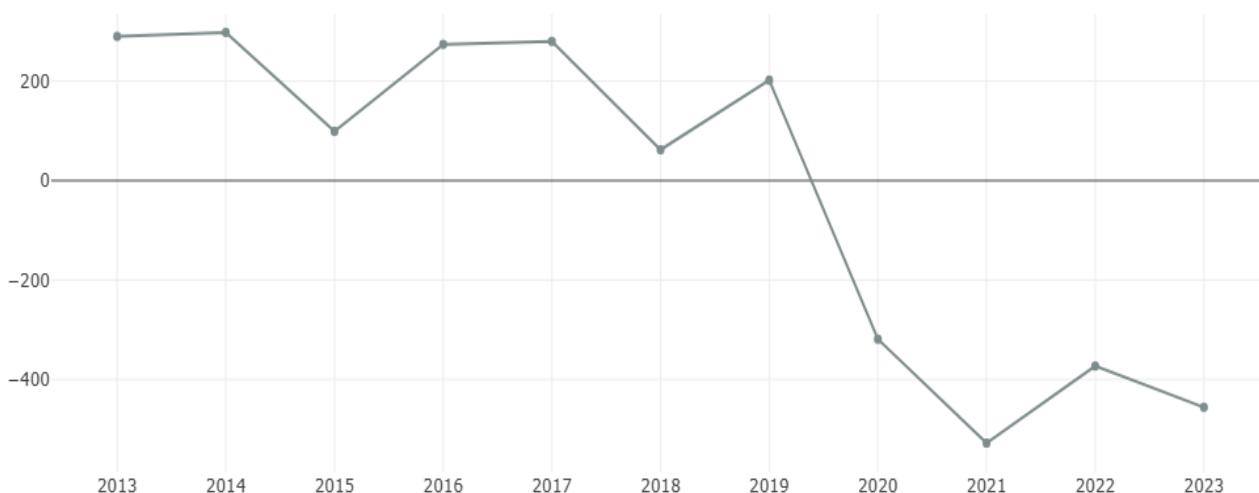
Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS BDL.

3.2.2.3. Przyrost naturalny i saldo migracji

Wraz z urodzeniami i zgonami, napływ oraz odpływ migracyjny są głównymi czynnikami określającymi rozwój liczby ludności.

Roczny przyrost naturalny (różnicę między liczbą urodzeń a zgonów) na obszarze ZIT Gniezna do 2019 utrzymywał się powyżej zera, co oznaczało, że w tym okresie rodziło się więcej osób niż umierało, a populacja rosła dzięki przyrostowi naturalnemu. Od 2020 roku linia gwałtownie spada poniżej poziomu zerowego, wskazując na zwiększenie liczby zgonów w stosunku do urodzeń. Najniższy punkt przypada na 2021 rok, kiedy przyrost naturalny osiąga największą wartość ujemną. Choć w kolejnych latach (2022–2023) widoczna jest pewna poprawa (liczba zgonów relatywnie spada w stosunku do urodzeń), przyrost pozostaje nadal ujemny. Taka zmiana może być spowodowana m.in. wpływem pandemii COVID-19 (wyższa umieralność), ale też ogólnymi czynnikami demograficznymi, takimi jak starzenie się społeczeństwa i spadająca dzietność. W efekcie od kilku lat obszar boryka się z ujemnym przyrostem naturalnym, co w dłuższej perspektywie oznacza kurczenie się populacji i rosnące wyzwania związane z demografią (np. w sferze rynku pracy, systemu emerytalnego czy opieki zdrowotnej).

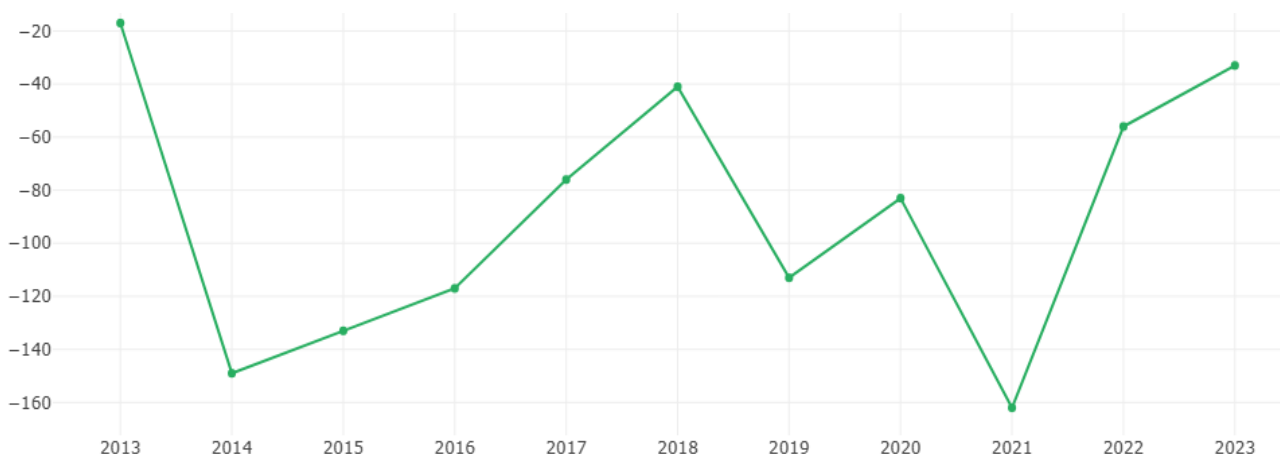
Ryc. 37. Przyrost naturalny w latach 2013-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Od 2013 do 2023 roku saldo migracji w Partnerstwie pozostawało ujemne, co oznacza, że więcej osób wyjeżdżało z regionu, niż do niego przybywało. Najgłębszy spadek wystąpił w 2014 roku (–149), po czym do 2018 roku wskaźnik poprawiał się, zbliżając się do –40. W latach 2019–2021 sytuacja znów się pogorszyła, a w 2021 saldo osiągnęło najniższą wartość (ok. –162). Kolejne lata przyniosły znaczną poprawę i w 2023 roku wynik oscylował wokół –33. Pomimo wyraźnych wahań w całym okresie, utrzymywanie się wartości poniżej zera wskazuje na trwały odpływ mieszkańców, co stanowi wyzwanie demograficzne i gospodarcze dla regionu.

Ryc. 38. Saldo migracji ogółem w latach 2013-2023

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS BDL.

Współczynnik dzietności w Partnerstwie na przestrzeni lat 2013–2023 wyraźnie się wahał, ale trend ogólny jest spadkowy. Po niewielkim obniżeniu do ok. 1,5 w 2015 roku wskaźnik wzrósł w latach 2016–2017 (do ponad 1,7), jednak od 2019

sukcesywnie maleje, osiągając w 2023 roku najniższy poziom (poniżej 1,2). Oznacza to, że średnia liczba dzieci przypadających na jedną kobietę w wieku rozrodczym jest coraz niższa, co w perspektywie długoterminowej może przyspieszać proces starzenia się populacji i wpływać na spadek liczby mieszkańców regionu.

Tabela 19 Współczynnik dzietności w Partnerstwie w latach 2018-2023

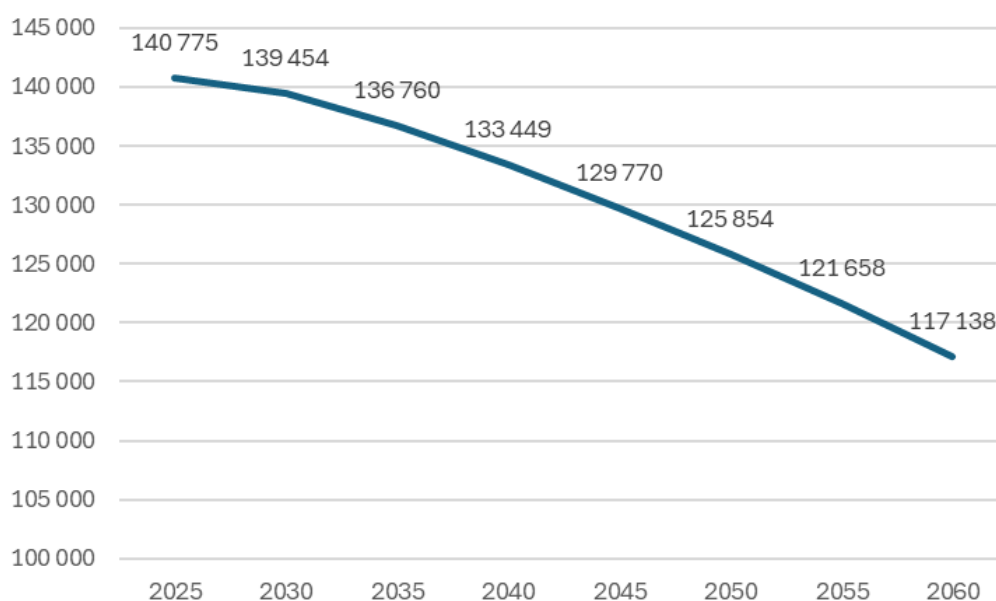
2018	2019	2020	2021	2022	2023
1,59	1,65	1,52	1,43	1,32	1,18

Źródło: opracowanie na podstawie danych GUS BDL.

Prognoza demograficzna

Wg danych GUS w perspektywie 2025-2060 prognozowany jest spadek wielkości populacji obszaru Partnerstwa o ponad 23 tysiące osób.

Ryc. 39. Prognoza demograficzna na lata 2025-2060

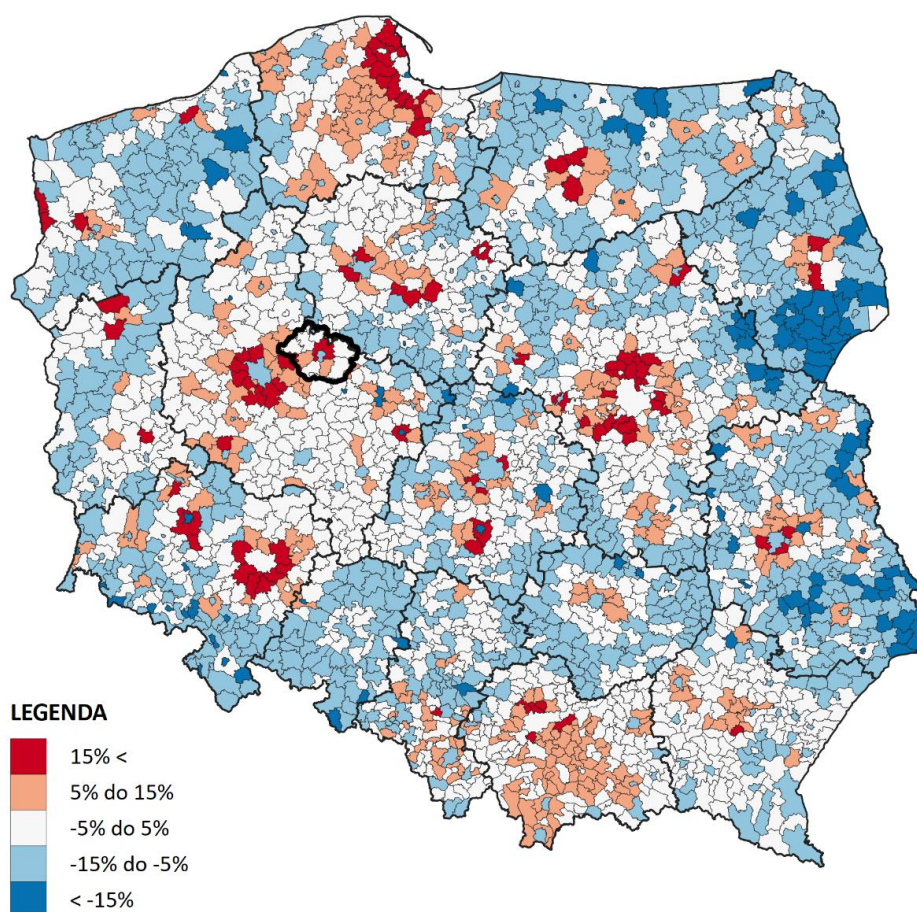
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Ten prognozowany spadek liczby ludności oznacza nie tylko zmniejszenie się populacji, lecz także dalsze starzenie się struktury demograficznej. Mniej liczebne roczniki wchodzące w wiek produkcyjny będą musiały utrzymać coraz większą grupę seniorów, co może powodować m.in. trudności na rynku pracy, presję na usługi opiekuńcze i zdrowotne oraz wyzwania dla lokalnej gospodarki (np. mniejszą bazę podatkową czy spadek popytu na niektóre dobra i usługi). Zjawisko to może się

pogłębiać przy utrzymującej się niskiej dzietności i niewystarczającym napływie imigrantów, co w perspektywie strategicznej wymaga działań stymulujących zarówno wzrost wskaźników urodzeń, jak i zwiększenie atrakcyjności regionu dla nowych mieszkańców.

Na poniższym rysunku przedstawiono mapę Polski z zaznaczonym obszarem Partnerstwa. Pozwala to porównać prognozowaną sytuację demograficzną gmin Partnerstwa w 2030 roku na tle innych gmin w Polsce.

Ryc. 40. Prognoza liczby ludności ogółem w 2030 r.

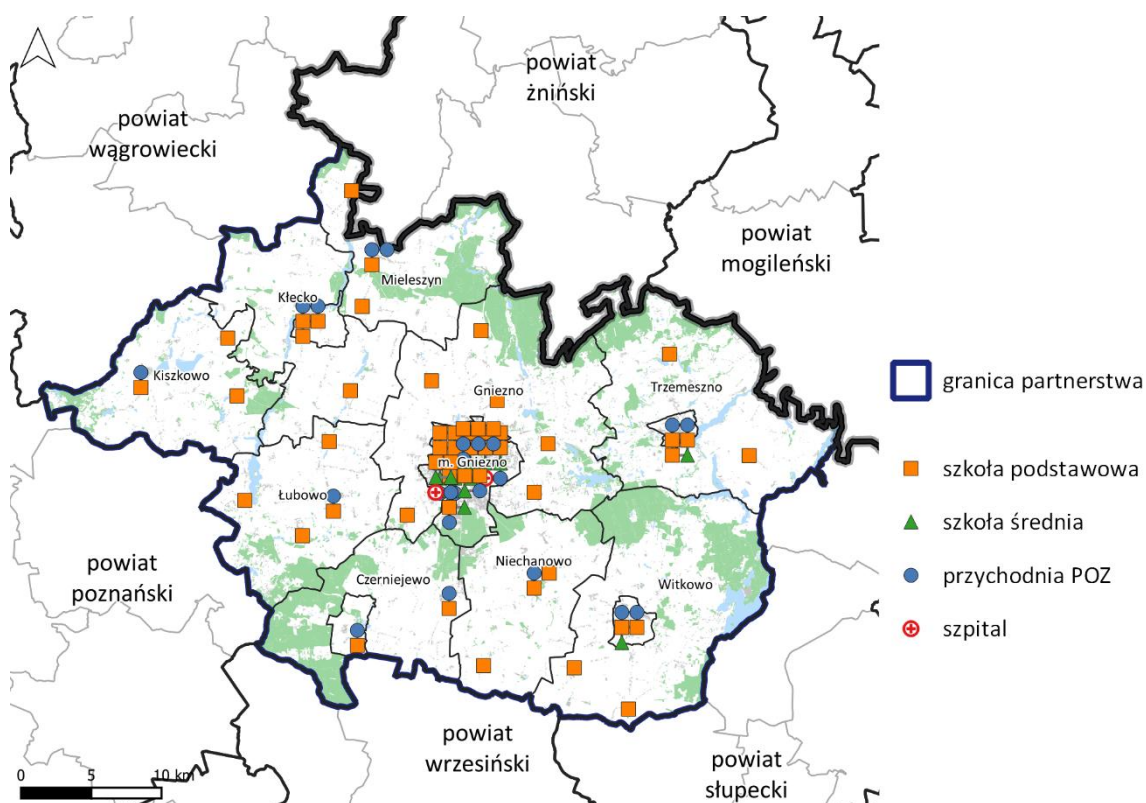
Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie Prognozy ludności gmin GUS na lata 2017-2030.

3.2.2.4. Dostęp do usług (publicznych i rynkowych), zapotrzebowanie na usługi w kontekście zmian demograficznych

Usługi podstawowe to takie, które zaspokajają podstawowe potrzeby mieszkańców i powinny być lokalizowane w jak najlepszej dostępności względem miejsca ich zamieszkania. Do usług podstawowych zalicza się m.in. usługi oświaty i wychowania, podstawowej opieki zdrowotnej, handlu, w tym głównie spożywczego.

W obszarze ZIT Gniezna rozmieszczenie obiektów podstawowych usług społecznych, jest proporcjonalne do wielkości ośrodków. Większość usług podstawowych zlokalizowana jest w mieście Gniezno, stanowiącym subregionalny ośrodek usługowy. Znaczącymi ośrodkami lokalnymi są małe miasta Trzemeszno, Witkowo, skupiające co najmniej trzy kategorie usług społecznych (szkoły podstawowe i średnie oraz ośrodki zdrowia). Pozostałe ośrodki lokalne oferują pojedyncze usługi, bez szkół średnich (Ryc. 41. Rozmieszczenie podstawowych usług społecznych na terenie Partnerstwa). Na uwagę zasługuje jednak fakt braku ośrodków zdrowia w gminie wiejskiej Gniezno. Mieszkańcy mają te usługi zapewnione jedynie w mieście, co wyklucza lub znacznie ogranicza możliwość dojścia pieszo lub dojazdu rowerem do ww. placówek. Dojazd samochodem lub komunikacja zbiorowa jest także wydłużony.

Ryc. 41. Rozmieszczenie podstawowych usług społecznych na terenie Partnerstwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych od samorządów Partnerstwa.

Ocena wyposażenia usługowego obejmuje zarówno ilościowe zaspokojenie potrzeb społecznych, jak i w wybranych przypadkach dostępność przestrzenną do usług, o której decyduje wielkość zasobów usługowych i ich przestrzenny rozkład w stosunku do miejsca zamieszkania. W niniejszym rozdziale dokonano jedynie analizy dostępności przestrzennej do podstawowych usług społecznych i komercyjnych.

Dla oszacowania dostępności czasowej przyjęto, że:

- średnia prędkość podróży pieszej wynosi 4 km/h, zatem pieszy w przeciągu 15 minut może pokonać dystans 1 km,
- średnia prędkość podróży rowerem wynosi 15 km/h, rowerzysta w przeciągu 15 minut może pokonać dystans 3,75 km,
- średnia prędkość podróży samochodem osobowym, przy sprzyjających warunkach ruchu i na drogach pozamiejskich, wynosi 60 km/h, a uwzględniając czas dojścia do pojazdu oraz czas parkowania i dojścia od pojazdu do celu (przyjęto 5 minut), podróżujący samochodem osobowym może w ciągu 15 minut dotrzeć do celu odległego o 10 km; analogicznie przyjęto taki sam zasięg dla dojazdów autobusem szkolnym.

Liczba ludności w poszczególnych obszarach dostępności oszacowana została na podstawie danych dla miejscowości i proporcjonalnie do rozkładu powierzchni użytkowej mieszkań, obliczonego na podstawie bazy danych BDOT10ka⁵.

3.2.2.5. Szkoły podstawowe i opieka nad dziećmi

Na obszarze Partnerstwa działalność prowadzą placówki oświatowe zapewniające edukację na wszystkich poziomach kształcenia: przedszkola, szkoły podstawowe oraz szkoły ponadpodstawowe. Na usługi oświatowo-wychowawcze składa się 59 przedszkoli 4 punkty przedszkolne⁶ (w tym 33 w mieście Gniezno), 14 żłobków i 8 klubów dziecięcych⁷ (z tego 8 w Gnieźnie).

W obszarze ZIT Gniezna w 2025 r. zlokalizowanych było 55 szkół podstawowych. Liczba szkół jest proporcjonalna do liczby mieszkańców - najwięcej jest w mieście Gniezno - 20, w gminie wiejskiej Gniezno – 6, w gminach miejsko-wiejskich Trzemeszno i Witkowo po 5⁸.

W 2023 roku na jeden oddział (klasę) w szkołach podstawowych na obszarze ZIT Gniezno przypadało 17 uczniów⁹, czyli tyle samo co średnia regionalna w tym okresie. Oznacza to, że z reguły są to szkoły średnie i małe, szczególnie poza Gniezmem. Najmniej dzieci na jeden oddział przypada w mieście Kłecko oraz na obszarze wiejskim gminy Witkowo (8). Funkcjonowanie dużych szkół jest

⁵ BDOT10k to podstawowa, źródłowa baza danych obiektów topograficznych.

⁶ Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych, stan na luty 2025 r.

⁷ [Rejestr żłobków i klubów dziecięcych](#), stan na luty 2025 r.

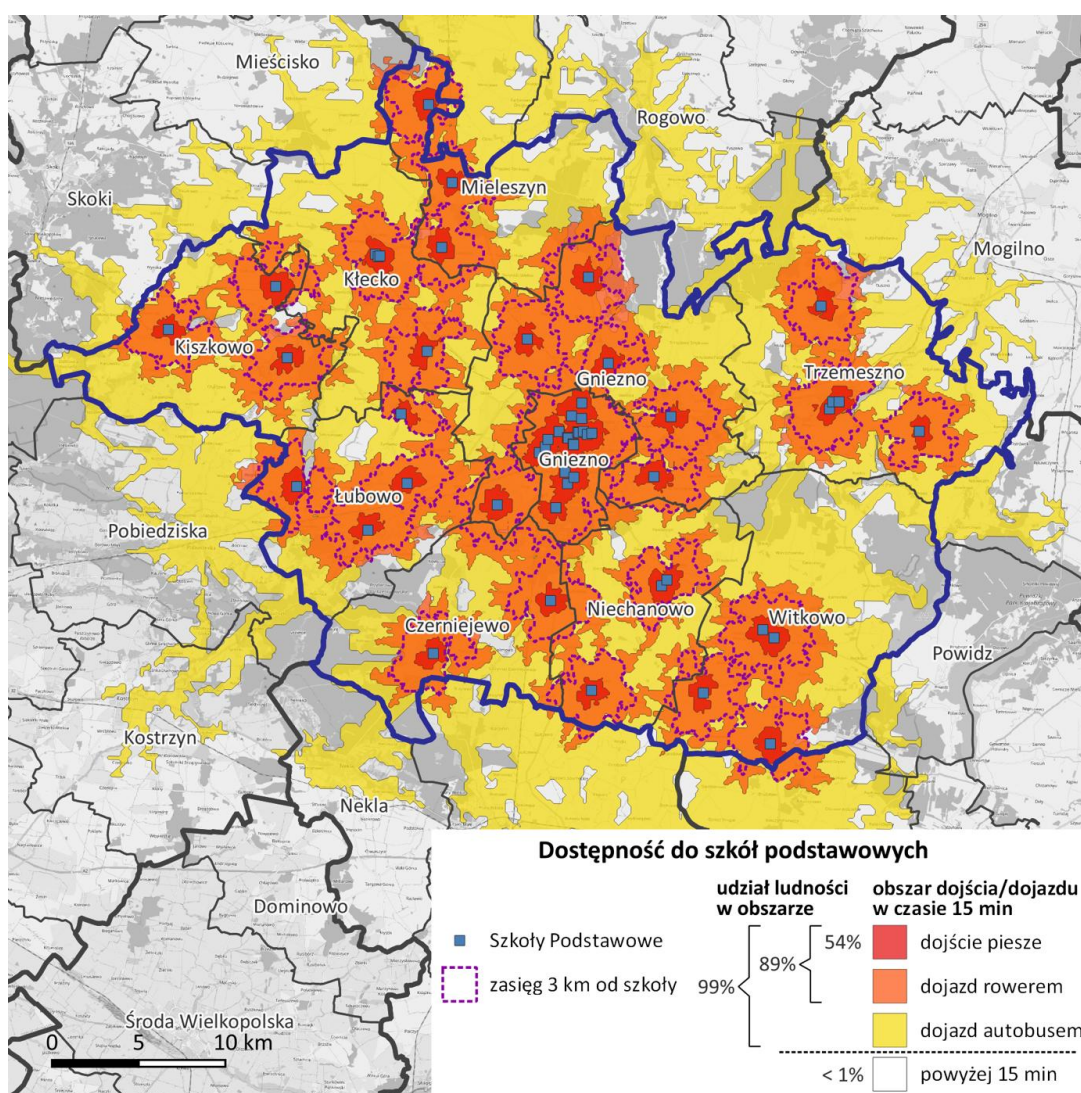
⁸ Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych, stan na luty 2025 r.

⁹ BDL

korzystniejsze z punktu widzenia organizacji pracy nauczycieli oraz kosztów związanych z zapewnieniem odpowiedniej jakości nauczania we wszystkich placówkach.

Około 54% ogółu mieszkańców Partnerstwa, a co za tym idzie podobny odsetek dzieci, zamieszkuje w zasięgu 15-minutowego dojścia pieszo do szkoły podstawowej (Ryc. 42. Dostępność przestrzenna do szkół podstawowych). Kolejne 35% może dotrzeć do szkoły podstawowej w ciągu 15 minut podróżując rowerem. W zasięgu akceptowalnego 15-minutowego dojazdu do szkoły samochodem lub autobusem szkolnym zamieszkuje ponad 99% mieszkańców Partnerstwa.

Ryc. 42. Dostępność przestrzenna do szkół podstawowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych od samorządów Partnerstwa.

Analizując wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2024 r. widzimy, że uczniowie z obszaru Partnerstwa osiągnęli na egzaminie z języka polskiego wyniki niższe od swoich

rówieśników z województwa i kraju. Połowa gmin Partnerstwa uzyskała wynik niższy niż średnia dla powiatu. W przypadku egzaminu z matematyki średnią krajową uzyskała tylko gmina Gniezno, a wynik powyżej średniej krajowej odnotowano w gminie Łubowo. W pozostałych gminach odnotowano wyniki niższe niż średnia dla województwa i powiatu. Również wyniki z języka angielskiego są nieco niższe niż średnie dla Wielkopolski i całego kraju. W tej dziedzinie w czterech jednostkach odnotowano wyniki powyżej średniej krajowej – obszar wiejski gminy Kłecko, gmina wiejska Gniezno i Łubowo oraz miasto Gniezno.

Tabela 20. Wyniki egzaminu ósmoklasisty – 2024

	Polski				Matematyka				Angielski			
	gmina	powiat	województwo	kraj	gmina	powiat	województwo	kraj	gmina	powiat	województwo	kraj
Czarniejewo (1)	54%	53%	57%	61%	42%	42%	49%	52%	55%	61%	64%	66%
Czarniejewo (2)	52%	53%	57%	61%	37%	42%	49%	52%	61%	61%	64%	66%
Gniezno (1)	61%	53%	57%	61%	52%	42%	49%	52%	70%	61%	64%	66%
Gniezno (2)	53%	53%	57%	61%	45%	42%	49%	52%	69%	61%	64%	66%
Kiszkowo (2)	51%	53%	57%	61%	41%	42%	49%	52%	54%	61%	64%	66%
Kłecko (1)	70%	53%	57%	61%	47%	42%	49%	52%	78%	61%	64%	66%
Kłecko (2)	39%	53%	57%	61%	32%	42%	49%	52%	45%	64%	64%	66%
Łubowo (1)	64%	53%	57%	61%	56%	42%	49%	52%	67%	61%	64%	66%
Mieleszyn (2)	54%	53%	57%	61%	42%	42%	49%	52%	57%	61%	64%	66%
Niechanowo (2)	46%	53%	57%	61%	23%	42%	49%	52%	43%	61%	64%	66%
Trzemeszno (1)	48%	53%	57%	61%	46%	42%	49%	52%	59%	61%	64%	66%
Trzemeszno (2)	52%	53%	57%	61%	39%	42%	49%	52%	47%	61%	64%	66%
Witkowo (1)	-	53%	57%	61%	-	42%	49%	52%	-	61%	64%	66%
Witkowo (2)	43%	53%	57%	61%	29%	42%	49%	52%	48%	61%	64%	66%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych OKE.

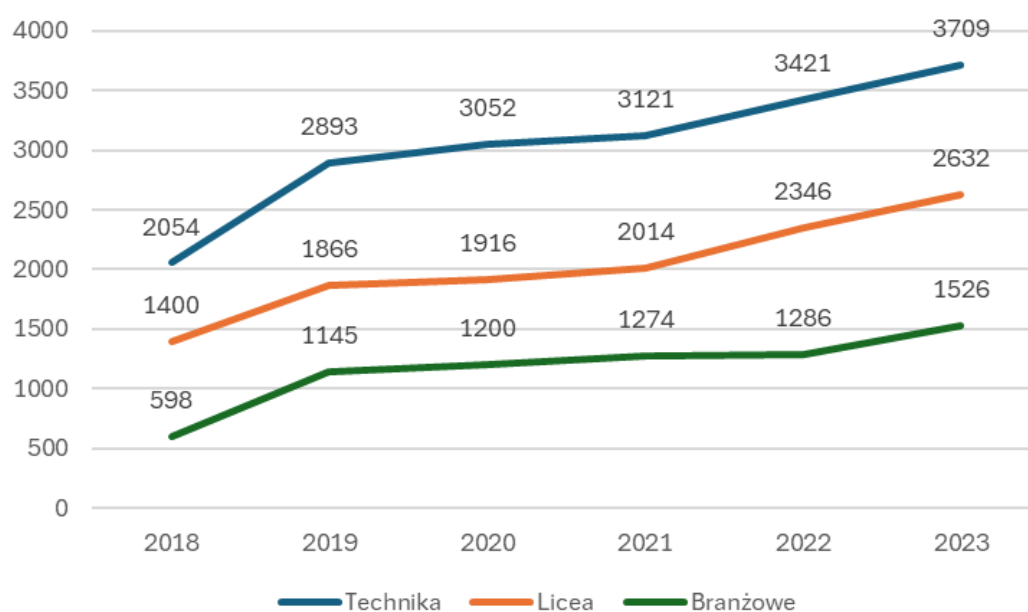
3.2.2.6. Szkoły średnie

W 2024 roku w powiecie gnieźnieńskim funkcjonowało 29 placówek szkół ponadpodstawowych w 15 lokalizacjach, obejmujących:

- Gniezno: 25 szkół w 13 lokalizacjach (m.in. 3 licea ogólnokształcące, 4 technika, szkoły branżowe oraz niepubliczne licea jak ALO Milenium)
- Trzemeszno: 3 placówki w 1 lokalizacji (Zespół Szkół w Trzemesznie)
- Witkowo: 1 szkoła (Zespół Szkół Ponadpodstawowych im. D. Chłapowskiego)a.

W okresie ostatnich pięciu lat na obszarze Partnerstwa obserwowano systematyczny wzrost liczby uczniów we wszystkich typach szkół ponadpodstawowych. Największy przyrost odnotowano w technikach, gdzie liczba uczniów wzrosła z około 2 000 w 2018 roku do ponad 3 700 w 2023 roku, co świadczy o rosnącej popularności tego typu kształcenia. Wzrost liczby uczniów w liceach był bardziej umiarkowany – od około 1 400 w 2018 roku do ponad 2 600 w 2023 roku, co może wynikać z większej liczby absolwentów szkół podstawowych oraz utrzymującego się zainteresowania edukacją ogólnokształcącą. Szkoły branżowe również zanotowały wzrost liczby uczniów – z około 600 w 2018 roku do ponad 1500 w 2023 roku. Może to sugerować stabilizację zapotrzebowania na kształcenie zawodowe, ale także zwiększoną świadomość możliwości zatrudnienia po ukończeniu tego typu szkół. Dane wskazują na rosnące zainteresowanie kształceniem technicznym, co może być efektem dostosowania oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy i promocji zawodów technicznych.

Ryc. 43. Wzrost liczby uczniów w różnych typach szkół ponadpodstawowych

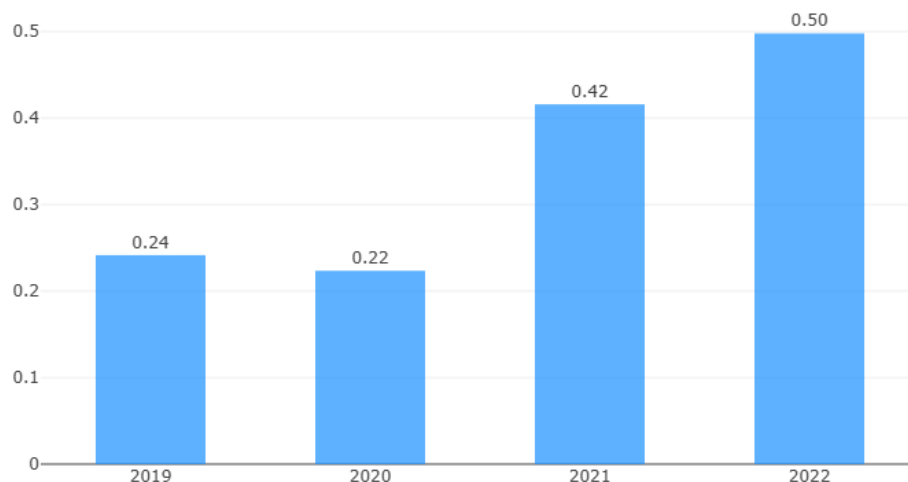

Źródło: Opracowanie własne na podstawie MRL.

3.2.2.7. Oferta usług związanych z kulturą, sportem i rekreacją

W zakresie dostępności oferty usług związanych z kulturą, sportem i rekreacją sytuacja w Partnerstwie, po spadku w latach 2019 i 2020, znacząco się poprawiła. Po obniżeniu wskaźnika do 0,22 w 2020 roku, od 2021 roku obserwowany jest dynamiczny wzrost – w 2021 roku wartość wskaźnika wzrosła do 0,42, a w 2022 roku osiągnęła najwyższy poziom 0,50. Trend ten sugeruje istotne zwiększenie dostępności i rozwoju infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej w ostatnich latach..

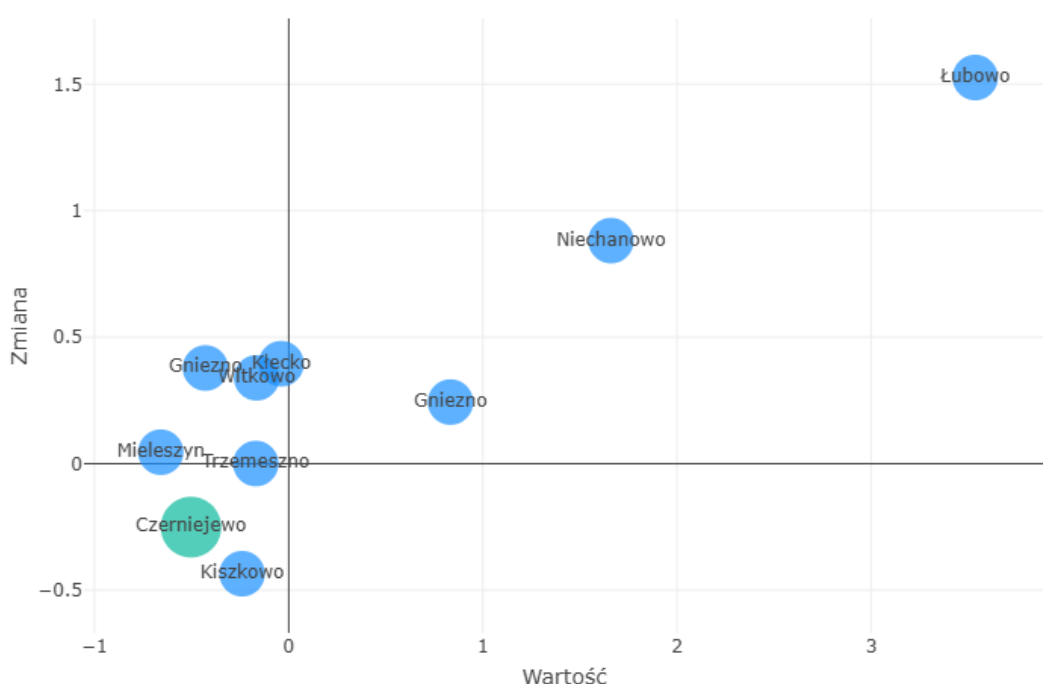
Ryc. 44. Oferta usług związanych z kulturą, sportem i rekreacją

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Patrząc na pozycję poszczególnych gmin w ich grupach porównawczych, widać, że najlepsze wartości w tym podobszarze wykazuje gmina Łubowo, która osiąga najwyższy wskaźnik, a także wyróżnia się dodatnią dynamiką zmian. Na uwagę zasługuje również gmina Niechanowo, która uzyskała stosunkowo wysoką wartość wskaźnika przy dodatniej dynamice. W przypadku Miasta Gniezno wskaźnik znajduje się na poziomie średnim, ale dynamika zmian jest niewielka. Pozostałe gminy, takie jak Kłecko, Witkowo, Mieleszyn i Trzemeszno, prezentują wartości oscylujące wokół średniej, ale charakteryzują się niewielką dynamiką wzrostu. Z kolei gminy Czarniejewo i Kiszkowo wyróżniają się negatywną dynamiką oraz najniższymi wartościami wskaźnika.

Ryc. 45. Pozycja gmin w grupach porównawczych w obszarze „Oferta usług związanych z kulturą, sportem i rekreacją”

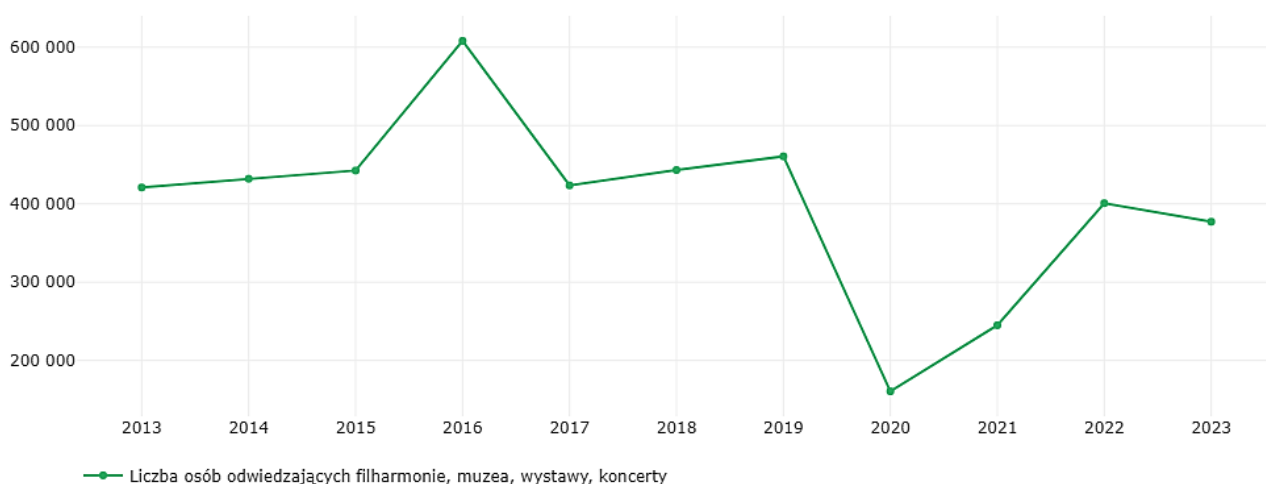
Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Wyniki w zakresie oferty kulturalnej mogą nadal odzwierciedlać wpływ pandemii na ten sektor usług. Znajduje to potwierdzenie w liczbie osób odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy i koncerty, której wartości wykazują duże wahania w ostatnich latach. Przed 2019 rokiem liczba odwiedzających utrzymywała się na względnie stabilnym poziomie, osiągając szczyt w 2016 roku. Następnie nastąpił stopniowy spadek, który w 2020 roku przybrał charakter gwałtownego załamania, co było bezpośrednim efektem pandemii COVID-19. Od 2021 roku obserwujemy stopniowe odbudowywanie się frekwencji, jednak wartości wciąż nie wróciły do poziomu sprzed pandemii. W latach 2022–2023 widoczny jest ponowny spadek liczby

odwiedzających, co może sugerować, że sektor kultury nadal boryka się z wyzwaniami w zakresie odbudowy pełnej aktywności.

Z pewnością z uwagi na potencjał obszaru potrzebna jest dodatkowa dyskusja na temat sposobów dalszego wzmacniania sektora kulturalnego i poprawy dostępności oferty kulturalnej dla mieszkańców.

Ryc. 46. Liczba osób odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy i koncerty

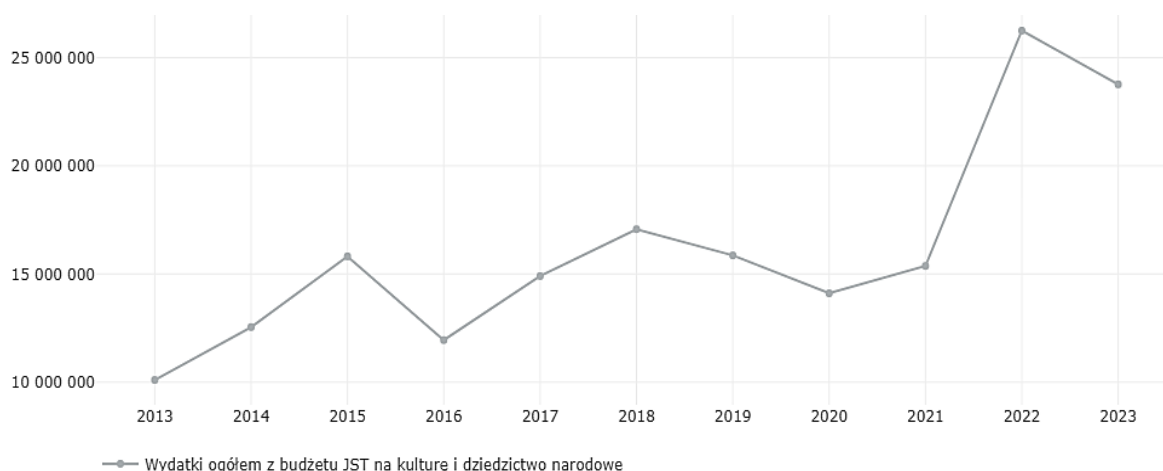

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#)

o, co w pewnym stopniu może wpływać na pozycję konkurencyjną Partnerstwa w analizowanym obszarze, to dynamika wydatków na kulturę i dziedzictwo narodowe, która od 2021 roku wykazuje wyraźny wzrost. Po spadku w latach 2016–2020 poziom finansowania kultury przez JST stopniowo zaczął rosnąć, osiągając rekordowy poziom w 2022 roku, kiedy wydatki przekroczyły 25 mln zł. W 2023 roku nastąpił niewielki spadek, ale wartości nadal

pozostają znacznie wyższe niż przed pandemią. Może to sugerować wzmożone inwestycje w sektor kultury oraz dążenie do odbudowy oferty kulturalnej po trudnym okresie 2020 roku.

Ryc. 47. Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca

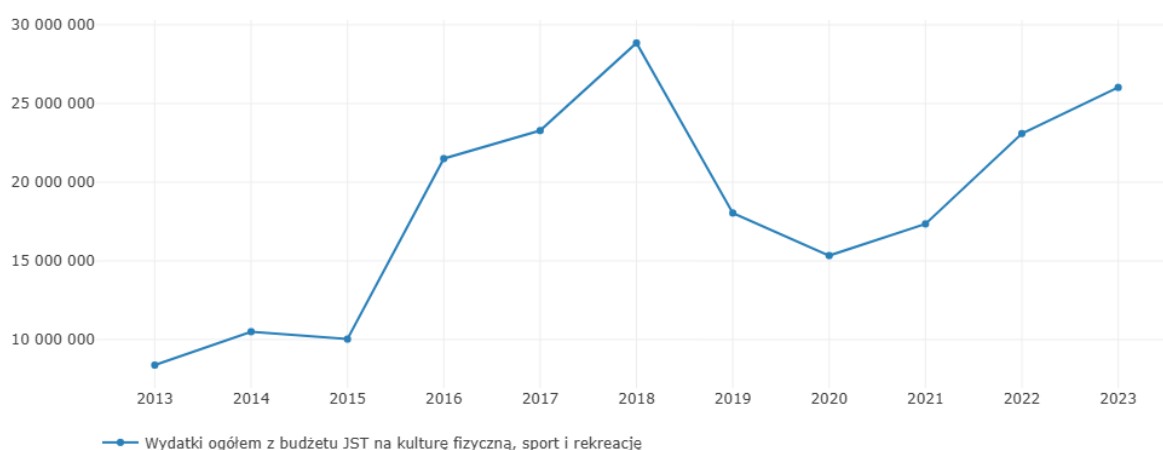

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Więcej o rozmieszczeniu przestrzennym placówek działalności kulturalnej w rozdziale 3.2.3.3.

Po okresie spadku trwającym od 2018 roku, można zaobserwować ponowny wzrost wydatków na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadających na jednego mieszkańca. Największy spadek nastąpił między 2018 a 2020 rokiem, kiedy to wydatki JST na ten sektor zmniejszyły się o ponad 50%. Od 2021 roku widoczny jest jednak systematyczny wzrost nakładów, a w 2023 roku poziom wydatków ponownie osiągnął wartość zbliżoną do rekordowego poziomu z 2018 roku. Może to wynikać zarówno z odbudowy po pandemicznym ograniczeniu działalności sportowej i rekreacyjnej, jak i z rosnącej świadomości potrzeby inwestowania w aktywność fizyczną mieszkańców.

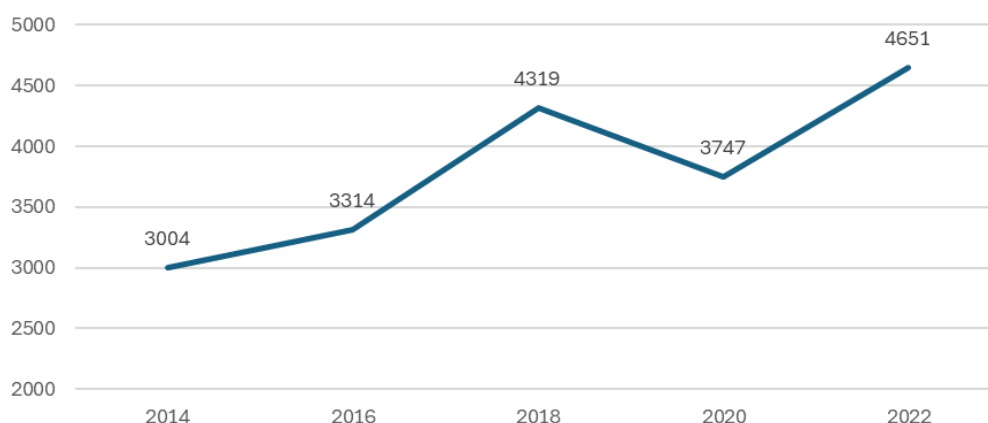
Ryc. 48. Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadające na 1. mieszkańca

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Jest to o tyle istotne, że na obszarze Partnerstwa od 2014 roku liczba członków klubów sportowych wykazuje tendencję wzrostową, odzwierciedlając rozwijającą się ofertę i rosnące zaangażowanie mieszkańców w aktywne formy spędzania czasu. W latach 2014–2018 liczba członków klubów sportowych systematycznie rosła, osiągając szczyt na poziomie 4 319 osób w 2018 roku. Następnie w 2020 roku nastąpił spadek do 3 747 członków, co może być efektem ograniczeń pandemicznych i czasowego zawieszenia działalności niektórych klubów. Od tego momentu obserwujemy ponowny wzrost – w 2022 roku liczba członków osiągnęła najwyższy poziom 4 651 osób. Trend ten sugeruje odbudowę i dalszy rozwój sektora sportowego, co może wynikać z poprawy warunków infrastrukturalnych, wzrostu świadomości zdrowotnej mieszkańców oraz większego wsparcia finansowego dla klubów i organizacji sportowych.

Ryc. 49. Liczba członków klubów sportowych (dane co 2 lata)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

W zestawieniu z powyższymi danymi warto pokazać wyniki badań zrealizowanych na obszarze Partnerstwa. Odpowiedzi na pytanie o atrakcyjność oby typów ofert prezentują się następująco.

Tabela 21. Rozkład odpowiedzi na pytanie Co jest słabą stroną Pana/i gminy?

	Mieszkańcy (n=1027)	Młodzież (n=655)	Liderzy (n=31)
Oferta i infrastruktura kulturalna i rozrywkowa	49%	46%	39%
Oferta i infrastruktura sportowa i rekreacyjna	32%	30%	19%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań młodzieży, mieszkańców i liderów.

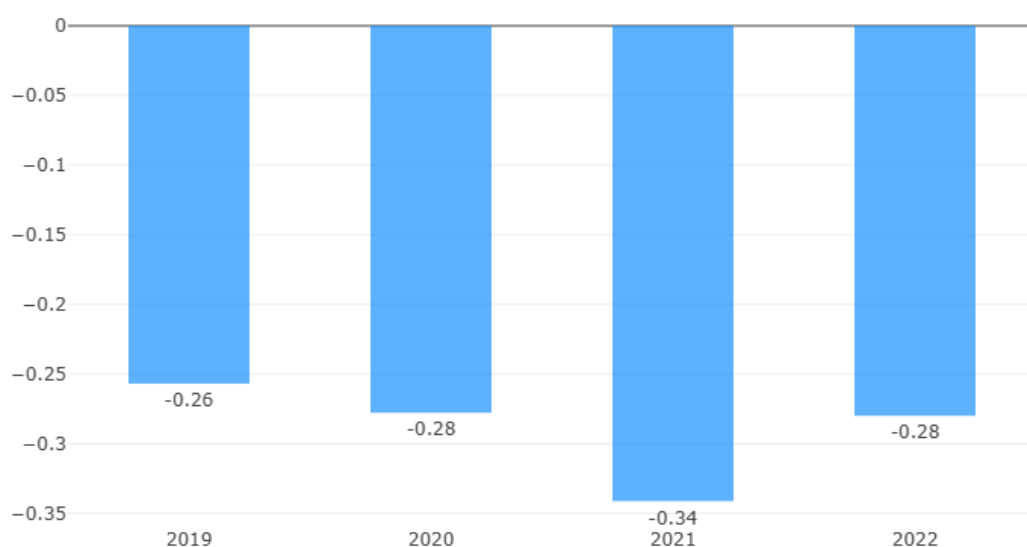
Z najlepszymi ocenami mamy więc do czynienia w przypadku młodzieży i mieszkańców. Nieco gorzej powyższa oferta wypada w oczach liderów społeczności.

Również w hierarchii potrzeb mieszkańców, młodzieży i liderów atrakcyjna oferta kulturalna i spędzania czasu wolnego znajduje się dosyć wysoko - jako przedsięwzięcia, które powinny zostać zrealizowane w gminie w pierwszej kolejności wskazało je odpowiednio 36% 40% i 38% ankietowanych.

3.2.2.8. Oferta usług pomocy społecznej dla osób wymagających wsparcia

W zakresie dostępności oferty usług pomocy społecznej dla osób wymagających wsparcia od 2016 roku obserwujemy systematyczne pogarszanie się sytuacji w Partnerstwie. Wskaźnik dostępności usług pomocy społecznej konsekwentnie spadał, osiągając w 2021 roku najniższą wartość na poziomie -0.34. W latach 2019–2020 obserwowano niewielkie pogorszenie (-0.26 do -0.28), jednak rok 2021 przyniósł wyraźny spadek. W 2022 roku nastąpiła częściowa poprawa, lecz wskaźnik nadal pozostaje na poziomie -0.28, co oznacza, że dostępność usług pomocy społecznej wciąż nie wróciła do wcześniejszego poziomu. Może to świadczyć o utrzymujących się trudnościach w systemie wsparcia społecznego, takich jak ograniczone środki finansowe, niedobór personelu lub rosnące zapotrzebowanie na usługi w związku z problemami demograficznymi i społecznymi.

Ryc. 50. Oferta usług pomocy społecznej dla osób wymagających wsparcia

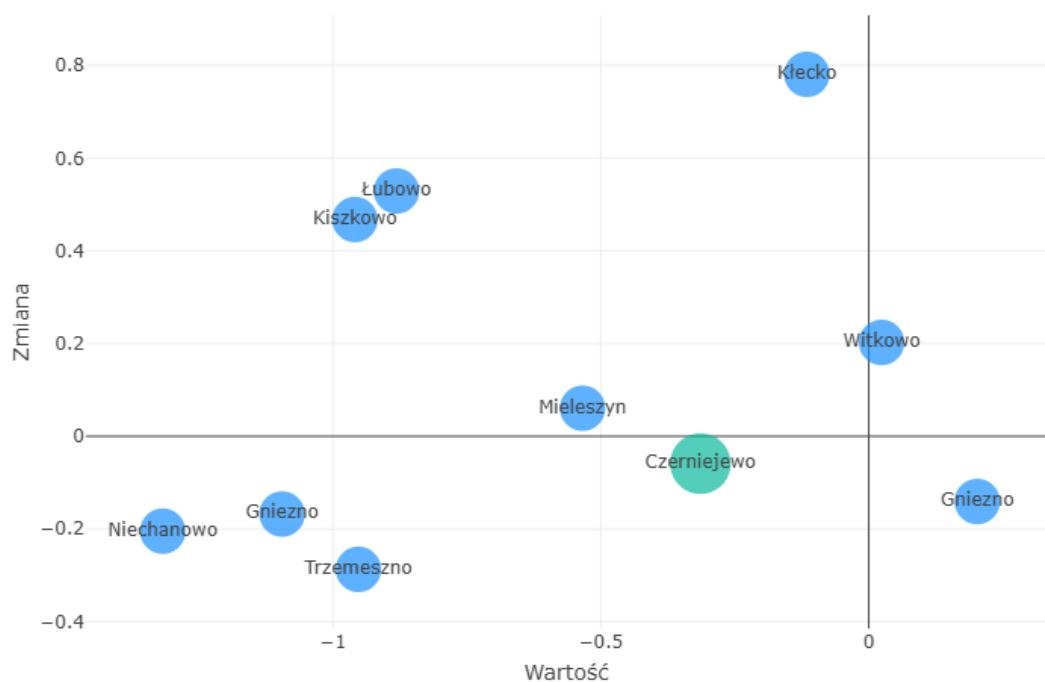

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Analiza pozycji poszczególnych gmin w ich grupach porównawczych pokazuje dobrą sytuację w Kłecku, które mimo nieznacznie obniżonej wartości wskaźnika osiąga najwyższą dodatnią dynamikę. Pozytywnie dynamika wygląda również w Łubowie i Kiszku, choć gminy te notują ujemną wartość wskaźnika. Powyżej średniej znajduje się też Witkowo. Mieleszyn, mimo wartości wskaźnika poniżej średniej, wykazuje nieznacznie dodatnią dynamikę, co może sugerować stopniową poprawę sytuacji.

Niepokojąco natomiast prezentuje się sytuacja Miasta Gniezna, Niechanowa, Trzemeszna i Czarniejewa, które charakteryzują się zarówno niską wartością wskaźnika, jak i ujemną dynamiką, co może świadczyć o pogarszającej się sytuacji w zakresie analizowanego obszaru.

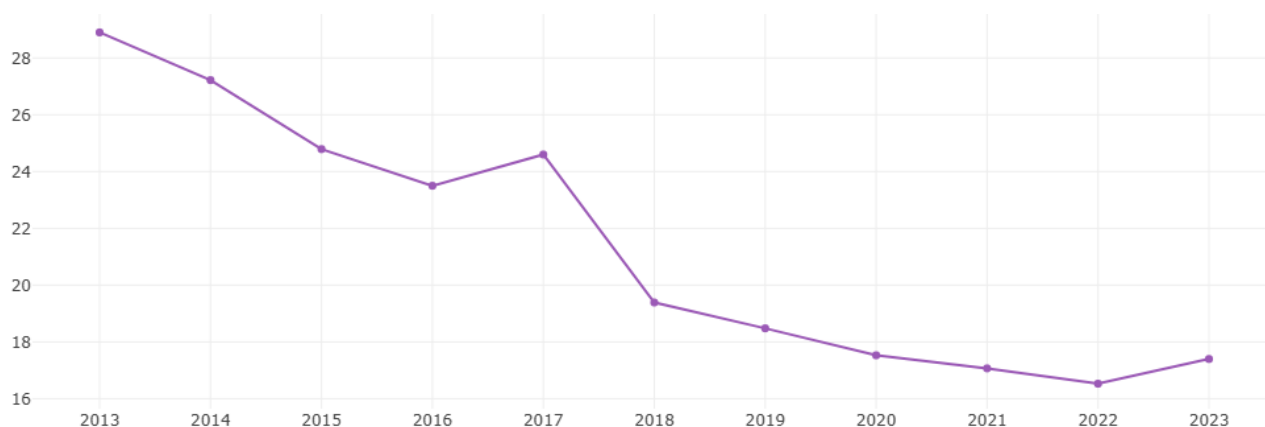
Ryc. 51. Oferta usług pomocy społecznej - pozycja gmin w grupach porównawczych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Pomimo ujemnej wartości wskaźnika ogólnego w tym podobszarze, na obszarze Partnerstwa odnotowuje się spadek wskaźnika, który obrazuje dostępność usług pomocy społecznej oraz poziom potrzeb społeczności w tym zakresie - liczba gospodarstw domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców, choć w roku 2023 zaobserwowano jego ponowny wzrost.

Ryc. 52. Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

3.2.2.9. Usługi zdrowotne i stan zdrowia ludności

W obszarze Partnerstwa w 2023 r. funkcjonowały 2 podmioty pełniące funkcję szpitali, wszystkie zlokalizowane w mieście Gniezno. Są to: Szpital Pomnik Chrztu Polski oraz Wojewódzki Szpital Dla Nerwowo i Psychicznie Chorych "Dziekanka" im. Aleksandra Piotrowskiego w Gnieźnie.

Według danych GUS na obszarze Partnerstwa działały w 2023 r. 64 podmioty świadczące ambulatoryjną opiekę zdrowotną. Wśród nich znalazły się zarówno duże zakłady opieki zdrowotnej, jak i mniejsze placówki prywatne oferujące usługi z zakresu medycyny rodzinnej.

Tymczasem wyniki badań ankietowych zrealizowanych z mieszkańcami wskazują, że oferta usług zdrowotnych oceniana jest przez poszczególne grupy mieszkańców jako jedna ze słabych stron Partnerstwa.

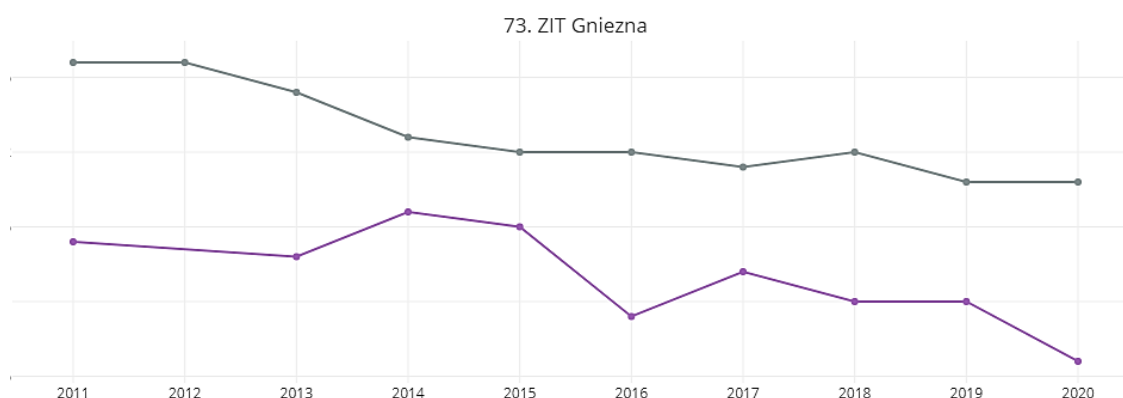
Tabela 22. Wyniki badań ankiet w zakresie oceny usług zdrowotnych

Typ usługi	Mieszkańcy	Młodzież	Liderzy
Oferta usług zdrowotnych	69%	65%	48%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ankietowych.

Na takie oceny mogą wpływać m.in. zmniejszająca się liczba lekarzy i dentystów oraz łóżek w szpitalach.

Ryc. 53. Liczba lekarzy i dentystów oraz liczba łóżek w szpitalach na obszarze Partnerstwa na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

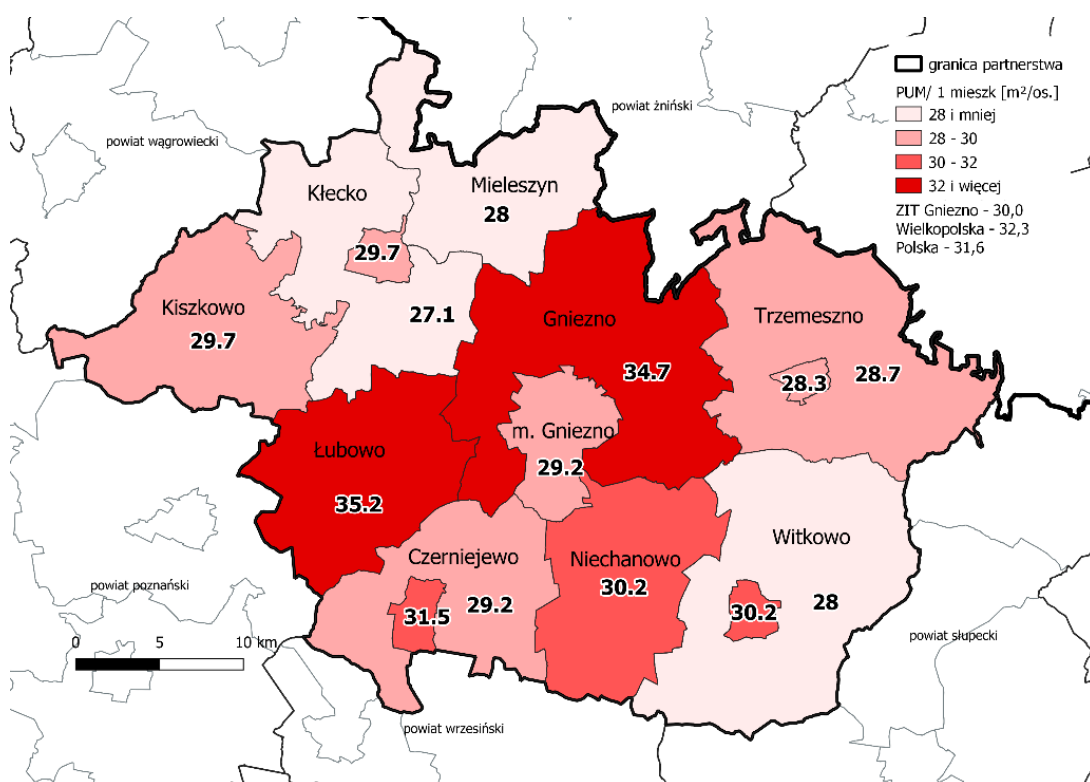
Niewykluczone, że negatywne oceny są też pokłosiem obciążenia, jakie system ochrony zdrowia odczuł w okresie pandemii COVID-19.

3.2.2.10. Warunki zamieszkiwania, wyposażenie w infrastrukturę techniczną

Warunki mieszkaniowe w partnerstwie, podobnie jak w całym kraju, ulegają stopniowej poprawie. Zasoby mieszkaniowe na koniec 2023 r. wg GUS BDL w partnerstwie wynosiły 55,6 tys. mieszkań o powierzchni użytkowej 4 240,5 tys. m². Natomiast zasoby komunalne stanowiły 2,2 tys. mieszkań o powierzchni użytkowej 102,4 tys. m²¹⁰.

W 2023 roku na 1 osobę w partnerstwie przypadało przeciętnie 30 m² powierzchni użytkowej mieszkań (w 2013 r. – 23,5 m²). Jest to wartość poniżej zarówno średniej krajowej jak i województwa wielkopolskiego. Wskaźnik ten był zróżnicowany na obszarze partnerstwa i wynosił od 27,1 m² na obszarze wiejskim gminy Kłecko do 35,2 m² w gminie Łubowo. Przeciętnie, najlepsze warunki mieszkaniowe występują w centralnej części partnerstwa, gorsze na jego obrzeżach (Ryc. 54. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 mieszkańca w 2020 r.).

Ryc. 54. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 mieszkańca w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

¹⁰ Stan na 2022 rok. Dane dotyczące zasobów komunalnych publikowane są przez GUS co 2 lata.

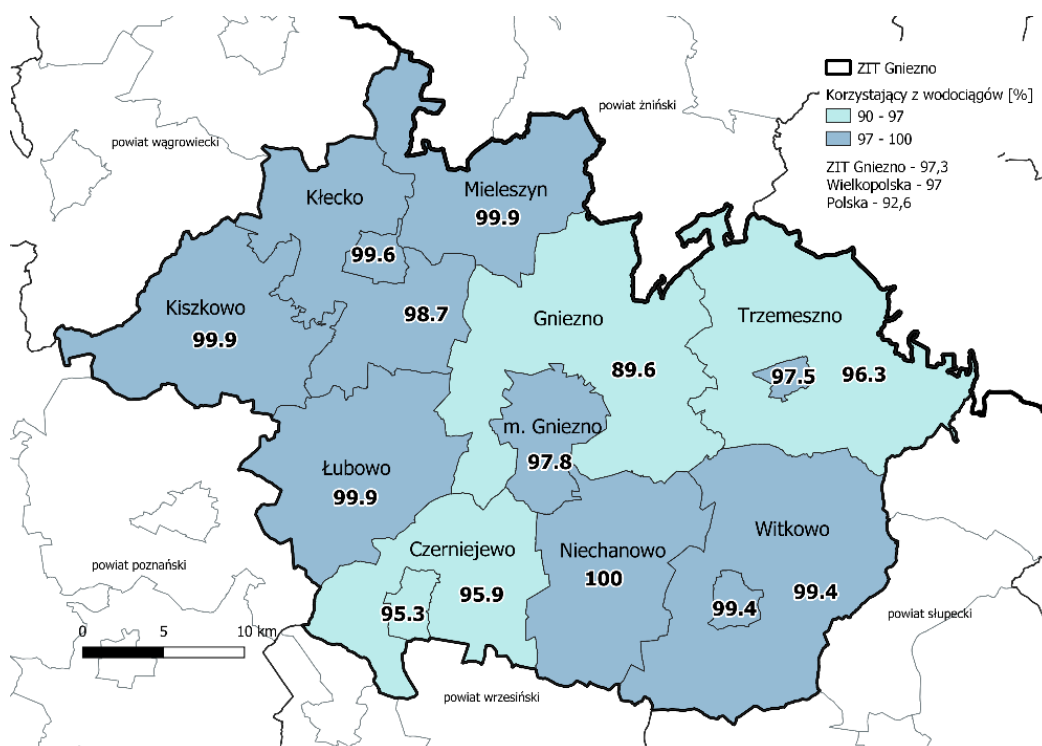
Ryc. 55. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 mieszkanie 2020 r.

Ryc. 58. Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w 2023 r. Odsetek ludności korzystającej z gazu sieciowego wynosił 57,0%.

Ze względu na zróżnicowaną na terenach miejskich i wiejskich gęstość zabudowy, wskaźniki długości sieci, przy dobrym odsetku korzystającej z sieci ludności, są na przeciętnym poziomie. W 2023 r. wskaźnik długości eksploatowanej sieci wodociągowej (rozdzielczej i przesyłowej) dla Partnerstwa wynosił 120,4 km na 10 tys. obsługiwanych mieszkańców (średnia dla Polski to 97,9 km na 10 tys. obsługiwanych), zaś sieci kanalizacyjnej – 78,0 km na 10 tys. obsługiwanych (średnia dla Polski to 66,0 km na 10 tys. obsługiwanych). Znajduje to wyraz w kosztach budowy i eksploatacji sieci.

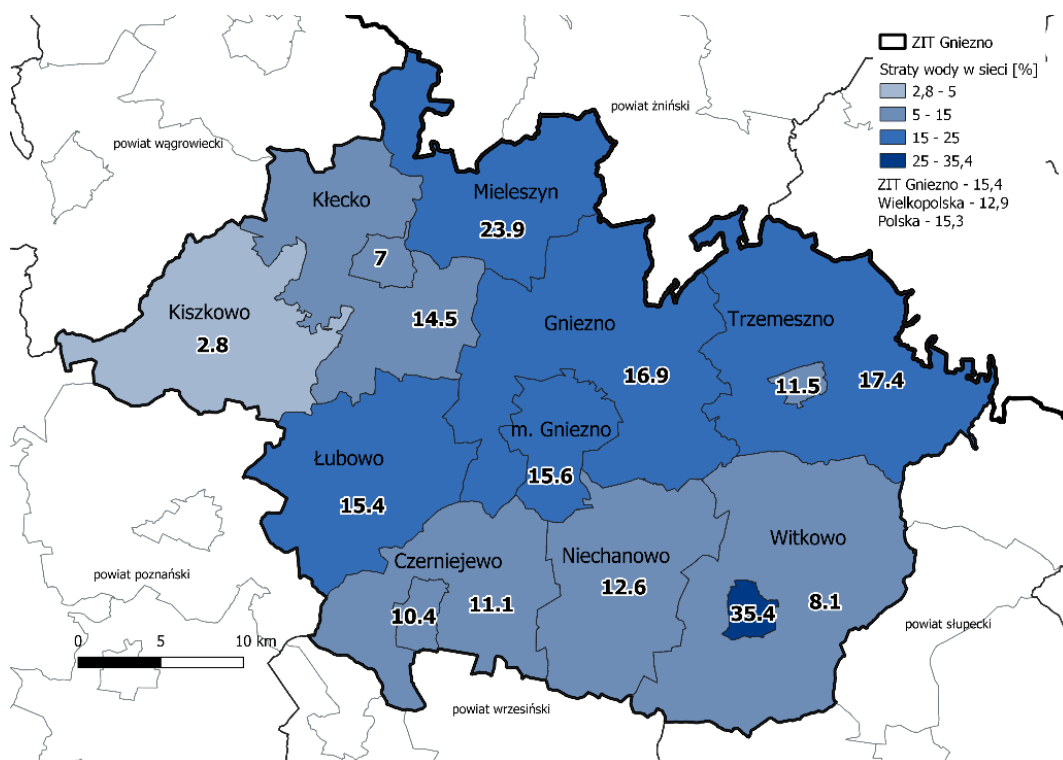
Ryc. 56. Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w 2023 r.

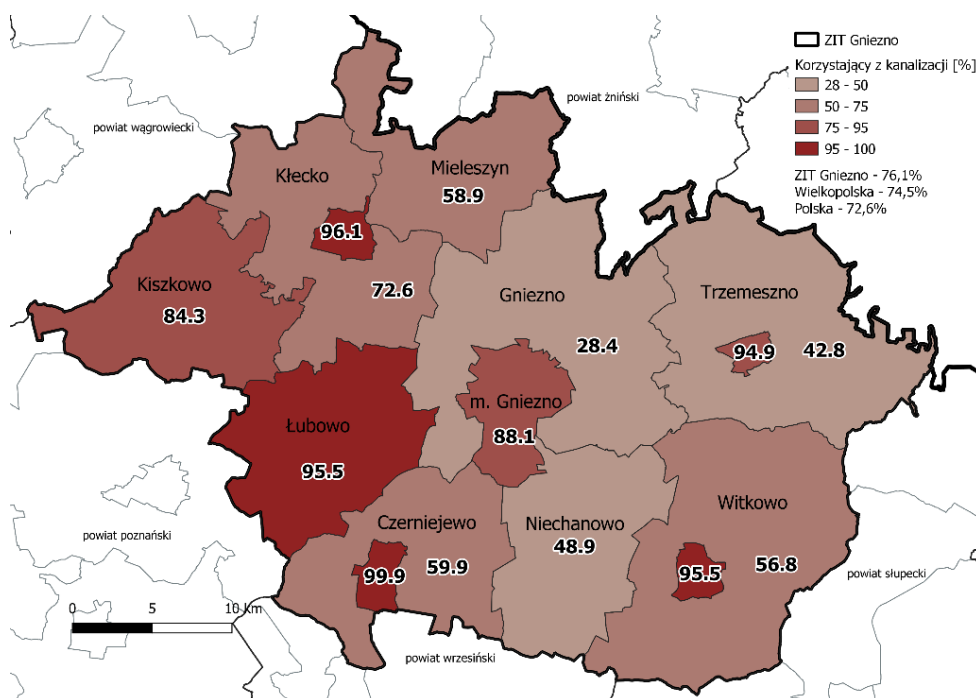
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Istotnym zagadnieniem z punktu widzenia efektywności gospodarowania wodami jest udział strat wody w łącznej ilości dostarczonej wody. Duże straty wody w sieci świadczą o nieszczelności sieci wodociągowej, jej awaryjności lub nielegalnych przyłączach. Średni wskaźnik strat wody w sieci na obszarze partnerstwa wynosi 15,4%. Jest to wartość wyższa niż średnia dla Wielkopolski (12,9%) i nieznacznie wyższa niż dla Polski (15,3%). Najwyższe straty w sieci w 2023 roku odnotowano na obszarze wiejskim gminy Trzemeszno (17,4%), w gminie Mieleszyn (23,9%) oraz w mieście Witkowo (35,4%). Oznacza to, że w tych gminach sieci wymagają modernizacji.

Ryc. 57. Udział strat wody w łącznej ilości dostarczonej wody w 2023 r.

Ryc. 58. Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w 2023 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Maksymalne zapotrzebowanie na tereny zabudowy mieszkaniowej

Nowelizacja ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 7 lipca 2023 r. nakłada obowiązek opracowania planu ogólnego gminy w zamian za studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Konsekwencją nowelizacji jest wejście w życie rozporządzenia¹¹ na mocy którego gmina zobowiązana jest do oszacowania zapotrzebowania na nową zabudowę mieszkaniową oraz chłonność terenów niezabudowanych.

Zgodnie z rozporządzeniem określając zapotrzebowanie na nową zabudowę, bierze się pod uwagę (§ 3 ust. 2):

- prognozowaną liczbę mieszkańców gminy w oparciu o dane udostępnione przez statystykę publiczną, okres prognozy obejmuje 20 lat od roku, którego dotyczą najnowsze dostępne dane;
- przyszły standard zamieszkiwania wyrażony powierzchnią użytkową mieszkań w gminie na jednego mieszkańca, z założeniem, że standard ten będzie się poprawiał w ciągu kolejnych lat w tempie zgodnym z trendem wyznaczonym z okresu ostatnich 10 lub 20 lat.

Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w gminach Partnerstwa, wyrażone w powierzchni użytkowej mieszkań i w liczbie mieszkańców (dla których należy przewidzieć nowe mieszkania) przedstawiono na Ryc. 59. Maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową mieszkań w ZIT Gniezno do 2040 r. oraz w Tabela 23.

Jako okres perspektywiczny do analiz przyjęto rok 2043. Prognozowana liczba mieszkańców obszaru Partnerstwa zgodnie z prognozami GUS¹² w 2043 r. wyniesie około 131,3 tys. osób, zaś wskaźnik standardu zamieszkiwania około 43 m²/mieszkańca. Dla takich wielkości zapotrzebowanie na zabudowę mieszkaniową ogółem wyniesie 5,9 mln m² powierzchni użytkowej mieszkań (PUM).

Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową wyniesie około 1,69 mln m² PUM, dla około 39,2 tys. osób.

Tabela 23. Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w ZIT Gniezno do 2043 r.

Gmina	Liczba ludności	Standard zamieszkania (PUM/mieszkańca)	Powierzchnia użytkowa mieszkań	zapotrzebowanie na nową zabudowę
-------	-----------------	--	--------------------------------	----------------------------------

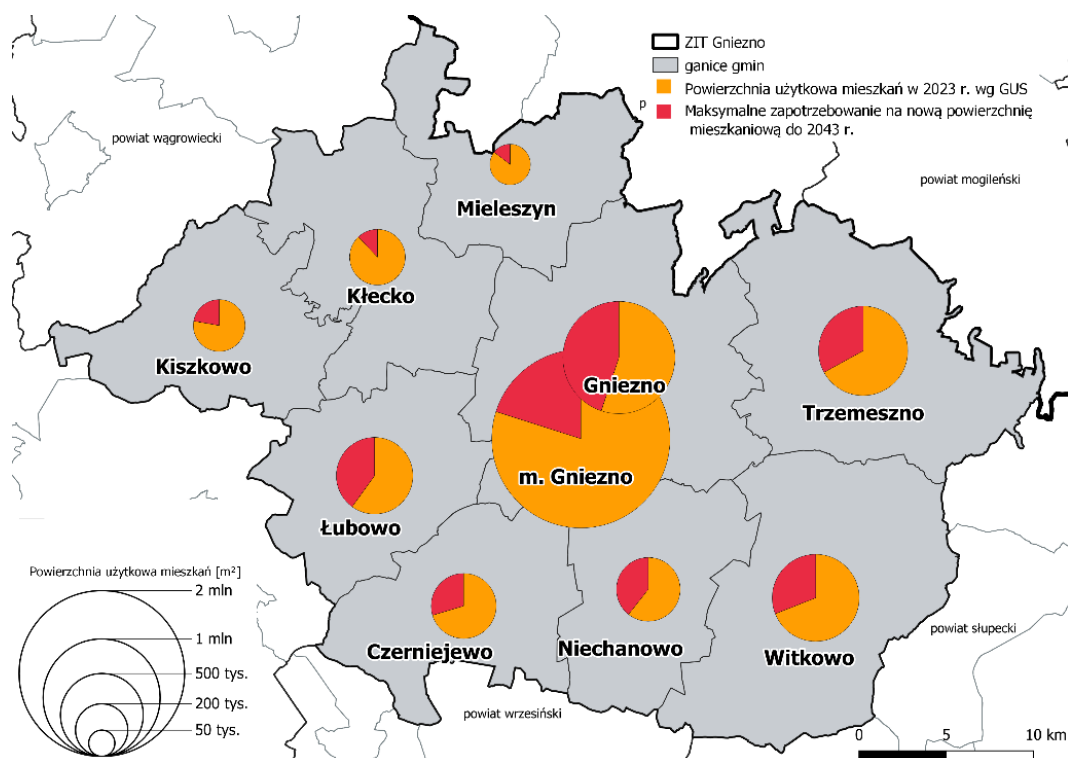
¹¹ Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 8 grudnia 2023 roku w sprawie projektu planu ogólnego gminy, dokumentowania prac planistycznych w zakresie tego planu oraz wydawania z niego wypisów i wyrysów.

¹² Prognoza ludności na lata 2023-2060, GUS, 2024.

	2023 r.	2033 r.	2043 r.	2023 r.	2043 r.	2023 r.	2043 r.	do 2043 r.	
	w osobach			m ² /osobę		m ² (ogółem)		w osobach	w m ²
m. Gniezno	63549	58795	52870	29,2	41,8	1854021	2320464	11159	466443
Czarniejewo	7261	7221	6916	30	42,6	217747	309353	2150	91606
Gniezno	14579	16401	17739	34,7	49,3	506076	918259	8361	412183
Kiszkowo	5138	4884	4479	29,7	41,7	152454	196113	1047	43659
Kłecko	7112	6307	5413	28	39,8	199022	226209	683	27187
Łubowo	7300	7654	7943	35,2	51,4	257074	428684	3339	171610
Mieleszyn	3672	3300	2938	28	39	102643	120311	453	17668
Niechanowo	5959	6297	6481	30,2	43,6	179919	296700	2678	116781
Trzemeszno	13703	13733	13367	28,5	41,5	390318	582467	4630	192149
Witkowo	13030	13348	13114	29,3	40,1	381199	552165	4263	170966
ZIT Gniezno	141303	137940	131260	30	43	4240473	5926389	39207	1685916

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL.

Ryc. 59. Maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową mieszkań w ZIT Gniezno do 2040 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL i BDOT10k z [Geoportalu](https://geoportal.gov.pl).

3.2.3. Wymiar klimatyczno - środowiskowy i przestrzenny

3.2.3.1. Środowisko przyrodnicze – zasoby i przyrodnicze uwarunkowania rozwoju

Obszar Stowarzyszenia ZIT Gniezno położony jest w obrębie trzech mezoregionów: Pojezierza Gnieźnieńskiego, Równiny Wrzesińskiej oraz Pojezierza Żnińsko-Mogileńskiego i charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu oraz licznymi jeziorami, które są wynikiem zlodowacenia wiślańskiego fazy poznańskiej. Najniższe położenie terenu notuje się w rynnach rzek i jezior od ok 90 m n.p.m. do ok 167 m n.p.m. we wschodniej części obszaru. Pomiedzy poszczególnymi jednostkami terytorialnymi zauważalne jest zróżnicowanie w zagospodarowaniu terenu.

Lasy stanowią jedynie 15% powierzchni całego obszaru Partnerstwa. Jednak wewnątrz obszaru wyróżniają się gminy Czarniejewo i Mieleszyn oraz Witkowo, gdzie udział lasów wynosi odpowiednio 31%, 25% i 21%. Na obszarze występują dwa duże kompleksy leśne a mianowicie Lasy Czarniejewskie oraz Lasy Skorzecińskie. Ponadto obszar charakteryzuje się niskim w stosunku do regionu udziałem gruntów zadrzewionych i zakrzewionych w ogólnej jego powierzchni. Sytuacja ta wpływa negatywnie na kształtowanie warunków hydrologicznych, stanowiących ochronę wód i przeciwdziałającym procesom degradacji gleb, a także wspieranie różnorodności biologicznej.

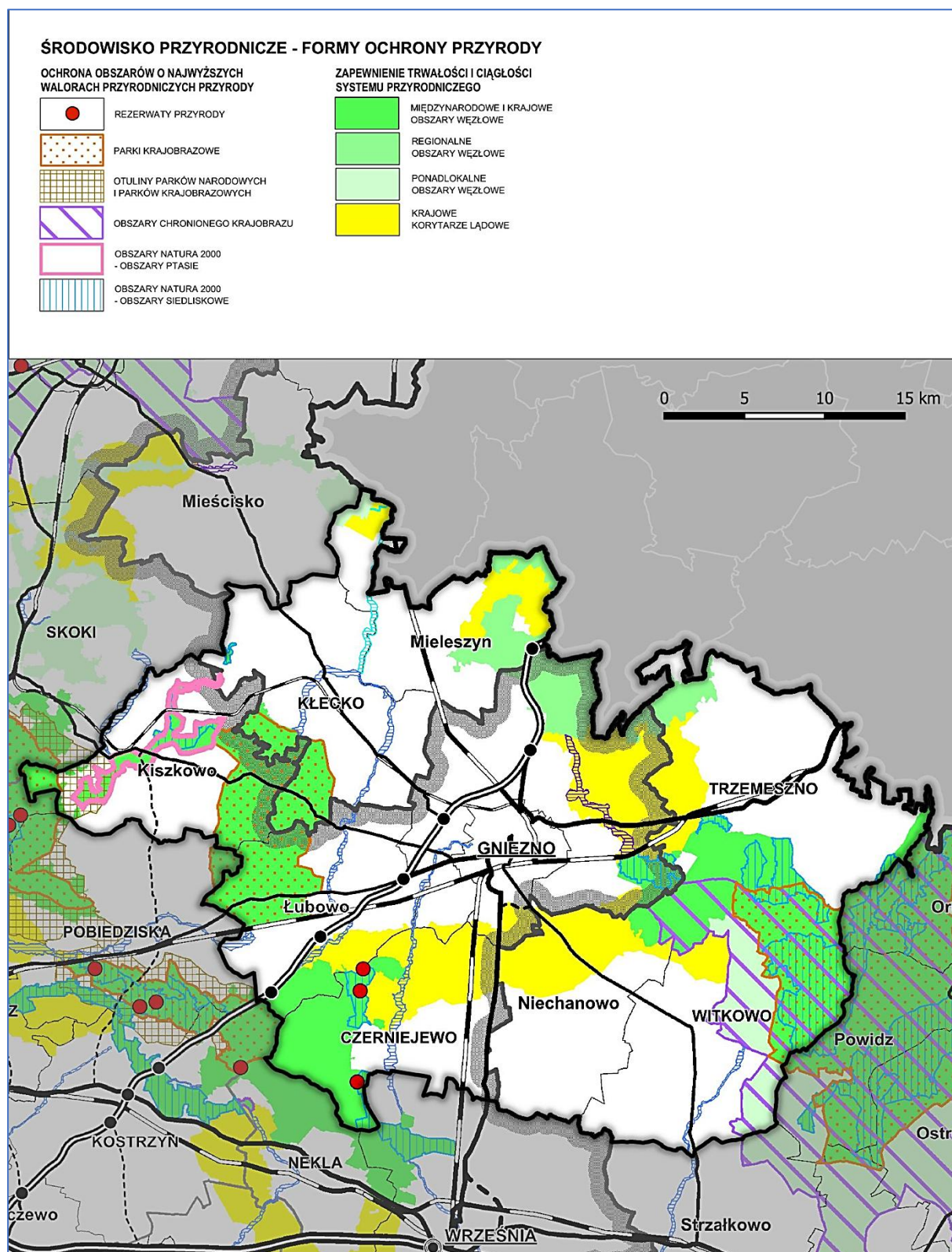
Na obszarze Partnerstwa, jedynie 13% powierzchni obszaru, objęta jest różnymi **formami ochrony przyrody** (bez uwzględnienia obszarów Natura 2000). Wewnątrz obszaru wyróżniają się gminy Witkowo, Łubowo i Kiszkowo, gdzie powierzchnia obszarów prawnie chronionych stanowi odpowiednio 46%, 25% i 24% powierzchni gmin. Na obszarach chronionych obowiązują zróżnicowane ograniczenia lub zakazy dotyczące korzystania z zasobów przyrodniczych - zależnie od formy ochrony.

W granicach obszaru Partnerstwa występują następujące formy ochrony przyrody:

- Obszary Natura 2000:
 - PLH300006 Dolina Małej Wełny pod Kiszkowem – obszar specjalnej ochrony ptaków, gm. Kiszkowo, gm. KłECKO
 - PLH300049 Grądy Czarniejewskie – obszar ważny dla wspólnoty gm. Czarniejewo, gm. Łubowo
 - PLH300026 Pojezierze Gnieźnieńskie – obszar ważny dla wspólnoty gm. Gniezno i Witkowo, Trzemeszno,
 - PLH300050 Stawy Kiszkowskie – obszar ważny dla wspólnoty gm. KłECKO, gm. Kiszkowo;
- Rezerваты przyrody:
 - Bielawy, pow. 20,01 ha, gm. Czarniejewo,

- Modrzew Polski w Noskowie, pow. 1,04 ha, gm. Czarniejewo,
 - Wiązy w Nowym Lesie, pow. 6,85 ha, gm. Czarniejewo;
 - Parki Krajobrazowe:
 - Park Krajobrazowy Promno – gmina Łubowo,
 - Lednicki Park Krajobrazowy – gminy KłECKO, Łubowo, KiszKowo
 - Powidzki Park Krajobrazowy – gmina Witkowo;
 - Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka – gmina KiszKowo
 - Obszary Chronionego Krajobrazu:
 - Powidzko-Bieniszewski Obszar Chronionego Krajobrazu – gminy: Witkowo i Trzemeszno,
 - 139 pomników przyrody, w tym najwięcej w gm. KiszKowo (48) oraz Czarniejewo (30);
 - użYTEK ekologiczny – Jezioro Czarne, pow. 59,05 ha, gm Witkowo.
- Fauna obszaru jest typowa dla innych nizinnych obszarów kraju. Istotnym elementem systemu przyrodniczego są korytarze ekologiczne. Przez obszar przebiega 5 korytarzy dolin rzecznych: 1 o randze międzynarodowej i krajowej - dolina rzeki Wełny, a także 4 o znaczeniu regionalnym wzdłuż dolin rzek: Wrześnica, Główna, Mała Wełna i Meszna. Ponadto przez obszar przebiegają dwa korytarze lądowe o znaczeniu krajowym Pojezierze Żnińskie i Gnieźnieńskie. Szczegółowe zasięgi obszarów chronionych przedstawiono na Ryc. 60.

Ryc. 60. Środowisko przyrodnicze – formy ochrony przyrody

Źródło: Opracowanie na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego Wielkopolska 2020+, WBPP w Poznaniu, marzec 2019 r.

Zasoby kopalin na obszarze ZIT Gniezno reprezentowane są przez 96 złóż kruszyw naturalnych oraz 1 złożę torfu.¹³ Ponadto obszar Partnerstwa położony jest w obszarze perspektywnym dla ujmowania wód termalnych Niżu Polskiego – zbiornik kredy i jury dolnej oraz w granicach obszaru perspektywnego występowania wód leczniczych chlorkowych.

Główne zbiorniki wód podziemnych (GZWP) to struktury geologiczne wykazujące najwyższą wodoność i zasobność, stanowiące obecnie lub mogące stać się w przyszłości podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę mieszkańców. Na obszarze ZIT Gniezno znajdują się częściowo 2 główne zbiorniki wód podziemnych:

- GZWP nr 144 – Wielkopolska Dolina Kopalna – gminy Niechanowo, Czarniejewo, Witkowo i część miasta Gniezno i gminy Trzemeszno; zbiornik w utworach czwartorzędowych, typ zbiornika – porowy;
- GZWP nr 143 – Subzbiornik Inowrocław-Gniezno – gminy Kiskowo, KłECKO, Mieleszyn, Trzemeszno, Gniezno oraz część miasta Gniezno; zbiornik w utworach z okresu neogenu, typ zbiornika – porowy;

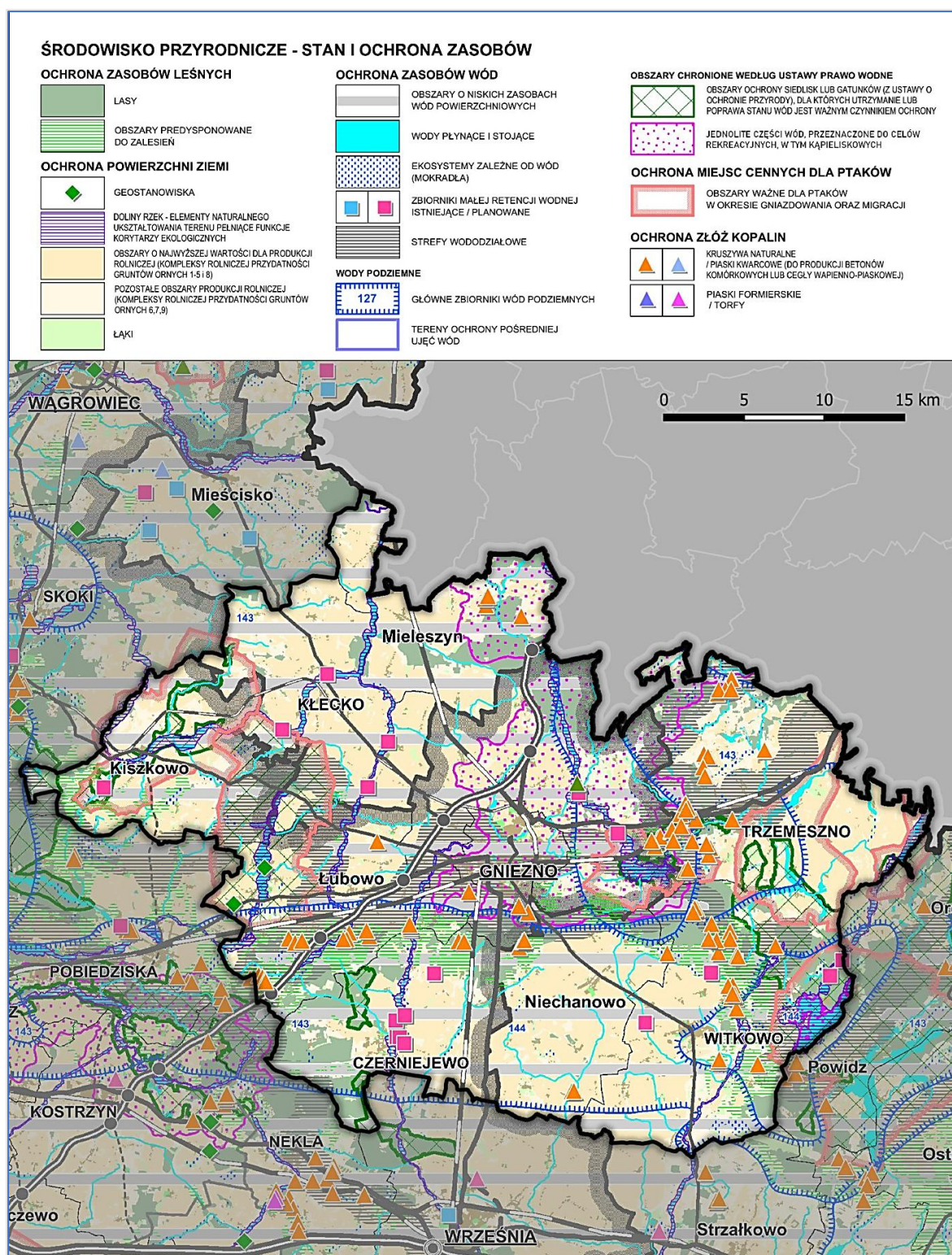
Niskie zasoby wód powierzchniowych związane m.in. z niekorzystnym bilansem wodnym, stanowią istotne zagrożenie dla środowiska, a w dłuższej perspektywie także dla rozwoju społeczno-gospodarczego, w tym prowadzenia gospodarki rolnej. Wynika to z niekorzystnych uwarunkowań klimatycznych oraz ograniczonych hydrogeologicznych możliwości retencyjnych. Obszar porozumienia według Planu przeciwdziałania skutkom suszy został oceniony jako ekstremalnie zagrożony występowaniem suszy atmosferycznej, a w konsekwencji także suszy glebowej (rolniczej) i hydrogeologicznej.

Sieć hydrograficzną obszaru tworzą liczne rzeki, kanały, rowy melioracyjne oraz wody stojące: jeziora, stawy, sztuczne zbiorniki wodne. Osią hydrologiczną obszaru są rzeki: Wełna, Mała Wełna, Główna, Wrześnica, Struga Gnieźnieńska, Struga Witkowska, Struga Mąkowa, Struga Bawół oraz Kanał Dębina.

Krajobraz obszaru, na którym działa Stowarzyszenie ZIT Gniezno urozmaicony jest około 50 jeziorami. Najbardziej atrakcyjnym dla turystyki wodnej jest wschodnia część obszaru, gdzie zlokalizowane jest największe jezioro Niedzięgiel oraz inne duże zbiorniki takie jak: Szydłowskie, Kamienieckie, Popielewskie i Ostrowickie. W pozostałej części obszaru Partnerstwa pod względem powierzchni wyróżniają jeziora: Lednica, KłECKIE, Wierzbiczańskie, Dziadkowskie, Gorzuchowskie i Piotrowskie. Ponadto na terenie miasta Gniezna zlokalizowane są trzy jeziora: Jelonek, Świętokrzyskie oraz Winiary. Na szczególną uwagę zasługuje także zespół sztucznych zbiorników „Stawy Kiskowskie”.

¹³ Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31 XII 2023 r.

Ryc. 61. Środowisko przyrodnicze – stan i ochrona zasobów

Źródło: Opracowanie na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego Wielkopolska 2020+, WBPP w Poznaniu, marzec 2019 r.

3.2.3.2. Zagrożenia środowiska i warunków życia

Presja związana z działalnością człowieka na terenach zurbanizowanych czy rolniczych, ale też duże połacie terenów niezabudowanych sprawiły, że **jakość wód podziemnych oraz powierzchniowych** w zależności od położenia są na obszarze ZIT Gniezno zróżnicowane. Systematycznie prowadzone są działania na rzecz poprawy efektywności oczyszczania i eliminacji ścieków nieoczyszczonych, odprowadzanych do wód powierzchniowych i przyczyniające się do poprawy ich jakości.

Jakość powietrza na obszarze ZIT Gniezno mierzona pod kątem dopuszczalnych norm stężeń dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, ołowiu, benzenu, tlenku węgla oraz kadmu, arsenu, niklu jest zadowalająca - nie odnotowano przekroczeń poziomów dopuszczalnych dla ww. substancji. Problem stanowi dotrzymanie poziomów docelowych stężeń benzo(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10. Ponadto wykazano przekroczenia poziomu celu długoterminowego dla ozonu.

Negatywne oddziaływania hałasu występują w otoczeniu drogi ekspresowej, drogi krajowej i dróg wojewódzkich oraz linii kolejowych nr 281 i 353. Ponadto uciążliwości akustyczne występują w rejonie lotniska wojskowego w Powidzu – dla którego utworzony został obszar ograniczonego użytkowania (OOU). Dodatkowe zagrożenie dla klimatu akustycznego może stanowić istniejące lotnisko.

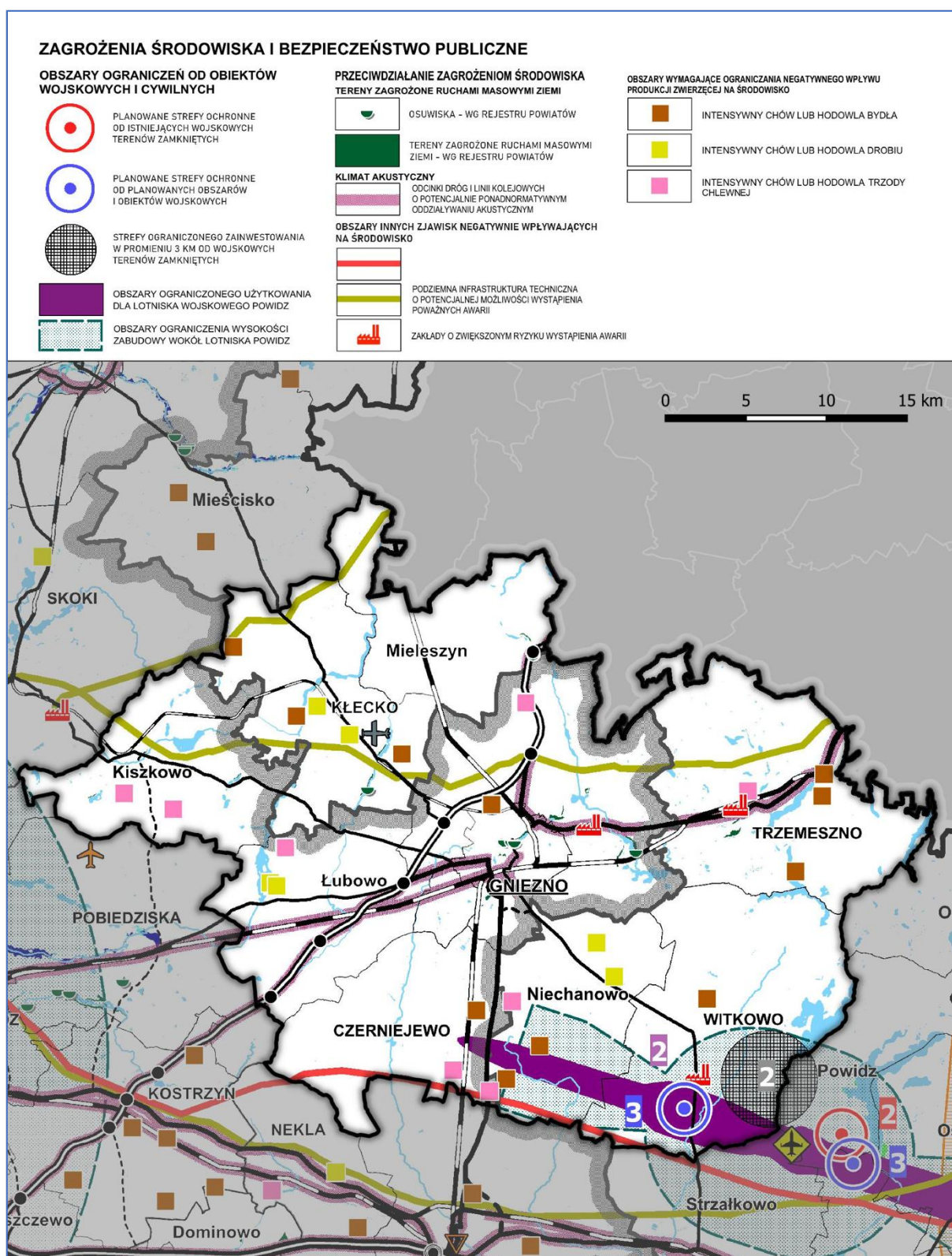
Zagrożenia związane z działalnością rolniczą związane są potencjalnie z funkcjonowaniem ferm trzody chlewnej, bydła i drobiu, które ze względu na wielkość obsady mogą znacząco oddziaływać na środowisko. Dodatkowym zagrożeniem jest stosowanie nawozów mineralnych.

Powierzchniowe przekształcenia terenu w formie wyrobisk oraz zmiany w pionowym ukształtowaniu rzeźby na obszarze Stowarzyszenia powstają w wyniku odkrywkowej eksploatacji kruszyw naturalnych. Aktualnie eksploatowane są 22 złoża piasków i żwirów.

Obszary zagrożenia powodziowego zlokalizowane w obszarze ZIT Gniezno zostały wskazane w opracowanych mapach zagrożenia powodziowego w II cyklu planistycznym. Są to obszary, dla których istnieje znaczące ryzyko powodzi lub jest prawdopodobne wystąpienie znaczącego ryzyka powodzi. W granicach Stowarzyszenia wskazano rzeki Wrześnica i Mała Wełna.

Zagrożenie suszą jest kluczowe dla rozwoju i funkcjonowania rolnictwa, leśnictwa, gospodarki wodnej (stawowej), jak również środowiska i walorów przyrodniczych. Obszar porozumienia wg Planu przeciwdziałania skutkom suszy został oceniony jako ekstremalnie zagrożony występowaniem suszy atmosferycznej, a w konsekwencji także suszy glebowej (rolniczej) i hydrogeologicznej.

Ryc. 62. Zagrożenia środowiska i bezpieczeństwo publiczne

Źródło: Opracowanie na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego Wielkopolska 2020+, WBPP w Poznaniu, marzec 2019 r.

3.2.3.3. Zasoby dziedzictwa kulturowego, turystyka i rekreacja

Obszar Partnerstwa charakteryzuje się unikatowym bogactwem dziedzictwa kulturowego. Wysokiej jakości przestrzeń kulturową budują krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne, liczne zabytki nieruchome i ruchome, obiekty archeologiczne oraz miejsca pamięci narodowej. Wyjątkowe w skali kraju i Europy jest dziedzictwo kulturowe związane z początkami państwa polskiego, którego podstawą było utworzenie najważniejszego w regionie Szlaku Piastowskiego. Najcenniejsze elementy dziedzictwa to: Wzgórze Lecha w Gnieźnie wraz z Katedrą pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i św. Wojciecha oraz wyspa Ostrów Lednicki w gminie Łubowo.

Najważniejsze zabytki nieruchome w granicach ZIT Gniezno to:

- układy urbanistyczne: Czarniejewa, Gniezna i Witkowa,
- liczne obiekty sakralne, w tym 42 kościoły, wśród których na szczególną uwagę zasługują m.in. kościoły w Gnieźnie, Czarniejewie, Witkowie, Jarząbkowie (gm. Niechanowo), Lednogórze (gm. Łubowo), oraz dziesięć XVII i XVIII wiecznych kościołów drewnianych (gm. Łubowo, Kiszkowo, Kłecko, Czarniejewo, Mieleszyn, Niechanowo i Trzemeszno),
- 18 założeń rezydencjalnych, m.in. zespół pałacowy w Czarniejewie, Zakrzewie (gm. Kłecko), zespół pałacowy zlokalizowany w Arcugowie (gm. Niechanowo) i w Kołaczku (gmina Witkowo) oraz pałac z parkiem w Mielnie oraz Przysiecu (gm. Mieleszyn).
- Zabytki związane z rozwojem gospodarczym i technicznym takie jak: wiatrak „holender” (gm. Gniezno), młyn parowy (gm. Kiszkowo), XVIII – wieczne budynki szpitalne (gm. Trzemeszno), budynek Banku w Witkowie a także liczne obiekty na terenie miasta Gniezna: cukrownia, wieża ciśnień, zespół koszar, zespół szkolny, zespół obiektów stacji kolejowej, czy zespół obiektów szpitalnych z końca XIX w.
- Liczne stanowiska archeologiczne, wśród których szczególnie wyróżnia się grodzisko położone na Ostrowie Lednickim (gm. Łubowo) uznane w 1994 roku za Pomnik Historii. Inne wyróżniające się w krajobrazie obiekty to: pozostałość grodziska z IX-X wieku (gm. Kłecko), grodziska wczesnośredniowieczne w Moraczewie i Łubowie (gm.Łubowo), Małachowie (gm. Witkowo) oraz Jankowie Dolnym (gm. Gniezno).

Szlaki kulturowe. W celu promocji dziedzictwa kulturowego na obszarze województwa wyznaczono szereg szlaków kulturowych, z których część przebiega przez obszar Stowarzyszenia ZIT Gniezno:

- szlak o znaczeniu międzynarodowym – Droga św. Jakuba, Europejski Szlak Cysterski, Europejski Szlak Romański,
- szlaki o znaczeniu krajowym – unikatowy w skali kraju Szlak Piastowski,
- szlaki o znaczeniu regionalnym – Szlak budowli i kościołów drewnianych w Wielkopolsce, Szlak kultury żydowskiej, Szlak zamków, pałaców i dworów, Szlak kościołów drewnianych wokół Puszczy Zielonka.

Miejsca kultu religijnego i pamięci narodowej. W obszarze ZIT Gniezno wyróżnić należy dwa wyjątkowe miejsca kultu religijnego. Pierwsze z nich to miasto Gniezno, gdzie zlokalizowane jest Sanktuarium św. Wojciecha w Bazylice Prymasowskiej (katedra) oraz Sanktuarium Matki Bożej Pocieszenia Pani Gniezna w kościele franciszkanów. Drugim miejscem kultu religijnego i celem młodych pielgrzymów z całego kraju jest Ośrodek Duszpasterstwa Akademickiego Dominikanów im. Jana Pawła II (Pola Lednickie, gm. Kiszkowo). To tam od 25 lat organizowane są spotkania młodzieży chrześcijańskiej o nazwie „Lednica 2000”. Symbolem tego miejsca jest rozpoznawalna na arenie krajowej ażurowa brama w kształcie ryby zwana Bramą Trzeciego Tysiąclecia.

Obszar Stowarzyszenia przez wieki był jednym z najważniejszych miejsc kształtowania się państwa i narodu polskiego. Dlatego też w granicach ZIT Gniezno odnaleźć można liczne obiekty, których celem jest upamiętnienie najważniejszych wydarzeń i kluczowych postaci historycznych. Do najważniejszych zalicza się obiekty związane z początkami państwa polskiego zlokalizowane w Gnieźnie i gminie Łubowo oraz liczne pomniki i tablice upamiętniające ważne wydarzenia z okresu zaborów, I i II wojny światowej, czy Powstania Wielkopolskiego zlokalizowane we wszystkich gminach należących do obszaru.

Placówki instytucjonalnej działalności kulturalnej skoncentrowane są przede wszystkim w Gnieźnie oraz miejscowościach gminnych. Do najważniejszych instytucji kulturalnych w mieście powiatowym należą: Muzeum Początków Państwa Polskiego, Muzeum Archidiecezji Gnieźnieńskiej, Teatr im. Aleksandra Fredry, Muzeum Zabytków Kultury Technicznej, Miejski Ośrodek Kultury, Centrum Kultury „Scena To Dziwna”, Kino „Helios” oraz Biblioteka Publiczna Miasta Gniezna. Poza granicami miasta najważniejszymi instytucjami kultury są: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy oraz Wielkopolski Park Etnograficzny w Dziekanowicach.

Cykliczne imprezy o zasięgu ogólnokrajowym i regionalnym organizowane są w miejskim ośrodku kulturalnym w Gnieźnie. Wśród nich na uwagę zasługują Królewski Festiwal Artystyczny, Festiwal Filmowy „OFFeliada”. Ponadto szczególną popularnością cieszą się imprezy kulturalne związane ze szlakiem piastowskim. Są to: Festiwal Kultury Słowiańskiej „Koronacja Królewska”, św. Wojciech – imieniny

miasta w Gnieźnie oraz Dni Gniezna, a także Żywy Skansen w Wielkopolskim Parku Etnograficznym w Dziekanowicach, czy Noc Kupały.

Tradycje lokalne w granicach ZIT Gniezno to typowe wielkopolskie tradycje, zarówno w zakresie kulinarnym, jak i kulturowym.

Turystyka i rekreacja. Przez obszar stowarzyszenia ZIT Gniezno przebiega sieć szlaków turystycznych, w tym szlak rowerowy – EuroRoute R9, Europejski długodystansowy szlak pieszy E11, szlak rowerowy – Piastowski Trakt Rowerowy, szlaki kajakowe wzdłuż rzeki: Wełny, Małej Wełny i Wrześnicy, szlak rowerowy Powidzkiego Parku Krajobrazowego, szlak pieszy nad rzeką Wełną, szlak pieszy: Pierzyska – Czerniejewo, Czerniejewo – Pierzysce.

Baza noclegowa obszaru gnieźnieńskiego skoncentrowana jest głównie w gminie Witkowo, gdzie rozwojowi turystyki sprzyjają walory przyrodnicze w postaci naturalnych jezior. Drugim miejscem koncentracji miejsc noclegowych, ze względu na walory kulturowe i gospodarcze jest miasto Gniezno.

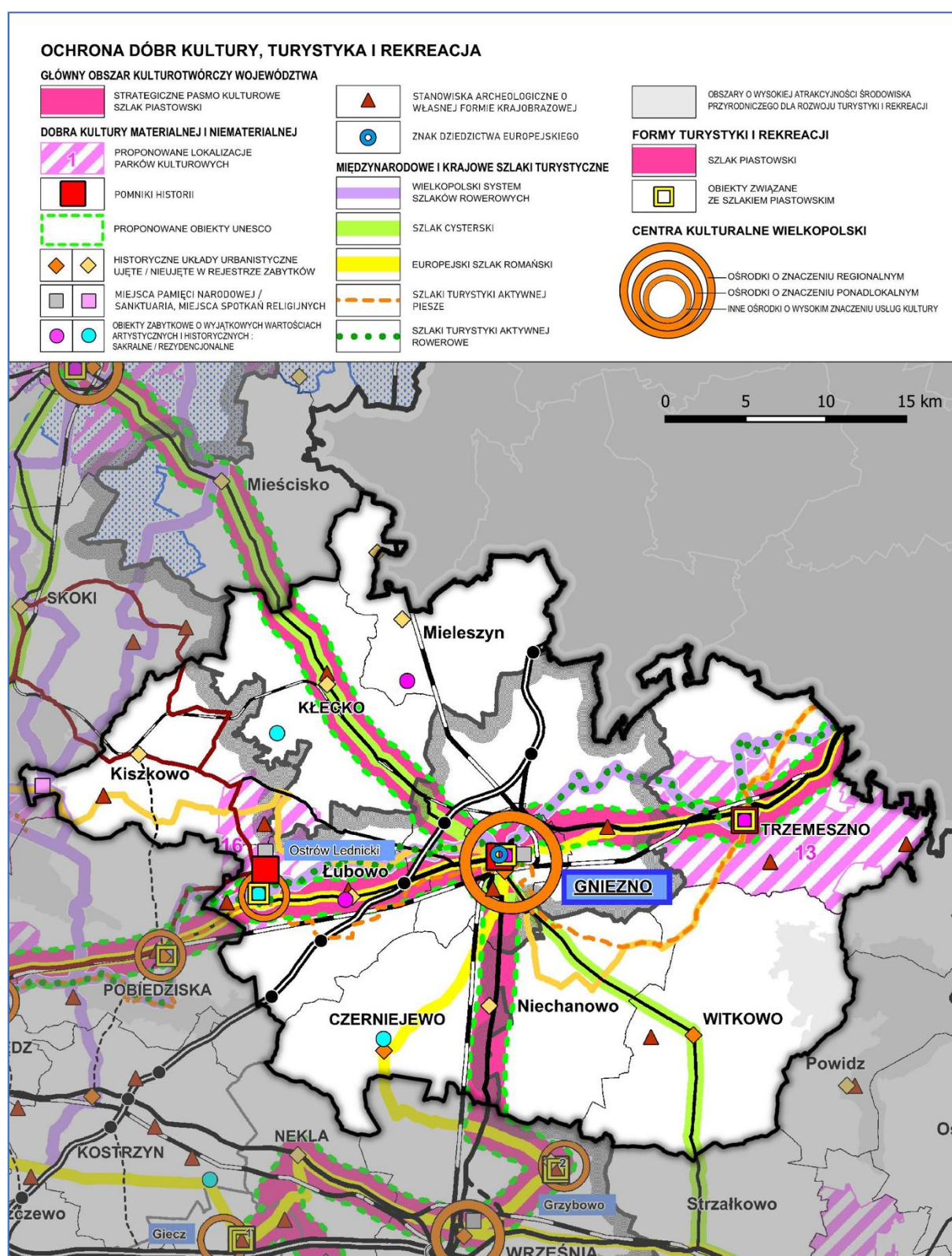
Infrastruktura sportowa na obszarze Stowarzyszenia ZIT Gniezno dedykowana jest zarówno dla sportowców profesjonalnych, jak i amatorów. Głównym ośrodkiem koncentracji infrastruktury sportowej jest miasto Gniezno, gdzie zlokalizowanych jest kilka zespołów obiektów sportowych. Największe z nich to:

- zespół obiektów przy ulicy Wrzesińskiej (stadion żużlowy dla 10 tys. widzów, wykorzystywany również do uprawiania innych sportów, w tym amatorskiej jazdy na łyżwach w sezonie zimowym), poza tym znajduje się tu także boisko wielofunkcyjne, skatepark, czy pumptrack;
- zespół obiektów przy ulicy Strumykowej (stadion piłkarski dla 3,3 tys. widzów, Orlik 2012 oraz boiska do koszykówki, piłki nożnej i rugby;
- zespół obiektów przy ul. Sportowej (stadion hokejowy dla tysiąca widzów, oraz 2 wielofunkcyjne hale widowiskowo-sportowe);
- zespół obiektów przy ul. Jolenty (baseny, sala sportowa, korty tenisowe, kąpielisko Winiary.

Poza tym w poszczególnych gminach obszaru zlokalizowane jest urozmaicone zaplecze sportowo-rekreacyjne z licznymi boiskami wielofunkcyjnymi, halami sportowymi, czy kortami tenisowymi.

Bogate zaplecze infrastrukturalne pozwala na cykliczne organizowanie licznych imprez sportowych. Do najważniejszych zaliczyć można m.in.: Bieg Lechitów – najstarszy bieg masowy w Polsce, Bieg Europejski, Gnieźnieński Bieg Niepodległości czy Turniej Żużlowy o Koronę Bolesława Chrobrego.

Ryc. 63. Ochrona dóbr kultury, turystyka i rekreacja

Źródło: Opracowanie na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego Wielkopolska 2020+, WBPP w Poznaniu, marzec 2019 r.

Pomimo tak znaczących zasobów dziedzictwa kulturowego, turystyki i rekreacji młodzież traktuje ofertę kulturalną i rozrywkową jako czynnik, który skłania ją do opuszczenia obszaru Partnerstwa. Uważa tak ok. 43% ankietowanych uczniów objętych badaniem. Z drugiej strony lokalny patriotyzm, dziedzictwo, historia, sentyment, które stanowią niejako podbudowę oferty kulturalnej jest wskazywane jako czynnik zachęcający do pozostania, podobnie jak lokalna kultura. Atrakcyjna oferta kulturalna i spędzania czasu wolnego znajduje się wysoko w hierarchii potrzeb młodzieży.

Również mieszkańcy obszaru Partnerstwa uważają, że oferta i infrastruktura kulturalna i rozrywkowa stanowią jego słabą stronę. W ankietach takiej odpowiedzi udzieliło prawie 49% respondentów, co przy dość wysokim zwrocie z ankiet można potraktować, jako wiarogodną ocenę oferty kulturalnej ze strony mieszkańców. Nieco bardziej entuzjastyczni w ocenie tej oferty są liderzy, chociaż nadal prawie 40% z nich uważa ją za słabą stronę miejsca, w którym mieszka (patrz rozdział 3.4.)

3.2.3.4. Komunikacja i transport (w tym aspekty zrównoważonej mobilności)

Podstawowy układ drogowy obszaru ZIT Gniezno tworzą drogi krajowe i wojewódzkie o charakterze tranzytowym:

- S5 – droga ekspresowa o przebiegu południkowym, docelowo łącząca Olsztyn-Bydgoszcz – Poznań - Wrocław; w granicach Partnerstwa zlokalizowanych jest pięć węzłów komunikacyjnych: Węzeł Mieleszyn, Gniezno Północ, Gniezno Południe oraz Łubowo i Czarniejewo.
- DK15 – przebiegająca przez gminy: Niechanowo, Gniezno (miasto i gminę) oraz Trzemeszno droga krajowa klasy GP. Droga łączy Trzebnicę z Ostródą i przebiega przez województwa: dolnośląskie, wielkopolskie, kujawsko-pomorskie i warmińsko-mazurskie. Droga ta odpowiada za powiązania komunikacyjne wschodniej i południowej części Partnerstwa z miastem powiatowym Gniezno oraz zapewnia bezpośrednie połączenie z węzłem autostradowym we Wrześni.

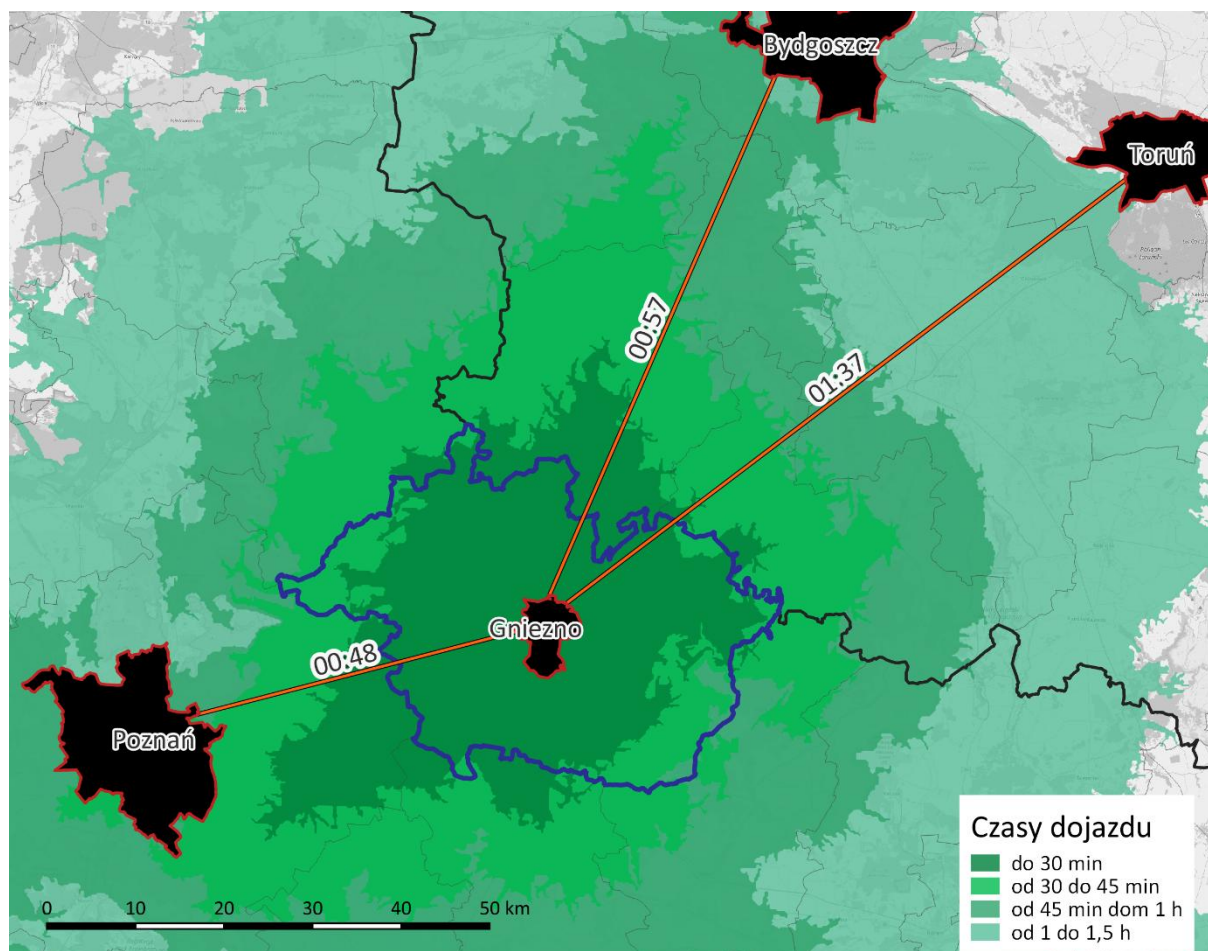
Podstawowy układ drogowy uzupełniają drogi wojewódzkie (w planowanej klasie technicznej G):

- DW190: Krajenka - Szamocin - Wągrowiec – Kłecko - Gniezno;
- DW194: Poznań - Łubowo – Gniezno – Modliszewko – Droga 5/węzeł Mieleszyn/;
- DW197: Sławica – Rejowiec - Kiskowo - Gniezno;
- DW260: Gniezno – Niechanowo – Witkowo - Wólka;
- Odcinki dawnej drogi krajowej nr 5 zastąpionej przez drogę S5.

Uzupełnieniem lokalnego układu drogowego jest sieć dróg powiatowych, szczególnie ważny we wschodniej części Partnerstwa.

Czasy dojazdów samochodem do większych miast w otoczeniu Partnerstwa wynoszą mniej niż 1 godzinę – do Poznania 48 min, a do Bydgoszczy 57 min. Na Ryc. 64 przedstawiono analizę dostępności czasowej większych miast w otoczeniu Partnerstwa. Czasy dojazdu zostały oszacowane dla dnia powszedniego, poza sezonem turystycznym i poza godzinami szczytu. Położenie obszaru Partnerstwa zapewniające dojazd w czasie poniżej 1. godziny daje możliwość wykorzystania atrakcji turystycznych lub rekreacyjno-wypoczynkowych obszaru w ofercie jednodniowej lub weekendowej skierowanej do mieszkańców Poznania i Bydgoszczy. Umożliwia także dostęp mieszkańców obszaru Partnerstwa do usług i miejsc pracy oferowanych przez te dwa duże miasta.

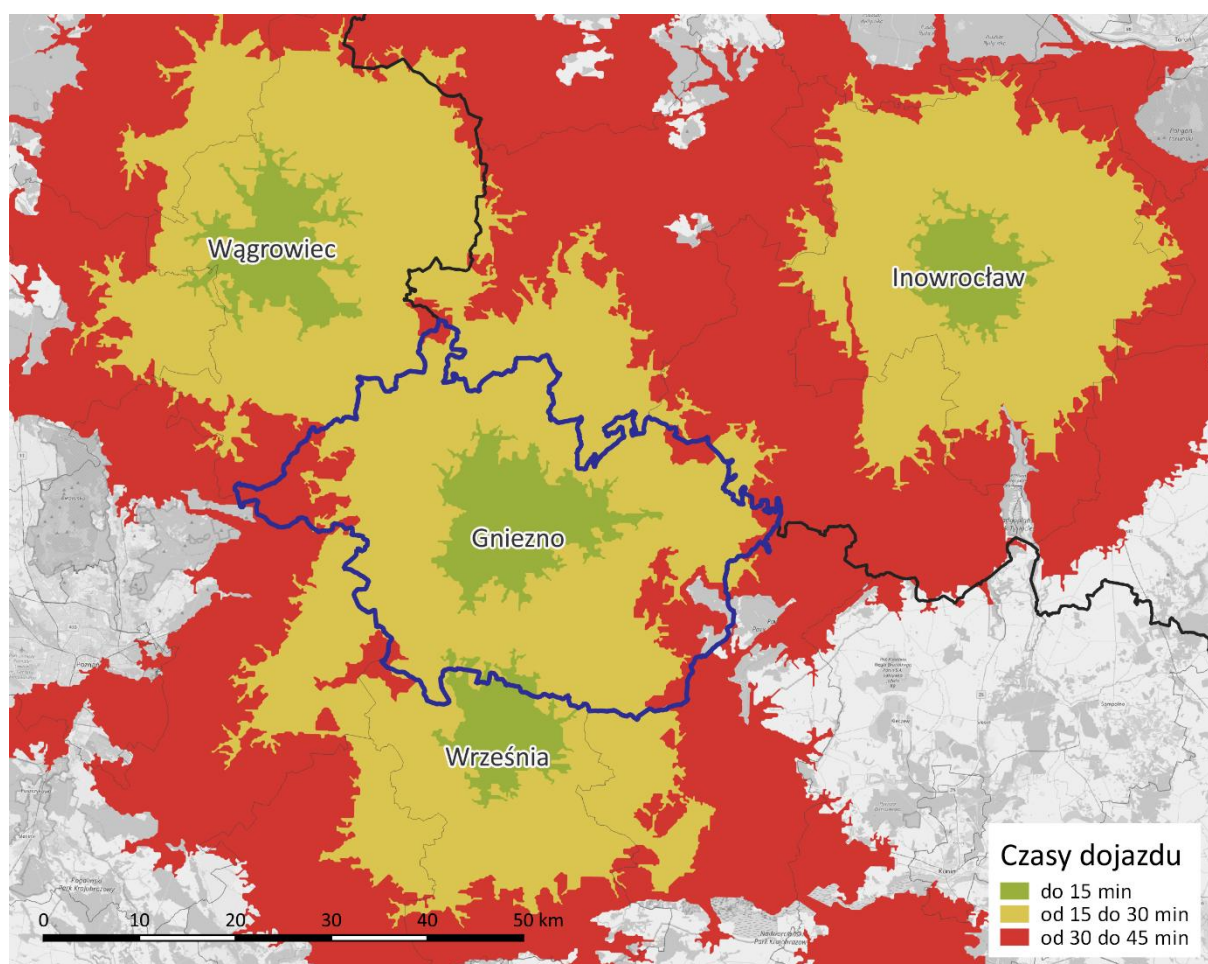
Ryc. 64. Czas przejazdu samochodem osobowym pomiędzy Gnieznem a wybranymi większymi miastami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie TravelTime Analytics.

Zasięg obsługi Gniezna, jako stolicy powiatu, w zakresie zadań realizowanych przez samorząd powiatowy siłą rzeczy odpowiada granicom powiatu. Natomiast zasięg oddziaływania w sferze pozostałych usług, uzależniony jest od dostępności konkurencyjnej oferty usługowej sąsiadujących miast. Na Ryc. 65 przedstawiono analizę dostępności czasowej do Gniezna i do sąsiednich miast świadczących usługi analogicznego poziomu. Prawie cały obszar powiatu leży w zasięgu 30 min dojazdu do Gniezna. Konkurencyjną ofertę usługową dla południowej części powiatu zapewnia również leżąca poza obszarem Partnerstwa Września – z dogodnym czasem dojazdu rzędu 15 min. Pozostałe miasta Partnerstwa: Trzemeszno, Witkowo (5-20 tys. mieszk.) uzupełniają układ przestrzenny ośrodków usługowych we wschodniej części obszaru w zakresie wybranych usług ponadpodstawowych.

Ryc. 65. Dostępność czasowa Gniezna i wybranych miast w otoczeniu Partnerstwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie TravelTime Analytics.

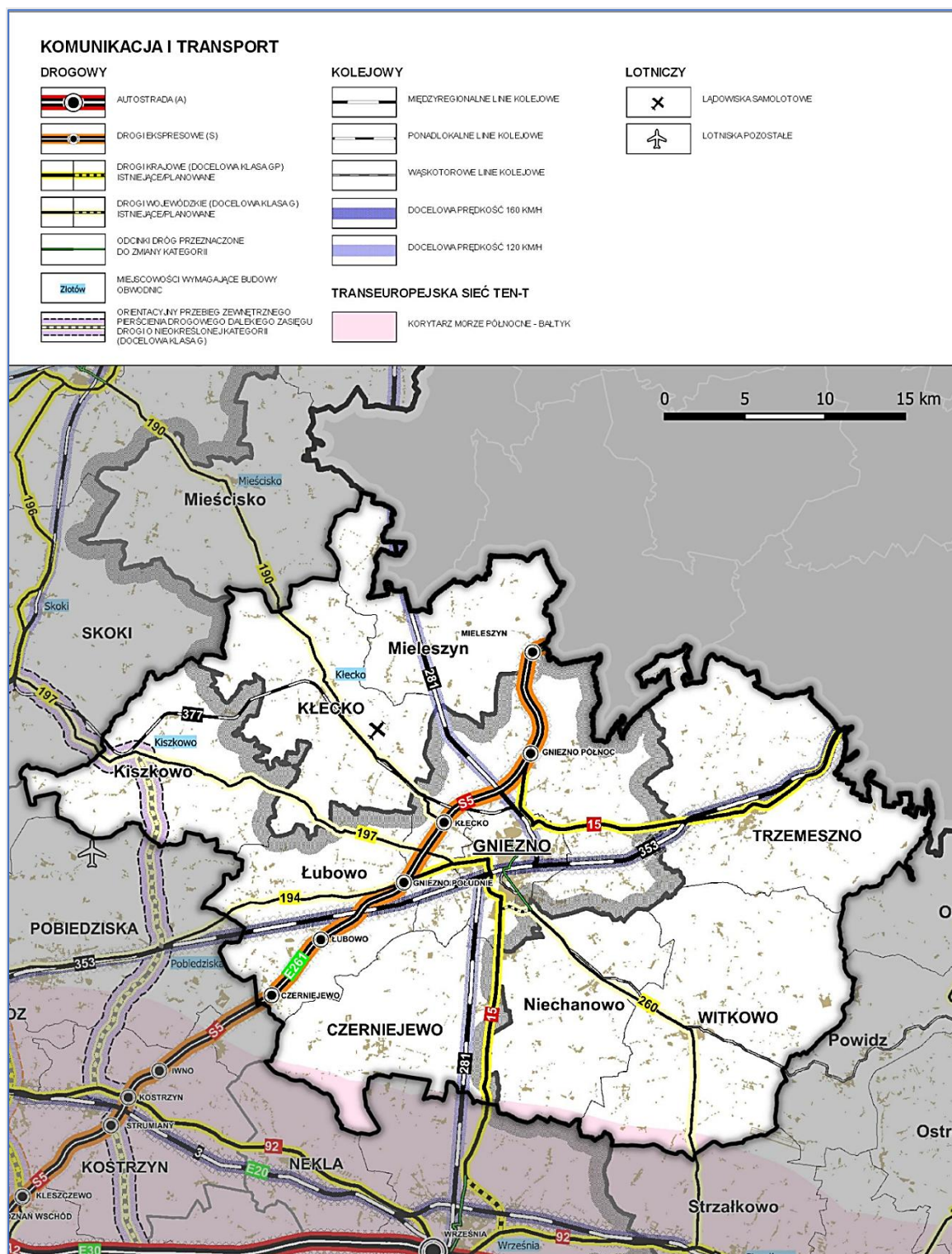
Układ infrastruktury kolejowej na obszarze powiatu tworzą dwie główne linie kolejowe, które krzyżują się w węźle kolejowym w Gnieźnie. Są to linie:

- nr 281: Oleśnica – Chojnice – przebiegająca przez obszar południkowo, zelektryfikowana i dwutorowa na odcinku na południe od Gniezna. Odcinek na północ od miasta powiatowego pozostaje niezelektryfikowany i jendotorowy. W granicach Partnerstwa zlokalizowane są stacje: Czarniejewo, Gębarzewo, Gniezno, Gniezno Winiary, przystanki: Żydowo, Zdziechowa, Świątniki, Mieleszyn;
- nr 353: Poznań – Skandawa, przebiegająca równoleżnikowo pierwszorzędna linia kolejowa dwutorowa, zelektryfikowana o znaczeniu państwowym. W granicach Partnerstwa zlokalizowane są stacje: Pierzyska, Gniezno, Trzemeszno, Wydartowo, przystanki: Lednogóra, Fałkowo, Jankowo Dolne;

Ponadto przez obszar Partnerstwa przebiega linia kolejowa nr 377: Gniezno Winiary – Sława Wielkopolska, na której do 1995 roku prowadzony był ruch pasażerski, a do 2000 roku ruch towarowy. Po remoncie wykonanym w 2007 roku wznowiono sporadyczny ruch towarowy z Gniezna do Stawian i dalej Rejowca.

.

Ryc. 66. Komunikacja i transport

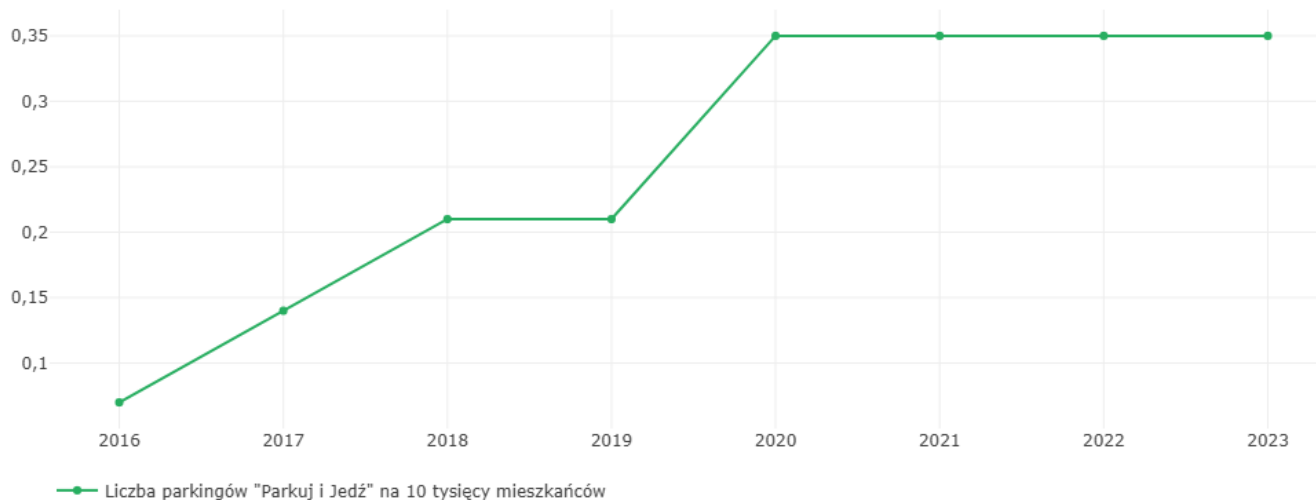
Źródło: Opracowanie na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego Wielkopolska 2020+, WBPP w Poznaniu, marzec 2019 r.

W granicach Partnerstwa zlokalizowane są stacje: Gniezno, Trzemeszno, Czarniejewo Pierzyska oraz przystanki: Lednogóra, Fałkowo, Jankowo Dolne, Gębarzewo, Żydowo.

Transport lotniczy. Na obszarze Stowarzyszenia ZIT Gniezno zlokalizowane są 2 lądowiska cywilne wyposażone w pas trawiasty. Pierwsze zlokalizowane jest w Działyniu (gm. Kłecko), natomiast drugie w Piaskach (gm. Witkowo). Ponadto w Gnieźnie zlokalizowane jest przyszpitalne lądowisko dla śmigłowców.

System komunikacji publicznej na obszarze ZIT Gniezno tworzy m.in. sieć połączeń kolejowych, która jedynie częściowo obsługuje ruch pasażerski. Na liniach kolejowych przewozy pasażerskie organizowane są przez PKP Intercity, Przewozy Regionalne oraz Koleje Wielkopolskie. Natomiast główną rolę w obsłudze codziennych przejazdów mieszkańców obszaru odgrywa zbiorowa komunikacja autobusowa. Miejski Zakład Komunikacji w Gnieźnie obsługuje sieć połączeń na terenie miasta Gniezno. Połączenia poza miastem powiatowym realizowane są przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Gnieźnie oraz mniejszych przewoźników prywatnych. Elementem systemu komunikacji publicznej stają się też powoli parkingi w systemie „Parkuj i Jedź”.

Ryc. 67. Liczba parkingów w systemie „Parkuj i Jedź”

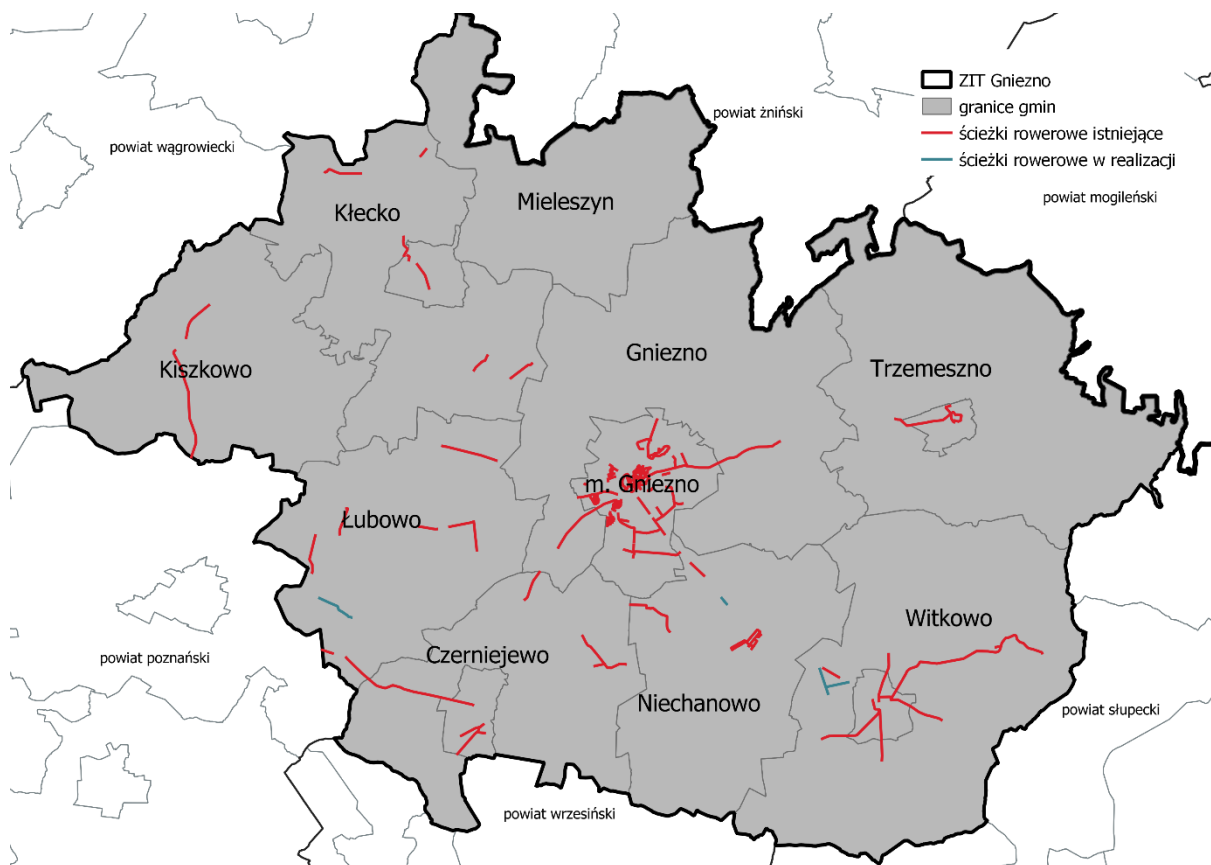

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Komunikacja rowerowa. Rola ścieżek (dróg rowerowych) w komunikacji staje się na obszarze Partnerstwa coraz większa. W na koniec 2024 roku na obszarze Stowarzyszenia zlokalizowanych było ok. 130 km ścieżek rowerowych, natomiast

kolejne ok. 4,6 km jest na etapie realizacji¹⁴. Transport rowerowy wydaje się być dobrą formą przemieszczania się, wykraczającą po za cele turystyczno - rekreacyjne. Partnerstwo na bieżąco dyskutuje plany w zakresie przyszłego rozwoju sieci połączeń rowerowych.

Ryc. 68. Mapa istniejących i planowanych dróg rowerowych (robocza)

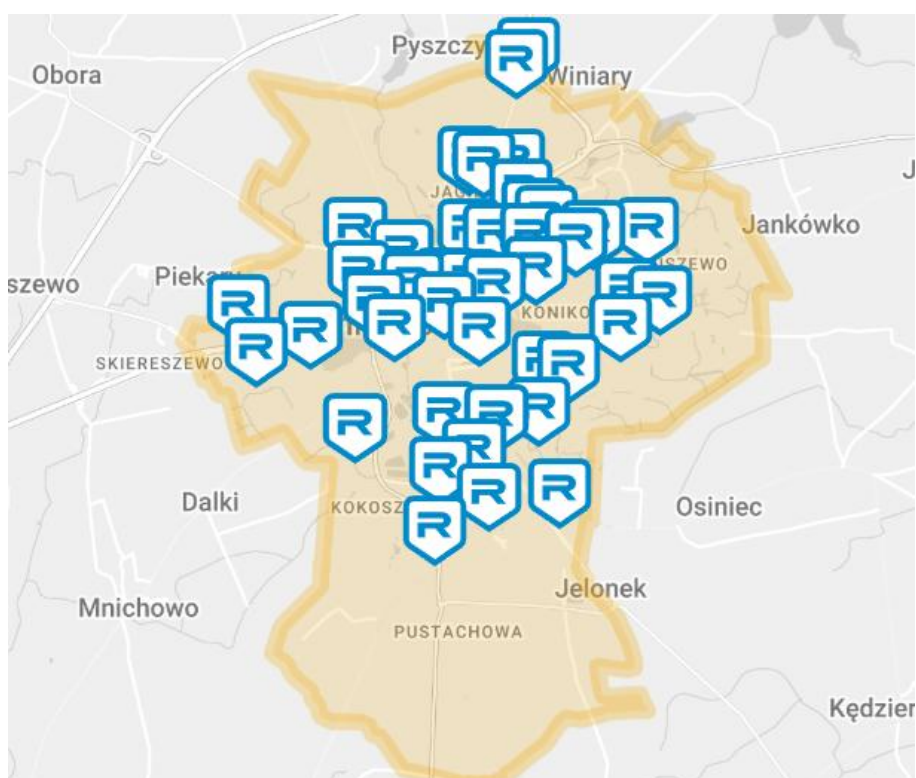
Źródło: Informacje pozyskane od Partnerstwa.

Od sierpnia 2021 roku na obszarze miasta-rdzenia działa Gnieźnieński Rower Miejski (GRM), w którego skład wchodzi 139 rowerów umieszczonych w 16 strefach parkowania¹⁵.

¹⁴ Wielkopolska Baza Dróg Rowerowych, dane na dzień 31 grudnia 2024 r.

¹⁵ Informacja ze strony www.GRM

Ryc. 69. Mapa istniejących stacji roweru miejskiego

Źródło: [Gnieźnieński Rower Miejski](#)

Poruszanie się rowerem na obszarze Partnerstwa wydaje się też być sposobem dosyć bezpiecznym, o czym świadczą statystyki Komendy Wojewódzkiej Policji w Poznaniu, według których w okresie od stycznia do grudnia 2023 r. na obszarze Partnerstwa doszło do 5 wypadków z udziałem rowerzystów.

Ryc. 70. Wypadki drogowe z udziałem rowerzystów w na obszarze Partnerstwa w okresie styczeń–grudzień 2023 r.

Źródło: US w Poznaniu za: Komenda Wojewódzka Policji w Poznaniu.

Ocena funkcjonowania systemu transportowego z punktu widzenia zrównoważonej mobilności

Zrównoważony transport obejmuje wiele aspektów, począwszy od transportu zbiorowego, poprzez rozbudowę infrastruktury rowerowej, realizacji parkingów buforowych, a także poprawę bezpieczeństwa wszystkich uczestników ruchu.

W obszarze funkcjonalnym zapewnione są podstawowe przewozy transportu zbiorowego w kierunku miasta rdzenia, szczególnie w godzinach szczytu porannego i popołudniowego, zapewniające dojazd i przyjazd do szkoły, pracy itp. Znacznie bardziej ograniczony jest transport zbiorowy w czasie weekendów. Aktualnie w obszarze funkcjonalnym zauważalny jest niedosyt w dostępności komunikacyjnej. Występuje zbyt mała liczba połączeń, wiele terenów ma ograniczony dostęp do transportu oraz jakość taboru jest niezadawalająca. Widoczne jest również zapotrzebowanie w kwestii poprawy jakości dróg. W obszarze funkcjonalnym widać tendencję wzrostową dla alternatywnych środków transportu takich jak rower, hulajnoga itp.

W związku z powyższym, by w większym stopniu zaspokoić zapotrzebowanie, realizowane są zadania, tworzące kolejne kilometry infrastruktury rowerowej.

Zadania takie będą realizowane również w ramach wdrażania Strategii ZIT. Dodatkowo w obszarze funkcjonalnym widoczne są deficyty w zakresie miejsc postojowych, szczególnie w obszarze dworca kolejowego. Dążenie do realizacji odpowiednio zlokalizowanych i skomunikowanych parkingów buforowych zdecydowanie odciążyłoby centrum miasta Gniezna od ruchu pojazdów.

Ocena uwarunkowań transportowych obszaru funkcjonalnego

Podstawowy układ drogowy tworzą dwie drogi krajowe – droga ekspresowa S5 oraz droga krajowa DK 15 oraz drogi wojewódzkie (nr DW 190, DW 194, DW 197 oraz DW 260) stanowiące głównie drogi o charakterze tranzytowym. Pozostałą sieć drogową tworzą drogi powiatowe oraz gminne o charakterze lokalnym.

Kolejną gałęzią transportową jest kolej. Na obszarze funkcjonalnym zlokalizowane są dwie główne linie kolejowe pasażerskie (linia nr 281 oraz 353) oraz transport towarowy.

Główną rolę w obsłudze przewozów mieszkańców na terenie obszaru stanowi komunikacja autobusowa. Na terenie miasta Gniezna transport realizowany jest przez Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne Sp. z o.o., natomiast transport pozamiejski organizowany jest przez przewoźników prywatnych.

Powstają również inne elementy kładące nacisk na zrównoważony transport, takie jak parkingi typu „parkuj i jedź”, czy też infrastruktura rowerowa.

Powstają zarówno drogi dla rowerów, drogi dla pieszych i rowerów wraz z infrastrukturą towarzyszącą. W Gnieźnie uruchomiony został Gnieźnieński Rower Miejski. Dodatkowo organizowanych jest wiele wydarzeń np. typu Rowerowa Stolica Polski, które sprawiają, że rośnie zainteresowanie rowerem, jako alternatywnym środkiem transportu, zarówno rekreacyjnym, jak i podstawowym, wykorzystywanym do dojazdów do pracy, szkoły, czy też pośredniego punktu dojazdu typu dworzec kolejowy.

Podsumowując obszar funkcjonalny ma przed sobą sporo pracy, by wprowadzić zrównoważony transport na swoim terenie. Jednak patrząc na zaangażowanie, współpracę, rozpoczęte działania, plany oraz potencjał należy stwierdzić, że obszar funkcjonalny będzie dążył do zrównoważenia transportu.

Analiza zachowań transportowych mieszkańców obszaru funkcjonalnego

W obszarze funkcjonalnym pod kątem zachowań transportowych bardzo ważną rolę odgrywa Miasto Gniezno – miasto rdzeń. To właśnie tu mieście znajdują się główne cele podróży, takie jak: miejsca pracy, szkoły, miejsca imprez sportowych, atrakcje

kulturalne. W Gnieźnie zlokalizowany jest największy w rejonie dworzec kolejowy, stanowiący punkt przesiadkowy, z którego można dojechać do dużych ośrodków miejskich typu Poznań, Bydgoszcz czy Toruń, które dla wielu mieszkańców są miejscem pracy i nauki. Obserwowalny jest deficyt miejsc postojowych w obszarze dworca. Mając na uwadze powyższe zasadne jest zwiększanie liczby parkingów buforowych wraz z rozwojem komunikacji do celów podróży. Przez obszar funkcjonalny przebiegają dwie drogi krajowe oraz cztery wojewódzkie stanowiące głównie układ drogowy o charakterze tranzytowym. Stąd głównie w ten sposób ww. drogi są wykorzystywane, jednocześnie mieszkańcy podróżują nimi, by dotrzeć do ważnych miejscowości poza obszar funkcjonalny, np. do Wrześni, Inowrocławia.

Kolejną gałęzią transportu jest infrastruktura rowerowa. Na całym obszarze występują odcinki dróg dla rowerów. W przyszłości planowane jest stworzenie głównego szkieletu dróg rowerowych łączących ważne ośrodki z miastem rdzeniem oraz w dalszej kolejności ma zostać stworzona sieć dróg rowerowych. To w znacznym stopniu uatrakcyjni sposób poruszania się rowerem. W chwili obecnej, ze względu na brak spójności infrastruktury rowerowej, rower użytkowany jest głównie w celach rekreacyjnych, a mniej jako główny środek transportu. Łączna długość infrastruktury rowerowej w całym obszarze wynosi ok. 74 km w 2020 r.

W ścisłym centrum miasta Gniezna znajduje się strefa tempo 30 oraz strefa płatnego parkowania. Są to elementy poprawiające bezpieczeństwo oraz rotacyjność parkowania w ścisłym centrum, co stanowi element zrównoważonego transportu. W większości przypadków generatory ruchu nie zapewniają miejsc postojowych, dlatego w centrum miasta rdzenia jest deficyt miejsc postojowych.

Ponadto na terenie miasta Gniezna zlokalizowane są centra handlowe, Do centrów tych dojeżdża lokalny transport zbiorowy, jednak wciąż przeważa tu ruch samochodów osobowych. Dla tych obszarów miejsca postojowe są zapewnione.

Kolejnymi generatorami ruchu są zakłady pracy, urzędy, ośrodki sportu i kultury, zlokalizowane na terenie miasta Gniezna. W pozostałej części obszaru funkcjonalnego znajdują się zakłady pracy.

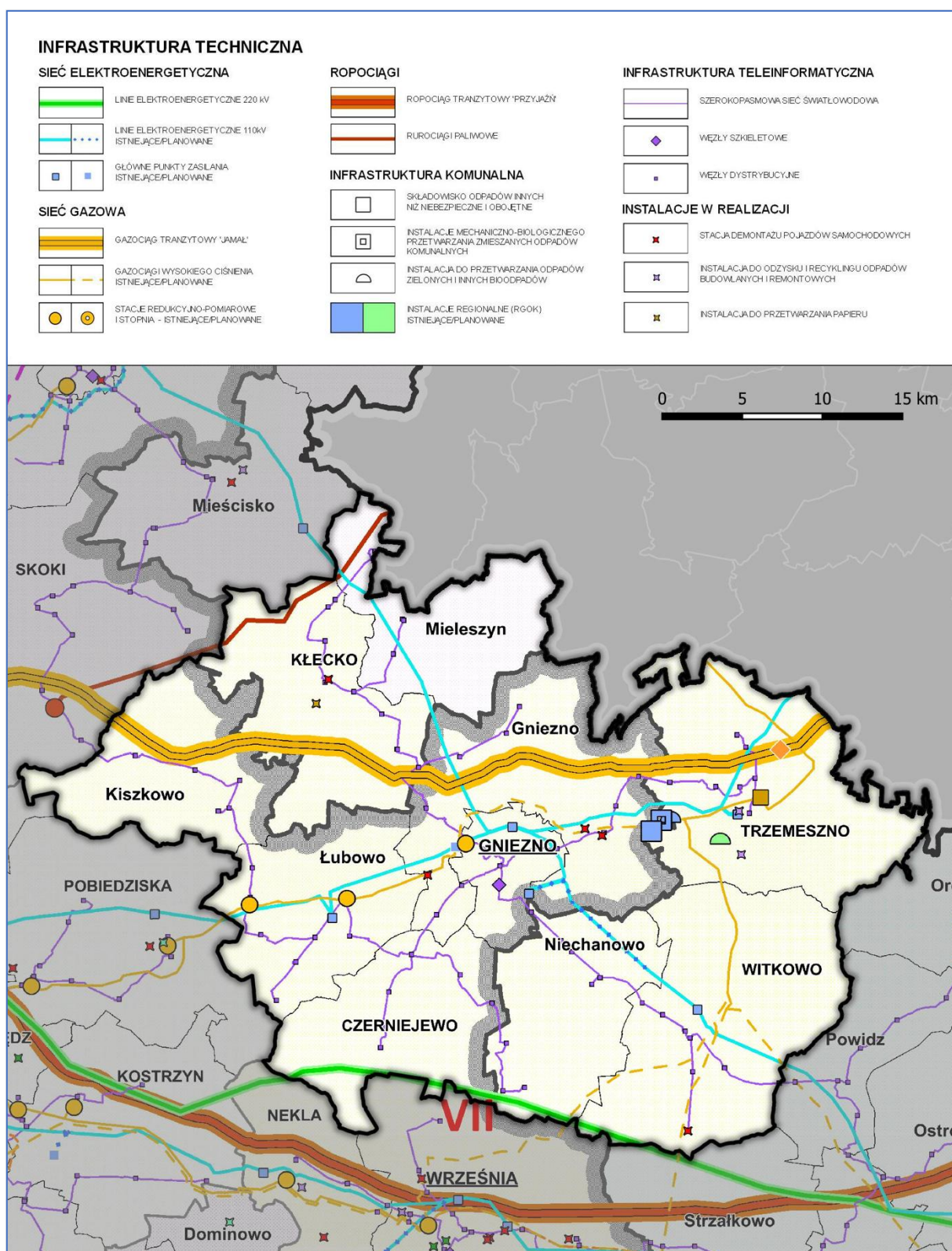
3.2.3.5. Infrastruktura techniczna

Zaopatrzenie w energię elektryczną obszaru Partnerstwa, w zasadniczym stopniu, zapewnia krajowy system energetyczny. W granicach obszaru zlokalizowane są GPZ w gminie Łubowo, Witkowo i Trzemeszno oraz dwa w mieście Gniezno, które zasilane są za pomocą sieci dystrybucyjnej wysokich napięć 110 kV, których łącznie jest 7. Natomiast przez południową część obszaru przebiega linia

elektroenergetyczna systemu krajowego najwyższych napięć 220 kV relacji SNN Czerwonak – Elektrownia Pątnów (gm. Czarniejewo, Niechanowo, Witkowo), która nie jest bezpośrednio związana obszarem.

Dostęp do gazu sieciowego zapewniony jest przede wszystkim z zasobów gazu występujących w południowej i środkowej części województwa. Przez obszar Partnerstwa przebiegają gazociąg tranzytowy „Jamał” relacji Rosja - Niemcy. Natomiast gaz do poszczególnych jednostek terytorialnych Stowarzyszenia dostarczany jest za pomocą sieci gazociągów wysokiego ciśnienia o średnicach DN150 – DN50 zasilających stacje redukcyjno-pomiarowe pierwszego stopnia. Przez obszar przebiegają gazociągi wysokiego ciśnienia gazu ziemnego wysokometanowego relacji Poznań Wschód – Swarzędz – Łubowo – Gniezno (DN150), Wydartowo – Trzemeszno – Witkowo (DN150) oraz Trzemeszno – Mogilno. Mieszkańcy zaopatrywani są w gaz za pomocą sieci dystrybucyjnej średniego i niskiego ciśnienia. Stacje redukcyjno-pomiarowe zlokalizowane są na terenie gminy Łubowo i Gniezno oraz Witkowo i Trzemeszno.

Ryc. 71. Infrastruktura techniczna

Źródło: Opracowanie na podstawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego Wielkopolska 2020+, WBPP w Poznaniu, marzec 2019 r.

Infrastruktura przesyłu paliw. Przez północną część gminy Kłecko oraz Mieleszyn przebiega rurociąg paliwowy relacji Płock – Nowa Wieś Wielka – Rejewiec.

Gospodarka odpadami komunalnymi obejmująca zbieranie i przetwarzanie odpadów, na terenie Partnerstwa odbywa się w ramach indywidualnych działań poszczególnych gmin.

Energetyka odnawialna. Wg danych URE, na dzień 31 grudnia 2024 r. na obszarze Stowarzyszenia ZIT Gniezno zlokalizowanych było 73 instalacje do produkcji energii ze źródeł odnawialnych o łącznej mocy 104,5 MW¹⁶:

- 59 elektrowni fotowoltaicznych (słonecznych) o łącznej mocy 78,4 MW,
- 13 elektrowni wiatrowych o łącznej mocy 25,1 MW,
- 1 instalacja wytwarzająca energię z biogazu o łącznej mocy 0,99 MW.

Obszar ZIT Gniezno posiada bardzo dobre warunki środowiskowe do wykorzystania energii wiatrowej – obszar zaliczony jest do II – bardzo korzystnej – strefy energetycznej wiatru w Polsce. Posiada także jednorodne i korzystne warunki dla rozwoju energetyki słonecznej. Kolektory słoneczne i ogniwa fotowoltaiczne mogą być uzupełnieniem systemów ogrzewania lub umożliwiać produkcję energii elektrycznej.

ZIT Gniezno ma również predyspozycje do rozwoju energetyki geotermalnej. Występowanie wód termalnych w zbiorniku kredy i jury dolnej, stwarza możliwość ich zastosowania w balneoterapii i rekreacji. Obszar charakteryzuje ponadto występowanie dużych zasobów biomasy, przede wszystkim na obszarach intensywnej produkcji rolnej. Źródłem pozyskiwania biogazu mogą być także oczyszczalnie ścieków, składowiska odpadów i ферmy hodowlane. Natomiast niewielkie zasoby wodne stanowią ograniczenia dla rozwoju energetyki wodnej.

3.2.3.6. Stan opracowań planistycznych (SUiKZP, MPZP)

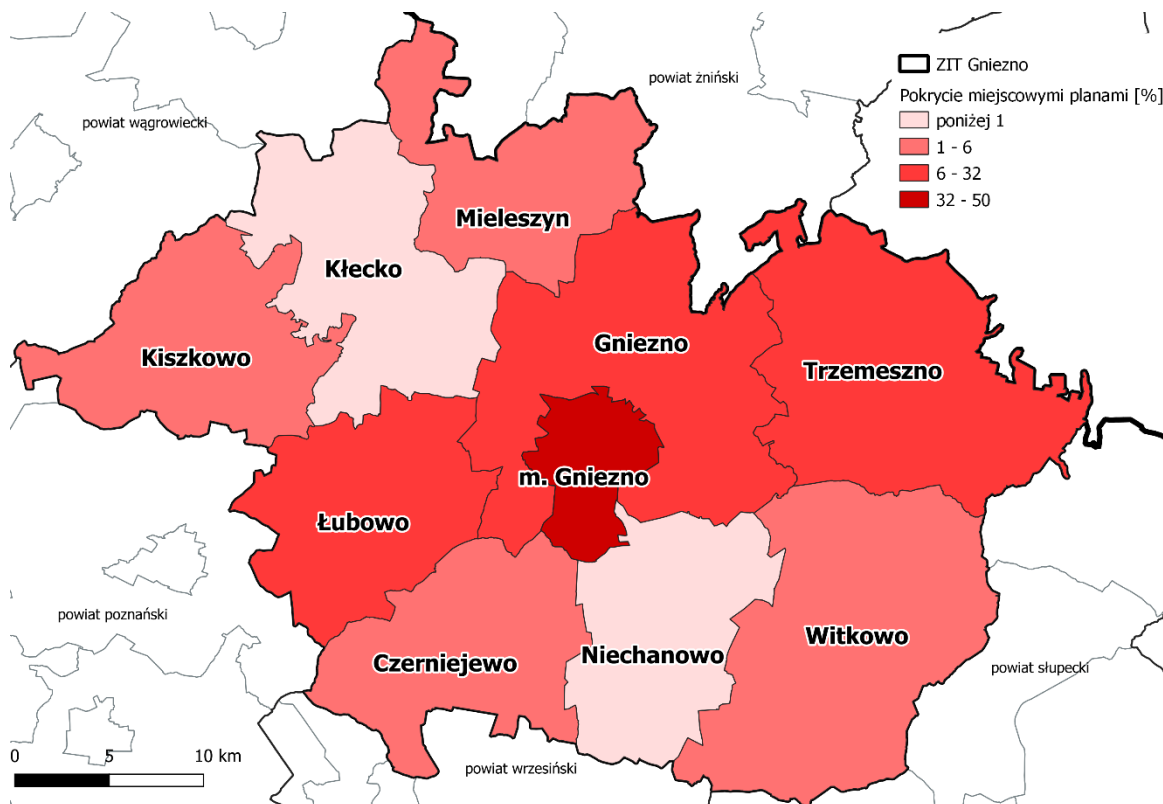
Nowelizacja ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 7 lipca 2023 r. nakłada obowiązek opracowania planu ogólnego gminy w zamian za studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Nowe dokumenty planistyczne mają być opracowane do 1 stycznia 2026 roku.

Dotychczas na obszarze ZIT Gniezno wszystkie gminy podjęły uchwały o przystąpieniu do planów ogólnych oraz zrealizowały ustawowy etap zbierania

¹⁶ Źródło: Dane Urzędu Regulacji Energetyki, stan na 31 grudnia 2024 r.

wniosków. Najbardziej zaawansowana jest gmina Łubowo, która jest na ustawowym etapie uzgadniania i opiniowania projektu planu.

Ryc. 72. Pokrycie obszarów gmin miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w 2023 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL.

Wskaźnik pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego na obszarze ZIT Gniezno jest bardzo niski i wynosi jedynie 10,2%. Jest to wartość dwukrotnie niższa w stosunku do poziomu regionalnego (22,6%) i blisko trzykrotnie niższa od krajowego (32,3%). Wśród gmin partnerskich zauważalne jest skrajne zróżnicowanie od wartości 0,6% w gminie Niechanowo do 50% w mieście Gniezno. Należy wyraźnie podkreślić fakt, że w 7 na 10 gmin partnerskich wskaźnik pokrycia miejscowymi planami zawiera się w przedziale od 0,6% do 6,4%. Oznacza to, że warunki zabudowy i zagospodarowania terenów w większości przypadków nie wynikają z ustaleń planów miejscowych, a są określane indywidualnie w drodze decyzji administracyjnej. Decyzja o warunkach zabudowy nie musiała uwzględniać ustaleń studium, a zatem ustalenia studium mogą być ignorowane przy prowadzeniu bieżącej polityki przestrzennej na terenie tych gmin. Niskie pokrycie planami miejscowymi może jednak przerodzić się w atut gmin. Bowiem ewentualne ograniczenie terenów pod zabudowę w planach ogólnych, które mają zastąpić studia, nie rodzi skutków finansowych, jeżeli nie są one jednocześnie wyznaczone w

planie miejscowym. Dodatkowo należy zwrócić uwagę, że średnia powierzchnia obowiązującego mpzp w gminach ZIT Gniezno to ok. 15,2 ha, kiedy w Wielkopolsce wskaźnik ten wynosi 66,4 ha.

Tabela 24. Pokrycie gmin miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

gmina	powierzchnia gminy	liczba MPZP	powierzchnia MPZP ogółem	udział powierzchni pokrytej planami w ogólnej powierzchni gminy/jednostki
	[ha]	[szt.]	[ha]	[%]
m. Gniezno	4060	104	2030,1	50
Czarniejewo	11194	53	306,4	2,7
Gniezno	17814	251	1137,1	6,4
Kiszkowo	11449	52	318	2,8
Kłecko	13191	23	119,7	0,9
Łubowo	11354	151	3631	32
Mieleszyn	9894	10	231,7	2,3
Niechanowo	10557	17	59	0,6
Trzemeszno	17524	109	4473,5	25,5
Witkowo	18458	74	512,9	2,8
ZIT Gniezno	125495	844	12819,4	10,2

Źródło: [BDL GUS](#), dane za 2023 r.

3.3. Wymiar instytucjonalny

Podrozdział obejmujący zagadnienia: współpracy w ramach Partnerstwa (zakres, formy, efekty) i współpracy z kluczowymi partnerami zewnętrznymi, wspólna promocja obszaru, kompetencje i umiejętności współpracy poszczególnych gmin wchodzących w skład Partnerstwa

3.3.1. Formy współpracy

Jak wspomniano w rozdziale 2.1. Partnerstwo „ZIT Gniezno” formalnie powstało w 2022 roku w wyniku zawiazania Stowarzyszenia „ZIT Gniezno” (dalej: SZG). Jak podaje statut: „Podstawowym celem Stowarzyszenia jest wspieranie i rozwijanie idei samorządu terytorialnego oraz obrona wspólnych interesów Członków Stowarzyszenia poprzez wzmacnianie rozwoju społecznego, gospodarczego, infrastrukturalno środowiskowego i kulturowego jednostek samorządu terytorialnego tworzących SZG oraz współpraca gmin i powiatów w tym zakresie, a w szczególności koordynowanie realizacji strategii ZIT.” W statucie wymieniono również szczegółowe zadania, m. in.:

- programowanie i wdrażanie wspólnej dla SZG Strategii ZIT,
- wspólne planowanie rozwoju SZG oraz integrację działań zmierzających do zrównoważonego rozwoju jednostek samorządu terytorialnego tworzących SZG,
- promowanie partnerskiego modelu współpracy jednostek samorządu terytorialnego SZG oraz innych podmiotów działających na terenie SZG,
- pozyskiwanie środków finansowych na realizację wspólnych przedsięwzięć prorozwojowych SZG,
- wymianę informacji i doświadczeń w zakresie wykonywanych zadań własnych stowarzyszonych jednostek samorządu terytorialnego oraz zadań im zleconych przez inne organy administracji,
- prowadzenie działalności informacyjnej, konsultacyjnej i programowej mającej na celu wspólne rozwiązywanie problemów w zakresie poszczególnych dziedzin działalności samorządu gminnego i powiatowego,
- prowadzenie monitoringu procesów społeczno-gospodarczych, infrastrukturalno środowiskowych i kulturowych w SZG,
- promowanie walorów gospodarczych i inwestycyjnych, przestrzennych, historycznych i społecznych związanych z realizacją celów Stowarzyszenia,
- ochronę wspólnych interesów członków Stowarzyszenia oraz ich reprezentację na forum publicznym,
- współpracę z instytucjami, organizacjami i osobami, w tym zagranicznymi o podobnych celach działania,

- współpracę z organizacjami gospodarczymi, samorządem gospodarczym oraz organizacjami pozarządowymi,
- podejmowanie wspólnych inicjatyw ekonomicznych i społecznych oraz realizację wspólnych przedsięwzięć w zakresie: - gospodarki, - ochrony środowiska, - rozwoju komunikacji i transportu, - kultury i dziedzictwa kulturowego, - pomocy społecznej, polityki senioralnej, zapobiegania marginalizacji i ograniczania skutków niepełnosprawności, - sportu, rekreacji i wypoczynku, - bezpieczeństwa publicznego, - ochrony zdrowia, - edukacji, oświaty i nauki, - planowania przestrzennego, - nowoczesnych technologii i społeczeństwa informatycznego, mających na celu zrównoważony, wszechstronny rozwój SZG,
- podejmowanie wspólnych inicjatyw służących kulturowemu i społecznemu rozwojowi gmin i powiatu, nawiązywaniu przez nie kontaktów zagranicznych oraz wymiany naukowej i kulturowej,
- inicjowanie i wspieranie prac naukowo-badawczych dotyczących funkcjonowania SZG i jej rozwoju.

Współpraca w ramach Partnerstwa koncentruje się na strategicznym planowaniu i realizacji projektów transportowych oraz mobilnościowych. Kluczowym elementem jest przyjęta w maju 2024 r. Strategia ZIT, która wyznaczyła ramy współdziałania samorządów w zakresie zrównoważonego rozwoju infrastruktury i usług publicznych. W październiku 2024 r. podjęto działania na rzecz wzmocnienia koordynacji w obszarze transportu, m.in. poprzez wspólne analizy potrzeb komunikacyjnych i opracowanie Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej (SUMP). W lutym 2025 r. uruchomiono ankietę konsultacyjną SUMP, angażując mieszkańców w proces decyzyjny dotyczący priorytetów transportowych

Na obszarze Partnerstwa działa również Lokalna Grupa Działania "Trakt Piastów" powstała w 2013 r. Stowarzyszenie jest trójsektorowym partnerstwem, działającym na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. W skład LGD "Trakt Piastów" wchodzi 11 gmin z dwóch powiatów: poznańskiego i gnieźnieńskiego. 6 gmin wchodzących w skład LGD "Trakt Piastów" jest z obszaru Partnerstwa: Czarniejewo, Gniezno, Kłecko, Łubowo, Mieleszyn oraz Trzemeszno. Obecnie Stowarzyszenie liczy 89 członków, są to podmioty należące do sektora publicznego - samorządy lokalne i podmioty od nich zależne, przedstawiciele sektora społecznego – lokalne organizacje pozarządowe i przedstawiciele sektora gospodarczego – firmy, w tym osoby prowadzące działalność gospodarczą oraz rolniczą i mieszkańcy regionu¹⁷.

¹⁷ Informacja ze [strony LGD](#)

LGD działa jako stowarzyszenie i jego głównym celem jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, m.in. przez podejmowanie inicjatyw mających na celu pobudzenie aktywności społeczności lokalnych.

3.3.2. Doświadczenie we współpracy

Gnieźnieński Obszar Funkcjonalny

W ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2014 – 2020 przyznano wsparcie dla Gnieźnieńskiego Obszaru Funkcjonalnego, w którym znalazły się gminy: Czarniejewo, Gniezno, Kłecko, Łubowo, Niechanowo, Witkowo oraz miasto Gniezno (lider). W ramach Gnieźnieńskiego OSI środki z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego mogły być przeznaczone na działania dotyczące zmniejszenia emisji zanieczyszczeń i poprawy jakości transportu publicznego, informatyzacji, modernizacji dróg wojewódzkich, wsparcia przedsiębiorczości oraz inwestowania w infrastrukturę edukacyjną. Środki z Europejskiego Funduszu Społecznego mogły wspierać działania dotyczące szkolnictwa zawodowego, edukacji, integracji społecznej oraz aktywności zawodowej osób wyłączonych z rynku pracy z powodu opieki nad małymi dziećmi. Pula środków wyniosła ponad 23,5 mln euro. Realizowano następujące działania z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego:

- Działanie 5.1. Infrastruktura drogowa regionu, beneficjent: Samorząd Województwa Wielkopolskiego oraz Gmina i Miasto Witkowo, alokacja: 4 975 609,75 euro;
- Działanie 1.3. Wsparcie przedsiębiorczości i infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego, beneficjent: Gmina Łubowo, alokacja: 3 524 390,24 euro;
- Działanie 3.3. Wspieranie strategii niskoemisyjnych w tym mobilność miejska, beneficjenci: MPK w Gnieźnie, Miasto Gniezno, Powiat Gnieźnieński, Miasto i Gmina Czarniejewo, Gmina Gniezno, Miasto i Gmina Kłecko, Gmina Łubowo, Gmina Niechanowo oraz Gmina i Miasto Witkowo, alokacja: 6 291 646,92 euro;
- Działanie 9.3. Inwestowanie w rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej, beneficjent: Powiat Gnieźnieński, alokacja: 2 256 646,34 euro;
- Działanie 2.1 Rozwój elektronicznych usług publicznych, beneficjent: Powiat Gnieźnieński, alokacja: 3 870 609,75 euro;

Projekt uwzględniał również działania przeznaczone do finansowania z Europejskiego Funduszu Społecznego:

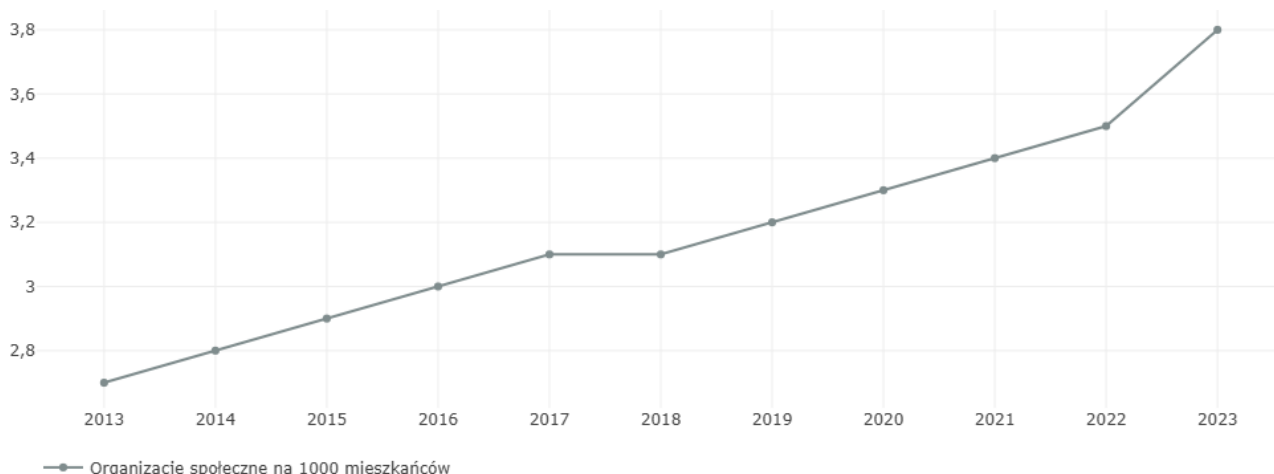
- Działanie 6.4. Wsparcie aktywności zawodowej osób wyłączonych z rynku pracy z powodu opieki nad małymi dziećmi, alokacja: 104 613,15 euro;

- Działanie 7.1. Aktywna integracja, alokacja: 248 780,49 euro;
- Działanie 7.2. Usługi społeczne i zdrowotne, alokacja: 829 268,29 euro;
- Działanie 8.1. Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz wyrównanie dostępu do edukacji przedszkolnej i szkolnej, alokacja: 1 109 146,34 euro;
- Działanie 8.3. Wzmocnienie oraz dostosowanie kształcenia i szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy, alokacja: 373 170,73 euro.

Współpraca z mieszkańcami

Dobra współpraca z licznymi interesariuszami jest postrzegana jako jeden z kluczowych czynników rozwoju instytucjonalnego. W 2023 roku w obszarze Partnerstwa funkcjonowało 535 fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. W latach 2018-2023 liczba organizacji wzrosła o 84.

Ryc. 73. Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

Od kilku lat rośnie kwota dotacji do zadań publicznych wykonywanych przez organizacje pozarządowe, w 2020 r. było to 5 922 873,40, a w 2023 r. już 8 282 994,99, co 1,16% wydatków bieżących gmin. Wskaźnik obrazuje poziom wsparcia samorządu dla rozwoju oddolnych inicjatyw społecznych (NGO). Im większa kwota środków przekazana dla organizacji pozarządowych, tym większy dostęp samorządu i mieszkańców do usług świadczonych przez NGO.

Aktywność mieszkańców

Mieszkańcy chętnie uczestniczą w życiu publicznym – frekwencja w ostatnich wyborach samorządowych (2024) wyniosła ponad 50%, zbliżając się do średniej krajowej. Wysoki poziom relacji sąsiedzkich i aktywność obywatelska przejawia się

m.in. poprzez działające rady osiedli, koła gospodyń wiejskich czy lokalne inicjatywy kulturalne. Dane dotyczące uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez centra, domy i ośrodki kultury wskazują na wyraźny trend odbudowy po okresie pandemii – po spadku w latach 2019–2020 liczba uczestników zaczęła dynamicznie rosnąć, osiągając w 2022 i 2023 roku poziomy wyższe niż przed pandemią. Wzrost ten świadczy o dużym zapotrzebowaniu na ofertę kulturalną i edukacyjną.

Ryc. 74. Uczestnictwo w zajęciach organizowanych przez centra, domy i ośrodki kultury

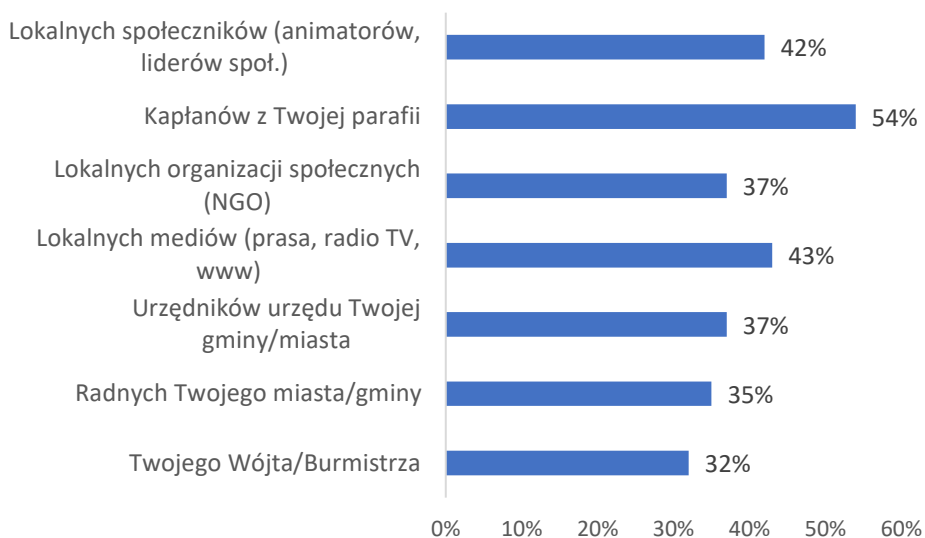
Źródło: Opracowanie własne na podstawie [MRL](#).

W badaniu mieszkańców opinia na temat aktywności społecznej i współdziałania mieszkańców jest podzielona - 44,7% respondentów uznało ją za silną stronę gminy, w której mieszka, natomiast 27,3% twierdzi, że jest to słaba strona.

Ok. 8% młodzieży deklaruje z kolei, że ma już za sobą doświadczenie w działaniach jako wolontariusze, a prawie 24% z nich uważa, że praca w sektorze pozarządowym jest atrakcyjna. To co równoważy w sposób negatywny pozytywne postrzeganie aktywności społecznej przez młodzież to brak zaufania do instytucji i społeczników działających na obszarze Partnerstwa.

Jak pokazują wyniki ankiety młodzi nie mają zaufania ani do przedstawicieli administracji samorządowej różnego szczebla, ani do przedstawicieli duchowieństwa, ani do reprezentantów trzeciego sektora. Nieufni są również wobec mediów. Dobra współpraca z licznymi interesariuszami jest postrzegana jako jeden z kluczowych czynników rozwoju instytucjonalnego. W przypadku Partnerstwa te podwaliny współpracy wydają się dopiero budować.

Ryc. 75. Procent odpowiedzi „Nie ufam” udzielonych dla poszczególnych grup działających na obszarze Partnerstwa (n=617)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „badania młodzieży”.

3.4. Wyniki badań mieszkańców, liderów i młodzieży

Niniejszy rozdział przedstawia najważniejsze wnioski z badań ankietowych, które zostały zrealizowane za pomocą autorskich narzędzi opracowanych przez ZMP w ramach prac nad diagnozą. Wyniki cząstkowe, dotyczące poszczególnych aspektów życia na obszarze Partnerstwa zostały również umieszczone w poszczególnych podrozdziałach.

W I połowie 2022 zrealizowano badanie ankietowe wśród uczniów przedostatnich klas szkół ponadpodstawowych (liceów, techników i szkół branżowych I stopnia).

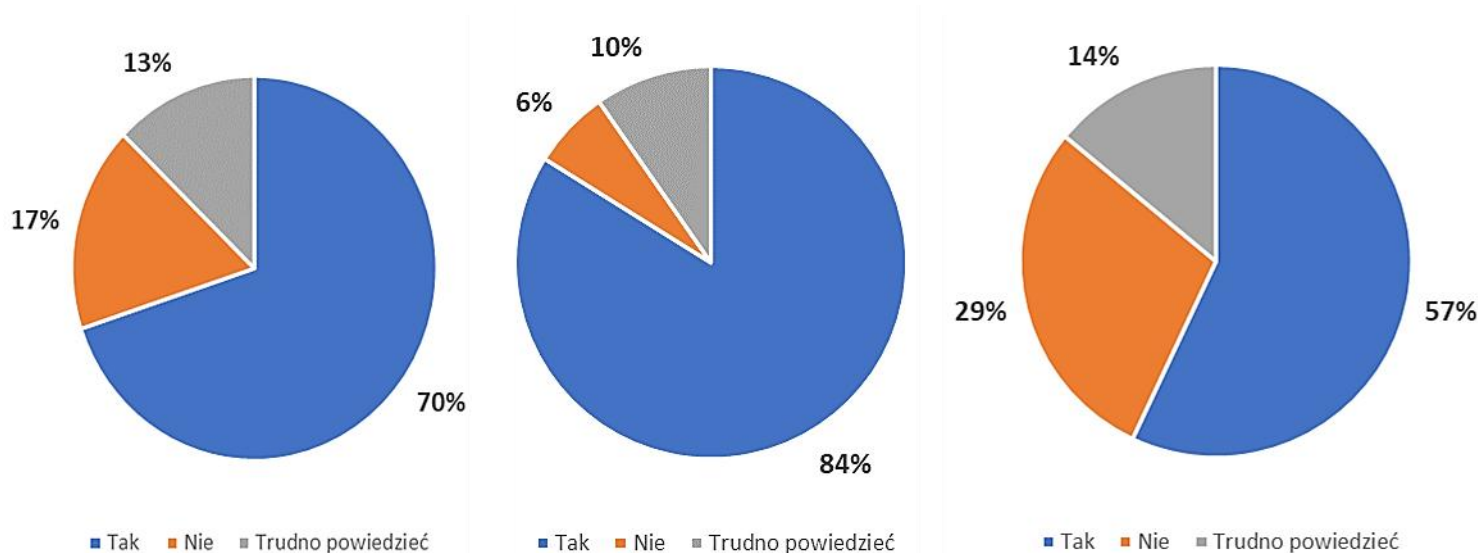
Rozesłano również ankietę do ponad 70 liderów lokalnej społeczności.¹⁸

Dla budowy bardziej pełnego obrazu Partnerstwa kluczowe jest natomiast badanie mieszkańców, które zostało zrealizowane w okresie 7 lipca-11 sierpnia 2022 r. Wzięło w nim udział ponad 1700 mieszkańców gmin obszaru, przy czym nieco ponad 1000 odpowiedziało na 100% pytań z kwestionariusza.

¹⁸ Wyniki tego badania, z uwagi na niereprezentatywny charakter oraz dosyć niski zwrot z ankiet należy traktować pomocniczo.

Podstawowym wnioskiem, jaki pojawia się z badania jest pozytywna ocena obszaru Partnerstwa jako miejsca do życia. Aż 70% mieszkańców uważa, że obszar Partnerstwa jest dobrym miejscem do życia i rozwoju. Równie optymistycznie na to pytanie odpowiadali liderzy lokalni. Mniej entuzjastyczna była natomiast młodzież licealna.

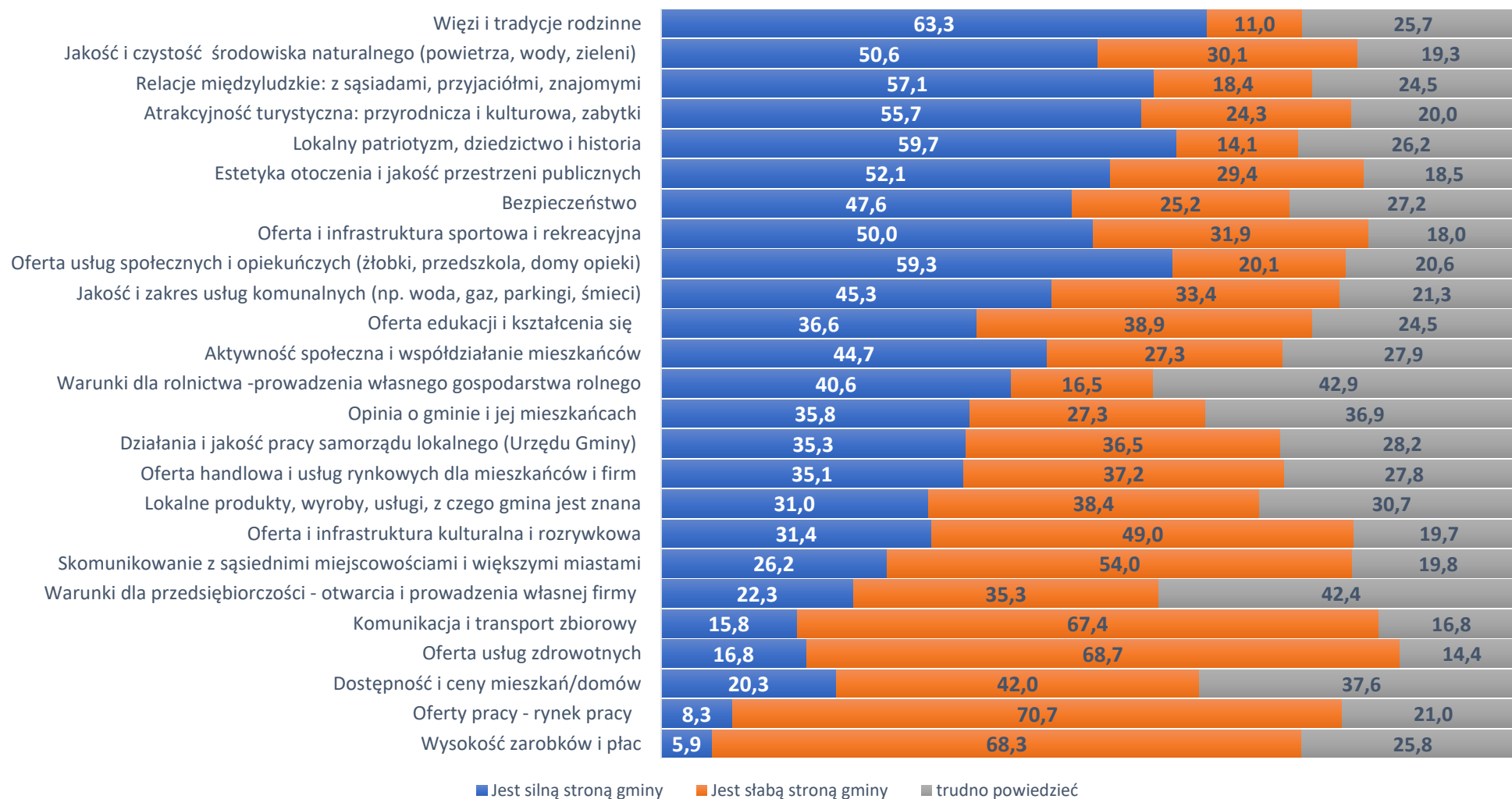
Wykres 3. Czy obszar Partnerstwa jest Twoim zdaniem dobrym miejscem do życia i rozwoju. Od lewej strony: mieszkańcy (n=1027), liderzy (n=31), młodzież (n=707)

Źródło: Wyniki badań ankietowych.

Respondenci zostali również zapytani, co uważają za silne, a co za słabe strony, czyli de facto czynniki, które zachęcają ich do pozostanie na obszarze Partnerstwa lub skłaniają do jego opuszczenia. Wśród silnych stron wskazanych przez mieszkańców dominują czynniki, które możnaby nazwać pozaekonomicznymi. Skupiają się na kwestiach więzi, tradycji, lokalności. Czynniki związane z infrastrukturą i szeroko pojętymi usługami publicznymi pojawiają się dopiero na 8. pozycji. Szczegółowy rozkład odpowiedzi przedstawia poniższy wykres.

Ryc. 76. Co jest silną stroną, a co słabą stroną (minusem) Pana/i gminy (n=1028)

Źródło: Wyniki badań ankietowych mieszkańców.

Podobnie sytuacja wygląda w przypadku młodzieży, która wśród czynników zachęcających do pozostania na obszarze Partnerstwa wskazuje m.in.¹⁹:

- Więzy i tradycje rodzinne – 65%
- Relacje międzyludzkie: z sąsiadami, przyjaciółmi, znajomymi – 59%
- Jakość i czystość środowiska naturalnego (powietrza, wody, zieleni) – 59%
- Estetyka otoczenia i jakość przestrzeni publicznych – 50%
- Lokalny patriotyzm, dziedzictwo, historia, sentyment – 50%

Ankietowani liderzy społeczności również na pierwszych pozycjach wskazują czynniki nie do końca związane z potencjałem gospodarczym na obszarze Partnerstwa. Wyjątek stanowi atrakcyjność turystyczna. Wśród głównych wskazań liderów znajdują się:

- Atrakcyjność turystyczna: przyrodnicza i kulturowa, zabytki – 87%
- Lokalny patriotyzm, dziedzictwo i historia – 81%
- Oferta i infrastruktura sportowa i rekreacyjna – 77%
- Estetyka otoczenia i jakość przestrzeni publicznych – 74%
- Relacje międzyludzkie: z sąsiadami, przyjaciółmi, znajomymi – 74%

W kwestii działań, których podjęcie według respondentów jest kluczowe, w celu poprawy warunków życia na obszarze Partnerstwa dominują już czynniki bardziej ekonomiczne.

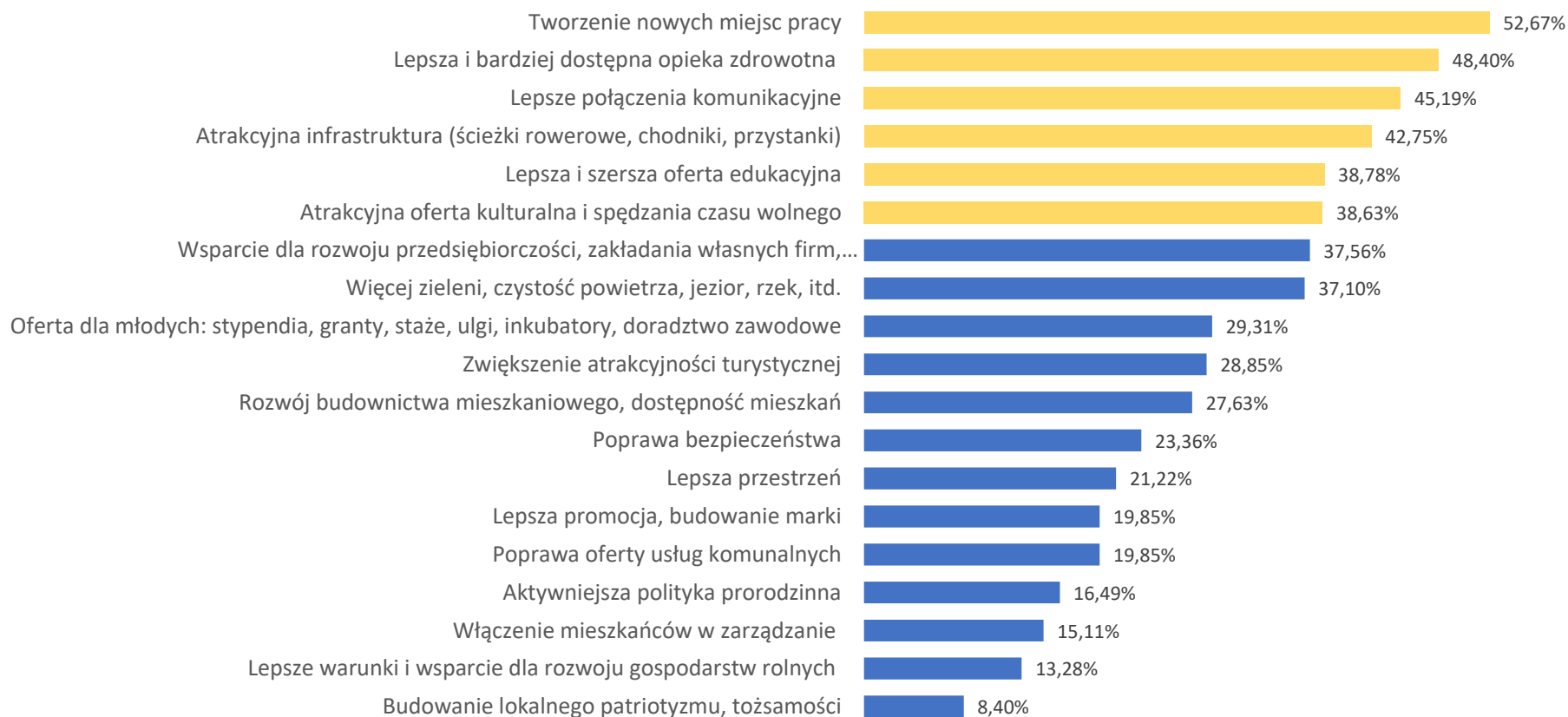
Młodzież zwraca uwagę przede wszystkim na nowe miejsca pracy oraz połączenia komunikacyjne – zapewne umożliwiające im dojazd do tychże miejsc oraz skorzystanie z oferty edukacyjnej, która jest wymieniana na 5. miejscu według ich hierarchii potrzeb. Ważne z perspektywy młodzieży jest też wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości oraz, co ciekawe, lepsza i bardziej dostępna opieka zdrowotna.

Identyczne niemal wskazania zostały dokonane w ramach ankiety mieszkańców i w ramach badania liderów. Różnice dotyczą dosłownie pojedynczych kategorii, przy czym w obu przypadkach na pierwszy plan wybijają się kwestie związane z tworzeniem nowych miejsc pracy, lepszymi połączeniami komunikacyjnymi z regionem i światem, atrakcyjną infrastrukturą miejską oraz warunkami wsparcia dla rozwoju przedsiębiorczości, zakładania własnych firm, czy samozatrudnienia.

Co więcej, liderzy wydają się wyczuwać nastroje młodzieży, wskazując jako ważną potrzebę stworzenie przez samorząd oferty dla młodych, obejmującej stypendia, granty, staże, ulgi, inkubatory przedsiębiorczości, czy doradztwo zawodowe. Równie ważna co w pozostałych grupach okazuje się być atrakcyjna oferta kulturalna i spędzania czasu wolnego. Szczegółowy rozkład odpowiedzi dla poszczególnych grup respondentów został przedstawiony na poniższych wykresach.

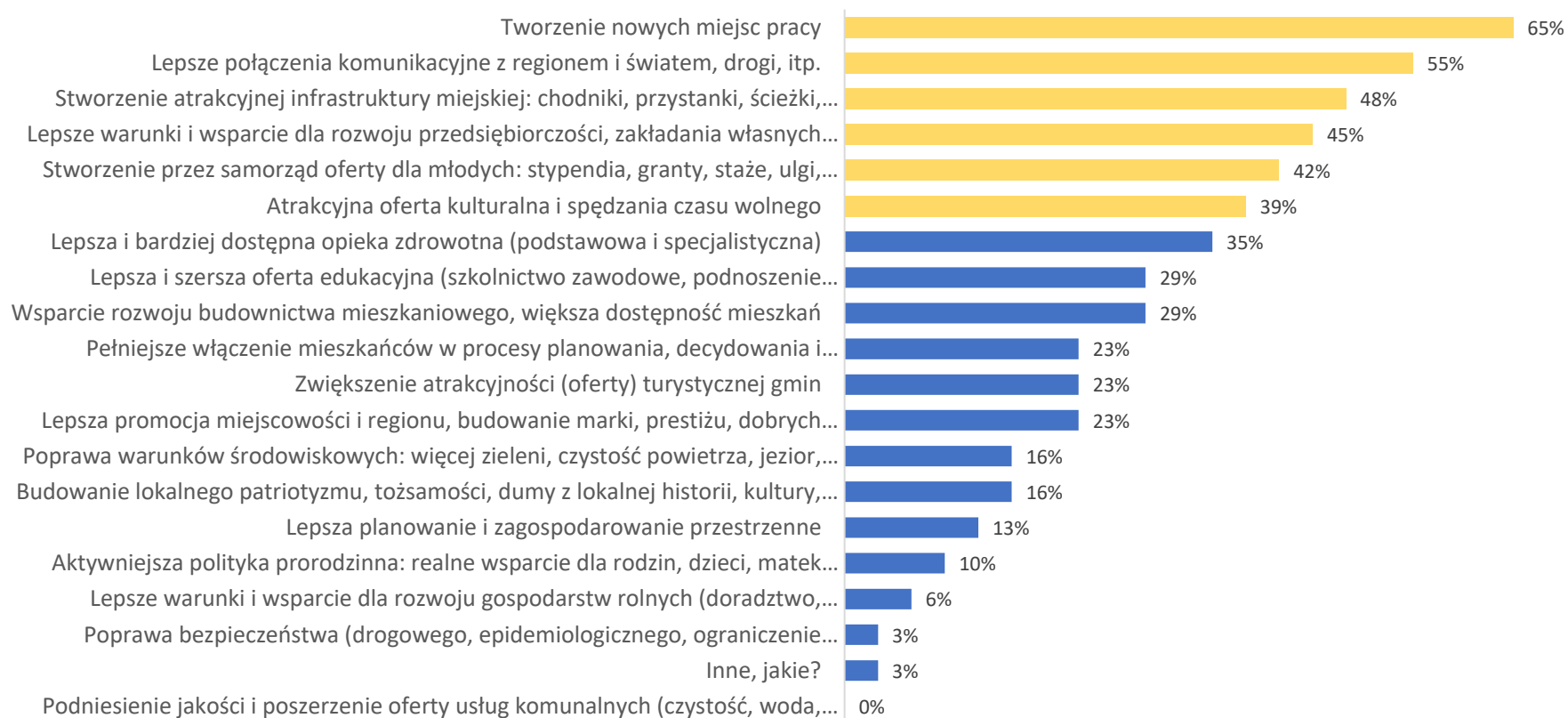
¹⁹ Pełne wyniki badań dostępne będą na stronie Stowarzyszenia ZIT Gniezno - www.zit-gniezno.eu

Ryc. 77. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Jakiego rodzaju przedsięwzięcia powinny zostać zrealizowane na terenie Twojej gminy/miejscowości, abyś chciał/a tu pozostać lub wrócić po studiach i związać z tym miejscem/obszarem swoje plany życiowe? (n=655)

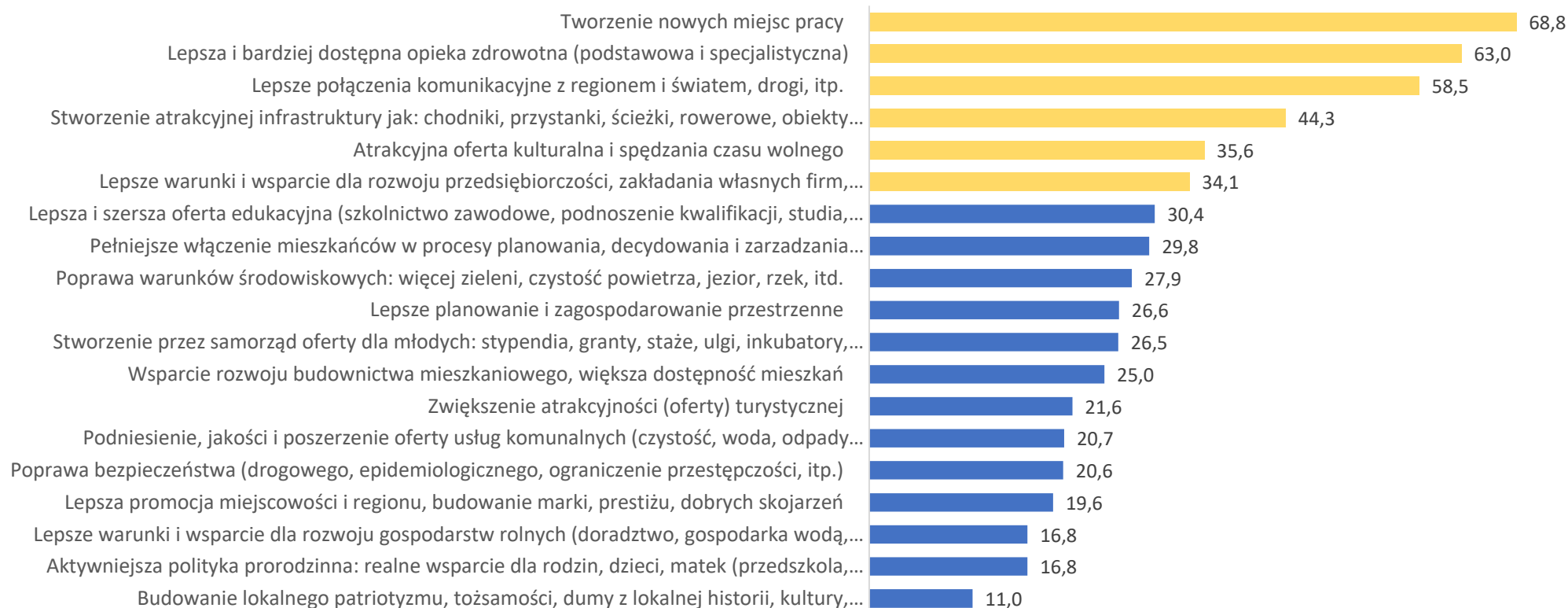
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania młodzieży.

Ryc. 78. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Jakiego rodzaju przedsięwzięcia powinny zostać zrealizowane w obszarze Partnerstwa w pierwszej kolejności, żeby poprawić warunki życia i zachęcić mieszkańców -zwłaszcza młodych, do pozostania bądź powrotu?

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania liderów.

Ryc. 79. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Jakiego rodzaju przedsięwzięcia powinny zostać zrealizowane w Pana/i gminie w pierwszej kolejności, żeby poprawić warunki życia i zachęcić mieszkańców -zwłaszcza młodych, do pozostania bądź powrotu? (n=1027, w ramach pytania można było wskazać 5 najważniejszych odpowiedzi)

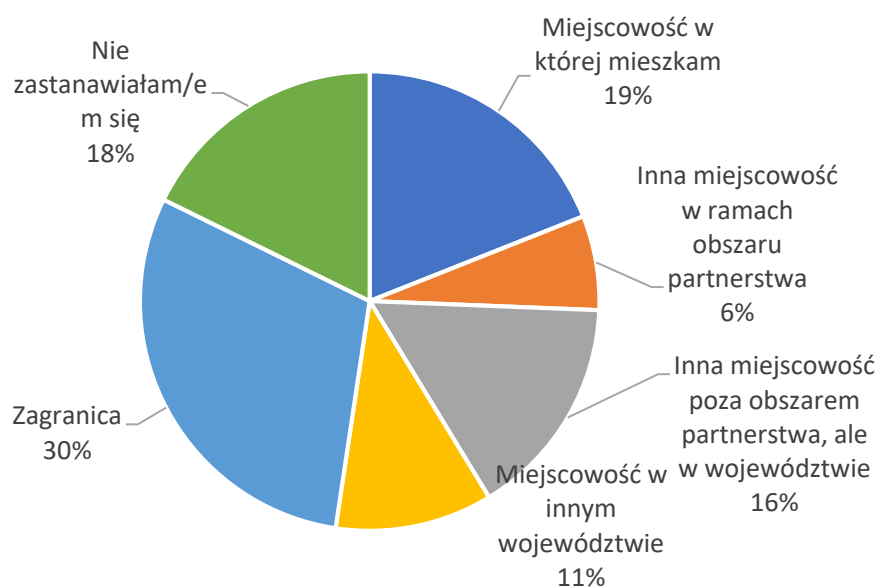

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania mieszkańców.

Z punktu widzenia przyszłości obszaru Partnerstwa istotne są motywacje młodzieży, która ten obszar zamieszkuje. To ich przyszłe decyzje zaważą o potencjale rynku pracy, demografii oraz szeroko pojętym rozwoju społeczno-gospodarczym.

Tymczasem młodzież deklaruje, że o wiele chętniej niż na obszarze Partnerstwa zamieszkałaby poza jego obszarem, przy czym duża część deklaruje mieszkanie poza województwem, czy nawet krajem (łącznie to ponad 40% respondentów).

Ryc. 80. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Gdzie najbardziej chciał(a)byś w przyszłości mieszkać? (n=632)

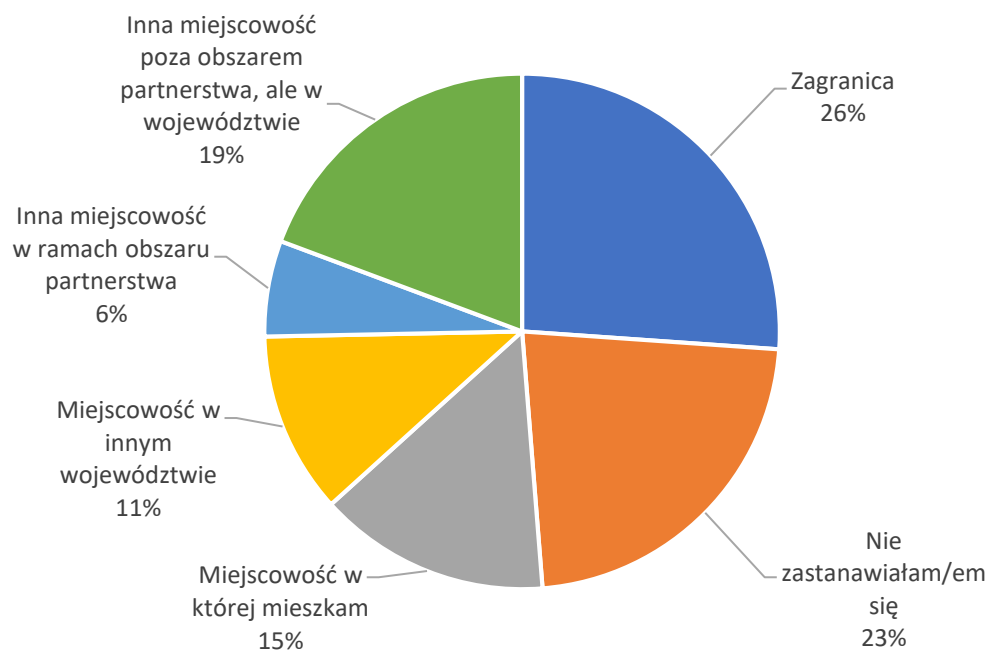

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania młodzieży.

To wynik lepszy niż średnia dla wszystkich Partnerstw biorących udział w projekcie CWD (wynosząca 46%), ale powinien być traktowany jako sygnał alarmowy ze względu na skutki, jakie może przynieść demografii obszaru.

Również duża część respondentów wiąże swoją karierę zawodową z wyjazdem z terenu Partnerstwa, choć porównując z wynikami dla innych Partnerstw, procent osób, które chcą pozostać na obszarze Partnerstwa jest w przypadku ZIT Gniezno nieco większy.

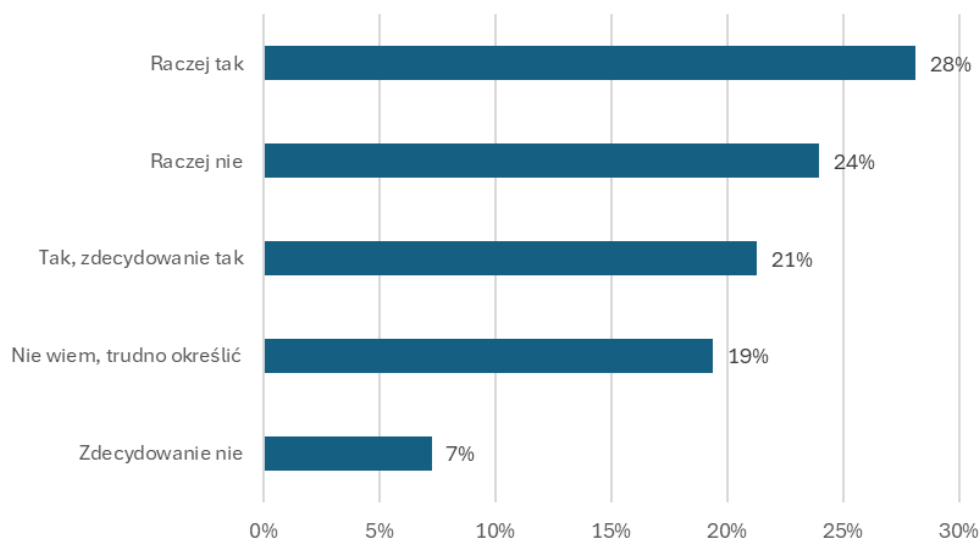
Ryc. 81. Rozkład odpowiedzi na pytanie Gdzie najbardziej chciał(a)byś w przyszłości pracować? (n=632)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania młodzieży.

W obu przypadkach są to wyniki nieco bardziej optymistyczne niż na poziomie kraju, jednak mogą świadczyć o tym, że czynniki ekonomiczne mogą niedługo przewyciężyć te związane z przywiązaniem do obszaru. Potwierdzają to także wyniki badania z 2024 r. w którym młodzież zapytano o skłonności do długoterminowej emigracji zarobkowej – niemal połowa uczniów szkół ponadpodstawowych bierze pod uwagę taki scenariusz, z czego 28% odpowiada „raczej tak”, a 21% „zdecydowanie tak”. Jedynie 31% młodzieży wyklucza taki krok, podczas gdy prawie jedna piąta badanych (19%) nie ma jeszcze sprecyzowanego stanowiska.

Ryc. 82. Rozkład odpowiedzi na pytanie Czy bierzesz pod uwagę podjęcie pracy poza granicami kraju? (długotrwała emigracja, a nie tylko wakacyjna praca)? (n=2058)

Źródło: Diagnoza 2024, dr hab. Joanna Kozielska, prof. UAM; Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Gnieźnie

Wysoki odsetek osób skłonnych do opuszczenia kraju może wynikać z postrzegania lokalnych możliwości zatrudnienia jako niewystarczająco atrakcyjnych w porównaniu do perspektyw zagranicznych. Brak jednoznacznych planów w tej kwestii u znacznej części uczniów sugeruje również potencjalną rolę doradztwa zawodowego oraz polityki samorządowej w kreowaniu bardziej konkurencyjnych warunków do pozostania młodych na lokalnym rynku pracy. Jest to o tyle ważne, że badanie z 2024 r. wykazało, że na chwilę obecną rola doradców zawodowych w kształtowaniu przyszłości młodzieży na obszarze Partnerstwa jest znikoma. Tylko połowa uczniów ma świadomość, że w ich szkole funkcjonuje doradca zawodowy, co wskazuje na niski poziom identyfikacji tej roli wśród młodzieży. Jeszcze bardziej niepokojące są dane dotyczące korzystania z usług doradców – aż 84% badanych uczniów zadeklarowało, że nie korzysta z ich pomocy, a w momencie podejmowania decyzji edukacyjno-zawodowych w zdecydowanej większości zwraca się po rady do rodziców. Ponadto, zajęcia z doradztwa zawodowego mają głównie formę grupową (44%), natomiast spotkania indywidualne, które mogłyby lepiej dostosować wsparcie do indywidualnych potrzeb ucznia, są organizowane niezwykle rzadko (7%). Co więcej, 80% uczniów ocenia liczbę zajęć jako niewystarczającą – odbywają się one bardzo rzadko lub wcale. Taka sytuacja skutkuje tym, że aż 15% młodzieży dokonuje wyboru ścieżki edukacyjnej bez znajomości dostępnej oferty, a blisko 20% uczniów wyraża niezadowolenie z podjętej decyzji o dalszym kształceniu. Również wyniki oceny skuteczności zajęć z doradztwa zawodowego wskazują na ich bardzo ograniczoną efektywność w oczach uczniów. Tylko ok 4% badanych uznało zajęcia za

bardzo pomocne, a kolejne 9% oceniło je pozytywnie. Największa grupa (16%) określiła je jako przeciętne – „ani nie pomogą, ani nie zaszkodzą”, co sugeruje, że uczniowie nie widzą w nich realnej wartości w podejmowaniu decyzji o przyszłości zawodowej. Prawie połowa badanych (43%) w ogóle nie uczestniczyła w takich zajęciach, co dodatkowo podkreśla ich niski zasięg i rolę w systemie edukacji. Co więcej, prawie 18% uczniów oceniło zajęcia negatywnie, tj. jako „w zasadzie niepomocne” lub „zupełnie nieprzydatne”.

Ryc. 83. Uczniowska ocena skuteczności zajęć z obszaru doradztwa zawodowego (n=1987)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Diagnoza 2024, dr hab. Joanna Kozielska, prof. UAM; Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Gnieźnie

Takie wyniki mogą wiązać się z brakiem indywidualizacji zajęć oraz ich incydentalnego charakteru. Problemem jest również niski poziom samoświadomości uczniów w zakresie własnych kompetencji i predyspozycji zawodowych – wielu z nich podejmuje decyzje metodą „chybił-trafił”, a niemal połowa deklaruje, że nie czuje się przygotowana do procesu rekrutacyjnego do szkół i na rynek pracy.

Wyniki badań jasno wskazują, że obecny system doradztwa zawodowego nie spełnia swojej roli w sposób adekwatny do potrzeb młodzieży. Brak indywidualizacji wsparcia, ograniczona świadomość uczniów na temat roli doradców oraz niewielka liczba zajęć sprawiają, że doradztwo nie wpływa znacząco na podejmowane decyzje edukacyjne i zawodowe. Konieczne jest zatem zwiększenie dostępności i skuteczności działań doradców, a także ich większa integracja z procesem edukacyjnym, aby młodzież mogła podejmować bardziej świadome decyzje dotyczące swojej przyszłości.

3.5. Analiza wzajemnych powiązań społecznych, gospodarczych, środowiskowych

3.5.1. Obszar funkcjonalny w strukturze przestrzennej kraju i regionu²⁰

Partnerstwo ZIT Gniezno obejmuje 5 miast oraz 237 miejscowości wiejskich. Odsetek ludności miejskiej wynosi 59,8 %. Jest tym samym równy wskaźnikowi krajowemu i wyższy od wskaźnika dla woj. wielkopolskiego (53,3 %).

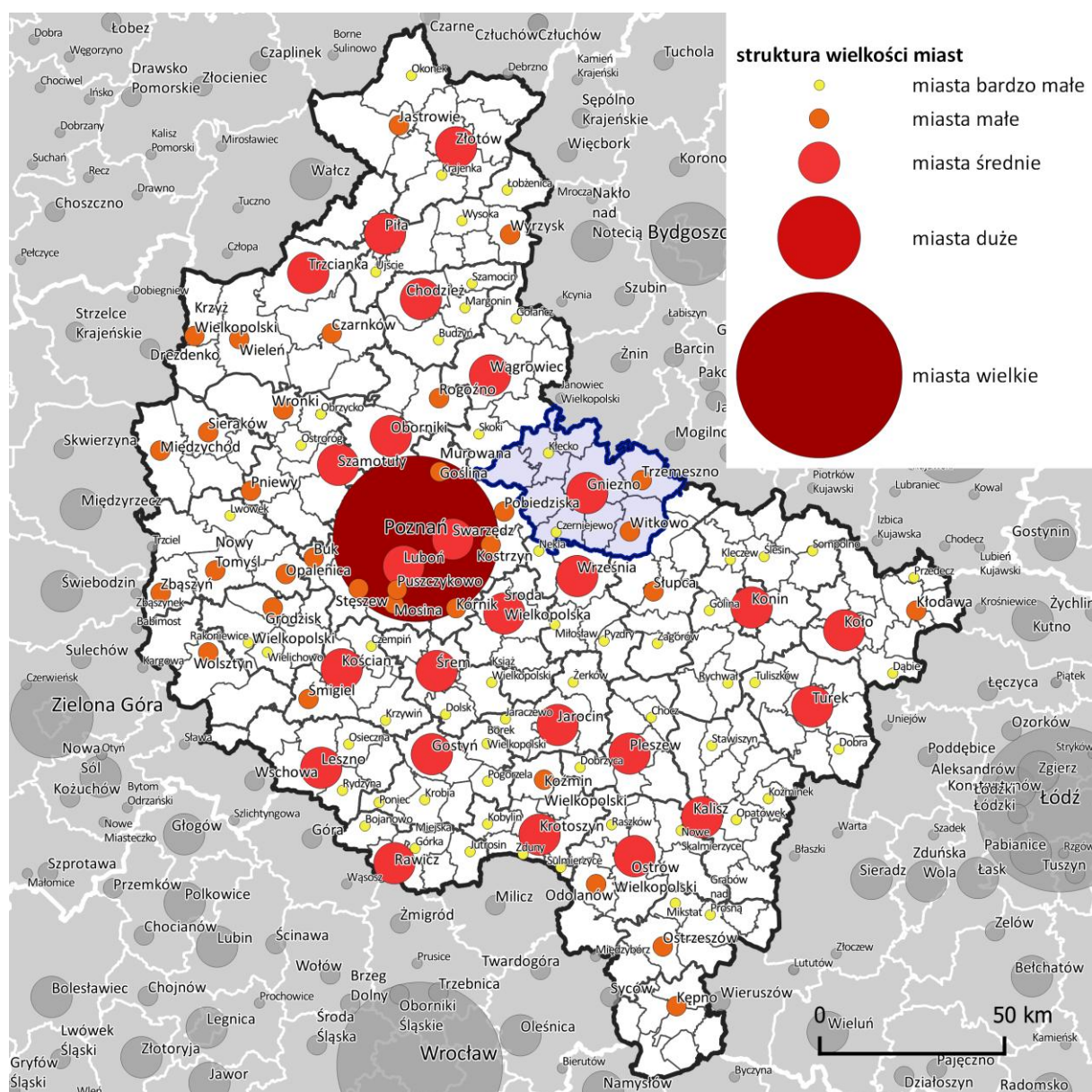
Spośród 5 miast Partnerstwa jedynie Gniezno (63,5 tys. w 2023 r.) jest miastem zaliczanym do miast średniej wielkości – do grupy miast liczących od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców. Kolejne dwa: Trzemeszno (7,2 tys.) i Witkowo (7,4 tys.) zaliczane są do miast małych – liczących od 5 tys. do 20 tys. mieszkańców, a pozostałe: Czarniejewo (2,5 tys.) i Kłecko (2,5 tys.) to miasta bardzo małe - poniżej 5 tys. mieszkańców²¹.

Obszar Partnerstwa położony jest na wschód od Poznania (538,4 tys. mieszk.) – stolicy województwa wielkopolskiego, do którego odległość drogowa z Gniezna wynosi ok. 60 km. Na północ od Partnerstwa leży Bydgoszcz (326,4 tys. mieszk.), oddalona od Gniezna o ok. 82 km. Rozkład przestrzenny miast na terenie Wielkopolski wykazuje charakterystyczne uporządkowanie - typowe dla układów osadniczych, które wykształciły się w tej części Europy, w regionach rolniczych o w miarę równinnym ukształtowaniu terenu.

²⁰ Diagnoza sytuacji przestrzennej została wykonana w oparciu o opracowania własne oraz Wielkopolskiego Biura Planowania Przestrzennego w Poznaniu - wyciągi z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Wielkopolskiego Wielkopolska 2020+, przyjętego uchwałą Nr V/70/19 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 25 marca 2019 r. oraz dane BDL GUS nt. ludności za 2023 r.

²¹ Miasta bardzo małe (do 5 tys. mieszkańców), miasta małe (5-20 tys. mieszkańców, *dla miast powiatowych 5-15 tys.), miasta średnie (20-100 tys., *dla miast powiatowych 15-100 tys.), miasta duże (100-500 tys. mieszkańców), miasta wielkie (powyżej 500 tys. mieszkańców)

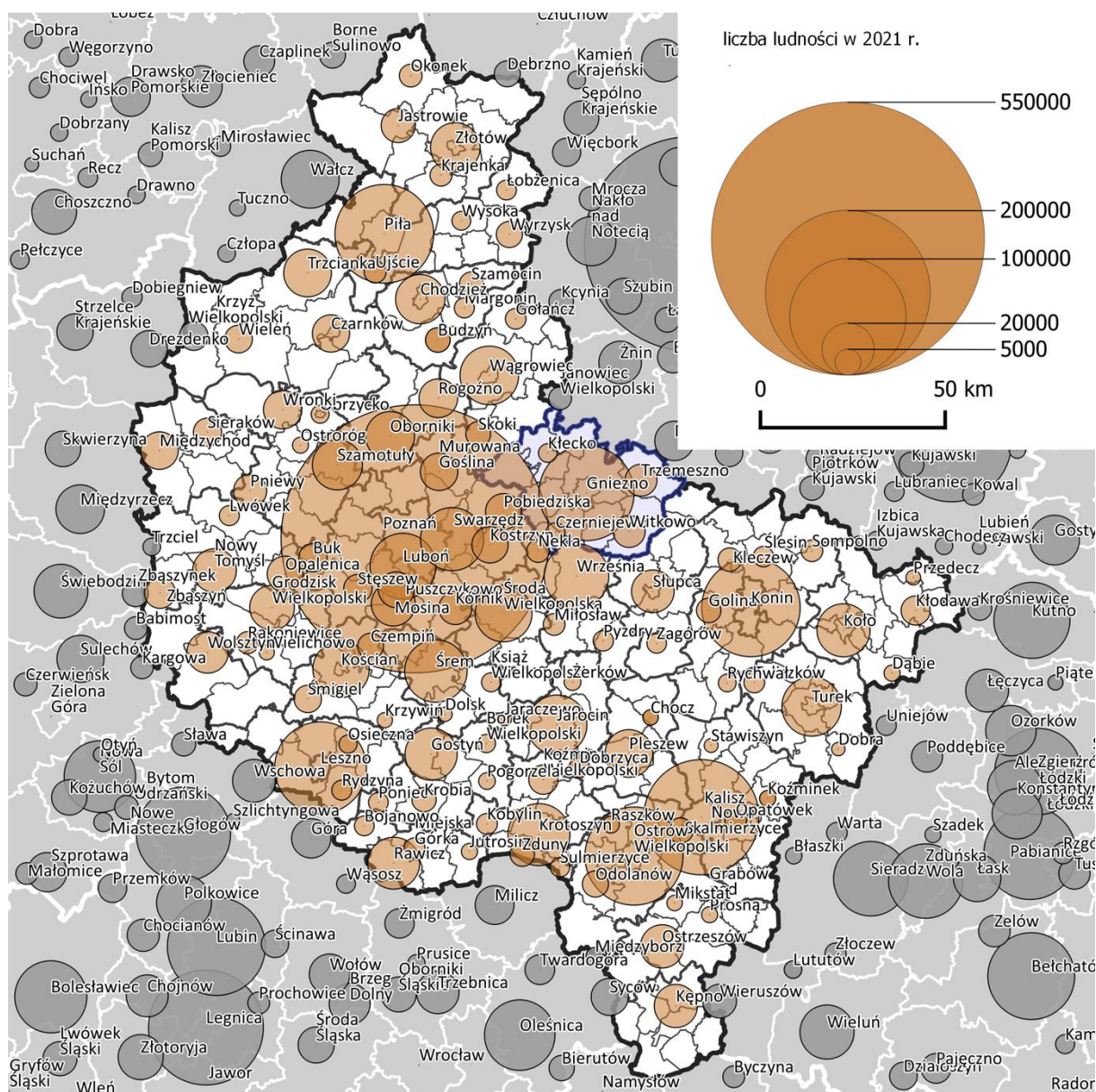
Ryc. 84. Rozkład wielkościowy miast w partnerstwie i w otoczeniu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Gęsta jest siatka miast średnich (20-100 tys. mieszk.) oraz miast małych (5-20 tys. mieszk.) pełniących funkcje ośrodków usługowych w zakresie ponadpodstawowym. Odległości pomiędzy nimi zawierają się w granicach ok. 20-30 km. Najbliższym Gniezna miastem średnim jest Września (31,8 tys. mieszk.) oddalona o ok. 25 km.

Ryc. 85. Sieć miast w otoczeniu Partnerstwa wg liczby ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zwartość / rozproszenie zabudowy. Na Ryc. 86 przedstawiono analizę zwartości / rozproszenia zabudowy na terenie Partnerstwa. W analizie za minimalny stopień zwartości struktur zabudowy przyjęto zgrupowanie co najmniej 40 budynków, niebędących budynkami o funkcji pomocniczej, w którym odległości pomiędzy sąsiadującymi budynkami nie przekraczają 100 m (obrys poprowadzony w odległości

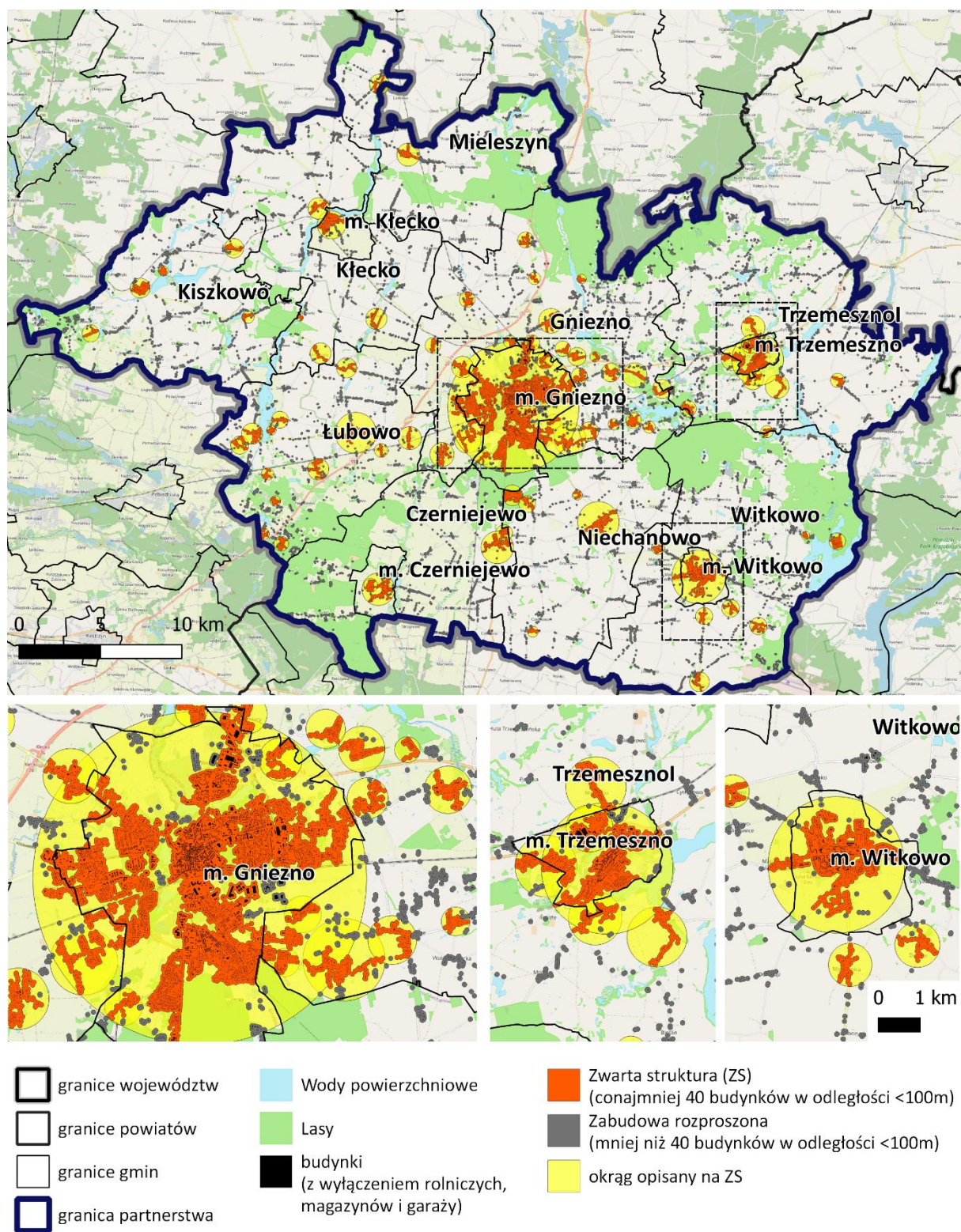
50 m od zewnętrznych krawędzi skrajnych budynków).²² Tak wyznaczone obszary zwartej zabudowy obejmują ok. 68% analizowanych budynków. Pozostałe 32% budynków występuje w formach mniejszych zgrupowań zabudowy (poniżej 40 budynków) oraz w formie zabudowy rozproszonej.

Na terenie Partnerstwa **przeważają regularne, zaplanowane formy** osadnicze: planowa zabudowa miejska oraz wsie folwarczne **o dużym stopniu koncentracji**. Pokazane na rysunku minimalne okręgi otaczające obszary zwartej zabudowy wskazują na jej koncentryczne formy. W okręgach o średnicach nie przekraczających 2 km mieści się większość miejscowości wiejskich. Okręgi o średnicy około 2-3 km opisać można na większych miejscowościach gminnych (np. Łubowo, Niechanowo) i małych miasteczkach (np. Witkowo, Trzemeszno). Jedynie okrąg obejmujący największe miasto Gniezno, które ma ok. 67 tysięcy mieszkańców, przekracza nieco 4 km. Miejscowości podmiejskie stanowią także zwarte i samodzielne jednostki, układające się w strukturę tzw. „koralików na nici”.

Prócz wzorcowych miejscowości o wyjątkowo zwartej struktury w obszarze Partnerstwa występuje znaczny udział zabudowy rozproszonej, zwiększającej swoją intensywność w obszarach podmiejskich.

²² Założenie powyższe jest zgodne z zapisami projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z uproszczeniem procesu inwestycyjno-budowlanego (wersja z dnia 14.11.2017 r.), która ostatecznie nie została uchwalona.

Ryc. 86. Zwartość / rozproszenie zabudowy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z BDOT10k.

3.5.2. Analiza powiązań funkcjonalnych oraz określenie wiodących funkcji na obszarze

Jednym z założeń diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej obszaru Partnerstwa było, że kluczowym aspektem funkcjonalności obszaru jest poziom jego "samowystarczalności usługowej", czyli to w jakiej skali usługi potrzebne i oczekiwane przez mieszkańców są im dostarczane (świadczone) na terytorium Partnerstwa. Aby zbadać tę samowystarczalność usługową obszaru Partnerstwa zrealizowano badania wśród samorządów w zakresie bilansu usług, z wykorzystaniem specjalnego formularza wypełnianego przez zespół reprezentantów każdej z gmin, w tym wyższe kierownictwo. Podczas badań poproszono badanych o odpowiedź na następujące pytania:

1. Czy mieszkańcy Twojej gminy wyjeżdżają poza jej teren w celu skorzystania z usługi? W tym, jak duża część mieszkańców zainteresowanych usługą korzysta z niej poza terenem gminy i jakie gminy wybierają wyjeżdżający, w celu skorzystania z usługi?
2. Czy osoby z innych gmin przyjeżdżają do Twojej gminy w celu skorzystania z usługi? W tym, jak duża część odbiorców usługi w Twojej gminie pochodzi spoza jej terenu i z jakich gmin przyjeżdżają osoby, które korzystają z usługi w Twojej gminie?

W przypadku pozytywnej odpowiedzi badani wskazywali 3 gminy, do których najczęściej wyjeżdżają mieszkańcy ich gminy, aby skorzystać z określonych usług oraz 3 gminy, z których najczęściej przyjeżdżają.

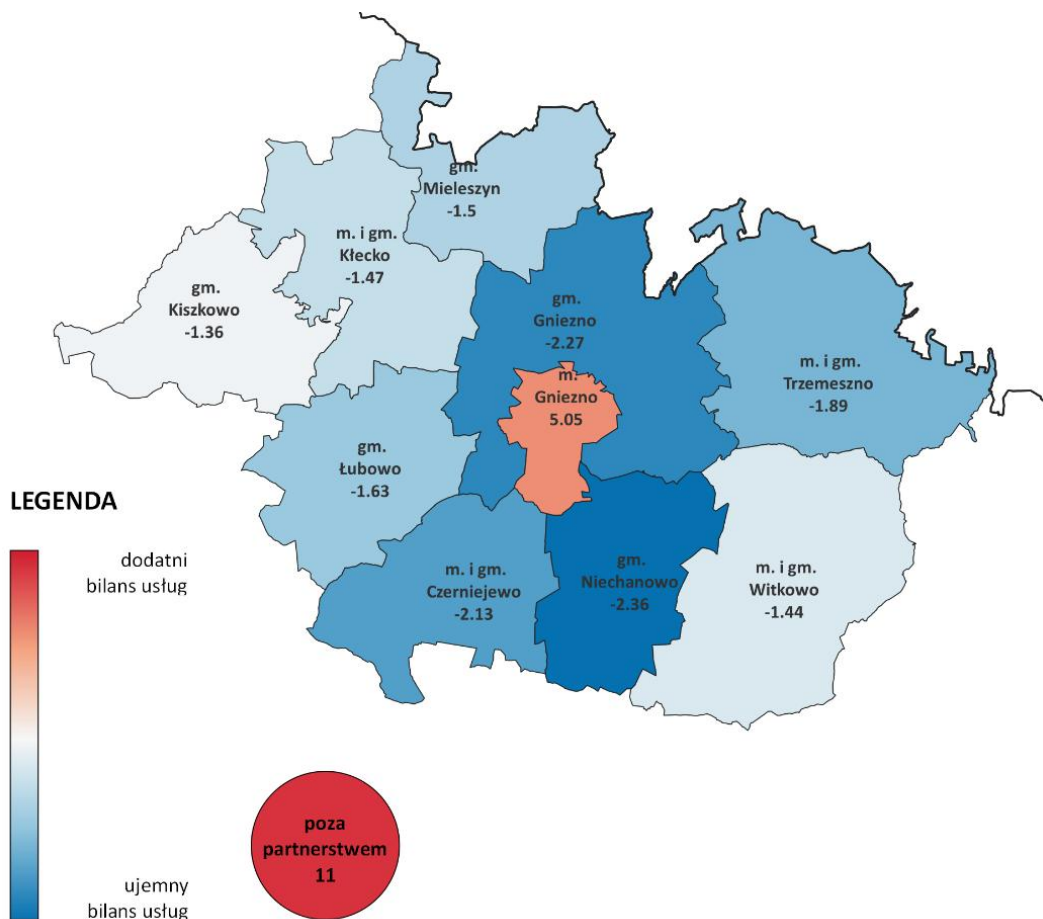
Lista usług została pogrupowana w kilka obszarów:

- Edukacja i wychowanie,
- Opieka zdrowotna,
- Kultura, rozrywka i rekreacja,
- Inne usługi publiczne,
- Usługi rynkowe,
- Rynek pracy.

Wyniki badań wskazują, że najwyższy bilans dodatni wśród członków Partnerstwa dla usług ogółem jest w przypadku ośrodka powiatowego. Oznacza to, że Miasto Gniezno więcej usług eksportuje, niż importuje. Duża grupa mieszkańców Partnerstwa korzysta natomiast również z oferty usług poza jego obszarem.

Sytuacja jest oczywiście bardziej zróżnicowana w poszczególnych analizowanych obszarach. W dalszej części rozdziału przedstawiono wyniki bilansu w rozbiciu na kategorie usług.

Ryc. 87. Bilans usług ogółem

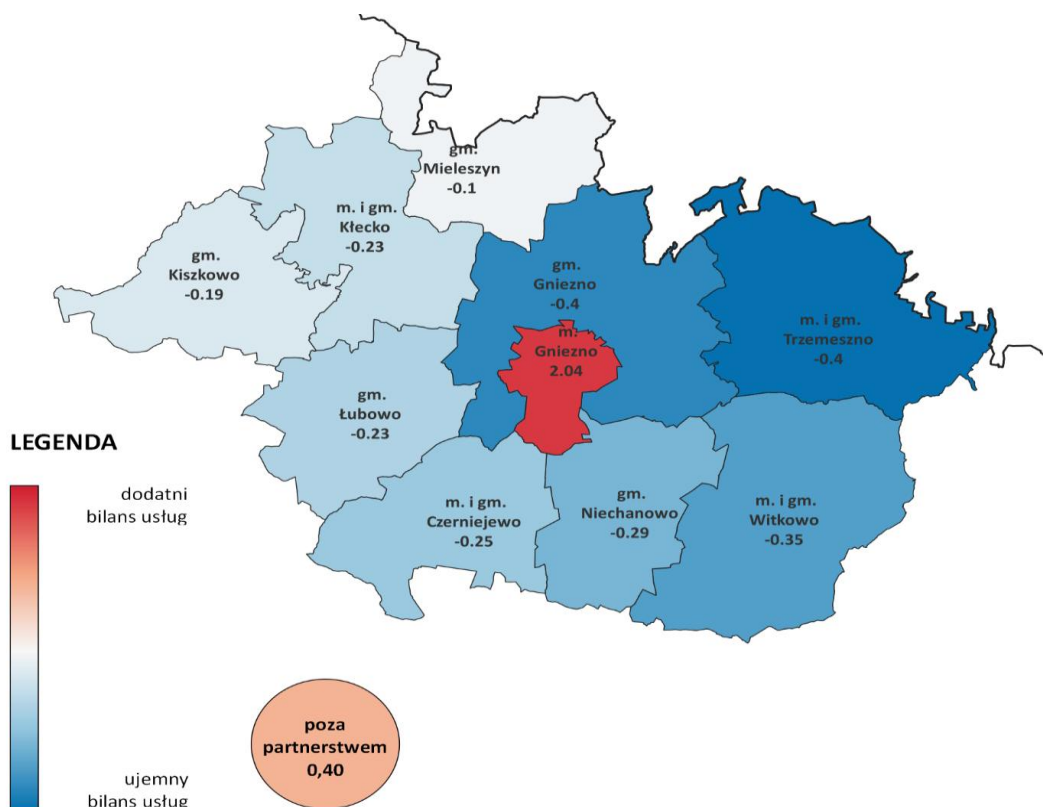

Źródło: Matryca bilansu usług na terenie Partnerstwa.

W zakresie usług w obszarze „Edukacja i wychowanie” wzięto pod uwagę edukację podstawową dzieci oraz opiekę nad dziećmi obejmującą przedszkola i żłobki, a także edukację w szkołach ponadpodstawowych.

Bilans wykazał, że jeśli chodzi o eksport usług tego typu liderem na obszarze Partnerstwa jest Miasto Gniezno. Importerami usług są w zasadzie wszystkie pozostałe gminy, przy czym w nieco mniejszym stopniu niż pozostałe importuje je np. Kiszkowo i Mieleszyn. Gminy Partnerstwa korzystają również z usług tego typu poza Partnerstwem.

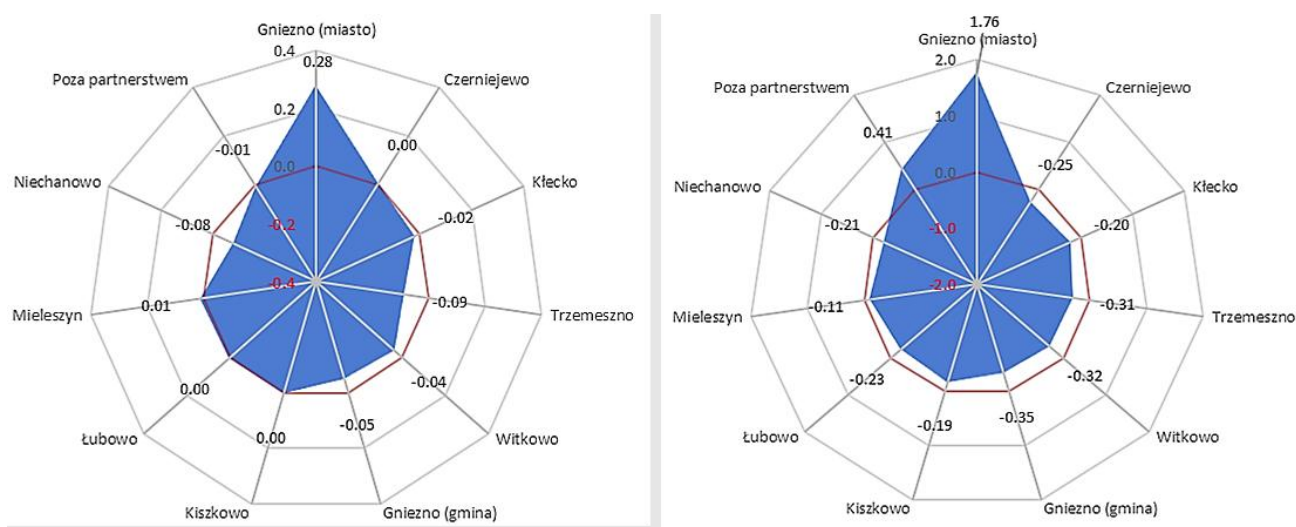
Ryc. 88. Bilans usług dla kategorii „Oświata i wychowanie”

Źródło: Matryca bilansu usług na terenie Partnerstwa.

Na poniższych diagramach przedstawiono zbilansowane wartości przepływów dla obszaru „Edukacja i wychowanie”, po uwzględnieniu wartości „exportu z” i „importu do” danej gminy. W przypadku gdy pole oznaczone kolorem niebieskim wykracza poza zarysowaną czerwonym kolorem linię równowagi, to dana gmina jest eksporterem netto danego typu usługi. Jeśli natomiast wartość niebieskiego pola znajduje się poniżej linii równowagi, to jest ona jej importerem. Tym samym wśród głównych importerów netto dla edukacji podstawowej znajdują się Niechanowo, Trzemeszno, Witkowo oraz Kłecko. W jeszcze większym stopniu gminy Partnerstwa są importerami usług oświatowych obejmujących edukację ponadpodstwową. W obu przypadkach głównym eksporterem pozostaje Miasto Gniezno.

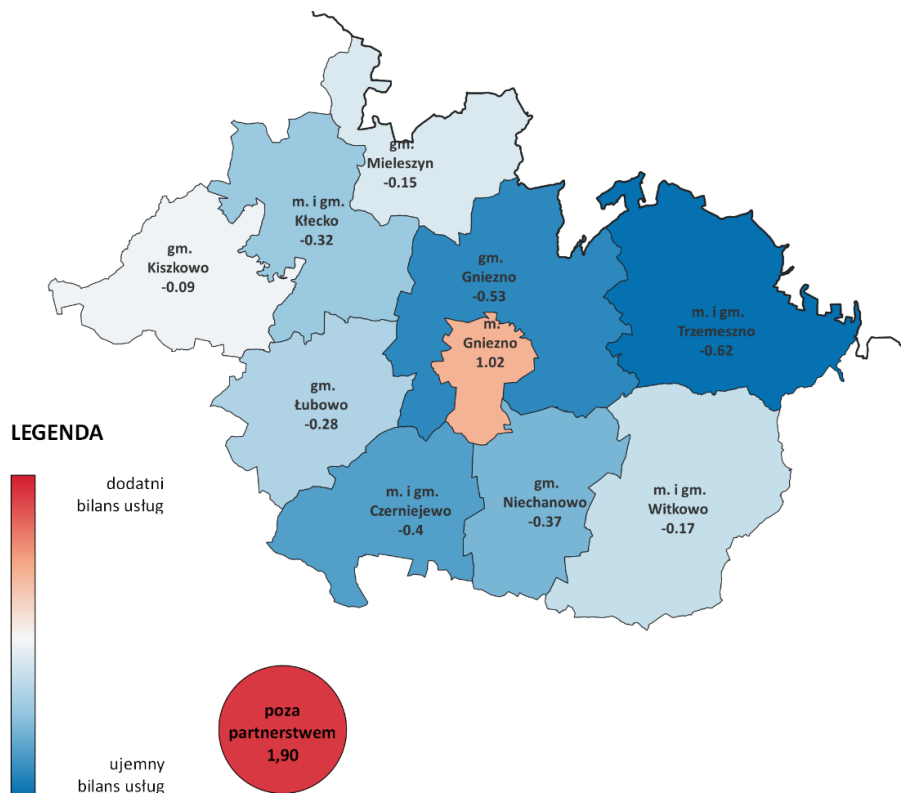
Ryc. 89. Bilans dla usług edukacja podstawowa (L) i edukacja ponadpodstawowa (P)

Źródło: Matryca bilansu usług na terenie Partnerstwa.

W zakresie „Opieki zdrowotnej” analizowano korzystanie przez mieszkańców z podstawowej oraz specjalistycznej opieki zdrowotnej. Usługi zdrowotne w największym stopniu zapewniane są poza obszarem Partnerstwa, choć udział miasta Gniezno na tle innych gmin jest również zauważalny

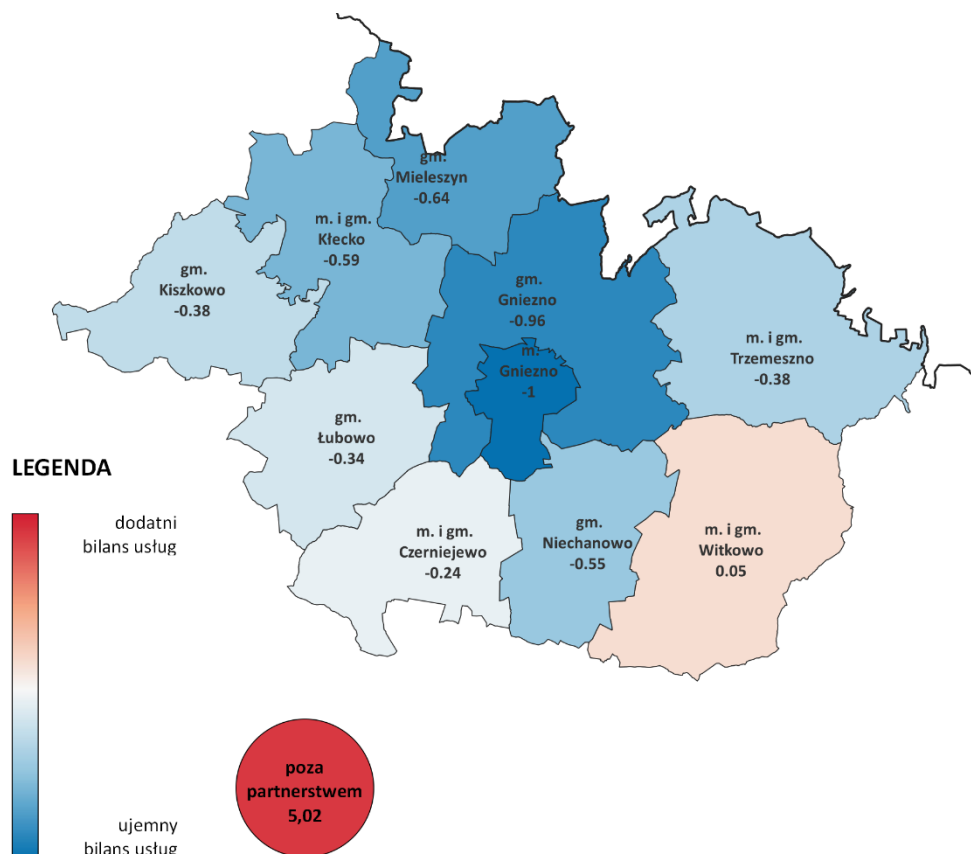
Ryc. 90. Bilans usług dla kategorii “Opieka zdrowotna”

Źródło: Matryca bilansu usług na terenie Partnerstwa.

Interesujące wydają się wyniki badań w kategorii „Kultura, rozrywka i rekreacja” w przypadku których nie wykazano jednoznacznie dominacji ośrodka powiatowego. Większość usług w tym obszarze mieszkańcy Partnerstwa wydają się importować spoza Partnerstwa.

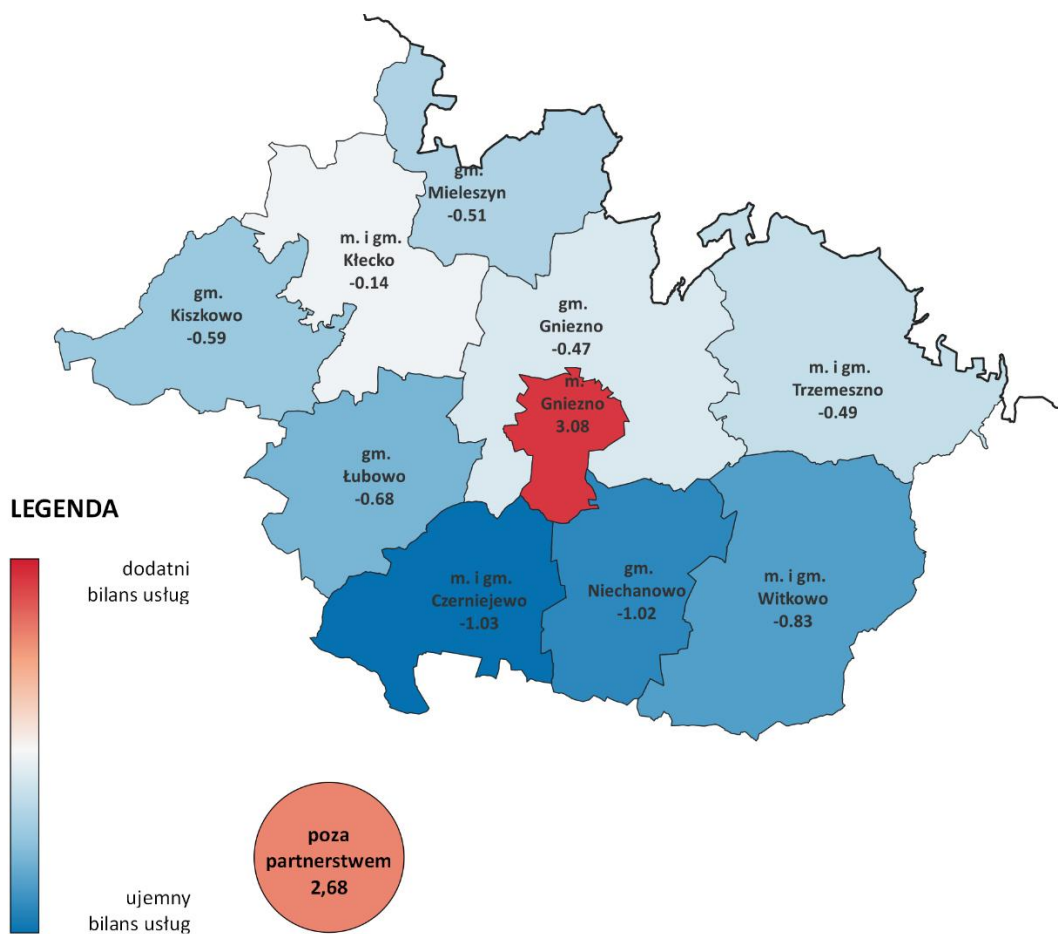
Ryc. 91. Bilans usług dla kategorii „Kultura, rozrywka i rekreacja”

Źródło: Matryca bilansu usług na terenie Partnerstwa.

Najszerszą badaną kategorię usług stanowią „Usługi rynkowe” w ramach których analizowano 8 rodzajów usług dla mieszkańców: zakupy artykułów podstawowych, zakupy artykułów przemysłowych, drobne usługi naprawcze, usługi typu „beauty”, usługi bankowe i finansowe, doradztwo specjalistyczne, usługi budowlane i transportowe oraz usługi gastronomiczne. Miasto Gniezno w tym przypadku okazuje się być eksporterem niemal wszystkich rodzajów usług. Importerami są natomiast gminy otaczające, szczególnie Czarniejewo i Niechanowo. W przypadku zakupu artykułów przemysłowych, drobnych napraw, usług finansowych i ubezpieczeniowych, a także doradztwa specjalistycznego odnotowano duży import spoza Partnerstwa.

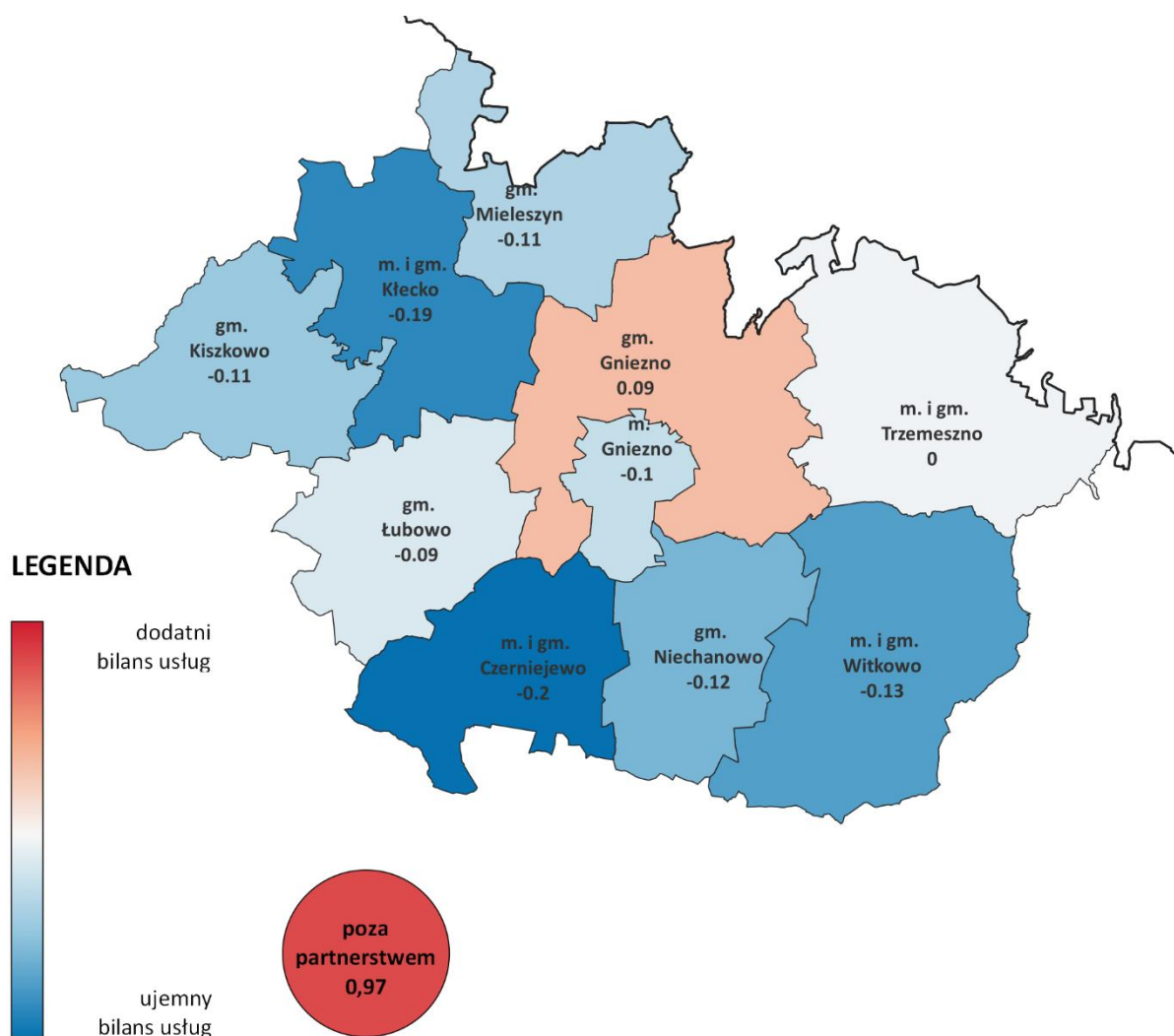
Ryc. 92. Bilans usług dla kategorii „Usługi rynkowe”

Źródło: Matryca bilansu usług na terenie Partnerstwa.

W ramach kategorii „Rynek pracy” analizie poddano kategorię praca zawodowa, poszukiwanie pracy. Na obszarze Partnerstwa najsilniejszym eksporterem tej usługi okazuje się być gmina Gniezno. Oprócz tego znaczna część mieszkańców Partnerstwa korzysta z tych usług poza jego obszarem.

Ryc. 93. Bilans usług dla kategorii „Rynek pracy”

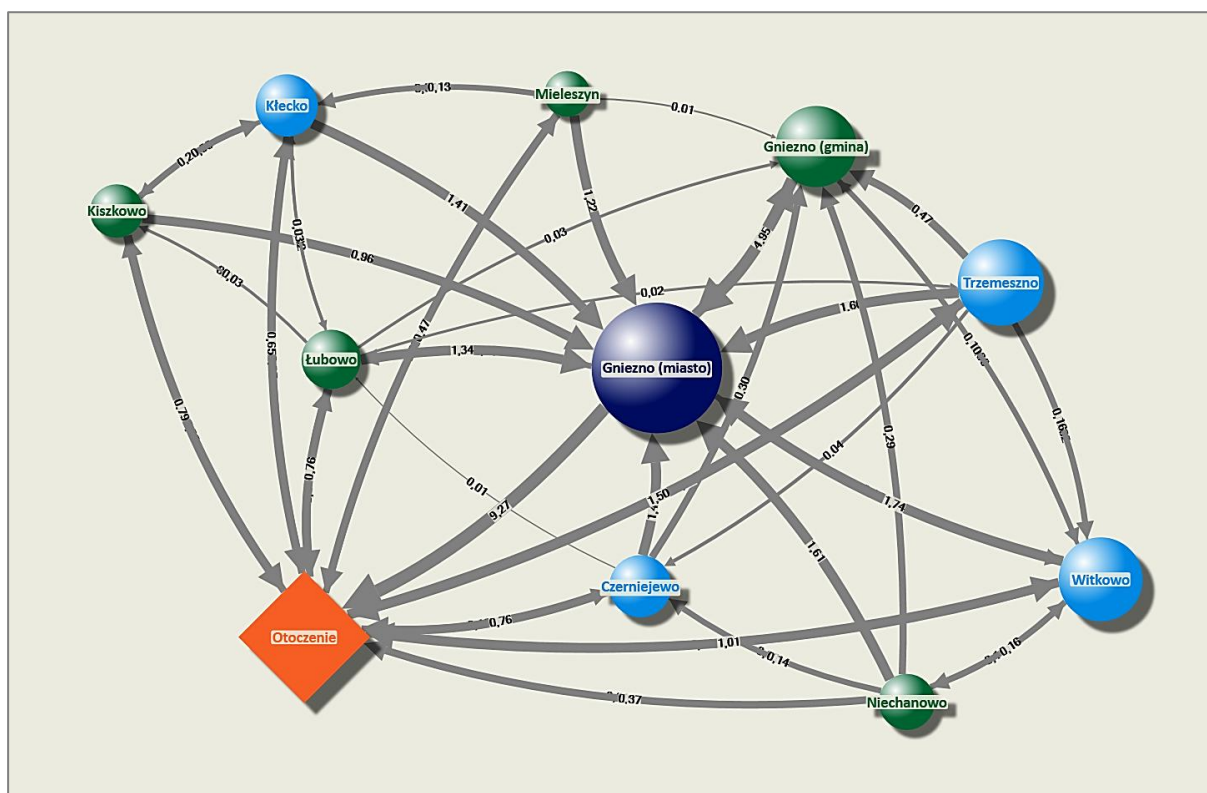
Źródło: Matryca bilansu usług na terenie Partnerstwa.

3.5.3. Powiązania społeczne, gospodarcze i środowiskowe

Badanie bilansu usług pokazało nie tylko silne powiązania społeczne, gospodarcze i środowiskowe pomiędzy poszczególnymi gminami Partnerstwa, lecz także z obszarem wykraczającym poza MOF.

Z ogólnego obrazu przedstawionego na poniższym schemacie widać silną rolę Miasta Gniezno, jako dostawcy usług, ale również powiązania miasta-rdzenia z mniejszymi ośrodkami.

Ryc. 94. Przepływy pomiędzy gminami Partnerstwa a jego otoczeniem – zbiorczy obraz

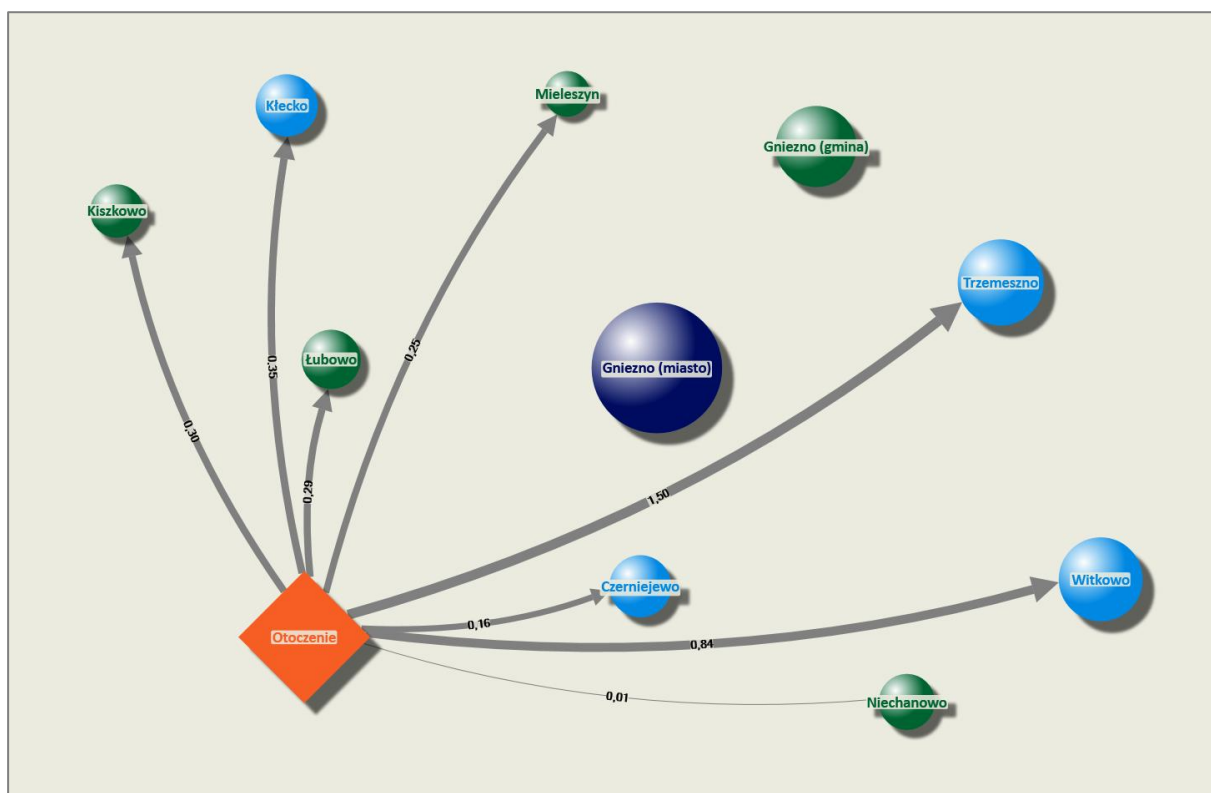
Źródło: Matryca bilansu usług na terenie Partnerstwa.

Miasto jest np. wzajemnie powiązane z otaczającą je gminą Gniezno w zakresie realizacji usług związanych z kulturą i rekreacją, w szczególności umożliwiających realizację pasji i hobby. Podobnie w zakresie zapewniania usług rynkowych, takich jak zakupy podstawowe, drobne naprawy, czy usługi typu „beauty”. Z kolei w przypadku usług budowlanych, remontowych i transportowych wzajemna wymiana Miasta zachodzi również z Łubowem.

W zakresie poszczególnych typów usług publicznych Partnerstwo charakteryzuje się sporą samowystarczalnością, część z nich natomiast jest importowana z zewnątrz. Pytaniem otwartym pozostaje, na ile Partnerstwo chce w tym zakresie polegać na dostawcach zewnętrznych, a na ile maksymalizować zapewnianie tych usług w ramach swojego obszaru.

Badanie bilansu pokazało również, że niektóre gminy z obszaru ZIT Gniezno są też eksporterem wybranych typów usług poza jego obszar. W największym stopniu rolę taką pełnią Trzemeszno i Witkowo. Co ciekawe miasto Gniezno nie wykazało żadnej istotnej sprzedaży usług dla osób przyjeżdżających spoza terenu Partnerstwa.

Ryc. 95. Eksport usług poza partnerstwo – zbiorczy obraz

Źródło: Matryca bilansu usług na terenie Partnerstwa.

4. Analiza potencjałów, problemów i potrzeb obszaru partnerstwa

4.1. Kluczowe potencjały obszaru partnerstwa (zasoby i produkty lokalne)

4.1.1. Zasoby i produkty

O potencjale rozwojowym obszaru Partnerstwa najlepiej mówią znajdujące się na jego terenie zasoby, oferowane produkty i usługi, które przynoszą lub mogą przynieść korzyści bezpośrednie w formie dochodów, lub pośrednie poprzez wytworzenie wartości dodanej dla mieszkańców i interesariuszy Partnerstwa. W ramach prac nad diagnozą obszaru podjęto próbę identyfikacji lokalnych zasobów, które mogą być wykorzystane do rozwoju Partnerstwa.

Zasoby lokalne potraktowano jako elementy rzeczywistości każdej gminy wchodzącej w skład Partnerstwa, które mają lub mogą mieć znaczenie dla jej rozwoju. W ramach identyfikacji zasobów wyróżniono ich następujące kategorie

- środowiskowe,
- kulturowe,
- społeczne,
- ekonomiczne,
- technologiczne i infrastrukturalne,
- organizacyjne i instytucjonalne,
- relacyjne.

Dokonując identyfikacji zasobów lokalnych na poziomie gminy szczególną uwagę zwrócono na ich unikalność, a także stopień wykorzystania na potrzeby rozwoju gminy (a w konsekwencji tworzenia produktów gminnych).

W wyniku ww. ćwiczenia zidentyfikowano ok. 200 zasobów, które następnie zostały poddane analizie pod kątem możliwości ich wykorzystania dla potrzeb rozwojowych gmin z obszaru Partnerstwa.

Kolejnym etapem była próba identyfikacji produktów, tj. materialnych i niematerialnych elementów szeroko pojętej struktury funkcjonalno-przestrzennej gmin, które stają się przedmiotem wymiany rynkowej pośrednio lub bezpośrednio.

Tabela 25. Zestawienie najważniejszych zasobów wypracowanych w trakcie prac nad diagnozą wraz z możliwościami ich wykorzystania

L.p.	Nazwa zasobu	Możliwość wykorzystania zasobu do rozwoju Partnerstwa (produkty)
1.	Zasoby leśne (lasy, obszary chronione Natura 2000, pomniki przyrody, parki krajobrazowe, tereny rekreacyjne dla mieszkańców)	- Trasy spacerowe i tematyczne, miejsce aktywności seniorów, miejsce aktywności młodzieży - Kontynuacja wysiłków inwestycyjnych, w celu poprawy jakości życia na obszarze Partnerstwa, m.in. w zakresie dostępności komunikacyjnej, gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami
2.	Rzeki i zbiorniki wodne	- Rozwój infrastruktury służącej w celach rekreacyjnych i gospodarczych (pośrednio: generowanie miejsc pracy) - Stworzenie miejsc aktywności dla młodzieży i seniorów
3.	Kolebka państwowości polskiej	- Trasy spacerowe i tematyczne, miejsce aktywności seniorów, miejsce aktywności młodzieży - Rozpoznawalne imprezy kulturalne bazujące na dziedzictwie historycznym
4.	Aktywni mieszkańcy (w tym jako wyodrębnione grupy: seniorzy i młodzież)	- Obszar Partnerstwa przyjazny seniorom - usprawnienie przestrzeni publicznych pod kątem dostępności dla tej grupy, usprawnienie komunikacji, rozwój usług dedykowanych seniorom, np. z zakresu telemedycyny - Organizacja szkoleń i akcji, które pozwolą zdobywać umiejętności potrzebne w codziennym życiu - Włączenie młodzieży w planowanie działań rozwojowych – utworzenie Młodzieżowej Rady

L.p.	Nazwa zasobu	Możliwość wykorzystania zasobu do rozwoju Partnerstwa (produkty)
		Partnerstwa – składającej się z przedstawicieli gmin, dyskutującej o potrzebach tej grupy wiekowej
5.	Kapitał ludzki – młodzież z wysokimi aspiracjami edukacyjnymi	• Tworzenie programów mentoringowych, rozwój szkolnych centrów doradztwa zawodowego, współpraca z uczelniami wyższymi i firmami oferującymi staże
6.	Potencjał doradców zawodowych (niewykorzystany)	• Zwiększenie roli doradców poprzez rozwój indywidualnych konsultacji, organizację targów edukacyjnych i lokalnych dni kariery
7.	Istniejąca infrastruktura sportowa	• Rozbudowa oferty sportowej i rekreacyjnej dla młodzieży i seniorów
8.	Dobre skomunikowanie wewnętrzne obszaru oraz ze stolicą województwa. Bliskość innych ośrodków miejskich	• Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości • Rozwój transportu, w tym transportu alternatywnego • Współpraca z uczelniami i pracodawcami z tych miast w celu tworzenia programów praktyk i staży, które mogłyby skłonić młodych ludzi do pozostania w regionie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie efektów prac Grupy Roboczej.

4.2. Kluczowe problemy obszaru Partnerstwa

W niniejszym podrozdziale próbowano dokonać podsumowania zidentyfikowanych problemów Partnerstwa, czyli czynników (zarówno wewnętrznych, jak i zewnętrznych), które utrudniają kreowanie rozwoju na jego terenie. Podstawą analiz były badania gabinetowe opierające się na relatywnie nowych opracowaniach

(dokumentach strategicznych i programowych dotyczących różnych aspektów życia na terenie Partnerstwa) oraz bogaty dorobek badań społecznych zrealizowanych w ramach prac nad diagnozą. Oprócz tego, formułując najważniejsze problemy, dokonano walidacji pewnych hipotez pojawiających się w trakcie prac, za pomocą dostępnych danych statystycznych.

W **wymiarze gospodarczym** wskaźniki działalności gospodarczej wskazują, że obszar Partnerstwa na tle innych partnerstw oraz na tle kraju charakteryzuje się relatywnie wysokim ogólnym poziomem rozwoju gospodarczego. Podstawowe wskaźniki przedsiębiorczości są zbliżone do krajowych i regionalnych. Diagnoza pokazała jednak, że na obszarze Partnerstwa wśród działających firm dominują podmioty małe, zatrudniające do 9 osób. Maleje liczba firm większych i średnich, jak również firm z kapitałem zagranicznym.

Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku zmienia się na obszarze Partnerstwa na niekorzyść: rośnie odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym, spada w wieku przedprodukcyjnym, choć proces ten nie jest tak intensywny jak w niektórych innych Partnerstwach. Patrząc na liczbę absolwentów szkół średnich, która od lat wzrasta można by więc mieć nadzieję, że sytuację gospodarczą „uratuje” nowe pokolenie przedsiębiorców. Również wyniki badania młodzieży pozwalają postawić tezę, że znaczna część młodzieży byłaby zainteresowana prowadzeniem działalności gospodarczej, bo ponad 61% młodych ludzi postrzega własną działalność gospodarczą za atrakcyjną, a prawie 58% sądzi tak o pracy w firmie rodzinnej. Pytani jednak o konkretne zamiary nie są już tak entuzjastyczni i ponad 40% deklaruje, że prowadzenia działalności nie rozważa. Wśród tej grupy jest też prawie 20% grupa niezdecydowanych. Młodzież wydaje się potrzebować wsparcia w tym zakresie, co z kolei pociąga za sobą konieczność podejmowania działań edukacyjnych i większej współpracy z przedsiębiorcami. Tutaj szansa może stać się nie do końca wykorzystany potencjał integracji lokalnego środowiska przedsiębiorców. Z lokalnym rynkiem nie wiążą swojej przyszłości również ci, którzy pracę w rodzinnym gospodarstwie rolnym lub prowadzenie własnego gospodarstwa rolnego uważają za mało atrakcyjne (łącznie prawie 60% negatywnych odpowiedzi).

Bariery w wymiarze gospodarczym są powiązane z tymi w **wymiarze społecznym**, gdzie jednym z największych wyzwań jest wyludnianie się, szczególnie w grupie mieszkańców młodych. Tempo tych procesów jest mniej dynamiczne niż na innych obszarach kraju, jednak motywacje młodzieży, która jest rozdarta pomiędzy przywiązaniem do swoich lokalnych ojczyzn oraz najbliższych im osób, a motywacjami stricte ekonomicznymi oznaczają, że bez podjęcia zdecydowanych działań młodzież, mogąca stanowić koło zamachowe rozwoju obszaru Partnerstwa podejmie decyzję, że należy go jednak opuścić.

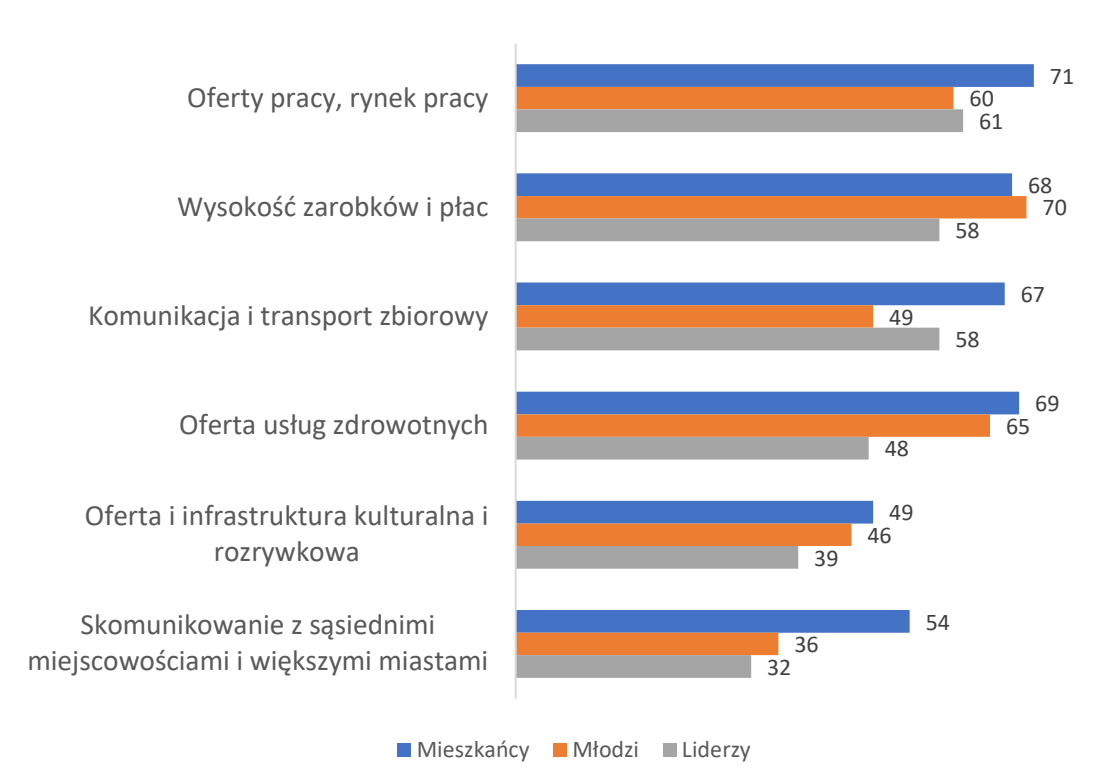
Świadczą o tym chociażby wyniki „badania młodzieży”, w którym uczniowie wskazują więzi i tradycje rodzinne oraz relacje międzyludzkie jako najważniejsze atuty obszaru (odpowiednio 65% i 59% wskazań), a z drugiej strony ponad połowa liczy się z opuszczeniem obszaru Partnerstwa (patrz rozdział 3.4). Młodych nie zachęca wysokość zarobków, nie widzą też perspektyw w znalezieniu pracy. Jeśli dodać do tego malejącą liczbę ofert pracy na obszarze Partnerstwa oraz zapotrzebowanie na pracowników w różnej wielkości ośrodkach w bliższym i dalszym sąsiedztwie ZIT Gniezno, może okazać się, że młodzież z obszaru funkcjonalnego, której całkiem dobre wyniki egzaminów świadczą wysokim potencjale intelektualnym, spożytkuje go z korzyścią dla innych samorządów.

Bariery w obszarze społecznym i gospodarczym uzupełniają te **w wymiarze środowiskowo – przestrzennym**. Wyzwania w obszarze lokalnego środowiska przyrodniczego dotyczą m.in. sposobów gospodarowania zasobami środowiska. Presja związana z działalnością człowieka na terenach zurbanizowanych czy rolniczych, ale też duże połacie terenów niezabudowanych sprawiły, że jakość wód podziemnych oraz powierzchniowych jest zróżnicowana. To między innymi pogarszające się warunki wodne powodują, że znaczący potencjał rolniczy obszaru nie jest w pełni wykorzystany.

Analiza sytuacji w wymiarze przestrzennym pokazuje też negatywne tendencje w obszarze dostępności komunikacyjnej Partnerstwa, pomimo dokonanych zmian w tym obszarze. Patrząc na wyniki badań mieszkańców, z punktu widzenia konieczności poprawy jakości życia na obszarze Partnerstwa, powinny być w tym zakresie podejmowane kolejne wysiłki inwestycyjne.

Dla zobrazowania omówionych powyżej wyzwań przytaczamy ponownie dane nt. tego, jak różne grupy mieszkańców identyfikują słabe strony obszaru Partnerstwa.

Ryc. 96. Słabe strony obszaru Partnerstwa

Źródło: Opracowanie własne.

4.3. Analiza SWOT

Tabela SWOT w poszczególnych sferach

Tabela 26. Analiza SWOT w wymiarze gospodarczym

WYMIAR (SFERA) GOSPODARCZA	
Silne strony	Słabe strony
Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki	Sytuacja materialna mieszkańców
Rynek pracy i kwalifikacje siły roboczej	Stan finansów lokalnych (zdolność finansowania rozwoju)
Niskie bezrobocie	Wysokość zadłużenia poszczególnych partnerów (Okres spłaty długu za pomocą

	średniej kwoty pełnej nadwyżki operacyjnej)
Przedsiębiorczość i aktywność mieszkańców	Dochody mieszkańców gminy i poziom ich zróżnicowania
Zrównoważenie elementów budżetu	Pogarszająca się dostępność i jakość oferowanych miejsc pracy
Dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej	
Szanse	Zagrożenia
Poprawa struktury finansowania działań rozwojowych	Malejąca kwota wydatków inwestycyjnych przypadająca na 1 mieszkańca
Wysokość i struktura wydatków	Niestabilna sytuacja ekonomiczna (wzrost inflacji) (czynnik zewnętrzny)
Poprawa konkurencyjności i zdywersyfikowanej struktury podmiotów gospodarczych	Pogorszenie się sytuacji materialnej mieszkańców w związku ze wzrostem cen energii oraz inflacją (czynnik zewnętrzny)
Wzrost zamożności społeczeństwa (czynnik zewnętrzny)	Rosnące oczekiwania mieszkańców odnośnie wzrostu wynagrodzeń
Możliwości wynikające z programów UE 2021–2027 oraz perspektywy 2028+ (czynnik zewnętrzny)	Niestabilna sytuacja ekonomiczna w kraju (czynnik zewnętrzny)
	Niestabilna sytuacja gospodarcza, np. zerwane łańcuchy dostaw, wyhamowanie inwestycji prywatnych, wzrost kosztów energii (czynnik zewnętrzny)

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 27. Analiza SWOT w wymiarze społecznym

WYMIAR (SFERA) SPOŁECZNA	
Silne strony	Słabe strony
Względnie stabilna ogólna sytuacja demograficzna na tle kraju	Dostępność i jakość wybranych rodzajów usług oraz infrastruktury
Korzystny współczynnik obciążenia demograficznego - ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	Nie do końca wykorzystane zasoby instytucjonalne, integracja i kapitał społeczny gminy
Dodatni przyrost naturalny	Słaba oferta usług zdrowotnych
Dobrze rozwinięte relacje międzyludzkie: z rodziną, sąsiadami, przyjaciółmi, znajomymi	Niska aktywność obywatelska mieszkańców
Dostępność i jakość zasobów mieszkaniowych	
Istniejąca infrastruktura (kulturalna, sportowa i zdrowotna)	
Szanse	Zagrożenia
Silne więzi z obszarem Partnerstwa, przywiązanie do tradycji rodzinnych	Dalsze niekorzystane zmiany w liczbie i strukturze wieku mieszkańców
Coraz lepsze zasoby instytucjonalne gminy - liczba podmiotów, zakres współpracy, kwalifikacje urzędników	Ruchy migracyjne (rosnące saldo migracji osób w wieku 15-39)
Zwiększająca się mobilność społeczeństwa (Rozwój miast spowodowany migracją mieszkańców z większych ośrodków)	Spadek zainteresowania ofertą kulturalną i sportową

Wzrost zapotrzebowania na wyspecjalizowanych pracowników	Malejąca aktywność obywatelska mieszkańców
Wydłużanie się średniego czasu życia	Pogarszająca się sytuacja systemu ochrony zdrowia
Większa aktywność zawodowa seniorów	Pogorszenie usług edukacyjnych i kształcenia zawodowego dla różnych grup wiekowych
Napływ migracyjny (czynnik zewnętrzny)	

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 28. Analiza SWOT w wymiarze klimatyczno-środowiskowo i przestrzennym

WYMIAR (SFERA) KLIMATYCZNO-ŚRODOWISKOWA I PRZESTRZENNA	
Silne strony	Słabe strony
Walory środowiskowe	Ład i struktura przestrzenna obszaru
Rozwinięta funkcja rolnicza	Lokalne środowisko przyrodnicze
Rozwinięty system gospodarowania odpadami	Mała liczba lasów
Rozwijający się system dróg rowerowych	Mała liczba terenów objęta objętych różnymi formami ochrony przyrody / Udział powierzchni obszarów cennych przyrodniczo prawnie chronionych w powierzchni JST
	Mały udział powierzchni gminy objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni gminy ogółem

	Niedostatecznie rozwinięty system kanalizacji
Szanse	Zagrożenia
Rozwój alternatywnych rozwiązań komunikacyjnych w miastach	Pogarszająca się jakość sieci dróg
Zmniejszająca się ilość zmieszanych odpadów komunalnych zebranych w ciągu roku przypadająca na 1 mieszkańca	Pogarszająca się dostępność indywidualnych środków transportu
Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców	Malejąca skala ruchu turystycznego
Malejąca ilość ścieków przemysłowych i komunalnych wymagających oczyszczania odprowadzona do wód lub do ziemi	Rosnące zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w ciągu roku na 1 mieszkańca
Transformacja energetyczna	Pogorszenie jakości powietrza, w związku ze wzrostem cen energii i czasowym zniesieniem normy jakości węgla spalane w gospodarstwach domowych
	Coraz częstsze anomalie pogodowe związane ze zmianami klimatu, np. nawałne deszcze

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 28. Analiza SWOT w obszarze mobilności miejskiej

OBSZAR MOBILNOŚCI MIEJSKIEJ	
Silne strony	Słabe strony

Zapewnione podstawowe przewozy publicznego transportu zbiorowego w kierunku miasta – rdzenia ze wszystkich gmin OF, szczególnie w godzinach porannego i popołudniowego szczytu (zapewniona możliwość dojazdu do pracy / szkoły)	Ograniczony dostęp do zbiorowego transportu publicznego w dni wolne od pracy (weekendy, święta)
Układ drogowy obejmujący dwie drogi krajowe: drogę ekspresową S5 i drogę krajową DK 15 oraz 4 drogi wojewódzkie (DW 190, DW 194, DW 197, DW260) – stanowiące głównie drogi o charakterze tranzytowym, umożliwiające szybki dojazd do dużych ośrodków miejskich, w tym stolic dwóch województw: Poznania i Bydgoszczy	Niezadowalająca jakość taboru w lokalnym transporcie zbiorowym
Funkcjonujące na OF dwie linie kolejowe pasażerskie (linia 281 i 353); dworzec kolejowy w Gnieźnie jako ważny punkt przesiadkowy w komunikacji kolejowej	Zbyt mała liczba połączeń lokalnego transportu zbiorowego, wykluczenie transportowe części miejscowości OF
Rozwijający się system dróg rowerowych, który dzięki współpracy gmin w tym zakresie zaczyna tworzyć spójny układ połączeń w obrębie gmin i w ramach obszaru funkcjonalnego	Deficyt parkingów buforowych i miejsc postojowych na terenie miasta - rdzenia, zwłaszcza w pobliżu głównych destynacji
Rozwijająca się współpraca gmin OF w obszarze systemu połączeń rowerowych	
Funkcjonujący i stale rozbudowywany Gnieźnieński Rower Miejski	
Strefa „Tempo30” oraz strefa płatnego parkowania w mieście – rdzeniu jako czynniki poprawiające bezpieczeństwo	

oraz sprzyjające rotacyjności parkowania w ścisłym centrum	
Szanse	Zagrożenia
Rozwój alternatywnych rozwiązań komunikacyjnych w miastach	Pogarszająca się jakość sieci dróg
Tendencja wzrostowa popularności alternatywnych środków transportu: roweru i hulajnogi	Brak spójności sieci infrastruktury rowerowej
Rosnące wykorzystanie roweru zarówno jako rekreacyjnego, jak i podstawowego środka transportu wśród mieszkańców OF	
Rozwijająca się współpraca gmin OF w obszarze systemu połączeń rowerowych	

Źródło: Opracowanie własne.

W oparciu o powyższe sformułowano wizję transportu w obszarze mobilności:

Obszar Funkcjonalny Miasta Gniezna w 2030 roku jest obszarem zrównoważonego transportu, posiadającym wysokiej jakości drogi, wykorzystującym w pełni potencjał transportu zbiorowego, z funkcjonalnym systemem dróg rowerowych, bezpiecznym dla wszystkich uczestników ruchu

4.4. Czynniki warunkujące rozwój

Dostępne zasoby, kluczowe produkty Partnerstwa oraz wnioski z przeprowadzonej diagnozy pozwoliły na określenie determinant potrzeb rozwojowych obszaru Partnerstwa. Mogą one pozytywnie lub negatywnie wpływać na potencjał rozwojowy Partnerstwa. Determinanty mogą mieć charakter mierzalny i niemierzalny.

Poniższa propozycja konsumuje efekty prac nad diagnozą oraz jej aktualizacją, jednak co do zasady ma charakter ekspercki i powinna być traktowana jako punkt wyjścia do rozmów na początkowym etapie prac nad strategią.

Tabela 29. Hierarchizacja czynników rozwoju

	wzmacnia potencjał	osłabia potencjał	rozwiązuje problemy	pogłębia problemy
Jakość współpracy między interesariuszami	100	0	100	0
Wspólna oferta Partnerstwa	100	0	100	0
Angażowanie mieszkańców we współpracę na rzecz rozwoju	100	0	100	0
Dostępność komunikacyjna	100	0	100	0
Dostępność usług senioralnych	100	0	100	0
Klimat dla przedsiębiorczości	100	0	100	0
Jakość środowiska	50	0	100	0
Walory kulturowe i turystyczne	50	0	50	0
Potencjał administracyjny	75	0	75	0
Położenie	100	0	100	0
Bezpieczeństwo	100	0	100	0
Dostępność zasobów ludzkich	100	0	100	0
Poziom edukacji	100	0	100	0
Dostępność dobrze płatnych miejsc pracy	100	0	100	0

Źródło: Opracowanie własne.

4.5. Wnioski i podsumowanie - kluczowe potrzeby obszaru partnerstwa

Niniejszy podrozdział prezentuje kluczowe potrzeby rozwojowe obszaru Partnerstwa, wyłonione z aktualnych danych statystycznych, analiz i konsultacji z interesariuszami. Stanowią one podstawę do zdefiniowania celów strategicznych na poziomie Strategii.

Przeprowadzona diagnoza pokazała, że obszar Partnerstwa ZIT Gniezno jest co do zasady miejscem atrakcyjnym do mieszkania i pracy, zaspokajającym większość potrzeb swoim mieszkańców w zakresie usług publicznych. Jest to zasługa podejmowanych w ubiegłych latach i obecnie wysiłków inwestycyjnych, przy czym jak pokazują m.in. wyniki analiz MRL czy opinie wyrażone w ramach badań ankietowych konieczna jest kontynuacja działań na rzecz dalszego podnoszenia atrakcyjności zamieszkania na terenie Partnerstwa, szczególnie dla ludzi młodych (i to we wszystkich wymiarach: gospodarczym, społecznym, klimatyczno-środowiskowym i przestrzennym). W wielu przypadkach obszar ZIT Gniezno napotyka te same problemy co inne samorządy, przy czym intensywność tych procesów w Partnerstwie jest niekiedy mniejsza niż gdzie indziej, co stanowi niewątpliwie potencjał wart wykorzystania.

Zidentyfikowane przez nas potrzeby rozwojowe Partnerstwa są ekspercką propozycją, która powinna stanowić podstawę do dyskusji na etapie wyznaczania celów rozwojowych obszaru, a w konsekwencji określenia konkretnych przedsięwzięć mających przyczynić się do realizacji tych celów. Liczymy na to, że tak sformułowane potrzeby przyczynią się do sprostania istniejącym wyzwaniom rozwojowym, przy jednoczesnym wykorzystaniu posiadanych potencjałów.

W poniższej tabeli zaproponowano kluczowe potrzeby rozwojowe obszaru Partnerstwa i dokonano próby oceny ich oddziaływania w poszczególnych wymiarach.

Tabela 30. Kluczowe potrzeby rozwojowe obszary Partnerstwa – propozycja wyjściowa

✓✓ Oddziaływanie bezpośrednie

✓ Oddziaływanie pośrednie

Potrzeby rozwojowe	Wymiar gospodarczy	Wymiar społeczny	Wymiar środowiskowo-przestrzenny
Poprawa atrakcyjności rynku pracy, szczególnie z punktu widzenia ludzi młodych	✓✓	✓	
Rozwój oferty transportu publicznego, w tym o alternatywne rozwiązania komunikacyjne		✓	✓✓
Zapewnienie dostępu do usług publicznych w warunkach obserwowanych zmian demograficznych	✓	✓✓	
Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów Partnerstwa do generowania opłacalnych działalności gospodarczych;	✓✓	✓	
Rozwój kultury współpracy na rzecz realizacji wspólnych działań	✓	✓✓	
Działania na rzecz wysokiej jakości edukacji	✓✓	✓	
Rozwijanie oferty usług kultury, sportu, spędzania czasu wolnego zgodnie z oczekiwaniami mieszkańców z różnych grup wiekowych (optymalnie, przy ich udziale)	✓	✓✓	

Potrzeby rozwojowe	Wymiar gospodarczy	Wymiar społeczny	Wymiar środowiskowo-przestrzenny
Rozwój współpracy z lokalnymi przedsiębiorcami (ich sieciowanie),	✓ ✓	✓	
Wykorzystanie potencjału rolnictwa na obszarze Partnerstwa, podjęcie działań zw. ze spodziewanymi problemami z sukcesją gospodarstw	✓ ✓	✓ ✓	✓
Zachowanie i dalsza poprawa walorów środowiskowych, w tym ochrona i efektywne zarządzanie zasobami wodnymi	✓	✓ ✓	✓ ✓

Źródło: opracowanie własne

Powyższe propozycje są pochodną wykonanej analizy SWOT i w dużym stopniu są zbieżne z postulatami co do koniecznych działań wyrażanych w ankietach. Respondenci, niezależnie od grupy wydają się być zgodni, co ich zdaniem w pierwszej kolejności pozwoli uczynić obszar Partnerstwa jeszcze bardziej atrakcyjną przestrzeń.

Tabela 31. Matryca zgodności potrzeb rozwojowych zgodnie z wynikami badań ankietowych

Potrzeby rozwojowe	Mieszkańcy	Młodzież	Liderzy
Tworzenie nowych miejsc pracy	X	X	X
Lepsza i bardziej dostępna opieka zdrowotna (podstawowa i specjalistyczna)	X	X	X
Lepsze połączenia komunikacyjne z regionem i światem, drogi, itp.	X	X	X
Stworzenie atrakcyjnej infrastruktury jak: chodniki, przystanki, ścieżki, rowerowe, obiekty sportowe	X	X	X

Potrzeby rozwojowe	Mieszkańcy	Młodzież	Liderzy
Atrakcyjna oferta kulturalna i spędzania czasu wolnego	X	X	X
Lepsze warunki i wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości, zakładania własnych firm, samozatrudnienia	X	X	X
Lepsza i szersza oferta edukacyjna (szkolnictwo zawodowe, podnoszenie kwalifikacji, studia, staże, praktyki)	X	X	X

Źródło: Opracowanie własne.

Spis rysunków

Ryc. 1. Położenie Partnerstwa	13
Ryc. 2. MOF Gniezno jako obszar strategicznej interwencji w strategii regionalnej	14
Ryc. 3. Pozycja gmin tworzących partnerstwo	20
Ryc. 4. Wskaźnik rozwoju w obszarach na początku i końcu badanego okresu	22
Ryc. 5. Wskaźnik gospodarczy rozwoju Partnerstwa	23
Ryc. 6. Pozycja gmin tworzących partnerstwo w wymiarze gospodarczym*	25
Ryc. 7. Wskaźnik społeczny rozwoju Partnerstwa	26
Ryc. 8. Pozycja gmin tworzących partnerstwo w wymiarze społecznym	28
Ryc. 9. Wskaźnik środowiskowo-przestrzenny rozwoju Partnerstwa	29
Ryc. 10. Pozycja gmin tworzących partnerstwo w wymiarze środowiskowo-przestrzennym	31
Ryc. 11. Wskaźnik rozwoju Partnerstwa w obszarze „Rynek pracy”	33
Ryc. 12. Ogólny obraz rynku pracy	34
Ryc. 13. Dostępność i jakość siły roboczej	36
Ryc. 14. Rynek pracy wg pracodawców (lokalnych)	38
Ryc. 15. Liczba podatników w partnerstwie ze względu na źródła dochodów	39
Ryc. 16. Mieszkańcy na rynku pracy	40
Ryc. 17. Obcokrajowcy na rynku pracy w partnerstwie	40
Ryc. 18. Skala bezrobocia w partnerstwie	41
Ryc. 19. Skala bezrobocia w partnerstwie - wskaźniki	42
Ryc. 20. Potencjał i konkurencyjność lokalnej gospodarki	43
Ryc. 21. Podmioty gospodarki w rejestrze REGON	44
Ryc. 22. Liczba podmiotów gospodarczych nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych w REGON w latach 2019-2023	46
Ryc. 23. Struktura podmiotów gospodarki narodowej w 2023 r. wg PKD	46
Ryc. 24. Zmiana wskaźnika Dostępność zasobów niezbędnych do prowadzenia działalności gospodarczej w Partnerstwie w okresie 2019-2022	49
Ryc. 25. Relacja wyniku operacyjnego pomniejszonego o spłaty długu do kwoty dochodów bieżących pomniejszonych o dotacje i środki na zadania bieżące dla Partnerstwa [%]	53

Ryc. 26. Relacja wyniku operacyjnego pomniejszonego o spłaty długu do kwoty dochodów bieżących pomniejszonych o dotacje i środki na zadania bieżące dla poszczególnych JST [%]	54
Ryc. 27. Kwota długu do dochodów ogółem [%]	56
Ryc. 28. Poziom finansowania wydatków majątkowych dochodami majątkowymi [%]	57
Ryc. 29. Potencjał inwestycyjny [PLN]	59
Ryc. 30. Sytuacja demograficzna Partnerstwa – wskaźnik rozwoju	67
Ryc. 31. Ludność w partnerstwie w latach 2011-2021	69
Ryc. 32. Struktura wieku na obszarze Partnerstwa wg płci (stan na 2021)	70
Ryc. 33. Liczebność funkcjonalnych grup wieku	71
Ryc. 34. Ludność w wieku poprodukcyjnym i ludność w wieku przedprodukcyjnym	72
Ryc. 35. Liczba osób w wieku 24-34 w partnerstwie w latach 2011-2021	73
Ryc. 36. Przyrost naturalny i saldo migracji w latach 2016-2021	75
Ryc. 37. Prognoza demograficzna na lata 2025-2050	76
Ryc. 38. Prognoza liczby ludności ogółem w 2030 r.	77
Ryc. 39. Rozmieszczenie podstawowych usług społecznych na terenie Partnerstwa	78
Ryc. 40. Dostępność przestrzenna do szkół podstawowych	80
Ryc. 41. Wzrost liczby uczniów w różnych typach szkół ponadpodstawowych	84
Ryc. 42. Oferta usług związanych z kulturą, sportem i rekreacją	84
Ryc. 43. Pozycja gmin w grupach porównawczych w obszarze „Oferta usług związanych z kulturą, sportem i rekreacją”	85
Ryc. 44. Liczba osób odwiedzających filharmonie, muzea, wystawy i koncerty	86
Ryc. 45. Wydatki na kulturę i dziedzictwo narodowe przypadające na 1 mieszkańca	87
Ryc. 46. Wydatki na kulturę fizyczną, sport i rekreację przypadające na 1. mieszkańca	88
Ryc. 47. Liczba członków klubów sportowych (dane co 2 lata)	88
Ryc. 48. Oferta usług pomocy społecznej dla osób wymagających wsparcia	90
Ryc. 49. Oferta usług pomocy społecznej - pozycja gmin w grupach porównawczych	91
Ryc. 50. Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	91
Ryc. 51. Liczba lekarzy i dentystów oraz liczba łóżek w szpitalach na obszarze Partnerstwa na 1000 mieszkańców	92

Ryc. 52. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 mieszkańca w 2020 r.....	93
Ryc. 53. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań na 1 mieszkanie 2020 r.	94
Ryc. 54. Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w 2023 r.....	95
Ryc. 55. Udział strat wody w łącznej ilości dostarczonej wody w 2023 r.	95
Ryc. 56. Odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w 2023 r.	96
Ryc. 57. Maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową mieszkań w ZIT Gniezno do 2040 r.	98
Ryc. 58. Środowisko przyrodnicze – formy ochrony przyrody	101
Ryc. 59. Środowisko przyrodnicze – stan i ochrona zasobów	103
Ryc. 60. Zagrożenia środowiska i bezpieczeństwo publiczne	105
Ryc. 61. Ochrona dóbr kultury, turystyka i rekreacja.....	109
Ryc. 62. Czas przejazdu samochodem osobowym pomiędzy Gnieznem a wybranymi większymi miastami	111
Ryc. 66. Dostępność czasowa Gniezna i wybranych miast w otoczeniu Partnerstwa	112
Ryc. 67. Komunikacja i transport.....	114
Ryc. 68. Liczba parkingów w systemie „Parkuj i Jedź”	115
Ryc. 69. Mapa istniejących i planowanych dróg rowerowych (robocza)	116
Ryc. 70. Mapa istniejących stacji roweru miejskiego	117
Ryc. 71. Wypadki drogowe z udziałem rowerzystów w na obszarze Partnerstwa w okresie styczeń–grudzień 2023 r.	118
Ryc. 72. Infrastruktura techniczna	122
Ryc. 73. Pokrycie obszarów gmin miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w 2023 r.	124
Ryc. 74. Organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	129
Ryc. 75. Uczestnictwo w zajęciach organizowanych przez centra, domy i ośrodki kultury...	130
Ryc. 76. Procent odpowiedzi „Nie ufam” udzielonych dla poszczególnych grup działających na obszarze Partnerstwa (n=617)	131
Ryc. 77. Co jest silną stroną, a co słaba stroną (minusem) Pana/i gminy (n=1028)	133
Ryc. 78. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Jakiego rodzaju przedsięwzięcia powinny zostać zrealizowane na terenie Twojej gminy/miejscowości, abyś chciał/a tu pozostać lub wrócić po studiach i związać z tym miejscem/obszarem swoje plany życiowe? (n=655)	135

Ryc. 79. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Jakiego rodzaju przedsięwzięcia powinny zostać zrealizowane w obszarze Partnerstwa w pierwszej kolejności, żeby poprawić warunki życia i zachęcić mieszkańców -zwłaszcza młodych, do pozostania bądź powrotu?	136
Ryc. 80. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Jakiego rodzaju przedsięwzięcia powinny zostać zrealizowane w Pana/i gminie w pierwszej kolejności, żeby poprawić warunki życia i zachęcić mieszkańców -zwłaszcza młodych, do pozostania bądź powrotu? (n=1027, w ramach pytania można było wskazać 5 najważniejszych odpowiedzi)	137
Ryc. 81. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Gdzie najbardziej chciał(a)byś w przyszłości mieszkać? (n=632).....	138
Ryc. 82. Rozkład odpowiedzi na pytanie Gdzie najbardziej chciał(a)byś w przyszłości pracować? (n=632).....	139
Ryc. 83. Rozkład wielkościowy miast w partnerstwie i w otoczeniu	143
Ryc. 84. Sieć miast w otoczeniu Partnerstwa wg liczby ludności.....	144
Ryc. 85. Zwartość / rozproszenie zabudowy	146
Ryc. 86. Bilans usług ogółem	148
Ryc. 87. Bilans usług dla kategorii „Oświata i wychowanie”	149
Ryc. 88. Bilans dla usług edukacja podstawowa (L) i edukacja ponadpodstawowa (P)	150
Ryc. 89. Bilans usług dla kategorii „Opieka zdrowotna”	150
Ryc. 90. Bilans usług dla kategorii „Kultura, rozrywka i rekreacja”	151
Ryc. 91. Bilans usług dla kategorii „Usługi rynkowe”	152
Ryc. 92. Bilans usług dla kategorii „Rynek pracy”	153
Ryc. 93. Przepływy pomiędzy gminami Partnerstwa a jego otoczeniem – zbiorczy obraz....	154
Ryc. 94. Eksport usług poza partnerstwo – zbiorczy obraz.....	155
Ryc. 95. Słabe strony obszaru Partnerstwa.....	161

Spis tabel

Tabela 1. Gminy Partnerstwa wg klasyfikacji funkcjonalnej	17
Tabela 2. Wskaźniki i obszary analizy Monitora Rozwoju Lokalnego	18
Tabela 3. Wskaźniki szczegółowe wymiaru gospodarczego wg Monitora Rozwoju Lokalnego	23
Tabela 4. Wskaźniki szczegółowe wymiaru społecznego wg Monitora Rozwoju Lokalnego...	26
Tabela 5. Wskaźniki szczegółowe wymiaru środowiskowo-przestrzennego wg Monitora Rozwoju Lokalnego.....	30

Tabela 6. Wskaźniki przedsiębiorczości całego Partnerstwa	45
Tabela 7. Liczba podmiotów gospodarczych w partnerstwie wg wielkości zatrudnienia	47
Tabela 8. Liczba firm z kapitałem zagranicznym na tle wybranych powiatów, regionu i kraju.....	48
Tabela 9. Rozkład wartości dla wskaźników w podobzazie za rok 2022.....	50
Tabela 10 Stan finansów lokalnych w Partnerstwie (wartości nominalne) [w tys. PLN]	51
Tabela 11 Równowazenie element6w budzetu – wybrane wskaźniki dla Partnerstwa [w %]	52
Tabela 12 Kwota długu na 1 mieszkańca [w PLN]	56
Tabela 13 Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca [w PLN].....	57
Tabela 14. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w latach 2018 - 2023.....	62
Tabela 15. Wskaźniki indywidualnej działalności gospodarczej w latach 2014 - 2021.....	62
Tabela 16. Dochody podatników z obszaru Partnerstwa wg źródeł dochod6w (tys PLN).....	64
Tabela 17. Wartości wskaźników obrazujących sytuację demograficzną w Partnerstwie	68
Tabela 18. Gęstość zaludnienia w partnerstwie	73
Tabela 19 Wsp6czynnik dietyności w Partnerstwie w latach 2016-2021	76
Tabela 20. Wyniki egzaminu 6smoklasisty – 2024.....	82
Tabela 21. Rozkład odpowiedzi na pytanie Co jest słabą stroną Pana/i gminy?	89
Tabela 22. Wyniki badań ankiet w zakresie oceny usług zdrowotnych	92
Tabela 23. Zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w ZIT Gniezno do 2043 r. ..	97
Tabela 24. Pokrycie gmin miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	125
Tabela 25. Zestawienie najważniejszych zasob6w wypracowanych w trakcie prac nad diagnozą wraz z możliwościami ich wykorzystania.....	157
Tabela 26. Analiza SWOT w wymiarze gospodarczym	161
Tabela 27. Analiza SWOT w wymiarze społecznym	163
Tabela 28. Analiza SWOT w wymiarze środowiskowo-przestrzennym	164

